МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ПУЕТ

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

Матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції

(м. Полтава, 23–24 січня 2014 року)

Частина 1

Полтава
ПУЕТ
2014

УДК 378:37.018.43
ББК 74.58я431
Я45

XXXIX Міжнародна науково-методична конференція «Якість вищої освіти: чинники формування конкурентоспроможності випускників» зареєстрована в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації, посвідчення № 793 від 22 листопада 2013 р.

Програмний комітет

О. О. Нестуля, д. і. н., професор, ректор ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», голова комітету;
Ю. М. Коровайченко, к. т. н., директор департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України, заслужений працівник освіти України;
С. П. Касьян, заступник директора навчально-наукового інституту телекомунікацій та інформатизації Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій;
В. І. Теплов, д. е. н., професор, ректор Бєлгородського університету кооперації, економіки і права;
С. М. Лебедева, д. е. н., професор, ректор Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації;
К. М. Абдуллаєв, д. філол. н., професор, ректор Бакинського слов'янського університету;
Е. Б. Аймагамбетов, д. е. н., професор, ректор Карагандинського економічного університету (Казспоживспілка);
М. М. Шарипов, д. е. н., професор, ректор Таджицького державного університету комерції;
Л. А. Шавга, д. е. н., професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови.

Організаційний комітет

М. Є. Рогоза, д. е. н., професор, перший проректор, голова комітету;
Н. І. Огуй, к. е. н., доцент, начальник науково-методичного центру управління якістю діяльності, заступник голови комітету;
Члени організаційного комітету:
О. В. Карпенко, к. е. н., професор, проректор із наукової роботи та міжнародних зв'язків;
О. Ю. Марченко, к. фіз. вих., доцент, проректор із науково-педагогічної роботи;
В. М. Артеменко, к. і. н., доцент, директор Головного науково-навчального центру дистанційного навчання;
Т. В. Капліна, д. т. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи;
Г. П. Хомич, д. т. н., доцент, завідувач кафедри технологій харчових виробництв і ресторанного господарства;
О. В. Шкурупій, д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки;
Н. В. Карпенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу;
В. Ю. Стрельніков, д. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки, культурології та історії;
Л. М. Шимановська-Діанич, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту;
М. В. Макарова, д. е. н., професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах;
С. Б. Єгоричева, д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів;
В. І. Перебийніс, д. е. н., професор, завідувач кафедри бізнес-адміністрування та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності;
Н. В. Герман, доцент, директор центру ліцензування та акредитації;
Ю. В. Городницька, К. І. Шевченко, методисти науково-методичного центру управління якістю діяльності.

Я45 Якість вищої освіти: чинники формування конкурентоспроможності випускників : матеріали XXXIX Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 23–24 січня 2014 р.) : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – Ч. 1. – 353 с.

ISBN 978-966-184-242-6

У матеріалах конференції розглянуто напрями забезпечення якості вищої освіти з метою підвищення конкурентоспроможності випускників.

Збірник розраховано на науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 378:37.018.43
ББК 74.58я431

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2014

ISBN 978-966-184-242-6

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ СОЮЗ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ ОБЩЕСТВ УКРАИНЫ

Высшее учебное заведение Укоопсоюза «ПОЛТАВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ЭКОНОМИКИ И ТОРГОВЛИ»

ПУЭТ

КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ

Материалы XXXIX Международной научно-методической конференции

(г. Полтава, 23–24 января 2014 года)

Часть 1

Полтава
ПУЭТ
2014

конкурентоспособности выпускников» зарегистрирована в Украинскому институте научно-технической и экономической информации, удостоверение № 793 от 22 ноября 2013 г.

Программный комитет

А. А. Нестуля, д. и. н., профессор, ректор ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», председатель комитета;
Ю. Н. Коровайченко, к. т. н., директор департамента высшего образования Министерства образования и науки Украины, заслуженный работник образования Украины;
С. П. Касьян, заместитель директора учебно-научного института телекоммуникаций и информатизации Государственного университета информационно-коммуникационных технологий;
В. И. Теплов, д. э. н., профессор, ректор Белгородского университета кооперации, экономики и права;
С. Н. Лебедева, д. э. н., профессор, ректор Белорусского торгово-экономического университета потребительской кооперации;
К. М. Абдуллаєв, д. филол. н., профессор, ректор Бакинского славянского университета;
Е. Б. Аймагамбетов, д. э. н., профессор, ректор Карагандинского экономического университета (Казпотребсоюз);
М.М. Шарипов, д. э. н., профессор, ректор Таджикского государственного университета коммерции;
Л. А. Шавга, д. э. н., профессор, ректор Кооперативно-торгового университета Молдовы.

Организационный комитет

Н. Є. Рогоза, д. э. н., профессор, первый проректор, председатель комитета;
Н. И. Огуй, к. э. н., доцент, начальник научно-методического центра управления качеством деятельности, заместитель председателя комитета;
Члени организационного комитета:
О. В. Карпенко, к. э. н., профессор, проректор по научной работе и международным связям;
О. Ю. Марченко, к. физ. восп., доцент, проректор по научно-педагогической работе;
В. Н. Артеменко, к. и. н., доцент, директор Главного научно-учебного центра дистанционного обучения;
Т. В. Каплина, д. т. н., профессор, заведующая кафедрой гостинично-ресторанного и курортного дела;
Г. П. Хомич, д. т. н., доцент, заведующая кафедрой технологий пищевых производств и ресторанного хозяйства;
О. В. Шкурупий, д. э. н., профессор, заведующая кафедрой международной экономики;
Н. В. Карпенко, д. э. н., профессор, заведующая кафедрой маркетинга;
В. Ю. Стрельников, д. пед. н., профессор, заведующий кафедрой педагогики, культурологии и истории;
Л. М. Шимановская-Дианич, д. э. н., профессор, заведующая кафедрой менеджмента;
М. В. Макарова, д. э. н., профессор, заведующая кафедрой документоведения и информационной деятельности в экономических системах;
С. Б. Єгорычева, д. э. н., доцент, заведующая кафедрой финансов;
В. И. Перебийнос, д. э. н., профессор, заведующий кафедрой бизнес-администрирования и менеджмента внешнеэкономической деятельности;
Н. В. Герман, доцент, директор центра лицензирования и аккредитации;
Ю. В. Городницкая, К. И. Шевченко, методисты научно-методического центра управления качеством деятельности.

Качество высшего образования: факторы формирования конкурентоспособности выпускников : материалы XXXIX Междун. науч.-метод. конф. (г. Полтава, 23–24 января 2014 г.) : в 2 ч. – Полтава : ПУЭТ, 2014. – Ч. 1. – 353 с.

ISBN 978-966-184-242-6

В материалах конференции рассматриваются направления повышения качества высшего образования с целью обеспечения конкурентоспособности выпускников.

Сборник рассчитан на научно-педагогических работников, аспирантов, студентов высших учебных заведений.

Материалы печатаются в авторской редакции языками оригиналов.
За изложение, содержание и достоверность материалов ответственность несут авторы.

Распространение и тиражирование без официального разрешения ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли» запрещено.

ISBN 978-966-184-242-6

© Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», 2014

ПУЭТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ПРО ПОДАЛЬШЕ РЕФОРМУВАННЯ КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

О. О. Нестуля, *д. і. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Споживча кооперація України, як і економіка держави в цілому, переживає надзвичайно важливий етап глибокого реформування. Його головна мета – створити потужну загальнодержавну кооперативну торгівельну мережу, здатну успішно конкурувати на споживчому ринку України. Всі ми учасники цього нелегкого процесу, який вимагає багато організаційних зусиль, коштів, а головне – згуртованості кооператорів, психологічної налаштованості на інновації, віри і впевненості у досягненні поставлених цілей.

Якісно новий рівень розвитку споживчої кооперації України, як і держави в цілому, залежатиме від зростання її інтелектуального, культурного та морального потенціалу. За оцінками Всесвітнього банку в сучасній економіці людський капітал формує 64 % національного багатства, а у Японії та Німеччині навіть 80 %. Отже, розвиток кадрового, людського потенціалу споживчої кооперації України – необхідна умова її реформування. І в цьому незаперечною є роль кооперативної освіти.

Зрозуміло, що питання це непросте. Його необхідно розглядати не лише в контексті завдань реформування системи, а й тих тенденцій, які відбуваються у вищій освіті України. І перше, що кидається тут у вічі: щорічне зменшення числа студентів і ВНЗ. За 2008–2012 рр. кількість студентів скоротилась на 504 тис. (18,84 %), а ВНЗ – на 68 (6,58 %). У 2012–2013 навчальному році контингент студентів зменшився іще на 130 тис., а число ВНЗ – на 23. Сьогодні в Україні мережа ВНЗ I–IV рівнів акредитації налічує 823 заклади: 425 державної, 221 комунальної та 177 приватної форм власності. Серед них: 199 університетів, 64 академії, 89 інститутів, 213 коледжів, 109 технікумів,

118 училищ, 1 консерваторія. При цьому в Україні діє ще біля 1 000 відокремлених структурних підрозділів базових ВНЗ.

Попри те, що відсоток людей з вищою освітою в Україні (28 %), майже в два рази нижчий, ніж у Європі (50 %), на думку багатьох аналітиків та керівників профільного Міністерства таке число ВНЗ для України завелике. І з цим не можна не погодитись, оскільки така розпорошеність ВНЗ звужує їх фінансові можливості, можливості підготовки кадрів вищої кваліфікації, проведення фундаментальних наукових досліджень, створення технопарків, впровадження сучасних інформаційних технологій та ін. Все це негативно впливає на якість підготовки фахівців, а отже і їх працевлаштування після закінчення ВНЗ. У зв'язку з цим мова йде про серйозну структурну реформу системи вищої освіти. Зокрема, створення потужних регіональних університетів – шляхом об'єднання діючих на місцях ВНЗ. По-друге, технікуми й коледжі планується вилучити з системи вищої освіти і на їх основі, а також на основі професійно-технічних училищ створити потужну галузь професійної освіти. За приклад береться досвід Фінляндії та Шотландії, де професійні заклади нараховують в середньому понад 10 тис. учнів, яких готують за різними спеціальностями – від медсестри до майстра з ремонту автомобілів.

У зв'язку з цим край гостро постає питання: яке місце займуть кооперативні ВНЗ в новій структурі вищої освіти України? Адже сьогодні в системі споживчої кооперації ми маємо університет, академію, два інститути, 17 коледжів та 3 технікуми. В них на сьогодні навчається понад 38 тисяч студентів, працює 1 380 викладачів. Так що майбутнє кооперативних ВНЗ, це ще й їх доля і майбутнє.

Між тим, суттєве (майже у 2 рази) у порівнянні з початком нового століття зменшення числа випускників, соціально-економічні реалії, значне збільшення числа випускників, які виїжджають на навчання за кордон, дискримінаційні заходи щодо ВНЗ недержавної форми власності та ВНЗ, які готують фахівців за економічними спеціальностями відбилися й на стані кооперативної освіти. Припинив діяльність Луганський коопера-

тивний технікум, зменшилися набори на навчання майже за усіма ліцензованими в наших ВНЗ спеціальностями. Відтак, контингент студентів у них за останні п’ять років скоротився на 11 тис. чол. (22,5 %).

Звичайно, можна назвати немало прикладів успішного вирішення нашими ВНЗ багатьох проблем, що постають перед ними сьогодні. Але мова йде про перспективу, про місце кооперативних навчальних закладів у новій структурі вищої освіти України. Очевидно, що ми не можемо ігнорувати державну політику у цій царині. Відтак, варіантів розвитку не так вже й багато. Найгірший продемонстрував Луганський кооперативний технікум. Інший – шукати місце в структурі регіональних університетів чи професійно-технічних закладів. Більш доцільним видається створення власних потужних ВНЗ шляхом включення коледжів і технікумів до структури Полтавського університету економіки і торгівлі та Львівської комерційної академії, а в перспективі – їх об’єднання у кооперативний університет всеукраїнського масштабу й значення.

Зрозуміло, звучить дещо незвично. Але тут ми, як кажуть, Америки не відкриваємо. Так, Національний університет харчових технологій має у своїй структурі 14 коледжів і технікумів та 8 регіональних навчально-наукових центрів, Київський національний торгово-економічний університет – 4 іногородні інститути, 7 коледжів і 3 училища, Національний університет біоресурсів і природокористування – 19 відокремлених структурних підрозділів.

Рух у цьому напрямку ми розпочали значно раніше від державних ВНЗ. Створені в середині 90-х років минулого століття на базі університету й академії навчально-методичні комплекси Укоопспілки «Освіта» й «Академія» дозволили налагодити та наповнити реальним змістом співпрацю наших ВНЗ IV рівня акредитації з кооперативними коледжами і технікумами, досягти економічної й соціальної ефективності наскрізної (безперервної) підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Полтавський університет економіки і торгівлі та

Львівська комерційна академія започаткували на базі коледжів і технікумів відокремлені структурні підрозділи по підготовці бакалаврів і спеціалістів. З 2011 р. університет з дозволу Міністерства освіти і науки України створив 10 локальних центрів дистанційного навчання, контингент студентів яких становить понад 4 тис. осіб. Зрештою, Миколаївський коледж економіки і права увійшов до структури університету, а Луцький – академії.

Проте змушені констатувати: досягнутий рівень інтеграції освітньої діяльності кооперативних коледжів, технікумів і університету у рамках комплексів «Освіта» та «Академія» був відповідним умовам і завданням розвитку освітньої галузі у 90-х роках минулого та на початку нового століть. У сучасних умовах, коли інтеграційні процеси в системі вищої освіти України набувають завершеної форми – організаційно-правової реорганізації навчальних закладів I–II рівнів акредитації у структурні підрозділи провідних університетів, – ступінь інтеграції в системі кооперативної освіти слід визнати недостатнім.

У зв'язку з цим край актуальною видається пропозиція про подальше реформування системи кооперативної освіти України на умовах входження до організаційно-правової структури Полтавського університету економіки і торгівлі та Львівської комерційної академії кооперативних навчальних закладів I–II рівнів акредитації навчальних комплексів «Освіта» та «Академія», з якими університет і академія налагодили практичну співпрацю з підготовки фахівців, підвищення кваліфікації та інших складових освітньої діяльності.

На користь такого рішення є кілька принципово-важливих аргументів. Перший з них зумовлюється проголошеним курсом держави на «оптимізацію» мережі вищих навчальних закладів, яка, перш за все, буде здійснюватися шляхом ліквідації тих, що не відповідають кількісним і якісним критеріям, визначених проектами Закону України «Про вищу освіту».

Другий аргумент на користь організаційно-правової інтеграції кооперативних навчальних закладів визначається тими

статтями проектів закону, які наступність процесу здобуття вищої освіти проголошують принципом державної політики у цій галузі. На нашу думку, якщо кооперативна освіта буде представлена організаційно розрізненими навчальними закладами, то вона втратить можливість реалізації цього принципу у власній системі і кооперативні коледжі будуть здійснювати освітню діяльність у фарватері державних чи приватних територіально наближених потужних університетів.

До того часу, доки ми мали державне галузеве замовлення ця проблема звучала можливо менш актуально, оскільки в цій компоненті ми були цілком конкурентними з державними ВНЗ. Проте вже три роки поспіль ми держзамовлення не отримуємо. І це відразу, на тлі інших негативних факторів, про які я вже говорив, позначилося на конкурсній ситуації та наборах до кооперативних вишів. За цих умов важливішого конкурентного значення набуває для них забезпечення можливості дітям, поступивши до Херсонського, Івано-Франківського чи будь-якого іншого кооперативного коледжу чи технікуму на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст, отримати повну вищу освіту в університеті чи академії, до яких вони інтегровані як їх структурні підрозділи. Ті кооперативні коледжі і технікуми, які входять до комплексу «Освіта» можуть сказати: ми й зараз маємо таку можливість. Але хотів би нагадати: в рамках педагогічного експерименту, який закінчується у 2015 році. Але ж нам потрібно працювати і після 2015-го.

Очевидно, що вирішення поставленої проблеми можливо за умови об'єднання в структурі університету чи академії підготовки фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр). Це – найбільш доцільний шлях як з точки зору забезпечення інтересів ВНЗ, так і інтересів студентів. Така діяльність, перш за все, зумовлюється скороченням термінів навчання, а отже часу і коштів, що витрачаються на нього замовниками освітніх послуг. Саме це й підвищує конкурентоспроможність наших кооперативних вишів, які таку можливість забезпечують сьогодні і будуть здатні забезпечувати її у майбутньому.

Третій аргумент на користь організаційно-правової реорганізації кооперативних коледжів й технікумів в структуру університету та академії зумовлюється наслідками інформаційної революції, яка вносить і буде вносити радикальні зміни в інформаційне забезпечення та технології навчання. В сучасних умовах кожний вищий навчальний заклад повинен стати центром зосередження та створення постійно змінюваної наукової та навчальної інформації, забезпечити повний доступ до неї студентів та налагодити віртуальний навчальний процес, частка якого буде невпинно зростати у складі традиційних технологій навчання. Вирішувати ці завдання кооперативні коледжі та технікуми зможуть лише кооперуючи свої зусилля з університетом та академією, що пов'язано як з інтелектуальним, так і матеріально-технічним забезпеченням цього процесу. Економічну та соціальну ефективність впровадження інноваційних технології навчання не можливо осягнути в цифрах, але те, що ці технології дозволять у рази зменшити витрати на утримання навчальних площ, придбання засобів навчання, заробітну плату тощо, не викликає сумніву.

Але головне навіть не в цьому. Діти, які приходять на навчання до наших ВНЗ виросли в епоху інформаційної революції. Вони вже не уявляють свого не лише навчання, а й життя без сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Конкурентні переваги вже сьогодні мають ті ВНЗ, які забезпечують студентам доступ до них. В майбутньому значення цього чинника буде лише зростати. У зв'язку з цим я задаю запитання: чи достатньо кадрових, фінансових та інших ресурсів в кожному окремо взятому кооперативному виші, щоб вирішувати проблему самотужки? Чи можливо більш доцільним є об'єднання їх ресурсів і зусиль з метою впровадження передових освітніх технологій, які б робили привабливими наші ВНЗ для абітурієнтів?

Наведу такий приклад. Всі ми знаємо в якому стані перебуває система заочної освіти. Скажемо прямо: вона поступово відмирає і в світі, і в Україні. Проте ми все більше усвідомлюємо, що принцип «навчання упродовж всього життя» – це не

просто красиве гасло, а нагальна необхідність сьогодення. Де ж вихід?

Вивчення досвіду інноваційного навчання провідних університеті світу переконує в необхідності особливої уваги до питань застосування дистанційних технологій навчання. Об'єднавши фінансові та інтелектуальні ресурси Массачусетський технологічний інститут, Гарвардський та Стенфордський університети США, виклали на освітні платформи сотні дистанційних курсів з вільним безкоштовним доступом для всіх бажаючих. Вже сьогодні число студентів, які на них записалися, обраховується мільйонами. Їх ініціативу підтримали понад 250 університетів США. Великобританії, Канади, Швейцарії. Лише в США 65 % університетів включили онлайн-навчання в довгострокову стратегію свого розвитку. В деяких країнах, в тому числі і в Україні, поставлено завдання здійснити переклад дистанційних курсів американських університетів з англійської мови на державні мови цих країн. Вже сьогодні зрозуміло, що освіта, в тому числі й вища, й післядипломна, підвищення кваліфікації і т. ін. в майбутньому будуть неможливими без дистанційних технологій.

Питання лише в тому, хто їх буде пропонувати: американські університети чи наші, в тому числі кооперативні, ВНЗ? І якщо навіть провідні університети світу об'єднують свої зусилля для вирішення цього питання, то чому і чого ми маємо чекати. До того ж і тут ми маємо певні напрацювання. Ми вже згадували про проведення педагогічного експерименту з впровадження дистанційних технологій на базі Полтавського університету економіки і торгівлі та десяти коледжів, які входять до комплексу «Освіта».

Він став можливим **лише,** хотів би наголосити на цьому, **лише** завдяки величезним організаційним зусиллям університету й колежів та технікумів з розробки необхідного програмного забезпечення, дистанційних курсів, розбудови необхідної інфраструктури.

Водночас, важливіше значення мало й створення спільними зусиллями необхідних фінансових підвалин для розвитку

передових освітніх технологій. Від початку запровадження у 2004 р. практики виїзних сесій на базі коледжів і технікумів, а згодом і створення на їх базі локальних центрів дистанційного навчання, цей проект розглядався як спільний, в тому числі й з точки зору фінансової. За цей час університетом за підтримки кооперативних ВНЗ I–II рівнів акредитації було надано освітніх послуг на десятки млн грн. З них 30 % університет використав для підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, розвиток матеріально-технічної бази та сучасної інформаційної інфраструктури, а біля 20 % було вкладено в розвиток коледжів і технікумів. Як на мене: реалізація цього проекту – це приклад того, як, об'єднавши зусилля, можна вирішувати як нагальні освітні, так і фінансові проблеми. І це – ще один аргумент на користь доцільності, вже економічної, проведення структурної реформи кооперативних ВНЗ.

Переконаний, що лише тоді можна буде серйозно говорити і про інші завдання які вже давно вирішують західноєвропейські та американські університеті і які нині в числі пріоритетних. Держава, та й життя, ставить перед українськими вишами необхідність створення при ВНЗ навчально-науково-виробничих комбінатів, центрів, технопарків, розширення зв'язків і участі в реальному секторі економіки. Людмила Миколаївна Лімакова нерідко згадує як в 90-ті роки минулого століття саме завдяки такій діяльності вдалося, що-називається, вижити коледжу та його колективу. Та й в Полтавському університеті ще пам'ятають як в суботу-неділю спортивна зала перетворювалася в торгівельний майданчик. Вже тоді життя підказувало нам один з напрямків розвитку інфраструктури ВНЗ. Але досягнення фінансової стабілізації за нього забули. Отже, життя знову підказує нам, що робити. Але робити, об'єднавши зусилля – організаційні, кадрові, фінансові.

Зв'язок з реальним сектором економіки – це ще й можливість вийти на новий рівень при вирішенні важливих для ВНЗ питань змісту навчання, відкриття необхідних для роботодавців спеціальностей, а значить і працевлаштування випускників. По кожній з цих проблем можна було б проголошувати окрему

доповідь. Але всі вони пов'язані з якістю освіти, з тим кого і для кого ми готуємо. В цьому сенсі суспільний запит до системи освіти вже сформульований: люди хочуть щоб освіта була більш практичною. Щоб освіта давала такі знання й навички, які допомагають людині отримати робоче місце – без необхідності перевчатися заново після отримання диплома. Іншими словами, потрібно вийти з ситуації, коли система освіти живе своїм життям, а ринок праці – своїм. Відтак, роботодавців потрібно залучати й до розробки вимог до компетенцій випускників і до навчальних планів підготовки студентів, оцінювання результатів навчання. Якщо ми повернемо довіру роботодавців до вишів, вони почнуть вкладати в них гроші.

Таким чином, реформування кооперативної освіти ні в якому разі не можна зводити лише до її структурної перебудови. І хоч саме вона має створити умови для розвитку кооперативних вишів на якісно новому рівні, ця проблема набагато глибша й ширша. Вона стосується усіх складових і напрямків діяльності ВНЗ.

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СОВРЕМЕННЫХ МЕНЕДЖЕРОВ И ИХ АДАПТАЦИИ В ИНДУСТРИИ ТУРИЗМА

А. Н. Лебедев, *д. э. н., профессор*
Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации

Пассивное восприятие готовых знаний в современных условиях не может быть результативным – слишком быстро меняется институциональная среда, техника, технологии. Поэтому инновации в образовании – не самоцель. Обучение «по старинке», без использования современных инструментов и методов, молодежь, как правило, воспринимает негативно. В этой связи инновации – если не по содержанию, то по форме – необходимы с позиций психологии взаимодействия преподавателя и ученика, студента.

Основная цель инноваций – активизация познавательной деятельности студентов. По нашему мнению, современное образование – это «образование взаимодействия», активное сотрудничество обучаемых и обучающих в процессе овладения заданными компетенциями.

Схоластика в обучении медленно сдает свои позиции, несмотря на то, что доля готовых знаний в образовательных программах объективно снижается. Инновации, в этой связи, в первую очередь целесообразно направлять на преодоление схоластики, развитие творческого потенциала не только студентов, но и преподавателей. Противоречие состоит в том, что это особо актуально для преподавателей-консерваторов, которые, часто неосознанно, противодействуют инновациям.

Постиндустриальная экономика в большинстве видов деятельности требует формирования принципиально новых компетенций специалиста-выпускника, высоко адаптивного, способного быстро менять сферу деятельности, осваивать новые методы, технологии. Основное требование к современному специалисту – умение самостоятельно находить, интерпретировать, использовать имеющуюся в глобальном мире информацию для решения новых задач практического характера.

Для решения задачи обеспечения отрасли высококвалифицированными кадрами необходима интенсификация усилий на всех этапах: от планирования и реализации образовательных программ, до адаптации выпускников «на производстве», своевременной и качественной переподготовки кадров (рис. 1).

Адаптация выпускников представляет собой ключевой элемент этой системы, связывающий обучение и практическую деятельность, теорию и практику, поэтому целесообразно, как минимум, часть такой адаптации предусмотреть в рамках процесса обучения на старших курсах, и детализировать на основе методики проведения практики, стажировки, практического обучения.

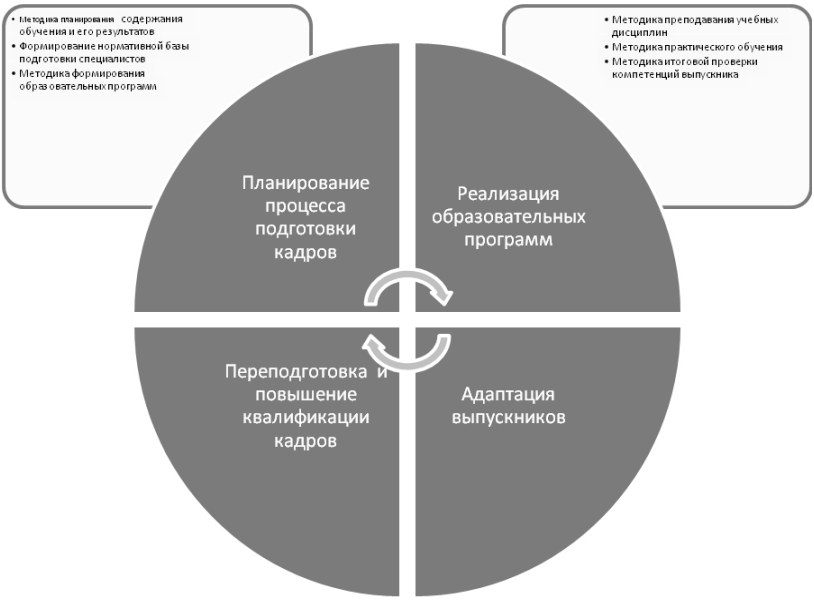

Рисунок 1 – Логическая взаимосвязь отдельных элементов подготовки кадров для отрасли

На наш взгляд, на этапе планирования процесса подготовки кадров особую важность имеют: методика планирования содержания обучения и его результатов; формирование нормативной базы подготовки специалистов; методика формирования образовательных программ. В целях совершенствования процессов планирования образовательной деятельности необходима унификация процессов разработки и согласования образовательных программ, алгоритмы формирования и согласования различных элементов нормативной базы.

Сложная проблема состоит в том, что перечень компетенций будущих выпускников зачастую формируют теоретики, а не практики; иногда – лица, слабо знающие специфику отрасли, современные институты, структуры и технологии. Решение этой проблемы лежит в области очевидного – необходимо широкое и активное участие практиков – в разных формах – на этапе

формирования образовательных программ, затем – поэтапно, в процессе их реализации; остро нужна практическая «приемка» кадров на этапе выпуска бакалавров, не столько в области знаний, сколько в сфере умений и навыков.

Как бы ни были совершенны образовательные программы, качество результата зависит от субъекта и объекта образовательного процесса, их активного взаимодействия. Результативность взаимодействия зависит, в первую очередь, от методики преподавания учебных дисциплин, во-вторых, от методики обеспечения междисциплинарного взаимодействия, в третьих, от методики практического обучения, методики итоговой проверки компетенций выпускника.

Формат тезисов научного сообщения не позволяет широко рассмотреть перечисленные методики, поэтому выделим лишь отдельные приоритеты.

Современный инструментарий способствует индивидуализации обучения, формированию индивидуального «образовательного маршрута», применительно к требованиям будущего места работы выпускника, за счет вариативной части образовательных программ. В настоящее время большинство вузов располагает мультимедийными комплексами с удаленным доступом, это позволяет активизировать познавательную деятельность студентов, разнообразить применение ситуационного анализа, деловых игр, разнообразных форм командной работы. Среди современных методик важную роль призваны сыграть «мозговая атака», а также тренинги, мастер-классы, с участием представителей бизнеса.

Необходим учет особенностей отрасли: конкурентной среды, последовательности заполнения рыночных ниш, оптимального размера организаций, их жизненного цикла. С этих позиций особое внимание в процессе обучения целесообразно обратить на экономико-математические и логические модели, причем в практическом плане – на основе ситуационных заданий. Требует углубленного изучения структура отрасли, в том числе с позиций формирования себестоимости услуг, в качестве критерия сравнительной эффективности. В этом смысле важно научить студентов основам компаративного и факторного анализа.

Особую роль играет уровень междисциплинарного взаимодействия. К примеру, для изучения предельных доходов и затрат, цен и тарифов в индустрии туризма, эффекта «от масштаба», недостаточно хорошего знания микроэкономических моделей, нужны практические умения в области эконометрики и многих прикладных дисциплин. Только интегрированное, взаимно согласованное обучение кадров позволяет сформировать необходимые компетенции.

Информационные источники

1. Сфера туризма: нужны профессионалы // Бизнес-образование в России и за рубежом. – 2006. – № 3. – С. 23–24, 45–47.
2. Гулевска О. Компетенции выпускников в туризме [Электронный ресурс]. – 2010. – № 7. – С. 101–103. – Режим доступа: http://tourlib.net/
3. Федеральный государственный образовательный стандарт по направлению подготовки «Туризм» высшего профессионального образования (степень бакалавр), утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 28 октября 2009 г. № 489, зарегистрированный в Министерстве юстиции Российской Федерации 16 декабря 2009 г. № 15644.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СИСТЕМНИХ ПІДХОДІВ СТВОРЕННЯ SMART-УНІВЕРСИТЕТУ

М. Є. Рогоза, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Підготовка висококваліфікованих фахівців є необхідною умовою розвитку сучасної економіки – економіки технологій і знань, що потребує модернізації структури та змісту освіти, вдосконалення її якості, підвищення ефективності управління освітньою системою, інтенсифікації входження у світовий освітній простір, дієвого використання інноваційних інформаційних технологій. Реформування технічного та інформаційного забезпечення навчального процесу, впровадження інноваційних

інформаційних технологій дозволить університетам вийти на сучасний рівень і суттєво підвищити якість освітніх послуг.

Кожен сучасний університет постає перед наступними викликами:

– стрімкий розвиток технології, що дозволяють впроваджувати гнучке та масове навчання;

– зростання обсягів знань що не мають аналогів в історії розвитку людства;

– стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій;

– орієнтація на споживчий попит, а не на пропозицію;

– необхідність залучення нових джерел доходу;

– необхідність у високій якості, чітких стандартах;

– швидкий перехід від елітарності до масовості, загальної доступності вищої освіти;

– необхідність у гнучкості структур та реалізації освітніх програм, що є частиною підходу до вищої освіти як «до навчання протягом усього життя».

Дієвим механізмом вирішення зазначених проблем є побудова єдиного інформаційного простору вищого навчального закладу шляхом формування SMART-університету що має наступні ознаки та можливості: соціальна орієнтованість, мобільність, доступність, керованість та технологічність всіх процесів, що забезпечують діяльність вишу.

Ефективна реалізація вищезазначених можливостей SMART вимагає комплексності рішень щодо побудови інформаційного освітнього середовища ВНЗ.

Для формування ефективного SMART-університету необхідні:

– чітка стратегія;

– постійний професійний розвиток суб’єктів навчального процесу;

– Smart педагогіка та дидактика ;

– вирішення проблеми компетенції в суспільстві знань;

– дієве управління освітньою системою ;

– сформоване технічне середовище.

Вирішення вищезазначених завдань в рамках реалізації проекту створення SMART-університету потребують детального аналізу проблем, завдань, стратегії розвитку ВНЗ. На основі аналізу необхідно обрати таке системне рішення, яке охопить найбільш повний комплекс завдань і буде інтегровано з діючими інформаційними системами університету.

Структурні підрозділи ПУЕТ вже більше 10 років активно використовують системний підхід до автоматизації основних процесів в університеті. У його основі:

– застосування комплексних рішень, що забезпечують наскрізну автоматизацію діяльності ВНЗ і найбільш ефективне вкладення коштів на етапі побудови інформаційної системи та гарантують мінімізацію вартості володіння на етапі експлуатації та розвитку системи;

– використання інноваційних технологій і рішень, які пройшли апробацію на практиці, стали фактично стандартними при реалізації різних додатків;

– відкритість і адаптивність рішень, можливість їх розширення, розвитку нових прикладних систем на базі різних технологій.

Застосування системного підходу до створення SMART-університету забезпечить більш раціональне використання кадрового потенціалу, підвищить ступінь організаційної стійкості підрозділів університету, з великою ймовірністю дасть синергетичний ефект.

Зважаючи на надзвичайну складність та масштабність завдань, які потрібно вирішити на шляху створення інфраструктури SMART-університету в ПУЕТ, застосування системного підходу забезпечить їх якісне вирішення.

Інформаційні джерела

1. Матеріали форуму «Smart E-Learning Россия» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elearning-russia.ru/last/e_learning_2012/materials.php.

2. ИКТ в профессиональном образовании [Электронный ресурс] / ЮНЕСКО. Аналитическая записка. – 2011. – Режим доступа: http://iite.unesco.org/files/policy_briefs/pdf/ru/icts_in_tvet.pdf.
3. Иванченко Д. А. Smart-университет как основа построения образовательной и научно-исследовательской среды вуза [Электронный ресурс] / Иванченко Д. А. // Материалы XV Объединенной конференции «Интернет и современное общество» (10–12 октября 2012 г.). – С.Пб., 2012. – Режим доступа: http://www.gosbook.ru/node/70451.
4. Тихомирова Н. В. Глобальная стратегия развития smart-общества. МЭСИ на пути к Smart-университету [Электронный ресурс] / Тихомирова Н. В. // Материалы блога. – Режим доступа: http://smartmesi.blogspot.com/2012/03/smart-smart.html.
5. Морзе Н. В. Яким має бути «розумний» університет в «розумному» суспільстві [Електронний ресурс] / Морзе Н. В. // Матеріли міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір» (28–29 березня 2012 р.). – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 87–99. – Режим доступу: http://elibrary.kmpu.edu.ua/892/.

ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Н. І. Огуй, *к. е. н., доцент;*
Н. В. Герман, *доцент;*
Н. М. Карпенко, *доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Імідж вищого начального закладу формується під впливом різних чинників. Одним із головних серед них є рівень конкурентоспроможності випускників, що в свою чергу, обумовлюється як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками.

Впливу більшості об'єктивних чинників (політична та економічна ситуація у державі, платоспроможність фізичних і юридичних осіб, які здійснюють оплату за навчання студентів тощо) вищий навчальний заклад не може протидіяти. Але, він може розробити та запровадити певні заходи, які зменшать силу загрози та ризики від наслідків дії тих чи інших чинників.

Більший вплив на результативність діяльності вищого навчального закладу здійснюють чинники, які обумовлені внутрішніми процесами або його стратегічним потенціалом.

Умовно дані чинники можна поділити на декілька груп. До першої групи відносяться ресурсні чинники. До їх складу входять кадрові, фінансові, матеріальні, інформаційні, наукові ресурси. Головними серед них є кадрові ресурси, рівень компетентності яких визначає ефективність використання інших ресурсів. Університет має достатньо потужний кадровий педагогічний і науковий потенціал, який постійно поповнюється молодими талановитими науково-педагогічними працівниками. Однак, результативність діяльності кадрового потенціалу великою мірою залежить від ефективності мотиваційних важелів, а саме: конкурсного відбору на посади, взаємозв'язку результатів праці з її оплатою, наявності прозорої та об'єктивної системи оцінювання результатів праці тощо.

Другу групу складають ті чинники, які обумовлюють якість навчально-методичного забезпечення навчального процесу – досконале планування підготовки, контроль за дотриманням термінів розробки, змістовність навчально-методичного забезпечення, а також висока відповідальність науково-педагогічних працівників – авторів та розробників відповідних видів навчально-методичного забезпечення за якість та своєчасність їх підготовки тощо. Занадто велика кількість навчальних дисциплін з невеликим обсягом годин, яка припадає на одного науково-педагогічного працівника, на наш погляд, не дозволяє йому глибоко працювати над певним курсом, що впливає на якість як навчально-методичного забезпечення, та і на якість підготовки студентів.

Третя група включає організаційні чинники, тобто чинники, які забезпечують ефективність організації навчального процесу.

До них варто віднести наявність відповідно обладнаних навчальних аудиторій, своєчасність складання розкладу навчальних занять, забезпеченість контингенту студентів необхідним складом викладацького і допоміжно-обслуговуючого персоналу тощо.

До четвертої групи відносяться чинники, які забезпечують вимірювання результатів діяльності університету за різними напрямами. Наявність ефективної системи організації внутрішнього аудиту процесів системи управління якістю діяльності, системи моніторингу навчальної діяльності студентів і науково-педагогічних працівників дозволяє своєчасно визначати реальний стан управління процесами, ідентифікувати існуючі проблеми та можливі ризики, розробити необхідні корегувальні та запобіжні дії та запровадити ефективні управлінські рішення.

Усі перелічені чинники взаємопов'язані та впливають один на одного. Неможливо визначати більш впливовіші чинники, тому університету потрібно постійно мати програму антикризових заходів на певний період дії. Ці заходи повинні передбачати можливість виникнення певних загроз у майбутньому та забезпечувати підготовку колективу до вступу у кризовий період і виходу із нього.

Ефективне управління даними чинниками дозволить університету забезпечити бажану результативність діяльності, сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців для різних галузей економіки та формування конкурентного статусу на ринку освітніх послуг. Випуск конкурентоспроможних фахівців, у свою чергу, забезпечить підсилення іміджу університету серед вищих навчальних закладів України.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ПІДТРИМКИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

М. В. Макарова, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

При широкому застосуванні інформаційних технологій для комунікації викладачів зі студентами з метою підтримки навчального процесу, історія якого налічує вже близько двох

десятків років, виявилися і певні проблеми такої організації спілкування. Як загальновідомо, найчастіше терміном «комунікація» (лат. communicatio) позначається повідомлення, передача даних. Також термін «комунікація» використовується в значенні «соціальна комунікація», «соціальна інформаційна комунікація», суто як процес спілкування. Як сучасний різновид соціальної комунікації виокремлюється електронна комунікація, яка нині найбільш показово реалізується завдяки технологіям соціальних мереж в Інтернеті. Соціальні мережі – це онлайн-співтовариства людей, які зв'язані загальними інтересами або діяльністю і використовують інструменти на основі технології Web 2.0 для спілкування один з одним за допомогою форумів, блогів, вікі-сторінок, обміну фото- і відео-ресурсами.

Перші соціальні мережі з'явилися наприкінці 1990-х років, нині в англомовних країнах найбільш популярними соціальними мережами вважаються Facebook, LinkedIn, MySpace, в слов'янськомовних – ВКонтакте, Одноклассники, Facebook. Соціальні мережі охоплюють різні соціальні групи людей, залучаючи своєю простотою, доступністю і можливістю спілкування без обмежень. Саме проникнення соціальних мереж майже у всі сфери життя і вільний час, який витрачають учні та студенти, спілкуючись у соціальних мережах, ставить важливу задачу перед викладачами – знайти засоби використання соціальних мереж в цілях поліпшення знань студентів і кваліфікації викладачів. Можливостям використання соціальних мереж в освітніх цілях присвячені нечисленні дослідження зарубіжних авторів Дж. Сміта, С. Харгадона, вітчизняні дослідження в цьому напрямі практично відсутні. Вчені насамперед свідчать про стрімке зростання числа учнів і студентів, що реєструються в соціальних мережах, і необхідність пошуку засобів для використання такої активності в цілях освіти. До основних характеристик соціальних мереж можна віднести: 1) наявність бази даних користувачів з наданням можливості здійснювати пошук друзів, знайомих, колег, формувати групи за інтересами; 2) наявність сервісів, через які користувачі взаємодіють один з одним, таких як: чат, блог, форум, електронна пошта, розміщення файлів, фото, відео і аудіо-ресурсів; 3) можливість створювати профайли зі

налаштуваннями приватності, власним контентом; 4) організація дешевої комунікації для користувачів через сервіси, велика частина яких є безкоштовною.

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ задіює можливості соціальних мереж Facebook, ВКонтакте в декількох напрямках, утворивши в них групи «Кафедра», «Магістри», «Спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність (ДІД)», «Студенти ДІД Кривого Рогу», а саме (рис. 1):

Рисунок 1 – Скріншоти інтерфейсу груп кафедри ДІДЕС в соціальній мережі Facebook

– для оперативного розповсюдження службової інформації серед викладачів кафедри, обміну файлами, відео і аудіоматерілами навчального і наукового характеру;

– для підтримки самостійної роботи студентів магістратури спеціальності «ДІД», розташування навчальних матеріалів для них, інформаційної підтримки дипломників;

– для проведення профорієнтаційної роботи у соціальних мережах, для реклами фаху випускової кафедри;

– для організації віддаленого спілкування зі студентами заочно-дистанційної форми навчання у м. Кривий Ріг, постачання для них електронних навчальних матеріалів, комунікації з дипломниками.

Нові технології, реалізовані в таких мережах, здатні змінити методи навчання студентів. Відсутність соціальної ізоляції в навчальному процесі, стимуляція в освоєнні і застосуванні нових технологій, а також використання значної частини вільного часу, який студенти витрачають в соціальних мережах, в цілях навчання є головними аргументами, що обґрунтовують необхідність пошуку методів впровадження соціальних мереж в навчальний процес і підтримку самостійної роботи студентів.

Інформаційні джерела

1. Дюлічева Ю. Ю. Досвід використання соціальних мереж у коледжах та університетах США / Ю. Ю. Дюлічева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 19 (254), Ч. І. – 2012. – С. 245–250.

ПУЕТ

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

Н. В. Карпенко, *д. е. н., професор;*
М. М. Іваннікова, *ст. викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

За результатами проведених досліджень, експертних оцінок та деяких міркувань визначається нестійка позиція університету на ринку освітніх послуг. З метою укріплення та посилення позиції університету на ринку освітніх послуг пропонується розробити маркетинговий план, який доцільно сформувати за такими складовими:

1. Сегментування ринку. За цим питання необхідно звернути увагу на наступні положення:

СЕГМЕНТУВАННЯ

- Хто приносить найбільший прибуток? Хто з потенційних абітурієнтів є найпривабливішим?
- Чи можна поділити абітурієнтів на групи з різними потребами, чи характеристиками мотивації?
- Як сегментувати ринок на групи, що вимагають унікальної стратегії?

МОТИВАЦІЯ ПОКУПЦІВ

- Які елементи послуги абітурієнти цінують найбільше?
- Які цілі стоять перед абітурієнтами? Що вони насправді хочуть?
- Як змінюються мотиви залежно від сегмента?
- Які зміни відбуваються в мотивації абітурієнтів? У їх пріоритетах?

НЕЗАДОВОЛЕНІ ПОТРЕБИ

- Чому деякі абітурієнти не задоволені рівнем надання послуг?

- Чому вони переключаються на інших постачальників послуг?
- Наскільки сильні проблеми абітурієнтів?
- Які незадоволені потреби відзначають самі абітурієнти й студенти? Чи є такі, про які вони не підозрюють?
- Чи можуть конкуренти скористатися цими незадоволеними потребами?

Основний зміст даного розділу плану – обґрунтувати доцільність обрання **стратегії фокусування на конкретному сегменті ринку, а не розпилення професійної орієнтації за всіма ознаками та складовими ринку**.

Такий підхід дозволить визначитися із найбільш сприятливими й дохідними географічними та демографічними сегментами й провести в них профорієнтаційну роботу.

Також можливий частковий та тимчасовий перехід на сегменти не опрацьовані конкурентами.

Для подальшої розробки даного розділу плану проводиться глибоке дослідження із визначенням розмірів сегментів та їх ефективності для університету.

2. Визначення конкурентних переваг університету та формування його сталої конкурентної позиції. Дана частина маркетингового плану орієнтує на визначення таких складових стратегічного розвитку університету:

– ключові фактори успіху (найсуттєвіші конкурентні переваги провідних університетів на ринку освітніх послуг);

– конкурентні переваги нашого університету, які мають тенденцію постати ключовими факторами успіху.

Дана складова маркетингового плану потребує детального аналізу ринку освітніх послуг, аналізу конкурентної позиції університету на ньому, що стає можливим за використанням SWOT-аналізу.

Втім, означений розділ плану не стримує виконання та впровадження його наступних етапів.

3. Партнерські стосунки із суб'єктами ринку. Важливим є визначення таких понять як постачальники освітніх послуг та їх

споживачі**.** Безперечно, що споживачами постають як студенти, так і майбутні роботодавці.

Розглядається можливість розробки Концепції співпраці університету із роботодавцями в межах якої відпрацьовується **корпоративний альянс керівництва університету, студентів й керівників підприємств (організацій) на довготермінових засадах в межах укладання угоди.**

Основна увага в такому проекті повинна бути приділена питанням:

– формування професійних навичок у процесі навчання за участі роботодавця (наскрізне стажування, виробнича практика, спільні бізнес-проекти тощо);

– написання курсових та дипломних робіт (проектів) на замовлення роботодавця за наскрізними проектами;

– участь студентів у роботі підприємства передбачає їх офіційне (можливо тимчасове) працевлаштування на даних підприємствах.

4. Політика просування. Оскільки освітні послуги характеризуються відмінностями у складі цільової та контактної аудиторій, передбачається розробка пропозицій щодо перенесення акценту контактної аудиторії на батьків. Батькам надається інформація щодо конкурентних переваг університету за наступними параметрами: умови навчання; умови проживання у гуртожитку; порівняльна характеристика вартості, умов навчання й проживання в нашому університеті та провідних університетах України (розрахунок обов'язкових витрат на навчання, проживання, харчування тощо – бажано на добу); умови працевлаштування.

5. Програма лояльності. Одним із суттєвих факторів, який впливає на конкуренту позицію університету на ринку є відсутність бюджетних місць. Неменше складною є ситуація із працевлаштуванням випускників. Вирішити проблему можливо за рахунок наступних заходів:

– ввести відповідно питомій вазі ліцензованого обсягу кількість безкоштовних місць **на кожній спеціальності (**виклю-

чення можуть становити ті, які користуються попитом**). Тут доцільно здійснити розподіл спеціальностей за матрицею БКГ, означивши за її допомогою** ті, що користуються підвищеним попитом через їх інноваційність та приносять найбільший прибуток; ті, що є прибутковими на протязі декількох років поспіль; ті, що визначаються нестабільним прибутком; ті, що мають тенденцію до скорочення абітурієнтів, втім їх закриття знизить імідж університету чи вплине на його галузеву орієнтованість;

– сприяти створенню на кафедрах підприємницьких структур, орієнтованих на професійну діяльність за напрямом спеціальності;

– визначити можливість участі найкращих студентів спеціальності у здійсненні діяльності такого підрозділу на платних засадах. Отримані кошти спрямувати на оплату за навчання відповідного студента-учасника;

– перейти від фіктивної системи розподілу студентів-випускників на роботу до фактичної допомоги у працевлаштуванні шляхом особистих зустрічей із реальними роботодавцями та формування іміджу кожного студента (надання характеристики);

– відродити роботу Асоціації випускників в межах рекомендації провідним з них на роботу найкращих студентів спеціальності.

МЕХАНІЗМИ СПІВПРАЦІ ВНЗ ІЗ РОБОТОДАВЦЯМИ

Н. І. Яловега, *к. е. н., доцент;*
О. С. Криворучко
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах функціонування вищих навчальних закладів (ВНЗ) вагомим чинником формування конкурентоспроможності випускників виступає співпраця ВНЗ з роботодавцями. Встановлення партнерських взаємовідносин між зазначеними суб'єктами ринку виявляється у набутті відповідних переваг як для ВНЗ, випускників, так і для роботодавців.

Зокрема, перевагами для ВНЗ виступають такі: покращення співпраці в системі «наука-практика-бізнес»; можливість приєднання до вирішення реальних завдань в сфері бізнесу та ведення досліджень на базі актуальних проблем підприємств/організацій; можливість отримання безперервного зворотного зв'язку від безпосередніх споживачів науково-освітніх продуктів вузу, актуалізація та вдосконалення навчальних програм; забезпечення міжгалузевого трансферу знань та практичного досвіду; знаходження нових ринків збуту освітніх послуг у вигляді корпоративного навчання на підприємствах/організаціях тощо.

Перевагами для випускників слід зазначити наступні: отримання можливості на протязі навчання у ВНЗ обрати найбільш оптимальну для себе сферу подальшої професійної діяльності; безперервне оновлення теоретичних та практичних знань, постійне підвищення професійної кваліфікації; можливість звернення за допомогою до викладачів та наукових співробітників вузу при виникненні реальних складних практичних ситуацій; відкриття нових можливостей для стійкого кар'єрного росту; зміцнення особистісної мотивації професійного та ділового розвитку.

Для роботодавців співпраця в системі «університет-бізнес» виявляється в таких перевагах: підтримка на високому рівні професійних компетенцій співробітників підприємства; можливість використання у вирішенні бізнесових завдань підприємства наукового потенціалу ВНЗ; створення додаткової привабливості підприємства у якості роботодавця, що піклується про професійне зростання і розвиток власних спеціалістів; можливість вирішення кадрових завдань за рахунок залучення практикантів та наукових співробітників ВНЗ; мінімізація ризиків управління людськими ресурсами за рахунок організації співпраці з майбутніми спеціалістами ще на етапі їх навчання у ВНЗ; можливість доступу до єдиних баз знань та загальних інформаційних ресурсів.

Отже, основними механізмами співпраці вищих навчальних закладів з роботодавцями ми вважаємо наступні:

1) співпраця у сфері освіти;
2) співпраця у сфері НДДКР;
3) співпраця у сфері працевлаштування та кар'єрного росту;
4) співпраця у сфері інформаційних технологій;
5) співпраця у сфері менеджменту та загальнокорпоративного розвитку;
6) співпраця у сфері формування позитивного іміджу та зміцнення потенціалу як ВНЗ, так і роботодавця;
7) співпраця у сфері організації кооперації між даними господарюючими суб'єктами.

Зазначені види співпраці ВНЗ з роботодавцями мають свою специфіку та особливості, що будуть розглянуті нами у подальших наукових дослідженнях.

МЕТОДИКА САМОСТІЙНОІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА ДО СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

О. А. Катамідзе, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливе місце у навчальній роботі ВНЗ належить практичним заняттям і семінарам. Кожен із цих видів занять має свою дидактичну мету.

Головна мета семінарських занять – сприяти поглибленому засвоєнню найскладніших питань навчального курсу, спонукати студентів до колективного творчого обговорення з метою оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем та активізації самостійного вивчення наукової та методичної літератури і формування навичок самоосвіти.

У процесі підготовки до семінару студенти самостійно відпрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), вчаться критично оцінювати різні джерела знань. Викладач організує дискусію із завчасно визначених тем, до яких студенти готують тези відповідей або індивідуально виконані реферати-доповіді. Такі семінари називають також семінарами-дискусіями.

Щоб самостійна робота була ефективною, студент має глибоко усвідомити її необхідність, мету й подальшу корисність для себе. Обов'язкові умови успішного виконання – точне і конкретне визначення завдання, його вмотивованість, наявність і знання студентом методики виконання, терміни, форми і види контролю, надання консультативної допомоги з боку викладача.

Матеріали для самостійної роботи, його обсяги добирає науково-педагогічний працівник, він же визначає графіки, терміни виконання, форми контролю. Розробляє систему завдань, теми рефератів, курсових, дипломних робіт, методичні рекомендації та інструкції, списки обов'язкової і додаткової літератури.

Щоб завдання для самостійної роботи можна було виконати, треба, аби вони відповідали умовам, а саме: були доступними і зрозумілими для студента, містили елементи новизни, давали змогу корегувати і контролювати їх виконання.

Окрему ланку в процесі підготовки до семінарського заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи того питання.

Підготовка до виступу полягає в тому, щоб до кожного питання студент зміг скласти на окремій картці чи аркуші короткий план з помітками потрібних цифр, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на семінарі.

Головна мета практичного заняття – щоб студенти розглянули окремі теоретичні положення навчальної дисципліни та сформували навички і вміння їх практичного застосування на основі індивідуального виконання завдань.

Таку форму занять проводять, як правило, у лабораторіях або аудиторіях, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою..

Щодо студентів заочного факультету для успішного самостійного виконання ними практичних робіт з навчальної дисципліни, вони мають:

– добре вивчити теоретичний матеріал; оволодіти методикою застосування знань на практиці;

– вивчити рекомендації проведення конкретної практичної роботи, які викладено у навчальних посібниках та методичних розробках;

– скласти план проведення практичного заняття;

– підготувати необхідний матеріал, визначити час і місце;

– якщо потрібно, отримати додаткову консультацію від НПП;

– виконати завдання лабораторної чи практичної роботи;

– провести обчислення й опрацювання відомостей;

Безперечно, успіх можливий лише за умови копіткої підготовчої роботи студента.

Інформаційні джерела

1. Алексюк А. А. Педагогіка вищої освіти України, історія. Теорія / Алексюк А. А. – К., 1998.
2. Варій М. Й. Основи психологи і педагогіки : навч. посіб. / Варій М. Й., Ортинський В. Л. – К. : Центр учбової літератури, 2007.
3. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / Ягупов В. В. – К. : Либідь 2012.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В. М. Бондаренко, *к. е. н.*

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дане питання присвячене актуальній сьогодні проблемі підготовки фахівців зі спеціальності «Маркетинг», зокрема, що стосується вимог та відповідних стандартів підготовки спеціалістів. Дефіцит наукових розробок щодо викладання маркетингу, що викладається у ВНЗ і практикою, та вимогами, що висуваються перед спеціалістами з боку роботодавців – вимагають цілеспрямованої уваги до питання, а саме системи викладання маркетингу і маркетингових дисциплін. Це стосується підходів щодо формування майбутніх маркетологів, а також –

викладання маркетингу як нормативної дисципліни для спеціалістів інших спеціальностей.

Маркетинг – одне з найпоширеніших понять, яке прямо асоціюється з ринковою економікою. В сучасних умовах для успішного функціонування ВНЗ на ринку освітніх послуг необхідною умовою є використання маркетингового підходу в управлінні життєдіяльністю вузів [1]. Нині спостерігається загострення конкурентної ситуації на ринку освітніх послуг, оскільки темпи зростання кількості навчальних закладів перевищують темпи зростання чисельності студентів. Так, на сьогоднішньому ринку праці пропозиція перевищує попит та разом з тим, жорстока конкурентна боротьба за кожного споживача. І саме маркетингові інструменти спроможні допомогти навчальному закладу мати конкурентні переваги і зайняти стійку позицію на ринку освітніх послуг [2]. За визначенням видатних науковців під маркетингом освітніх послуг розуміється «дослідження, планування, здійснення і контроль за ретельно спланованими програмами, задуманими, для здійснення добровільного обміну цінностями з цільовими ринками з метою досягнення цілей вищих навчальних закладів» [3]. Для ВНЗ – це розробка, реалізація і оцінка освітніх програм шляхом встановлення відносин обміну між освітніми закладами та їх клієнтами з метою гармонізації взаємних інтересів. Так, маркетинг – це процес, який включає в себе дослідження, планування, здійснення і контроль, а також ретельно сплановані, основані на детальному дослідженні програми. Разом з тим, маркетинг допомагає зайняти своє місце на ринку освітніх послуг, культивуючи особливу місію свого закладу.

Отже, виходячи з вище сказаного, можна зазначити, що дослідження застосування маркетингу в сфері освіти є актуальною проблемою сьогодення. І кожен ВНЗ, який хоче бути конкурентоспроможним на ринку вищої освіти має спрямовувати всі свої зусилля на впровадження маркетингової концепції для подальшого свого розвитку. Разом з тим, можна сформулювати два аспекти, які впливають на вибір ВНЗ і освітньої

програми споживачем. Перший – це корисний ефект, який отримує споживач: якість освітньої програми і сервіс, що супроводжує її надання. Другий – витрати, що пов'язані з придбанням та експлуатацією товару-послуги «освітня програма». Чим більший корисний ефект і менші витрати, тим привабливішим для споживача товар-послуга, тим вища конкурентоспроможність освітньої програми і ВНЗ у порівнянні з аналогічною освітньою програмою іншого ВНЗ [4]. Виходячи з цього, маркетинг у сфері освіти – це філософія, стратегія і тактика взаємин держави і взаємодій споживачів і середніх виробників освітніх послуг і продуктів за умов ринку, вибору пріоритетів із обох сторін. Цільовий результат маркетингової діяльності – забезпечення рентабельності через найефективніший – задоволення потреб та розширеному відтворенні інтелектуального потенціалу.

Серед принципів, які могли б лягти в основу побудови маркетингової моделі сфери освіти, можна відмітити: орієнтація на споживача та використання системного підходу. Отже, ВНЗ повинні мати право самі обирати концепцію маркетингу. Виходячи з цього, можна говорити про впровадження маркетингового підходу до формування ринку освітніх послуг.

Інформаційні джерела

1. Бутенко Н. Маркетинг освітніх послуг у системі вищої освіти України / Бутенко Н. // Вища освіта України. – № 3. – 2004. – С. 49.
2. Бондаренко Д. Маркетинг як засіб економічного розвитку вищих навчальних закладів України / Бондаренко Д. // Формування ринкових відносин в Україні. – № 1. – 2005. – С. 88.
3. Корчагова Л. Управління маркетингом освітніх послуг / Корчагова Л. // Маркетинг. – № 6. – 2004. – С. 69.
4. Ніколаєва М. Актуальні проблеми соціального маркетингу у сфері освіти / Ніколаєва М., Павлов І. // Маркетинг. – № 2. – 2006. – С. 63.

ПУЕТ

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ВИШУ: ПРОБЛЕМИ, ЗАВДАННЯ, ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ

С. О. Шара, *к. пед. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Враховуючи складну демографічну ситуацію і одночасно з цим виникнення цілого ряду приватних навчальних закладів, інколи сумнівного походження і якості підготовки фахівців, вищі навчальні заклади приділяють значну увагу профорієнтаційній роботі.

На сучасному етапі проблеми та перспективи організації профорієнтаційної роботи виходять із сучасних потреб вишів, які враховують складну перехідну ситуацію щодо впровадження Болонського процесу в систему вищої освіти України та інтеграцію до Європейської спільноти. З'явилась нагальна потреба реального моніторингу та реорганізації профорієнтаційної роботи у вищих навчальних закладах.

В умовах жорсткої боротьби за виживання виші мають консолідувати свої зусилля щодо збереження набору абітурієнтів, як за рахунок державного замовлення, так і за рахунок контрактної або договірної форми навчання з урахуванням сучасних потреб.

Профорієнтаційна робота припускає широкий комплекс засобів для надання допомоги у виборі професії, формування професійної мотивації, готовності до самоаналізу, основних здатностей і схильностей, які виходять далеко за рамки тільки педагогіки та психології. Саме в цій сфері вищими навчальними закладами накопичений цікавий і багатий досвід роботи, різні форми та методи ведення профорієнтаційної роботи.

Розгляд проблеми взаємодії шкільної і вишівської освітніх систем вирішення завдань професійної орієнтації підростаючого покоління показав, що вдосконалення профорієнтаційної роботи серед старшокласників має включати, попри широко використовувані вишами методи, також навчальну, науково-методичну, дослідницьку, консультативну сфери стосунків середньої школи і вищих навчальних закладів. При цьому організація ВНЗ

подібної роботи, вибір її форм, мають опиратися на реальні потреби школярів.

Значна частина проблем у навчанні студента викликана несвідомим вибором спеціальності. Згідно наших досліджень не всі студенти цілком свідомо обрали той напрям підготовки, на якому навчаються. Але їхня кількість, судячи з відвідування занять, і з власних висловлювань про бажання вчитися, більша на першому курсі. А на другому – кількість студентів, які не бажають вчитися конкретному напряму підготовки зменшується, тобто відбувається «відсів» зовсім випадкових людей, які взагалі не знають, навіщо вони прийшли до вишу.

Таким чином, студентів варто диференціювати враховуючи їхнє ставлення до майбутньої спеціальності, відповідно розмежовуючи і психолого-педагогічні засоби впливу на них. Становлення особистості студентів як майбутніх фахівців ускладнюється, якщо професія обиралася компромісно, не з власного бажання (наприклад, з примусу батьків чи тому, що не вдалося вступити в той виш, в який хотілося).

Ефективним джерелом профорієнтаційної роботи є повне інформування про діяльність вищого навчального закладу за допомогою поширення сучасних рекламних буклетів та через інтернет-ресурси. На нашу думку не в повній мірі задіяні в проведенні профорієнтаційної роботи студенти, хоча їхня участь дозволила б значно поширити інформацію про університети і як результат – підвищити ефективність роботи в цілому.

Для підвищення ефективності проведення профорієнтації у вишах необхідна: активізація залучення до роботи студентського самоврядування з метою ведення профорієнтаційної роботи студентами за місцем їх постійного проживання та одержання повної загальної середньої освіти, ведення постійної співпраці факультетів з роботодавцями та державними органами управління, здійснення моніторингу потреб у фахівцях в регіоні, проведення інформативних днів гостинності у вищих навчальних закладах, подача на сайтах вишів більшого обсягу інформації для вступників, адже можливості вдосконалення є безмежними.

Отже, незважаючи на всі труднощі і суперечливості сьогодення, цей напрямок роботи є інноваційно-спрямованим на реалізацію положень Концепції профільного навчання і Концепції професійно-технічної (професійної) освіти. Цінність такої інноваційної форми роботи полягає в ефективності процесу навчання, цілісної результативності системи профорієнтаційної роботи, яка оптимально забезпечить умови свідомого вибору професії.

ФОРМИРОВАНИЕ КОНТИНГЕНТА СТУДЕНТОВ ДНЕВНОЙ ФОРМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ

В. М. Тимошенко, *к. т. н., доцент*
ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»

Среди признанных педагогических технологий особенное место принадлежит технологии модульно-рейтингового обучения в первую очередь студентов дневной формы. Анализ научно-педагогических источников дает основания выделить четыре подхода к созданию модульной модели в зависимости от географии и содержимо-структурных особенностей инновационно-образовательного опыта: американский, немецкий, русский и украинский. В американском опыте модуль 20 – минутное учебное занятие, наполненное соответственно целостным дидактичным содержанием, которое характеризуется организационным разнообразием. В практике немецкой образовательной системы модуль – это программно-смысловая единица относительно завершенного цикла обучения, которая характеризуется дидактичной взвешенностью целей, форм, методов и средств работы преподавателя со студентами.

За основу было взято наиболее употребляемое, интегрированное понятие модуля (А. М. Алексюк, И. И. Бабий, А. М. Бойко, Дж. Расел, І. Ф. Прокопенко).

Модуль – это концептуальная, содержательно, научно-методически и смыслово-логично завершенная единица учебного материала, которая отвечает конкретной дидактичной цели и

интегрируется в целое. С учетом этого модульная учеба в авторской технологии предусматривает возможность поэтапного изучения учебной дисциплины на трех уровнях сложности путем введения базового и вариативного компонентов в модульное содержание и наличия элективных альтернативных модулей, выбор который обеспечивает мобильность знаний, самостоятельный и творческий характер познавательной деятельности, профессионально-личностное образование и способствует подготовке компетентного специалиста экономического направления. Несмотря на то, что модуль также несет и управленческие функции и его содержание предусматривает целевую программу действий и общий контроль познавательной деятельности, все же отсутствие на каждом этапе индивидуальной оценки и конкретного персонализировавшего контроля обезличивает модульное обучения, снижает его личностную ориентацию, ведет к потере обратной связи между субъектами образовательно-воспитательного взаимодействия. Это, прежде всего, побуждало обратиться в процессе модульной учебы к рейтинговому контролю знаний.

Принимая понятие «рейтинг» как оценку, ранг, класс, разряд (от torate – оценивать), при конструировании модели технологии модульно-рейтингового обучения в первую очередь оценивалась не репродуктивная деятельность, а творческий поиск будущего специалиста экономического направления, процесс его самораскрытия, самопознания, самоопределения и личностно-профессионального самостановление как компетентного специалиста экономического направления.

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

В. М. Шелудько, *к. т. н., доцент;*
Ю. В. Левченко, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Бурхливий розвиток науки і техніки, швидка зміна одних технологій іншими, зростання інноваційних процесів у сфері виробництва та бізнесу призводять до необхідності постійного

оновлення знань випускників вузів та підвищення якості їх підготовки. Інженерно-технічна освіта стає провідним фактором соціального та економічного розвитку, потужним інтелектуальним і духовним ресурсом держави.

Вибір напрямку навчання та підготовка до успішного оволодіння спеціальністю є одними з найскладніших проблем будь-якого абітурієнта. При прийнятті рішення враховуються безліч факторів: здібності, схильності, стан здоров'я, потреба у фахівцях даного напрямку і рівень оплати їх праці, матеріальні можливості сім'ї.

Вимоги сучасного суспільства до вищої освіти:

– універсальність, тобто система отриманих знань має бути уніфікованою за змістом і інтернаціональною за формою;

– інформаційна забезпеченість і відкритість у світовому масштабі;

– інтегрованість з фундаментальними науковими дослідженнями в лідируючих областях знань;

– доступність і конкурентоспроможність;

– здатність сформувати еліту і служити джерелом освіти;

– забезпечення національної безпеки і довгострокового прогнозування.

Знання вже зараз стають найвигіднішими товаром, найефективнішими інвестиціями в майбутнє.

Формування якісного контингенту – один з найважливіших аспектів діяльності ВНЗ, в ньому однаково зацікавлені держава, суспільство і сам ВНЗ – держава і суспільство чекають висококваліфікованих фахівців з високими моральними установками , а для навчального закладу турбота про якість випускника напряму впливає на продовження діяльності. Все це актуалізує проблему формування контингенту абітурієнтів вищих навчальних закладів.

Формування контингенту абітурієнтів – це ефективна система заходів щодо забезпечення довузівської підготовки абітурієнтів, набору студентів, збереження контингенту студентів ВНЗ. Для формування якісного контингенту абітурієнтів необхідно:

забезпечення рівних прав і можливостей для всіх вступників, відповідність діяльності ВНЗ з чинним законодавством, всеохоплююча профорієнтаційна робота, забезпечення наступності вимог «школа – довузівська підготовка – ВНЗ», забезпечення достатнього рівня підготовки абітурієнтів для вступу до ВНЗ, розширення географії прийому, пряме співробітництво зі школами та середньо-спеціальними навчальними закладами. Але, не дивлячись на зусилля ВНЗ, величезну роль в залученні абітурієнтів відіграють зовнішні фактори .

Сучасна система формування контингенту студентів вищих навчальних закладів має ряд проблем:

– недостатня проінформованість щодо професійної орієнтації випускників шкіл і вимог ринку праці;

– дисбаланс у підготовці кадрів;

– відсутність інноваційної спрямованості в підготовці майбутніх абітурієнтів;

– розрив між рівнем підготовленості випускників шкіл і рівнем вимог до знань у вищих навчальних закладах.

Згідно з рейтингом, складеним за результатами дослідження міжнародної аналітичної компанії Economist Intelligence Unit, за якістю систем освіти країн світу в число лідерів увійшли такі країни як Південна Корея, Японія і Великобританія.

Україна не потрапила в рейтинг на відміну від чотирьох своїх сусідів. Так, Польщі дісталося 14-е місце, Угорщині – 18-е, Словаччині – 19-е, а Росії – 20-та. Жоден український вуз не потрапив до списку кращих університетів планети Times Higher Education. При цьому в рейтингу кращих університетів світу QS World University Rankings потрапили три українських вищих навчальних заклади.

При складанні рейтингу враховувалися показники рівня грамотності населення (за тестами PISA, TIMMS і PIRLS), відсоток випускників шкіл і відсоток випускників ВНЗ. На думку дослідників, основним фактором, що впливає на якість освіти, є ставлення держави та державна політика в секторі послуг освіти. Так само важливим фактором в системі якості сфери послуг

ПУЕТ

навчання є політика держави при формуванні контингенту учнів вищих навчальних закладів.

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ ІНОГОРОДНІХ ЛОКАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПУЕТ

В. М. Артеменко, *к. і. н., доцент;*
Л. М. Страшко, *к. арх., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Набутий протягом останніх років досвід проведення набору студентів до ПУЕТ на навчання за заочно-дистанційною формою підтвердив важливість корпоративного підходу, злагодженості, взаєморозуміння і підтримки в роботі Університету з кооперативними коледжами і технікумами. Крім того, зникли сумніви у правильності розуміння перспектив розвитку заочної форми навчання і **невідворотності її поступової трансформації – переходу до дистанційних технологій навчання.** Студенти 1-го курсу Інституту заочно-дистанційного навчання набору 2012 р., які, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 15.09.2011 р. «Про впровадження педагогічного експерименту з дистанційного навчання на базі Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», почали навчання за дистанційними технологіями, відчули переваги дистанційної форми навчання:

- доступ до повного обсягу навчальних матеріалів;
- постійний зв'язок з викладачем-тьютором;
- скорочення тривалості сесій;
- можливість навчання за індивідуальним графіком.

Аналіз результатів анкетування студентів 1-го курсу набору 2012 р. показав, що більшість з них легко адаптувалися і позитивно сприйняли перехід до дистанційних технологій навчання. Позитивна оцінка студентами дистанційних технологій навчання – найвагоміший аргумент на користь ПУЕТ для тих, хто робить вибір навчального закладу, і найпереконливіша реклама.

Основними напрямками роботи по організації набору на заочну (з дистанційними технологіями) форму навчання є:

1. Аналіз результатів набору на заочну (з дистанційними технологіями) форму навчання попередніх років.

Аналіз динаміки контингенту студентів заочної (з дистанційними технологіями) форми навчання протягом 2004–2013 рр. показує, що період зростання контингенту завершився у 2008 р. Спад, який почався, тривав до 2011 р., а у 2012 р. намітилася тенденція незначного зростання контингенту студентів.

Аналіз показників випуску молодших спеціалістів кооперативними коледжами Полтавського навчального комплексу «Освіта» та їх вступу до ПУЕТ у 2011–2013 роках дозволяє зробити висновок, що стабільно високий процент (73–74 %) випускників Херсонського кооперативного економіко-правового коледжу та Черкаського кооперативного економіко-правового коледжу (68–83 %) вступають до Університету. Протягом останніх двох років найменша кількість випускників вступають до ПУЕТ після закінчення Кіровоградського кооперативного коледжу економіки і права та Чернігівського кооперативного технікуму.

2. Формування банку адресних даних випускників кооперативних коледжів і технікуму, які планують навчатися в ПУЕТ у 2013 р.

Важливою складовою роботи по формуванню набору до ПУЕТ на заочну (з дистанційними технологіями) форму є створення бази адресної інформації випускників кооперативних коледжів і технікуму, які виявили бажання навчатися в ПУЕТ. Наявність такої бази дозволяє не тільки формувати достовірні прогнози набору, а й оперативно доводити важливу інформацію до абітурієнтів та їх батьків.

3. Формування вартості навчання.

Формування вартості навчання здійснюється з урахуванням маркетингових досліджень регіональних ринків освітніх послуг, які проводяться керівниками локальних центрів дистанційного навчання – директорами кооперативних коледжів і технікуму. Такий підхід до формування вартості виправдав себе, оскільки

ПУЕТ

він дозволяє не тільки гнучко реагувати на специфіку регіональних ринків освітніх послуг, а і підтримувати зацікавленість кооперативних коледжів і технікумів у співпраці з Університетом.

4. Аналіз обсягів та календарних графіків випуску молодших спеціалістів

Вивчення інформації про обсяги і календарні графіки випуску молодших спеціалістів кооперативних коледжів і технікуму, а також своєчасно проведена організаційна і профорієнтаційна робота дозволили у березні 2013 р. здійснити набір випускників кооперативних коледжів, які отримали дипломи молодших спеціалістів у січні-лютому 2013 р. На навчання до ІЗДО зараховані за напрямом «Харчові технології та інженерія» ППС «Технологія харчування» на базі Житомирського і Харківського ЛЦДН 62 випускники, а за напрямом «Менеджмент» ППС «Менеджмент організацій» на базі Харківського і Херсонського ЛЦДН – 41.

5. Використання нових форм профорієнтаційної роботи

Вперше у жовтні 2012 р. ІЗДО спільно з викладачами кафедри технології та організації харчових виробництв і кафедри технології та організації ресторанного господарства успішно була проведена профорієнтаційна відео конференція з випускниками спеціальності «Виробництво харчової продукції» Миколаївського коледжу бізнесу і права ВНЗУ ПУЕТ та Миколаївського державного коледжу економіки та харчових технологій. У листопаді 2012 р. для випускників Черкаського кооперативного економіко-правового коледжу та Черкаського державного комерційного коледжу була організована відео конференція за участю викладачів кафедр бухгалтерського обліку, фінансів та товарознавства продовольчих товарів. Нова форма проведення профорієнтаційної роботи підтвердила свою ефективність, оскільки провідні викладачі кафедр Університету мали нагоду з відео студій у режимі он-лайн зустрітися зі студентами-випускниками, презентувати різні напрями підготовки фахівців, розповісти про студентське життя в ПУЕТ і відповісти на запитання.

Регулярне розміщення на сайті Головного науково-навчального центру дистанційного навчання Університету інформації

про важливі події і новини з життя Університету та його підрозділів, довідкової інформації про правила прийому на навчання дозволяє забезпечити широке коло зацікавлених, у тому числі абітурієнтів, свіжою і достовірною інформацією.

Висновки

1. Проведення педагогічного експерименту з впровадження дистанційних технологій навчання надає Університету ряд переваг у організації та проведенні набору на навчання:

– формування іміджу сучасного Університету, який підтверджує право на достойне місце в рейтингу передових навчальних закладів України;

– підвищення професійного рівня професорсько-викладацького складу Університету та кооперативних коледжів Полтавського навчального комплексу «Освіта», можливість реалізації потужного творчого потенціалу як молодих, так і досвідчених викладачів через створення авторських дистанційних курсів, відкритих для широкої студентської аудиторії;

– зміцнення матеріально-технічної бази, яка надає можливість, впроваджуючи дистанційні технології навчання, розширювати географію освітніх послуг, одночасно підвищуючи їх якісний рівень.

2. Прогноз випуску молодших спеціалістів на 2014 р. та очікувана кількість вступників до ПУЕТ (близько 1 050 осіб) вимагає активного пошуку нових форм профорієнтаційної роботи, ефективної іміджевої реклами Університету, продуктивної роботи по створенню якісних дистанційних курсів

3. Розпочата розробка дистанційних курсів для студентів денної та заочної форм навчання російською та англійською мовами надасть можливість:

– збільшити кількість вступників з числа іноземних громадян;

– розширити кількість напрямів підготовки фахівців за заочною формою (з дистанційними технологіями) навчання.

ПУЕТ

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ МАГИСТРОВ В ТАДЖИКСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ КОММЕРЦИИ

Р. К. Раджабов, *д. э. н., профессор*
Таджикский государственный университет коммерции

В современных условиях переход на двухуровневую систему образования «бакалавр – магистр» в Республике Таджикистан приобретает особую актуальность. Важно заметить, что вопросы бакалаврской и магистерской подготовки и восприятие этих специалистов рынком труда, неразрывно связано с решением проблемы содержательной подготовки после вхождения Таджикистана в Болонское образовательное пространство.

Начиная с 2005 года, вузы Таджикистана активно включились в Болонский процесс. С этой целью были приняты решения о том, что система профессионального образования и обучения должна развиваться в направлении интеграции в международное образовательное пространство с учетом особенностей и традиций системы профессионального образования в страны.

Подготовка магистров в Таджикском государственном университете коммерции (ТГУК) ведется с 2008 года. В ТГУК созданы необходимые условия для подготовки магистров. В магистратуре обучаются более 150 граждан страны, а также Ирана, Афганистана и Туркменистана. Анализ показывает, что существуют некоторые проблемы, характерных практически для ТГУК и других вузов Таджикистана. К ним можно отнести следующие основные нерешенные вопросы: вопросы набора, отбора в магистратуру, вопросы, касающиеся набора в магистратуру лиц, имеющих диплом бакалавра, повышения качества подготовки магистров, изменения роли образования, механизмов взаимодействия, развития и реализации инноваций в образовании, и образовательной диагностики.

На наш взгляд, для решения этих вопросов нужна эффективная, гибкая, отвечающая современным требованиям система подготовки магистров, основанная на следующих принципах: принципы опережения, качества, преемственности, интеграции, дополнительности и маневренности.

Построение и развития системы подготовки магистров связана с современной концепцией, отражающая изменения, которые происходят в сфере образования в социально-экономическом, педагогическом и человековедческом измерениях в мире и в Таджикистане. Поэтому в ТГУК разработана и реализуется концепция, целью которой является создание и развитие системы непрерывной профессиональной подготовки магистров экономики и право, способной гибко и оперативно реагировать на потребности регионального рынка труда.

Реализация разработанной концепции также предусматривает решение следующих основных задач: 1. Создание единого образовательного и информационного пространства для выработки и освоения новых образовательных технологий, развитие новых направлений подготовки высококвалифицированных магистров экономики и право. 2. Стратегическое взаимодействие с работодателями, совершенствование и развитие социального партнерства. 3. Проведение профориентационной работы с целью повышения привлекательности магистратуры экономики и право. 4. Развитие и модернизация материально-технического и научно-методического обеспечения системы подготовки магистров, а также формирование учебно-программного, учебно-методического и информационного обеспечения образовательного процесса. 5. Эффективная диагностика качества, оказываемых образовательных услуг по профессиональным направлениям подготовки магистров в целях формирования модели подготовки в соответствии с требованиями работодателей.

Достижение основной цели возможно только при условии комплексного решения перечисленных задач, которые реализуются, в работе кафедры. Прежде всего, выделяем улучшение образовательной и научно-исследовательской деятельности кафедры, информационное и библиотечное обеспечение подготовки магистров. Реализация концепции требует постоянной доработки, и измениться под воздействием изменений в интеграционном пространстве и требований рынка труда.

Для приобретения магистрантами навыков научных исследований проводятся ежегодные научные конференции. Большое

значение придается совершенствованию научного руководства подготовкой магистров и учебных планов. Они включают все дисциплины, предусмотренные Гособрстандартом, и учитывают особенности магистров. Они корректируются с учетом меняющейся экономической ситуации в Республике Таджикистан и в мире, а также потребностей современной науки и практики.

Таким образом, решение вышеизложенных вопросов позволяет повысить качества подготовки и обеспечить конкурентоспособности магистров, выпускников ТГУК и Республики Таджикистан.

ОЦЕНКА И ПРОЦЕСС МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИОБЩЕНИЯ СТУДЕНТОВ К ЦЕННОСТЯМ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В ПРОЦЕССЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

М. Х. Саидова, *к. э. н., доцент*
Таджикский государственный университет коммерции

В современных условиях вопросы приобщения студентов к ценностям физической культуры и спорта в процессе физического воспитания в Республике Таджикистан приобретает особую актуальность. Во многих вузах Республики Таджикистан одним из существенных недостатков современной системы физического воспитания студентов является организация занятий без учета индивидуальных запросов и потребностей, изучения степени удовлетворенности занимающихся используемыми формами и средствами физической культуры. Уровень профессиональной информированности преподавателей физической культуры в вузах, а также содержание учебно-методического комплекса и силлабуса по физическому воспитанию для студентов должны быть приведены в соответствие с требованиями сегодняшнего дня. По нашему мнению, выбор физических упражнений с учетом индивидуальных запросов студентов, повышение физической подготовленности и функциональных показателей организма, формирование жизненно необходимых двигательных умений и навыков, системы специальных

знаний и повышение уровня общей культуры должны явиться важнейшими показателями качества процесса физического воспитания студентов.

С другой стороны, необходимо целесообразность приобщения студентов к ценностям физической культуры и спорта.

Таким образом, при решении этих проблем нами были поставлены следующие задачи:

– моделирование процесса приобщения студентов к ценностям физической культуры и спорта;

– экспериментальная проверка эффективности предложенной модели.

Для решения этих задач был организован и проведен экспериментальное исследование между двумя группами – контрольная группа и экспериментальная группа студентов факультета «Экономика и менеджмент» Таджикского государственного университета коммерции, по 22 студента в каждой группе. Перед началом эксперимента был выявлен исходный уровень физической подготовленности студентов контрольная группа и экспериментальная группа по общепринятым тестам:

- бег 100 м (с);
- прыжок в длину с места (см);
- метание гранаты (см);
- сгибание и разгибание рук;
- в упоре лежа (количество раз);
- наклон, вперед стоя на скамейке (см).

Проведенное тестирование показало отсутствие существенных различий в уровне физической подготовленности студентов ($p > 0,05$).

Кроме исходных данных, характеризующих уровень физической подготовленности, определялась также степень умственной и двигательной активности путем выявления знаний основных положений, терминов и понятий в теории физического воспитания и спорта; степень двигательной активности измерялась по количеству подходов для выполнения каждого двигательного задания (метод хронометрирования).

Оценка проведённого экспериментального исследования была осуществлена экспериментальная группа из трех препо-

давателей. Контрольная группа занималась в соответствии с учебной программой по физическому воспитанию, а в экспериментальной группе ставилась задача приобщения к культурным ценностям, повышения общей и двигательной культуры.

Кроме того, у студентов экспериментальная группа была возможность выбора физических упражнений по интересам с учетом индивидуального уровня физической подготовленности и физического развития, росто-весовых показателей, особенностей телосложения. В процессе занятий осуществлялись целенаправленное формирование системы специальных знаний в области физической культуре и спорта, воздействие физических упражнений на физиологические системы, методика контроля функционального состояния, студенты усваивали основные понятия и спортивные термины.

Необходимо ответить, что большое внимание уделялось формированию качественных сторон двигательной деятельности с учетом характера их взаимосвязи и взаимообусловленности.

Кроме мышечной силы, скорости и выносливости целенаправленно развивались следующие двигательные координации:

- ловкость;
- точность;
- гибкость;
- равновесие;
- прыгучесть;
- ритмичность и др.

С целью повышения качественных сторон двигательной деятельности в экспериментальной группе на каждом занятии использовались направленные физические упражнения для развития ловкости и других двигательных координаций с учетом их структурного содержания.

Следовательно, для улучшения показателей ловкости по воспроизведению пространственно-временных и пространственно-силовых параметров движений, дифференцирования мышечных усилий предлагались двигательные задания с изменением темпо-ритмовых параметров двигательных действий, сменой направления движения по световым и звуковым сигна-

лам; выполнение физических упражнений в различных условиях. Кроме того, сформированные двигательные умения и навыки закреплялись в подвижных играх различной сложности, моделирующих разнообразные условия мышечной деятельности.

Кроме того, студентов знакомили с ролью и значением физической культурой и спорт, которые на разных этапах развития общества рассматривались как мощное средство приобщения к общей национальной культуре, разнообразным знаниям, укреплению здоровья, всестороннего развития и установления общественных и культурных связей между народами.

В конце эксперимента тестирование было проведено повторно. Обработка полученных материалов показала, что в уровне общей физической подготовленности произошли положительные качественные изменения как в контрольной группе, так и в экспериментальной группе. Однако темпы прироста показателей в экспериментальной группе были существенно выше.

Положительная динамика показателей уровня общей физической подготовленности в экспериментальной группе обусловлена рядом факторов, среди которых ведущее место занимают существенное увеличение используемых средств, возможность выбора занимающимися физическими упражнениями, обладающих для них большей привлекательностью; рациональная дозировка применения игрового метода; усиленное внимание к качеству выполнения упражнений. Кроме того, значительную роль, на наш взгляд, сыграло усвоение информации о характере воздействия на физиологические системы организма, на формирование культуры речи и движений, усвоение основных понятий и спортивной терминологии, что способствовало расширению кругозора. У занимающихся существенно повысилась интеллектуальная и двигательная активность, заинтересованность в занятиях, культура движений, жестов, мимики, поз. Студенты усвоили основные положения, принципы и закономерности в области физической культуры и спорта, познакомились со специальной терминологией.

Важно заметить, что, если перед началом эксперимента никто из занимающихся контрольной группы и экспериментальной группы не мог дать определение понятий: «физическое

воспитание», «спорт», «физическая культура», «физическая подготовка», «физическое развитие», «физическое совершенство», «физическое образование», то в его конце занимающиеся контрольная группа по прежнему испытывали затруднения в формулировке данных понятий, в то время как в экспериментальной группе 3,7 % дали правильные ответы, 31,4 % – в основном правильные, с незначительными неточностями, 31,6 % – неточные, но близкие к правильным ответам.

Уровень культуры речи (включая спортивную терминологию), поз, жестов в экспериментальной группе, по оценке экспертов, увеличился до 3,8 балла, в то время как в контрольной группе – до 2,9 балла.

В целом, результаты эксперимента показали целесообразность организации процесса физического воспитания студентов, направленного на приобщение занимающихся к ценностям физической культуры и спорта.

Таким образом, разработка и реализация модели позволила представить развернутую схему содержания процесса физического воспитания студентов на основе концептуальных положений, нашедших свою конкретизацию в последовательном решении комплекса задач, обеспечивающих планомерное формирование интеллектуальной и двигательной активности, повышение уровня общей культуры, усвоения системы специальных знаний, формирования жизненно необходимых двигательных умений и навыков.

КАЧЕСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ

Е. Р. Борисова, *д. филос. н., к. э. н., профессор*
Чебоксарский кооперативный институт (филиал) Российского университета кооперации

Мировое сообщество характеризуется существенными социокультурными изменениями. Модернизация правовой системы России в области образования и науки имеет целью способствовать росту конкурентоспособности российских вузов на рынке образовательных услуг как внутри страны, так и в мировом образовательном пространстве. Но, к сожалению, реформы,

проводимые в сфере образования, не решают многочисленные проблемы, связанные с качеством современного образования, что является подтверждением тому, что нет четко сформулированной методологической основы этих преобразований, без которой невозможна целостная стратегия развития сферы образования. Именно необходимость решения глобальных вопросов определения места образования в современном информационном, инновационном обществе, связанных с формированием новых мировоззренческих концепций образования и определяет востребованность философии качества образования в современном мире. Исследование вопросов качества образования с философских позиций предусматривает выявление места и интересов субъектов образовательной системы, так называемых заинтересованных сторон в качестве образования, выявления степени их удовлетворенности в таком качестве. Без этих оснований невозможно формировать стратегию деятельности каждого вуза, если мы говорим о высшем образовании. Философские основания являются теоретическим фундаментом осмысления концепции развития высшего образования. Недостаточная эффективность существующей системы образования, с одной стороны, и процессы модернизации и масштабность стоящих перед образовательной сферой задач, с другой стороны, и обуславливают необходимость философского осмысления стратегии образования, стратегий управления качеством образования в высших учебных заведениях. Потребность общества в изменении существующей модели управления образованием подтверждается многочисленными научными дискуссиями. К сожалению, приходится признать, что учреждения управления образованием недостаточно прислушиваются к мнению научной общественности.

Институт образования с позиций социально-философского анализа выступает в качестве системы взаимосвязанных учреждений и индивидов, которая призвана обеспечивать удовлетворение образовательных потребностей общества и его субъектов. В условиях глобализации Россия интегрируется в образовательное пространство Европы. Система гарантии качества образования, существующая в европейском образовательном поле, требует унификации гарантий качества образовательных услуг.

Положение о необходимости создания системы гарантий качества образования является важнейшим в Болонском процессе, документы которого предполагают методологию проектирования образовательных программ, критерием эффективности которых является не планирование и реализация образовательного процесса, а его результаты. То есть компетентностный подход, нацеленный на профессиональную и личностную подготовленность выпускников к трудоустройству, является базовым в образовательных технологиях. Следовательно, главной составляющей управления образования, ориентированного на результат, является система обеспечения качества.

Если сравнить основные элементы системы гарантий качества образования, прописанных в европейских стандартах, к которым относятся корректировка учебных планов, совершенствование содержания программ, разработка специальных технологий применительно к различным видам обучения (Интернет-обучение, очное, заочное), ресурсное обеспечение образовательного цикла, государственные требования к реализации образовательных программ, отслеживание результатов обучения и последующего трудоустройства выпускников; периодическое подтверждение статуса образовательного учреждения по результатам аккредитационных проверок, постоянное взаимодействие с работодателями, согласование с ними образовательных программ, участие студентов в управлении (включении их в состав ученых советов), то можно констатировать, что система гарантии качества образования, принятая в российских вузах, в целом соответствует требованиям ENQA по большинству параметров. Вместе с тем, сложившаяся система образования не в достаточной степени интегрирована в европейское образовательное пространство, особенно, если речь идет не о столичных вузах. Поэтому существует необходимость более транспарентной системы гарантии качества по процедурам аккредитации и признания квалификаций.

В этой связи актуальна разработка научно-обоснованной стратегии качества высшего образования, философского обоснования системы гарантий качественного образования в условиях открытого образовательного пространства.

ІНОЗЕМНА МОВА – ПЛАТФОРМА РОЗВИТКУ УМІНЬ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

В. І. Чернуха, *к. пед. н., доцент;*
Л. П. Новак, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вивчення іноземних мов є однією з форм навчання в цілому. Саме студент, який вивчає іноземну мову (а ще краще кілька мов) є ключовим фактором у процесі її вивчення. Його успіх чи невдача визначаються тим, наскільки він сам сприяв цьому процесу. Відомо, що позитивне відношення студентів до оволодіння мовою посилює їх інтерес. А тому, коли студенти знаходять весь процес цікавим і корисним, вони вчаться краще. Постають питання: як ми мотивуємо студентів до вивчення іноземних мов? Як сам процес оволодіння іноземною мовою сприяє розвитку умінь студентів використовувати ці знання для свого професійного розвитку?

Навчання – це живий організм, для якого необхідно створювати належні умови. Як викладачі, ми впливаємо на цей процес, коли створюємо умови, які заохочують студентів до того, щоб вони робили все можливе для досягнення поставленої мети у вивченні іноземної мови. Такими умовами є:

– надання студентам можливості робити вибір щодо того, як їм працювати і необов'язково наполягати на своєму варіанті виконання завдань;

– винагородження кожного студента згідно з його результатом;

– конструктивна критика, яка зосереджена на навчальних зусиллях та досягненнях студента, а не на його особистості;

– уважне ставлення до студентів, їх ідей, розчарувань та помилок. Повага до студентів є основою довіри, яка, у свою

чергу, є потужним фактором до подальшої мотивації у вивченні іноземної мови;

– оптимістичне та позитивне ставлення до студентів не лише, коли вони справляються з завданнями, але і тоді, коли вони зазнають невдач. Інакше – вони припинять спроби працювати далі;

– визнання і святкування успіху студентів, що сприяє досягненню колективної мети і вирішенню більш складних завдань. За цих умов ми допомагаємо студентам формувати їх активне ставлення до процесу оволодіння іноземною мовою, визначати своє зобов'язання щодо того, наскільки високими будуть їх цілі і як наполегливо вони готові працювати для їх досягнення.

Вивчати іноземну мову – це все одно, що розпочати нове життя. Ми розглядаємо процес навчання іноземній мові як вікно можливостей для розуміння студентами причин, які привели їх до вузу і таким чином вести їх до прозріння – розуміння своєї мети в житті. У свою чергу усвідомлення студентами своїх сильних і слабких сторін допомагає їм максимально використати процес навчання для свого зростання, а головне – зрозуміти, що процес навчання ніколи не закінчується.

Як показує наш досвід, активному вивченню іноземної мови сприяє використання інформації, написаної мовою оригіналу про людей, які досягли успіху в бізнесі. Приклади з життя Bill Gates, Steve Jobs, Warren Buffet, Jack Welch, Donald Trump і багатьох інших відомих людей, які своєю невтомною працею над собою, завдяки ентузіазму і відданості своїй справі змогли вивести свої компанії в лідери світового бізнесу формують у студентів філософію переможця.

Повчальною і захоплюючою є робота з книгою Річарда Бренсона S*crew it, Let's Do it (Lessons in Life).* Дев'ять розділів цієї книги говорять про шлях до успіху конкретної людини – автора цієї книги, який мав велике бажання зрозуміти себе, світ бізнесу та його рушійні сили. Його досвід вчить, що необхідно мати віру в себе, довіряти собі, мати цілі і невтомно працювати над їх досягненням. Спроба зробити крок на шляху до мети уже

заслуговує на повагу і підтримку навіть і тоді, коли перша спроба була не зовсім успішною.

Розвиваючі дискусії на ці теми допомагають студентам конструювати знання і застосовувати їх, коли необхідно. Вони заставляють студентів думати, активізувати їх розумовий процес, приводять до активного стану – пошуку вирішення певної проблеми засобами іноземної мови.

Коментарі Річарда Бренсона – засновника Virgin Group. Virgin Islands. Aviation & Aerospace – в соціальній мережі LinkedIn щодо призначення бізнесу на сучасному етапі є живою і, на наш погляд, перш за все, дієвою ілюстрацією активного використання студентами англійської мови, а по-друге, для розуміння ними того, що бізнес-середовище стає все складнішим і ця складність постійно посилюється. Це, у свою чергу, вимагає інших підходів до досягнення успіху і віри в те, що молоді люди мають потужний потенціал для змін на краще. Особливо цінним у цій спробі є те, що кожний студент має можливість поспілкуватися мовою, яку він вивчає, з автором книги – відомим керівником глобальної компанії, який постійно ділиться зі студентами своїми випробуваними підходами до бізнесу і його ролі в суспільстві.

Його недавніми порадами щодо умінь, які необхідні початківцям у бізнесі, є: об'єднатися з однодумцями, працювати над проектом, у якому зацікавлені всі члени команди, не боятися допускати помилки, а коли необхідно – намагатися зробити нову спробу і ні за яких обставин не відступати від наміченої мети.

Коментарі (posts) впливових людей, які реально вносять позитивні зміни в долю людей своєю невтомною працею, вселяють віру в початківців бізнесу, бажання вчитися і думати, перш за все, про інших, а лише – потім про себе. Вони спонукають студентів до переосмислення основних проблем сучасності, їх розумного пояснення і пошуку рішень для підтримки такого еволюційного міркування, доводять, що центральною метою будь-якої ініціативи в бізнесі є його спрямованість на покращення умов життя родини, регіону і країни в цілому. Адже призначення кожної людини – робити розумні і добрі справи.

Інформаційні джерела

1. Wilbert J. McKeachie. Teaching Tips. – Boston, USA : Houghton Mifflin Company, 2002. – С. 32–38.
2. http://www.linkedin.com/today/post/article/20130812151125-204068115-the-misconceptions-of-entrepreneurship
3. http://us-mg5.mail.yahoo.com/neo/launch?.rand=f46g2e6bojvlh
4. http://www.linkedin.com/in/rbranson/

ПРАВОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

О. М. Коросташов, *к. ю. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», схваленій Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 серед інших основних проблем, викликів та ризиків національної освіти зазначено недостатню відповідність освітніх послуг потребам ринку праці. За даними Державної служби статистики України станом на жовтень 2013 року кількість зареєстрованих безробітних становила 394,6 тисяч осіб, а потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць (вакантних посад) – 77,6 тисяч осіб. Тому в сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів при працевлаштуванні.

Поняття конкурентоспроможності відіграє провідну роль у формуванні ринкової економіки, в тому числі у відносинах між потенційними працівниками, якими є випускники вищих навчальних закладів, та роботодавцями. Конкурентоспроможність випускників є однією з основних ознак конкурентоспроможності вищого навчального закладу.

Конкурентоспроможність випускника на ринку праці, його впевненість у працевлаштуванні та одержанні достойної заробітної плати багато в чому залежать від набутої ним професійної освіти. Для студентів економічних спеціальностей складовими

професійної освіти є безпосередньо професійна підготовка, інформаційно-комунікаційна, правова, мовна підготовка тощо.

На нашу думку, одним із головних чинників, що впливають на конкурентоспроможність випускників економічних спеціальностей на ринку праці, є їх правова підготовка у вищих навчальних закладах. Так, на одному з «круглих столів», які було проведено в ПУЕТ за участю керівників, їх заступників, інших працівників суб'єктів господарювання, було зазначено, що основними недоліками випускників університету є недостатність їх практичної та юридичної підготовки. Автором у листопаді 2013 року було проведено анкетування серед студентів галузі знань «Економіка і підприємництво» (напрями підготовки «Фінанси і кредит», «Економіка підприємства»), де було обумовлено, що для конкурентоспроможності випускників економічних спеціальностей на ринку праці важливість їх професійної підготовки складає 100 %. Студенти мали визначити відсоток вагомості правової підготовки у порівнянні з професійною. За даними анкетування він склав 70 %, що свідчить про усвідомлення майбутніми випускниками важливості їх правової підготовки для конкурентоспроможності під час працевлаштування.

Робота кафедри правознавства ПУЕТ спрямована на здобуття студентами знань та вмінь, необхідних у їх майбутній практичній діяльності за фахом. Майбутні випускники після вивчення юридичних навчальних дисциплін повинні орієнтуватися у системі нормативно-правових актів, що регулюють економічні відносини в Україні, правильно визначати нормативні акти і положення, що підлягають застосуванню у конкретній ситуації; застосовувати на практиці здобуті теоретичні знання, зокрема, вміти оформлювати основні документи, які використовуються у сфері господарювання – установчі документи суб'єктів господарювання, дозвільні та реєстраційні документи, господарські договори, претензії, позовні заяви тощо.

Для формування зазначених знань та вмінь у студентів ПУЕТ поряд з базовою навчальною дисципліною «Правознавство» кафедрою правознавства викладаються (в залежності від напряму підготовки) спеціальні навчальні дисципліни «Господарське право», «Комерційне право», «Договірне право», «Адміністра-

тивне право», «Підприємницьке право», «Банківське право», «Трудове право», «Фінансове право», «Міжнародне право» «Міжнародне економічне право», «Міжнародне приватне право», «Кооперативне право» та інші. Однак кількість лекційних занять відповідно до робочих навчальних планів із вказаних навчальних дисциплін не перевищує 20 годин на семестр, семінарських (практичних) – 34 годин на семестр, що значно ускладнює процес формування у студентів необхідних знань та вмінь.

У «Національній програмі правової освіти населення», затвердженій Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001 передбачено забезпечити оновлення з урахуванням сучасних вимог програм правового навчання різних верств населення.

Виходячи із зазначеного, уявляється можливим з 2013–2014 навчального року збільшити кількість аудиторних годин у робочих навчальних планах ПУЕТ з правових навчальних дисциплін, а також запровадити поряд з іншими програми професійного спрямування «Фінанси та правове регулювання фінансової діяльності і кредитно-розрахункових відносин», «Банківська справа і правове регулювання банківської діяльності», «Міжнародна економіка і правове регулювання міжнародних відносин», «Економіка підприємства та правове регулювання діяльності підприємства», «Товарознавство і комерційна діяльність та правове регулювання комерційної діяльності», «Товарознавство та експертиза в митній справі і правове регулювання митної діяльності» та інших.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Т. О. Харченко, *к. і. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Т. О. Щетініна, *к. і. н., доцент*
Полтавська державна аграрна академія

Важливою складовою підготовки фахівців в галузі економіки є належний рівень опанування ними правових питань. Виконати це завдання покликані ряд правових дисциплін, які викладаються у ВНЗ в контексті підготовки майбутніх економістів,

менеджерів, фінансистів тощо. Зауважимо, що правова підготовка студентів в цілому є складовою правової освіти громадян, яка розпочинається ще в школі. Тому комплекс правових дисциплін має забезпечити глибоке та всебічне опанування студенти проблематики своєї майбутньої фахової діяльності.

Розглядаючи питання правової освіти студентів економічних спеціальностей, потрібно визначити ряд особливостей, які необхідно враховувати при підготовці майбутніх фахівців. У першу чергу відзначимо певну складність щодо правової підготовки студентів означених спеціальностей, яка полягає у відсутності системності та систематичності викладання правових дисциплін. Виключення становить підготовка менеджерів, у навчанні яких передбачено цілий ряд нормативних правових дисциплін: узагальнююча навчальна дисципліна «Правознавство» та окремі курси – адміністративне, трудове, господарське, договірне право. Така кількість правових дисциплін дозволяє протягом навчального процесу включати «правовий компонент» майже на кожному курсі, тобто щороку. А це, в свою чергу, дає можливість комплексно висвітлити правові питання, які може зустріти студент у своїй майбутній управлінській діяльності в сфері економіки.

В той же час, у навчальному процесі студентів інших економічних спеціальностей кількість правових дисциплін мінімалізовано. Як правило, це вже згадуване «Правознавство» та ще одна правова навчальна дисципліна (трудове або господарське право). Подібний підхід значно звужує потенціал правової підготовки студентів економічних спеціальностей. Хоча актуальність належної правової підготовки фахівців економічної сфери не потребує зайвої аргументації, і є цілком визначеною з точки зору постійного вдосконалення вітчизняного законодавства, особливо в частині норм, що регламентують забезпечення виробничо-господарської діяльності.

Ще один проблемний аспект правової освіти студентів економічних спеціальностей криється у самій специфіці правових дисциплін, бо їх вивчення здійснюється студентами неюридичних спеціальностей і тому ці дисципліни певною мірою

виокремлені із загальноюридичного контексту. До того ж, як зазначалося, правові дисципліни на більшості економічних спеціальностей викладаються не на кожному курсі, що теж не сприяє якості засвоювання юридичних питань. Отже, знання й уміння, які засвоюють студенти у результати вивчення правових дисциплін, максимально мають спрямовуватися на суто економічний контекст.

Саме тому правова підготовка студентів економічних спеціальностей повинна надавати не лише ґрунтовні теоретичні знання, але й вагомі практичні навички у рамках майбутньої професії. Так, наприклад, вивчення питань щодо господарських договорів має закріплюватися практичними завданнями з проблем розробки, внесення змін та розірвання господарських договорів. Доцільно, надаючи студентам завдання розробити конкретний господарський договір, зосередити увагу на договорах щодо тих видів виробничо-господарської діяльності, з якими найбільшим чином студент буде пов'язаний у своїй майбутній професії (кредитний договір – для фінансистів, договір постачання або оренди – для економістів і т. п.). Такий підхід дає можливість закріпити набуті студентами знання та одержані в процесі навчання навички, у тому числі і за рахунок міждисциплінарних зв'язків. Зокрема, розробляючи господарський договір як юридичний документ, студент повинен провести певні розрахунки (обсяг продукції, яку може поставити суб'єкт господарювання, або вартість витрат на ремонт орендованого приміщення), спираючись на знання, одержані в ході вивчення економічних дисциплін. У свою чергу, опановані студентами економічні знання, наприклад, з питань формування майна суб'єктів господарювання можуть залишитися у їх свідомості суто абстрактними категоріями, поки не набудуть конкретизації в процесі роботи над розробкою відповідних розділів для статуту чи установчого договору.

Таким чином, окреслюючи проблематику правової підготовки студентів економічних спеціальностей, потрібно наголосити, що подібна підготовка є фундаментальною базою в процесі формування високого рівня правової свідомості та правової культури майбутніх фахівців у сфері економіки.

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІНИ ГЛОБАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

В. І. Перебийніс, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Ю. В. Перебийніс, *викладач*
Полтавський юридичний інститут Національного університету України «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»

MBA (Master of Business Administration) – найпоширеніша у світі програма бізнес-освіти. Вперше запропонована Гарвардською бізнес-школою у 1908 р., MBA досягла Європи у 1957 р., коли французька школа INSEAD запустила свою програму.

За останні два десятиріччя бізнес-школи, що надають диплом MBA, розповсюдились в Азії, Південній Америці, Африці. Набули поширення ці програми і в Україні (український аналог – спеціальність «Бізнес-адміністрування», 1,5 та 2 роки навчання).

За даними часопису «The Economist», якщо 40 років назад американські коледжі закінчувала однакова кількість юристів і студентів з MBA, то зараз випускників з дипломом MBA в чотири рази більше, ніж з юридичним. В Індії близько 2 тис. бізнес-шкіл. Швидко зростає їх кількість у Китаї [http://www.economist.com/news/briefing/21587780-mba-being-transformed-better-and-worse-change-management?fsrc.].

Це відбувається на фоні зростання фахівців з вищою освітою вцілому. Вже до кінця цього десятиріччя Китай та Індія будуть лідирувати у їх підготовці. Так, у 2020 р. питома вага Китаю складатиме 29 % випускників ВНЗ усього світу у віці від 25 до 34 років [http://ipress.ua/mainmedia/kinets_panuvannya_zahidnyh_universytetiv_4493.html].

Зарубіжні аналітики зазначають, що курс MBA трансформується – як у кращий бік, так і в гірший. Зокрема, середня оплата праці випускників бізнес-шкіл складає 94 тис. дол., що на 1,5 тис. дол. менше, ніж 5 років тому. Однак вартість навчання зросла – в найкращій бізнес-школі Чикаго вона досягла 112 тис. дол. (на 17 тис. дол. більше, ніж у 2008 р.). Ціни у Гарвардській бізнес-школі виросла на 25 тис. дол.

До речі, незважаючи на вихід з економічної кризи найбільшої у світі економіки (США), видатки американських домогосподарств на вищу освіту в 2011–2012 навчальному році скоротилися на 5 % порівняно з попереднім роком. Середній рівень видатків знижується вже другий рік поспіль. Причиною такого зниження витрат на освіту експерти називають погіршення матеріального становища домогосподарств [http://ipress.ua/news/amerykantsyam_brakuie_groshey_na_osvitu_4681.html]. Вони попереджують, що зайнятість молоді є найнижчою з 1950 р. і вперше більшість безробітних мають вищу освіту. Конкурс на одне робоче місце є жорстким, при цьому 50 % населення світу перебуває у віці до 30 років [http://ipress.ua/articles/rozumnyy_investor_proignoruie_mva_16553.html].

Змінюється й зміст курсу MBA. Якщо раніше студенти набували управлінські знання, уміння і навички із незначною спеціалізацією, то зараз більшість бізнес-шкіл заохочують студентів зосередитися на одній галузі (фінанси, маркетинг, логістика та ін.) чи окремій галузі (охорона здоров'я, агробізнес тощо). Пояснюється це тим, що абітурієнти, подаючи документи до бізнес-школи, повинні мати чіткий кар'єрний план. Змагання за стажування у гарній фірмі влітку (як засіб знайти роботу після закінчення ВНЗ) починається з перших днів навчання.

Бізнес-школи, які раніше були зосереджені на викладанні переважно економічних дисциплін, сьогодні вводять курси з лідерства, організаційної поведінки, бізнес-аналітики та ін.

Передбачається, що найбільший вплив на MBA будуть мати освітні технології, зокрема, впровадження курсу MBA он-лайн. Так, в університеті Чикаго побудовано відеостудії, щоб студенти з Лондона і Сінгапура мали змогу ознайомлюватися із лекціями викладачів. Університет Північної Кароліни пропонує очне навчання MBA повністю дистанційно. На другий набір цієї програми нещодавно зараховано 500 студентів, які навчатимуться 18 місяців. Цікаво, що вартість цього курсу дещо вища, ніж традиційної програми, оскільки новітні технології недешеві [http://www.economist.com/news/briefing/21587780-mba-being-transformed-better-and-worse-change-management?fsrc.].

Отже, за умов високої динамічності загальносвітових процесів відбувається трансформація бізнес-освіти: збільшується кількість бізнес-шкіл та випускників з дипломами МВА; підвищується вартість бізнес-освіти; поширюються спеціалізовані програми МВА; у бізнес-школах набуває розвитку дистанційне навчання.

ФОРМУВАННЯ ПРАГНЕННЯ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ЛІДЕРСТВА» ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

С. І. Нестуля, *к. і. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодні навіть школяр старших класів загальноосвітньої школи знає, що конкурентоспроможність країни визначає стан її економічного розвитку. А людина, яка вміє мислити, розуміє, що економічний розвиток країни і якість освіти її населення – це взаємопов'язані речі. Недарма країни, що прагнуть визначити ефективну стратегію свого розвитку переходять до «економіки знань». Поняття «економіки знань», що приписують П. Друкеру (1970) передбачає фактори, які сприятимуть економічному зростанню, підвищенню продуктивності праці та рівня життя населення, а також конкурентоспроможності країни на глобальному ринку.

Україна, яка у списку конкурентоспроможності економік посідає 82 місце у світі(Інститут статистики ЮНЕСКО), і на освіту виділяє з бюджету 6,4 % ВВП[3] вочевидь ходить по замкненому колу.

Але якість освіти, на щастя, залежить не лише від бюджетних коштів, які в силу різних причин уряд не може виділити у більшому об'ємі на відповідну галузь. Нині в Україні є вищі навчальні заклади, які працюють за прикладом найпередовіших американських, європейських та азійських ВНЗ, вкладаючи значні кошти, що надходять на оплату за навчання в розвиток матеріально-технічної бази, в науково-дослідну роботу студентів, в поліпшення складової освітнього процесу.

Таким навчальним закладом, зокрема, є Полтавський університет економіки і торгівлі. Керівництво цього вишу розуміє, що матеріально-технічна база – це важливий, але не єдиний визначальний чинник підвищення якісних характеристик його випускників. Не менш значущою складовою цього процесу є наявність науково-педагогічних кадрів, спроможних спонукати молодь до розкриття їх інтелектуального потенціалу. Політика керівництва вишу спрямована не лише на поліпшення якості викладання, але і введення в програми підготовки фахівців таких предметів, які би допомагали молоді якомога краще розкривати свій потенціал. В програму підготовки магістрів та спеціалістів ПУЕТ був введений курс за вибором «Основи лідерства», який читається в програмах МВА.

Програма вищої школи дає студенту величезний набір професійних знань у різних галузях. Та на жаль, переважна більшість випускників, озброєних дипломами про вищу освіту, не вміє на практиці користуватися отриманими теоретичними знаннями. Причина в цьому банальна, молоді люди не впевнені в собі. До того ж реалії нашого життя не вселяють додаткової впевненості, а тому протистояти викликам здатні лише цілеспрямовані і наполегливі.

Курс «Основи лідерства», який концептуально у своїй програмі покликаний сприяти виявленню, розвитку та вдосконаленню лідерських якостей. Формуванню лідерського світогляду на основі вивчення та засвоєння теоретичних положень сучасної лідерської парадигми та практичного досвіду світових і вітчизняних лідерів. Завдання курсу сприяти розвитку управлінських, соціально-психологічних, лідерських якостей та компетенцій, здатних підвищувати ефективність професійної діяльності. В основі курсу лежить оптимістичне сприйняття навколишнього середовища, стійкості у стресових і кризових ситуаціях. Студенти в ході оволодіння курсом отримують навички створення й закріплення позитивного досвіду лідерської поведінки та взаємодії з послідовниками.

Автори і розробники курсу професор Нестуля О. та доцент Нестуля С. використовують передові світові методики Вос Д.,

Вуджека Т., Гоулмана Д., Драйдена Г., Стейна Д., Казначеева В., Литвака М, Лозанова Д., Спирина Е. для розкриття та розвитку розумового та емоційного інтелекту, і що найважливіше власного потенціалу кожного студента. Адже всі студенти володіють задатками даними генетично із народженням. Всі вони мають здібності, хоча і різні. Здібності проявляються в обдаруваннях багатьох із них. Найвпертіші у досягненні свого життєвого шляху проявляють таланти, а самі цілеспрямовані стають геніальними.

Націлити студентів на самореалізацію, на постійну працю над собою, на вдосконалення своїх знань, професійної майстерності, самоусвідомлення, самодисципліну, мотивацію, емпатію, розвиток суспільних навичок – завдання курсу «Основи лідерства», з яким успішно справляються викладачі ПУЕТ. Бо лише постійно зростаючи над собою можна бути затребуваним фахівцем на сучасному ринку праці. А вивести власну країну на омріяні усіма рубежі економічного розвитку зможуть лише ті, що володіють «економікою знань».

Відтак, якість освіти обумовлює конкурентоспроможність майбутніх професіоналів, і лише за наявності таких фахівців Україна зможе зайняти своє конкурентне місце у глобалізованому світі.

Інформаційні джерела

1. Драйден Г. Революция в обучении / Драйден Г. ; пер. с англ. М. : ООО «ПАРВИНЭ», 2003. – 672.
2. Стивен Дж. Стейн. Преимущества ЭQ. Эмоциональный интеллект и ваши успехи / Стивен Дж. Стейн, Говард Бук. ; пер. с англ. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 384 с.
3. Державні витрати на освіту [Електронный ресурс]. – Режим доступу: htpp://www.kneu.edu.ua/get_file.php?id=2712. – Назва з екрана.

ПУЕТ

СУЧАСНІ ВИМОГИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ВИПУСКНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВУЗІВ

О. М. Момот, *к. е. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток ринкових відносин постійно призводить до кардинальних змін у всіх сферах життя суспільства, держави, людини. Система вищої економічної освіти не виняток. Для неї, як і для більшості сфер людської активності, працює правило «хто платить – той і замовляє музику». Для вузів вирішальним фактором трансформацій повинен бути замовник та споживач випускників вищих навчальних закладів. Сьогодні це далеко не держава, а велика кількість самостійних підприємств, фірм, корпорацій, які узагальнено можна назвати бізнес-організаціями. Оскільки вони пред'являють платоспроможний попит на ринку трудових ресурсів, то саме вони повинні визначати зміст та орієнтацію професійної підготовки попитом на конкурентні компетенції випускника ВНЗ. Одним із значних «споживачів» молодих фінансистів є установи фінансової системи України і, особливо, комерційні банки.

Сьогодні фінансові установи-роботодавці висувають певні вимоги не тільки до напряму та рівня освіти, а передусім до конкретних навичок і досвіду роботи претендентів на працевлаштування. Проте, треба визнати, що нині в Україні склалася певна суперечність між вимогами сучасного суспільства до фахівця та реальним рівнем його підготовки у вищих навчальних закладах. Наприклад, двадцять років тому знання англійської мови при працевлаштуванні на роботу було додатковим «плюсом», то сьогодні часто це одна з мінімальних вимог для отримання посади в фінансовій установі.

На які ж посади зараз фінансова система шукає собі молодих працівників? По-перше, це касири та бухгалтера-касири. Для таких посад випускнику не обов'язково знати глибинну суть раціоналістичної та еволюційної теорій походження грошей. Випускник повинен мати навички рахувати ці гроші: вміти працювати з детектором валют та лічильником банкнот, вміти за

ознаками платіжності виявляти зношені та фальшиві банкноти, вміти пакувати корінці та пачки банкнот; вміти вести касові книги; знати касові символи; вміти обробляти грошовий чек тощо.

По-друге, це менеджери та спеціалісти з продажу. Для таких посад вміння визначити ефективну відсоткову ставку за кредитом, розрахувати суму відсотків за депозитом чи визначити суму гривень необхідну для купівлі ста доларів США – це не ознаки наявності вищої економічної освіти. Це обов'язкова умова. Тут і банк, і будь-яка інша фінансова установа шукають працівника, який вміє створювати та підтримувати відносини з Клієнтом, має навички вести переговори, вміє виявляти потреби Клієнта та відповідати на його заперечення, вміє зробити пропозицію про купівлю фінансової послуги та провести післяпродажну підтримку.

По-третє, це спеціалісти з ризик-менеджменту та колекторських служб. Тут для роботодавця на перший план виходять аналітичні здібності кандидата на посаду, вміння не за теоретичними формулами, а для конкретних Клієнтів визначити ризик операції, та, знову ж таки, навички комунікації.

Приватна фінансова система в сучасних умовах постійної ринкової мінливості постійно хоче отримувати прибуток від своєї діяльності. Це означає, що витрати, зокрема, комерційних банків на підготовку та стажування нових працівників – це не обгрунтовані витрати. Банки готові нести витрати на включення нового працівника в корпоративну культуру своєї установи, на ознайомлення з особливостями програмного забезпечення банку, на поглиблене вивчення тієї чи іншої банківської операції. Але банки шукають працівника вже з наявними навичками продажу банківських продуктів, з чіткими знаннями законодавства щодо фінансового моніторингу, розумінням суті інформаційної безпеки та банківської таємниці, банкам потрібен працівник, що має високий рівень самодисципліни, орієнтований не на процес, на досягнення результату тощо.

На нашу думку, для приведення пропозиції трудових ресурсів у відповідність до якісних вимог фінансового сектору

економіки від економічних ВНЗ потрібні термінові зміни в наступних напрямках:

– розвиток конкретних навичок студентів проведення фінансових операцій;

– розвиток комунікативних навичок студентів;

– максимальне запровадження в навчальний процес кейсів, ділових ігор, ситуативних вправ;

– підвищення рівня знань та навичок використання сучасного програмного забезпечення;

– навчання елементам особистої ефективності тощо.

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

О. М. Зінченко, *к. е. н.;*
Н. Г. Обревко
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кризові явища у сучасній економіці зумовлюють посилення вимог соціального замовлення на фахівців – випускників вищих навчальних закладів у будь-якій професійній галузі, а тим більше у галузі економіки, які повинні не лише мати професійні знання, вміння та навички, а й гнучко реагувати на зміни, що відбуваються в економічному середовищі, бути здатними до постійної самооцінки й розвитку своєї конкурентоспроможності. Отже, організація та зміст процесу професійної підготовки у вищому навчальному закладі має забезпечувати розвиток особистості та задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях, які володіють професійно значущими характеристиками та вміють працювати у мінливих економічних умовах.

У сучасних умовах господарювання існує ряд проблем, пов'язаних з формуванням конкурентоспроможності студентів: недостатній рівень задоволеності потреби роботодавців у кадрах; неефективність системи професійного самовизначення випускників шкіл; відсутністю систематизованої інформації щодо актуальних на ринку праці професій; низький рівнем

взаємодії між роботодавцями та освітньою сферою; недосконаліть існуючої системи освіти; зниженням якості підготовки студентів.

Гострою проблемою для сучасного ринку праці є високий рівень незадоволеного попиту на фахівців при наявності досить стабільної пропозиції, понад усе серед осіб, що мають вищу професійну освіту у сфері економіки.

Процес ефективного формування конкурентоспроможності студентів економічного профілю у освітньому процесі вищого навчального закладу зумовлений дією внутрішніх та зовнішніх чинників. Внутрішні чинники характеризують внутрішні аспекти, а також особливості характеру молодої людини, що можуть бути визначальними у конкурентній боротьбі на ринку праці. Зовнішні – безпосередньо пов'язані із впливом зовнішнього середовища на статус конкурентоспроможності молоді.

До зовнішніх чинників належать: політичне середовище; економічне середовище; соціальне середовище; інформаційне середовище.

На реалізацію трудового потенціалу значний вплив мають внутрішні чинники конкурентоспроможності: рівень та якість освіти; практична підготовка; мотивація та організаторські здібності; фізіологічні, культурні і сімейні чинники; етично-моральні якості. Одним із суттєвих внутрішніх чинників впливу на конкурентоспроможність молоді на ринку праці є рівень та якість освіти. Під рівнем освіти варто розуміти відповідний об'єм набутих у закладі освіти теоретичних знань, вмінь та навичок; а під якістю освіти – здатність використовувати на практиці даний об'єм набутих теоретичних знань. Розвиток конкурентоспроможності фахівців здійснюється найбільш ефективно, якщо викладання фахових дисциплін буде спрямоване на особистісні структури майбутніх фахівців, організацію їх безперервної практичної підготовки протягом всього навчання у вищому навчальному закладі. Навчання повинно мати особистісно-орієнтований характер, бути спрямованим на розвиток таких якостей особистості, що є конкурентними перевагами майбутніх фахівців та проходити у сприятливому режимі співробітництва.

ПУЕТ

В умовах розвитку інноваційно-інвестиційної моделі економіки на ринку праці є важливим не лише володіння необхідним обсягом знань, але й уміння швидко і мобільно реагувати на зміни, вміти ефективно спілкуватися та орієнтуватися в інформаційному просторі, мати здатність постійно підвищувати свій професійний рівень.

Узагальнюючи результати досліджень багатьох ми дійшли висновку, що формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця має розпочинатися ще у період навчання у вищому навчальному закладі та включати такі методи, засоби, форми навчання, які, по-перше, сприяють оволодінню операційним аспектом діяльності, формуючи й розвиваючи професійну компетентність, а по-друге, справляють вплив на розвиток конкурентних якостей особистості та усвідомлення студентами значущості своєї майбутньої професії. Варто зазначити, що ефективність організації процесу формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців залежить від участі керівництва вищого навчального закладу, яке забезпечує тісний взаємозв'язок із суб'єктами формування конкурентоспроможності студентів.

Отже, конкурентноспроможність студентів економічного профілю – це їх здібності в умовах підвищеної конкуренції, які формуються під впливом ряду чинників, що визначаються як економічною ситуацією, політичним становищем, технологічним забезпеченням та соціальною напруженістю у країні, так і внутрішніми чинниками особистості студентів.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ДОКУМЕНТОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ

О. В. Дроздова, *к. і. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

До середини 1990-х років для вищої школи України характерна відсутність практики підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Пошук каналу «входження» нової навчальної спеціальності відбувався при сприянні науково-педагогічних кадрів суміжних напрямів. Кафедри бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства

перетворилися в осередки розвитку документознавства та інформаційної діяльності. Сучасний розвиток напряму підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності являє собою сполучення різноманітних підходів до змісту і форми навчання та визначення спеціалізації студента-випускника. Центральним об'єктом документознавства є документ як основний змістовий елемент документної інфраструктури суспільства. Інфраструктурний характер документознавства зумовлює його практичне значення для основних сфер життєдіяльності суспільства в інформації, що передається за допомогою вказаних документів у просторі і часі. Професіологія, як комплексний науковий напрям, предметом свого вивчення має проблему синтезу теоретичного і практичного досвіду феномену професії та професійної діяльності фахівця. Сучасне документознавство доцільно розглядати як комплекс наукових дисциплін, орієнтованих на всебічне вивчення документа, а також різноманітних утворень документів, що формують документну інфраструктуру суспільства. Важливою ознакою, за якою може формуватись самостійна документознавча наукова дисципліна є функціональна орієнтація на задоволення специфічних потреб суспільства у документах, що потребують індивідуалізованого дослідження.

Проведені дослідження дозволили з'ясувати, що існує формування особливого напряму досліджень – документознавча професіологія, провідниками ідей якої стали С. Г. Кулешов, Н. М. Кушнаренко, М. М. Слободяник, Г. М. Швецова-Водка, В. В. Бездрабко .

Спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність» розглядалася як продовження розвитку бібліотечної та книгознавчої спеціальності. Поступове визнання відмінностей між ними відбулося непросто, і це відбивалося в типових навчальних планах, наповнення яких було відзначено введенням значної кількості дисциплін, наділених статусом фундаментальних і професійно орієнтованих – «Документознавство», «Лінгвістичні основи документознгавства», «Стилістика документознавства», «Редагування в документознавстві», «Справочинство», «Аналітико-синтетична переробка документної інформації», «Архіво-

знавство», «Стандартизація та сертифікація», «Патентознавство», «Державне управління» та ін. Нерозробленість стрункої концепції підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра з документознавства та інформаційної діяльності , глибокого аналізу практичних знань, вмінь і навичок без урахування виваженості розвитку вищої освіти в умовах інформаційного суспільства, свідчать про складність установчого періоду розвитку спеціальності. Майже п'ятнадцятилітнє обговорення теми, постановка проблеми удосконалення документознавчої освіти в Україні має перейти в наступну стадію – теоретичного обґрунтування практичного втілення завдань фаху в житті. Пошук найоптимальніших форм об'єднання зусиль повинен стати першочерговим завдань науковців-теоретиків, практиків, причетних до напряму «Документознавство та інформаційна діяльність» в Україні.

Наукові розвідки управлінського документознавства охоплюють наступне коло проблем, серед яких: обґрунтування сутності, структури і функцій управлінського документа та визначення закономірностей його функціонування у документній інфраструктурі суспільства; моніторинг потоків управлінської документації; моніторинг потоків управлінської документації;

Таким чином, необхідним є визнання досконалої теоретичної підготовки фахівців документознавців з їх професіоналізацією. Є доцільним по відношенню до фахівців документознавців, які будуть працювати із торговельною документацією визначати перелік необхідних знань, навичок, серед яких в першу чергу, знання класифікації масивів торговельної документації організацій, їх уніфікація, контроль виконання торговельних документів та інші види діяльності з зазначеною групою документів.

ДОСВІД НАБУТТЯ НАВИЧОК ШВИДКІСНОГО ДРУКУ СТУДЕНТАМИ-ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯМИ

В. О. Ольховський, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасні умови економічного розвитку вимагають від науково-педагогічних кадрів вибору найбільш ефективних засобів

навчання. З 2011 року кафедра готує фахівців з напрямку «Документознавство та інформаційна діяльність». Спеціаліст-документознавець може працювати на посадах, більшість з яких які передбачають використання комп'ютера при роботі з документами.

Однією з головних причин малоефективної роботи за комп'ютером є невміння працювати з клавіатурою. Здатність швидко набирати текст зараз є вимогою часу. Кадрові агентства однією із вимог до секретарів-референтів визначають швидкість набору тексту на клавіатурі від 150 до 300 знаків за хвилину.

Нормативи після вивчення курсу машинопису такі:

- до 90 ударів за хвилину – незадовільно;
- від 90 до 120 ударів за хвилину – задовільно;
- від 120 до 180 ударів за хвилину – добре;
- від 180 ударів за хвилину і вище – відмінно.

Значно поліпшити швидкість набору можна, освоївши десятипальцевий «сліпий» метод друку. Основна ідея методу полягає в правильному розташуванні рук на клавіатурі, внаслідок чого за кожним пальцем закріплюються певні клавіші. У більшості країн Західної Європи і США метод сліпого набору є обов'язковим для вивчення в загальноосвітніх учбових закладах. Тому в програму підготовки документознавців включено навчання «сліпому» десятипальцевому методу друку.

Навчитися швидкому набору текстів можна за допомогою спеціальних програм – клавіатурних тренажерів. Клавіатурні тренажери дозволяють вивчити розташування клавіш, правильно розміщувати руки, а це значно прискорює швидкість друкування.

Клавіатурні тренажери розраховані на самостійне навчання, тому в програму, включені методичні вказівки по організації роботи. Важливим елементом в навчанні комп'ютерного машинопису є зміст вправ – від простого до складного. Не менш важливою в будь-якому навчанні є робота над помилками. Тренажери вимагають повторювати набір одного і того ж тексту до досягнення допустимої кількості помилок.

Клавіатурні тренажери бувають у вигляді програми, яка встановлюється на комп'ютер та у вигляді on-line сервісу. У процесі навчання бажано забезпечити можливість студенту займатися на різних комп'ютерах – вдома, в гуртожитку або в учбовому класі. Тому для використання в учбовому процесі обрані on-line клавіатурні тренажери. Реєстрація на сайті і подальша авторизація з будь-якого комп'ютера дозволяє дотримувати індивідуальний графік кожним студентом.

Тренажери для «сліпого» десятипальцевого методу умовно можна розділити на три групи. До першої групи входять «нудні» тренажери, де вправи йдуть в строгій послідовності і поступово стають складніше. З такими тренажерами можна досягти дуже доброго результату. До другої групи відносяться тренажери, в яких навчання проходить в ігровій формі. Такі тренажери можна рекомендувати тим, хто володіє достатньо хорошою технікою. У третю групу можна віднести тренажери, які є грою для дітей.

Для використання в учбовому процесі підготовки документознавців в якості основних вибрані клавіатурні тренажери «строгої» групи (http://urikor.net/, http://vse10.ru/), а для оцінювання досягнутих результатів вирішено використовувати ігрові програми з елементами змагання (klavogonki.ru).

Навчання «сліпому» десятипальцевому методу друку вимагає виконання достатньо великого циклу вправ. У навчальній програмі для цього часу не передбачено. Тому виконання циклу занять по оволодінню «сліпим» десятипальцевим методом друку виноситься на самостійну роботу. На першому практичному занятті студенти під керівництвом викладача реєструються на сайті онлайн клавіатурного тренажера і виконують початкові вправи. Тут викладач звертає увагу на правильну позу за робочим місцем і осанку, стежить за правильним розташуванням рук на клавіатурі, вимагає освоєння правильного удару по клавішах. Подальші вправи курсу студенти повинні виконувати самостійно. Швидкість набору тексту для кожного студента оцінюється надалі на одній з модульних контрольних робіт і на іспиті.

На сьогодні такі заняття були проведені тільки з однією групою студентів. Досвід показує, що більшість студентів не займалися самостійно, тому нарощування швидкості набору відбулося незначно. Кращі студенти показали швидкість набору 150–180 знаків за хвилину, гірші мали менше 100. Для поліпшення результатів слід вимагати від студентів на кожному практичному занятті представляти викладачу скриншоти вікна програми, де мають бути відображені обліковий запис користувача, кількість успішно виконаних вправ, досягнуті показники швидкості набору, ритмічності, допущених помилок.

ЕКСПЕРТИЗА ТА МЕТРОЛОГІЯ В ДОКУМЕНТОЗНАВЧІЙ СФЕРІ

Н. Я. Наливайко, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

XXI століття оголошене Організацією Об'єднаних Націй (ООН) «Століттям освіти». Тому кожна держава, що позицінує себе рівноправною у межах світової співдружності, визначає одним із головних пріоритетів розвитку реформування та оновлення освітянської галузі шляхом визначення чинників формування конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів.

До таких чинників відносять: демографічні, соціально-культурні, економіко-географічні, природно-кліматичні та екологічні, інституціональні, професійно-освітні, соціально-економічні, інші.

Конкурентоспроможність та якість щільно пов'язані у єдиному процесі надання освітянських послуг, тобто підготовки фахівців які стануть затребуваними на ринку праці.

Особливістю ринку товарів і послуг є його динамічне оновлення за рахунок інноваційних процесів які відбуваються у всіх сферах та галузях діяльності, що ставить перед системою освіти постійно відповідати таким рівню та якості, які висуває саме ринок праці і стан розвитку суспільства в цілому.

Одним із найважливіших стратегічних завдань на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти України є забезпечення конкурентоспроможності підготовки фахівців згідно рівню міжнародних стандартів. Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою.

Основним чинником, який безпосередньо впливає на конкурентну спроможність випускників вищих навчальних закладів, є саме якість.

Якість, як категорія економічна, у свою чергу, пов'язана з поняттями експертиза та метрологія, які є особливим видом діяльності пов'язаної зі встановленням відповідності результатів вироблення (продуктів, продукції, послуг) відповідним стандартами та еталонам.

Основними тенденціями в системі забезпечення якості освітньої діяльності України є підтримка наступних принципів: розробка єдиних критеріїв і стандартів у системі забезпечення якості освітньої діяльності; розробка єдиної системи менеджменту якості на основі міжнародних стандартів серії ІСО 9000:2000; впровадження Системи Менеджменту Якості в освітній процес.

Документаціне забезпечення, як особлива документознавча сфера діяльності, є невід'ємною складовою системи якості, спрямованою на розробку усієї сукупності документів.

Від якості системи документації залежать якість процесів,що здійснюються в усіх галузах і сферах суспільства. Саме якість документів має суттєвий вплив на якість кінцевого результату.

Система освіти, а саме процеси організації навчальної діяльності характеризується значним документацій ним потенціалом, починаючи від навчальних програм і закінчуючи звітністю викладачів. Від якості усього документаційно-інформаційного забезпечення навчального процесу залежить якість підготовки випускників та праці викладачів.

При цьому необхідно визначити, що якість документації, яка використовується і створюється в університетах, як будь-який

продукт (продукція) сьогодні не завжди відповідає вимогам міжнародних та державних стандартів.

Сьогоднішній інформаційний простір, який практично не має меж, характеризується накопиченням різного рівня якості документів, що значно утруднює роботу з ним.

Проблема управління документаційними процесами обговорюється сьогодні на різних рівнях. Проблема якості сучасного документаційного забезпечення життєдіяльності людства повинна стати пріоритетною, у першу чергу, в системі освіти.

Саме широке впровадження експертизи та метрології в процеси розробки та підготовки навчального (підручників, навчальних та навчально-методичних посібників, ін.) та управлінського (навчальні програми, плани, стандарти, ін.) документного забезпечення, науково-технічної документації (наукові звіти, дисертаційні роботи, наукові розробки, ін.) – завдання сьогодення для системи управління якістю діяльності закладів освіти.

Під експертизою та метрологією у цьому сенсі слід розуміти створення дієвої системи перевірки відповідності цього виду документів діючим державним та міжнародним стандартам.

Проблеми з якістю цього виду забезпечення якості відомі кожному освітянину.

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

С. І. Старченко, *асистент;*
Л. І. Молєбна, *к. т. н., доцент;*
О. Г. Діаніч, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Підходи до виховання і організації початкової освіти молоді, є причиною того, що велика кількість абітурієнтів, які приходять навчатися у ВНЗ є духовними банкрутами, а переважна їх більшість має хибні уявлення про орієнтири, цілі і сенс свого життя (духовне банкрутство автори не пов’язують з релігією). У майбутньому це спричиняє у людей внутрішню порожнечу. Ще в 20-му столітті психіатр Віктор Франкл дав визначення цьому явищу «екзистенційний вакуум». У своїх роботах автор визна-

чав наступні прояви цього стану: нудьга, наркоманія, депресія, агресія (деградація).

На нашу думку, найбільш ефективним рішенням цієї проблеми є впровадження для студентів курсу «позитивна психологія». Це забезпечить внутрішню мотивацію студентів і покращить результативність навчання (рівень знань, а не кількість балів).

В таких умовах ВУЗ допоможе студентам чітко зрозуміти певні істинні речі: час – це кінцевий і обмежений ресурс; людині необхідний не стан безтурботності, а прагнення і боротьба за ціль, яка її варта; праця і навчання це привілей, а не обов'язок; повноцінно жити, радуватися і отримувати користь потрібно саме тут і зараз; щастя і благополуччя у житті кожного залежить більше від нього самого і прикладених зусиль, а ніж від сторонньої допомоги; боротьба за визначення сенсу життя є першочерговою мотиваційною силою в людині; навчання це цікавий, сповнений позитивних вражень і переживань, шлях тощо. Це допоможе зруйнувати примарні ілюзії про гедоністичний спосіб життя, як сенс буття і врятувати не одне життя.

Якщо говорити про благополуччя молоді, зокрема студентів, то саме ці питання варто вирішувати, а не обирати найбільш ефективну систему оцінювання чи здійснювати пошук новітніх способів освіти. Потрібно розуміти різницю між ціллю і засобами.

ВРАХУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ТА ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

О. П. Кошова, *к. пед. н., доцент;*
Л. М. Мироненко
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

За останні десятиліття в Україні пройшли реформи, які зумовили зміни в системі вищої професійної освіти. Суспільству потрібний такий спеціаліст-професіонал, який здатний реагу-

вати на швидкі зміни у відповідній професійній сфері. Особливу значимість набуває наявність у майбутнього фахівця не тільки вузькоспеціальної, а й твердої фундаментальної підготовки, яка допоможе фахівцю не відставати від сучасних нововведень науки та техніки.

Проведений нами аналіз переліку спеціальних дисциплін, які вивчають студенти, дозволяє стверджувати, що їх в повній мірі достатньо для тієї діяльності, яку виконують випускники ВНЗ. Але спеціальні знання можуть забезпечити лише вузьку і специфічну діяльність з жорсткими рамками. Фактично ж людина, в якій би області вона не працювала, мусить реагувати на постійні її зміни, що і вимагає ґрунтовного запасу теоретичних знань. Адже саме фундаментальні знання повинні допомагати фахівцю у розв'язанні проблем, які йому доводиться вирішувати. Але, на жаль, закінчуючи ВНЗ, студенти дуже часто, навіть уміючи виконувати формально різноманітні математичні операції, не мають потрібного уявлення про роль математичних методів при розв'язанні професійних завдань, про можливості використання математичного апарату. Хоча саме природничо-математичні дисципліни є тим фундаментом, який буде необхідний майбутнім фахівцям не лише на протязі всього навчання у вузі, а й у подальшій професійній діяльності.

Оскільки природничо-математичні дисципліни є важливою частиною професійної підготовки майбутніх спеціалістів, то викладачі, насамперед математики і фізики, повинні мати уявлення про зміст професійно-орієнтованих дисциплін, для того, щоб розуміти, які знання потрібні спеціалістам відповідного напряму підготовки. Це, в першу чергу, допоможе наблизити зміст природничо-математичних дисциплін до потреб майбутньої професійної діяльності. Останнє можливо, на нашу думку, шляхом наповнення фундаментальних дисциплін прикладними завданнями, які будуть найбільш близькими та цікавими студентам як майбутнім спеціалістам.

Таким чином, особливу актуальність набуває проблема органічного поєднання професійної та фундаментальної освіти, яка реалізується, перш за все, шляхом врахування міжпредметних

зв'язків природничо-математичних та професійно-орієнтованих дисциплін.

На нашу думку, підвищення рівня професійної підготовки студентів у ВНЗ можливо при урахуванні під час викладання природничо-математичних дисциплін наступних умов: відбір змісту природничо-математичної підготовки у відповідності до змісту професійної підготовки студентів; врахування міжпредметних зв'язків природничо-математичних та професійно-орієнтованих дисциплін; визначення і формування професійно-значущих умінь та навичок у студентів безпосередньо в процесі навчання фундаментальним дисциплінам; відбір змісту, методів і форм навчання фундаментальним дисциплінам з врахуванням можливості використання отриманих знань в професійній діяльності.

При цьому, особливу увагу слід приділяти реалізації міжпредметних зв'язків через рішення прикладних задач і ситуацій або системи лабораторних робіт, що виконують такі функції: поглиблення знань студентів, удосконалення умінь застосовувати їх на практиці; поглиблення змісту і збільшення об'єму фундаментальних понять, які вивчаються, розкриття їхніх істотних ознак і зв'язків; формування професійно значущих умінь, необхідних для подальшого навчання і роботи; досягнення більш високого рівня у студентів уміння вирішувати міжпредметні задачі; направлення діяльності студентів на усвідомлення знань та умінь та використання їх в професійній сфері. При цьому, для ефективної реалізації навчально-виховного процесу під час опанування природничо-математичними дисциплінами особливої ваги набуває використання ігрових методів навчання, дискусій, евристичних бесід, вікторин, тематичних вечорів тощо, у яких поєднується індивідуальна форма роботи з роботою в парах і в малих групах.

Отже, реалізація міжпредметних зв'язків при викладанні природничо-математичних дисциплін відіграє важливу роль для становлення всебічно розвиненої особистості; забезпечує поєднання репродуктивної та пошукової пізнавальної діяльності студентів, яка здійснюється під безпосереднім керівництвом

викладача; активізує пізнавальну діяльність студентів і процес засвоєння знань, що дає основу до формуванню позитивної мотивації вивчення непрофільних природничо-математичних дисциплін. Таким чином, саме урахування міжпредметних зв'язків природничо-математичних та професійно-орієнтованих дисциплін, в значній мірі сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки студентів у ВНЗ.

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І АУДИТ»

В. А. Кулик, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Згідно з чинним законодавством обрана підприємством облікова політика має бути затверджена розпорядчим документом про облікову політику. Розпорядчий документ про облікову політику підприємства є обов'язковим внутрішнім регламентом, який визначає особливості ведення бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта щодо окремих об'єктів. Такий регламент необхідний для узагальнення положень численних нормативно-правових актів, що регламентують ведення обліку на конкретному підприємстві із урахуванням особливостей його діяльності. Розробка проекту розпорядчого документу про облікову політику є одним із основних обов'язків головного бухгалтера, тому вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства» для студентів-обліковців є надзвичайно актуальною.

У 2013 році викладачами кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ВНЗ «Полтавський університет економіки і торгівлі» підготовлено навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства» [1].

У навчально-методичному посібнику «Облікова політика підприємства» ґрунтовно розкрито історію розвитку, суть і значення облікової політики; порядок формування облікової політики щодо окремих видів необоротних і оборотних активів, доходів, витрат і фінансових результатів; зміст, структуру і

порядок складання розпорядчого документу про облікову політику підприємства; здійснено критичну оцінку нормативно-правового забезпечення облікової політики в Україні та розпорядчих документів про облікову політику вітчизняних підприємств, охарактеризовано основні їх недоліки та запропоновано напрями удосконалення; обґрунтовано вплив облікової політики на показники фінансової звітності, оцінку фінансового стану та ділової активності підприємства.

З метою створення оптимальних умов для ефективної навчальної діяльності студентів навчальний матеріал дисципліни розподілено на два модулі: модуль 1. Облікова політика підприємства: методичний аспект та модуль 2. Облікова політика підприємства: організаційний аспект.

Навчальні матеріали за модулями у розрізі тем включають: визначення того, що повинен знати та уміти студент після вивчення теми; перелік ключових термінів; методичні рекомендації до вивчення теми; перелік питань для підготовки до практичних занять; завдання для практичних занять; завдання для самостійної роботи; перелік тем рефератів для індивідуальної роботи; тести, для закріплення знань за темою; перелік інформаційних джерел, що потрібно опрацювати для вивчення теми.

Оцінка знань студентів з дисципліни «Облікова політика підприємства» здійснюється за 100-бальною шкалою, що складається з двох основних оціночних блоків: 1) перший оціночний блок – нарахування основних балів за результатами поточного і підсумкового контролю засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок за модулями; 2) другий оціночний блок – нарахування додаткових балів за участь у науково-дослідній роботі та підготовці навчально-методичних розробок кафедри, а також за різноманітні види індивідуальної роботи.

Перевагою навчально-методичного посібника «Облікова політика підприємства» є врахування вимог нещадно прийнятих Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених Міністерством фінансів України від 27 червня 2013 р. за № 635 [2], насиченість теоретичного мате-

ріалу прикладами, ілюстраціями, критичними оцінками та аргументами авторів, їх проблемність і професійна спрямованість.

Таким чином, методичне забезпечення дисципліни «Облікова політика підприємства» дозволяє сформувати особливе обліково-економічне мислення, притаманне фахівцям, що володіють ґрунтовними знаннями з бухгалтерського обліку та підготувати студентів до роботи в умовах ринково-орієнтованої економіки і конкуренції.

Інформаційні джерела

1. Облікова політика підприємства : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни студентами спеціальності 7.03050901 і 8.0305901 «Облік і аудит» за КМСОНП / В. А. Кулик, Ю. О. Ночовна. – Спосіб доступу: електронний читальний зал ПУЕТ.
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. – Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.aspx

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

О. Ф. Манжос, *д. б. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У зв’язку із світовою економічною кризою рівень безробіття в Україні зріс згідно з офіційною статистикою із 1,4 млн осіб у 2007 році до 1,7 млн. у 2011, тобто збільшився на 21,4 %.

Сьогодні проблема працевлаштування випускників вищих навчальних закладів стає все актуальнішою. У сучасних ринкових умовах, а тим більше в період кризи, коли на кожну вакансію за фахом нерідко проводиться конкурсний відбір, роботодавці прагнуть взяти на роботу спеціаліста, який має практичний досвід. Крім того у сучасному суспільстві тривалий час спостерігається диспропорція між професійною підготовкою

випускників університетів та реальними вимогами ринку праці. Знання, відірвані від практики, – це головна претензія до молодих фахівців. Випускник часто не має достатніх практичних навичок, а напружені темпи сучасного бізнесу не дають роботодавцю ні часу, ні можливостей брати на себе процес адаптації молодих фахівців на своєму підприємстві.

Законодавча база із працевлаштування – це закони, постанови, положення, які визначають права, обов'язки у сфері застосування праці, порядок, працевлаштування, оформлення молодих фахівців на роботу і т. п. Засвоєння основ чинного законодавства є підґрунтям для формування у майбутніх фахівців правової компетенції. Проте практика показує, що більшість випускників неспроможні самостійно засвоїти зміст нормативної бази і потребують допомоги в цих питаннях.

Питання працевлаштування молоді і особливо отримання першого робочого місця випускниками вищих навчальних закладів намагаються вирішувати на рівні держави, але на практиці це непросте завдання лягає тяжким навантаженням на плечі університетів, головне призначення яких – навчати, а не шукати студентам місце роботи.

У новій Європейській стратегії економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеохоплюючого зростання» у чотирьох із семи пріоритетних напрямів діяльності йдеться про підвищення результативності освітніх систем і сприяння виходу молоді на ринок праці, надання людям можливості отримати нові знання та навички, з метою розширення можливостей для працевлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці.

Процес працевлаштування має ґрунтуватися на якісній конкурентоспроможній теоретичній і практичній підготовці майбутнього фахівця у ВНЗ, базах практики, формуванні правознавчої компетентності.

Серед головних перешкод до шляху працевлаштування випускників вищих навчальних закладів є:

– посилення конкуренції на ринку праці;

– невідповідність отриманої спеціальності потребам ринку праці;

– переважно неусвідомлений підхід до вибору майбутньої професії;

– недостатня практична підготовка у випускників;

– невідповідність між змістом освіти та вимогами роботодавців;

– психологічна неготовність студентів до прийняття самостійних і правильних рішень;

– недостатньо активна позиція у пошуку своєї ніші на ринку праці;

– слабкі зв'язки навчальних закладів із виробництвом, бізнесом.

Потрібно розуміти і те, що сьогодні молодь вирізняється практичністю і націленістю на результат. Сучасний студент хоче знати, для чого він вивчає ту чи іншу дисципліну, де він може використати набуті знання і скільки в подальшому буде заробляти, а відсутність мотивації у студентів робить неможливим свідоме навчання, що не може не позначитись на його якості. В зв'язку з цим завдання кожного викладача вищого навчального закладу полягає не тільки у тому, щоб дати студенту «стандартний» набір знань, а щоб ці знання сприймались усвідомлено, з розумінням їх необхідності у подальшій практичній діяльності.

Зрозуміло, що здобута студентом в університеті кваліфікація відповідає освітньо-кваліфікаційному рівню державного стандарту і дає змогу вирішувати широке коло завдань. Проте професійна діяльність у кожній окремій організації чи установі передбачає уміння співробітника вирішувати конкретні, спеціалізовані, часто дуже вузько спрямовані професійні завдання різного рівня складності.

Аналіз проблем працевлаштування випускників вищого навчального закладу показує, що частина із них є такими, на які навчальний заклад не може впливати безпосередньо, а інші – це ті, які можуть і мають бути розв'язані в межах діяльності університету.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ХОДІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

Р. І. Дмитренко, *доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В статті розглядається суть поняття «міжкультурна комунікація» та шляхи формування соціокультурної компетенції при вивченні іноземної мови студентами економічних спеціальностей.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, комунікативні функції, сфера спілкування, автентичний текст.

Поняття «міжкультурна комунікація» було предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Великий вклад у розвиток теорії мовленнєвої діяльності та розкриття комунікативної функції мови внесли В. Костомаров, І. Василькова, Є. Верещагіна, Robert Lado, О. Леонтьева, І. Зимня, Л. Щербак та ін.

Одним з основних інструментів міжкультурної комунікації є іноземна мова. Вона сприяє всебічному розвитку особистості, що особливо важливо в сучасному світі, коли Україна інтегрується до європейського освітнього простору. Ця обставина вимагає від усіх фахівців, зокрема від економістів, володіння іноземною мовою. Виходячи з цього, перед викладачами іноземних мов стоїть завдання формування у студентів стійких іншомовних комунікативних навичок для участі у між культурній комунікації, що забезпечить конкурентоздатність випускників на ринку праці.

Згідно з Концепцією європейської освіти та Рекомендаціями Ради Європи щодо рівнів володіння мовою головною метою навчання мови на основі між культурного підходу є сприймання розвитку цілісної особистості того, хто вивчає мову його самоусвідомлення шляхом збагачення досвіду, розуміння відмінностей між їхніми мовами і культурами [1, с. 61].

Слід зазначити, що знання іноземної мови само по собі не забезпечує процес комунікації. Начальною необхідністю є спільні мотиви, потреби та спільна діяльність учасників процесу. Спілкування ж між носіями різних мов є особливим і значно складнішим.

Л. М. Яковлєва вважає, що «підготовка до міжкультурної комунікації охоплює цілу низку окремих аспектів, починаючи з лінгвістичних (навчання без еквівалентної лексики), прагматичних (як правильно поводитися у конкретній ситуації), естетичних (що вважається прекрасним, а що потворним в їхній культурі) і завершуючи етичними проблемами (уявлення про моральні цінності)» [2, с. 6].

Вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей повинно ґрунтуватися на визначенні сфер спілкування та підборі відповідних тем. До сфер спілкування економістів можна віднести ділову комунікацію по телефону, проведення нарад, переговорів, презентацій, продаж товару по телефону, написання звітів, написання ділових листів, неформальне спілкування з колегами та клієнтами, роз'яснення професійних питань і процесів, проведення ознайомчих екскурсій на підприємстві [4, с. 25]. До основних принципів відбору змісту навчання Матвєєва К. С. відносить принцип систематичності і послідовності, принцип ускладнення, принципи формування позитивної мотивації навчання, принцип професійної орієнтації та принцип свідомості і міцності засвоєння [3].

Щодо лексичної компетенції студентів-економістів, то вона повинна включати в себе слова, вирази та мовленнєві кліше, що відносяться до тем професійної компетенції і які можна запозичити з автентичних текстів професійної спрямованості. В цьому контексті при викладанні іноземної (німецької) мови за професійним спрямуванням неоціненим джерелом є часопис «Markt. Deutsch für den Beruf – Materialen aus der Presse», що викладається Інститутом Гете. Він включає в себе статті зі сфер «Світ праці», «Кар'єра», «Менеджмент», «Гроші & Капітал», «Маркетинг» та ін.

Слід зазначити, комунікативна функція повністю повинна наміру мовця продукувати акт мовлення. Так, при обговоренні певної пропозиції він повинен володіти такими мовленнєвими зразками, які дозволили б йому, наприклад, зробити пропозицію відхилити її, прийти до спільного рішення, погодитися з пропозицією другого мовця.

При написанні ділової кореспонденції він повинен правильно вживати граматичні структури та підбирати правильні фрази відповідно до контексту комунікації.

При спілкуванні з клієнтами він повинен бути спроможним підбирати правильний мовний та мовленнєвий матеріал, уміти чітко та впевнено довести свої ідеї.

Таким чином, для підготовки конкурентоздатних випускників на заняттях в рамках міжкультурної комунікації необхідно підбирати текстовий матеріал, ситуації та проекти, які б сприяли формуванню у них навичок спілкування з носіями іншої мови.

Інформаційні джерела

1. Прибатень Ю. А. Рекомендації Ради Європи щодо рівнів володіння мовою в рамках Болонського процесу [Текст] / Ю. А. Прибатень, І. М. Тлущенков, Н. В. Решетняк // Вісник Київського національного університету технологій і дизайну. – 2005. – № 5 (25). – С. 61–64.
2. Яковлева Л. Н. Межкультурная коммуникация как основа обучения второму иностранному языку [Текст] / Л. Н. Яковлева // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 6. – С. 4–7.
3. Матвєєва К. С. Змістовий аспект формування навичок володіння мовленням студентів економічних спеціальностей. Педагогічна освіта як умова сталого розвитку суспільства / Матвєєва К. С. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція. – conferenceipo.
4. Holden B. Analusing Corporate Language Training Needs / Holden B. // A Three way Approach. In Language and Intercultural Training. – 1993. – № 14. – P. 37–40.

УПРОВАДЖЕННЯ СЛОВОТВІРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ – ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Л. Б. Воловик, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Однією з інтенсивно досліджуваних галузей сучасного мовознавства є словотвір, специфіка якого полягає передусім у тому, що з усіх лінгвістичних підсистем саме він покликаний відображати номінативну діяльність людини – формувати й забезпечувати функціонування особливих одиниць номінацій – похідних слів, властивості яких є унікальними й неповторними. Упровадження словотвірного потенціалу префіксальних дієслів – економічних термінів при формуванні мовної компетенції студентів посідає важливе місце при вивченні німецької мови. У німецькій мові дієслівна префіксація є одним з основних способів словотворення в процесі збагачення словникового складу німецької мови новими дієсловами.

Економічна термінологія має в своєму складі спеціальну лексику інших підсистем, а саме: юридичну, технічну, математичну термінології. Актуальними вбачаються питання виявлення шляхів поповнення німецької економічної терміносистеми, яка обслуговує сучасний комплекс економічних наук: маркетинг, бухгалтерський облік, фінанси, статистику, основи економічної теорії. Терміни відіграють основну роль у процесі оптимізації інформаційного обміну. Вони є одним із важливих джерел отримання, зберігання та передачі інформації, засобом для оволодіння знань у певній галузі науки, які слугують об'єктом лінгвістичних досліджень.

У німецькій економічній лексиці широко використовуються префіксальні дієслова і похідні від них віддієслівні іменники.

Безафіксно-похідні іменники утворюються від твірних основ префіксальних сильних та слабких дієслів шляхом конверсії основи інфінітиву: be//schlagen (u, a) – конфісковувати → der Beschlag – конфіскація; er//tragen (u, a) – приносити дохід → der

Ertrag – дохід, прибуток; ver//kaufen (-te, -t) – продавати → der Verkauf – збут. При конверсії основа тієї чи іншої частини мови набуває систему форм іншої частини мови, так як нове слово виникає шляхом включення твірної основи в іншу парадигму. Шляхом конверсії твірних основ претериту префіксальних сильних дієслів утворюються безафіксно-похідні іменники: be//treiben (ie, ie) – займатися (чим-н.) → der Betrieb – виробництво; ver//treiben (ie, ie) – продавати, збувати → der Vertrieb – продаж, збут.

Безафіксно-похідні іменники утворюються від твірних основ префіксальних сильних та слабких дієслів шляхом субстантивації інфінітиву: er//halten (ie, a) – отримувати → das Er//halten – одержання (напр. грошей); ver//rechnen (-te, -t) – проводити розрахунок → das Ver//rechnen – помилка в розрахунку. Субстантивація інфінітиву дозволяє компактно виражати в іменнику два комплекси значень: значення предметності, граматичного роду, відмінку, з одного боку, та значення часу, способу протікання дії, видові відношення до об'єкта дії, з іншого боку.

Суфіксальні віддієслівні іменники утворюються від твірних основ префіксальних сильних та слабких дієслів з суфіксами: -er (-ung): be//laden (u, a) – вантажити → die Belad//ung – вантаження – der Belad//er – фрахтувальник; be//stellen (-te, -t) – замовляти → die Be//stellung – замовлення – der Be/stell//er – замовник.

Утворення складних іменників з першим словотвірним компонентом – віддієслівним суфіксальним іменником з суфіксами -ung, (-er) та другим словотвірним компонентом – запозиченим, кореневим або суфіксальним іменником простежуємо на прикладах: ver//treten- представляти (напр. фірму) → die Ver/tret//ungsordnung – порядок представництва – die Ver/tret//erfirma – фірма- агент; be//lasten (-te, -t) – навантажувати → der Be/last//ungsplan- – графік навантаження.

Утворення складних іменників з другим словотвірним компонентом, віддієслівним суфіксальним іменником з суфіксом -ung та першим словотвірним компонентом – запозиченим або кореневим іменником простежуємо на прикладах: ver//treten – представляти (напр. фірму) → die Konzern//vertretung – представ-

ництво концерну; be//stimmen – призначати → die Wert//bestimmung – визначення ціни.

Виявлення та вивчення твірних основ слів тієї чи іншої частини мови та співвідносних з твірною основою похідних і складних слів, дозволяє підійти до вивчення словотворення в напрямку від твірних основ до співвідносних з ними за структурою і семантикою основ похідних і складних слів. Тому особливо важливим вбачається ознайомлення студентів з структурними та семантичними особливостями утворення економічної термінології та розуміння та розпізнавання нових лексичних одиниць під час роботи з фаховою літературою.

ВИМОГИ ІНОЗЕМНИХ РОБОТОДАВЦІВ ДО ВИПУСКНИКІВ ВУЗІВ

С. М. Деньга, *к. е. н., доцент;*
В. А. Деньга, *студентка*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

З року в рік вимоги на ринку праці змінюються і випускникам вузів, які прагнуть отримати роботу, необхідно їм відповідати. З часів здобуття незалежності нашою країною на вітчизняний ринок вийшла велика кількість іноземних роботодавців, які пред'являють високі вимоги до претендентів. На перший погляд, може здатися, що система відбору персоналу для іноземної компанії нереально складна і незрозуміла, однак спробувати варто. Так як рівень оплати праці в міжнародних компаніях в рази перевищує середню заробітну плату по даній вакансії у вітчизняних компаніях. Разом з тим, іноземна компанія часто забезпечує своїх працівників медичним страхуванням, харчуванням, добре облаштованим робочим місцем і місцем відпочинку від роботи, організацією дозвілля персоналу.

Іноземні роботодавці часто надають перевагу випускникам денної форми навчання за суміжними спеціальностями, наприклад, фінанси, економіка, оподаткування, бухгалтерський облік, математика. Залежно від відділу, роботу в якому хочуть отримати випускники, необхідні впевнені знання з відповідної галузі

знань. Від випускників економічних вузів вимагаються сильні аналітичні здібності, здатність досягати мети, добрі навички роботи на комп'ютері. Окрім того, вимагаються відмінні знання з англійської мови, як усні, так і письмові, а також уміння працювати в команді, гарні комунікативні навички, можливість працювати повний робочий день.

Відбір претендентів на робочі місця в іноземній компанії проводиться у три-чотири етапи.

На першому етапі претенденти виконують письмовий переклад спеціалізованого тексту, вирішують логічні та психологічні тести в режимі он-лайн. Таким чином, проходить відбір претендентів з необхідними навичками і компетенціями.

Претенденти, які успішно пройшли перший етап відбору, запрошуються на перше інтерв'ю з майбутнім колегою. Інтерв'ю надає претенденту на посаду можливість показати свої компетенції, а також інтерес до ділового світу і до даної іноземної компанії.

В разі успішного проходження першого інтерв'ю потенційні працівники компанії допускаються до третього етапу – спеціального тестування на комп'ютері в офісі компанії протягом цілого дня, де виконуються групові та індивідуальні вправи, моделюються проблемні ситуації. Можливо, це виснажливо, але, з іншого боку, – прекрасна можливість, щоб показати свої кращі навички, продемонструвати мотивацію, а також викликати задоволення у майбутніх колег. Цей етап є найскладнішим.

Останній етап відбору – це фінальне інтерв'ю з майбутнім керівником. Це інтерв'ю також дозволяє продемонструвати навички і мотивації, а також краще зрозуміти особливості роботи в іноземній компанії. Для роботодавців також надзвичайно важливо виявити, які очікування у претендентів на посаду від роботи у компанії.

Претендентів ознайомлюють з корпоративною культурою. Окрім знань і умінь за фахом, вони мають продемонструвати вміння працювати в колективі. Члени колективу не мають права висловлювати свої претензії прямо. Для цього в компанії передбачена посада психолога – посередника між членами колективу і

керівництвом компанії. Він у прийнятній формі повинен доводити до членів колективу претензії до нього з боку колег. Член колективу може бути позбавлений робочого місця, якщо він не зможе пристосуватися до колективу, не дивлячись на його високі професійні знання й уміння.

Незалежно від ролі, яку претендент буде відігравати в житті іноземної компанії, він буде проводити значну частину часу, аналізуючи числові дані, словесні дані і всі інші джерела інформації. Протягом усього процесу відбору представники роботодавця спостерігають за здатністю претендента збирати відповідну інформацію, розуміти її в більш широкому контексті і робити обґрунтовані висновки за наявною інформацією.

Іноземні компанії приділяють велику увагу розвитку особистості, тому вони шукають людей, які можуть розвинути в компанії свої індивідуальні сильні сторони. Прагнення до досконалості в роботі як частина успішної команди має ключове значення для роботи в іноземній компанії. Тому важливо надати докази того, що претендент раніше вже працював у команді для досягнення спільної мети і зробив внесок в її успіх. Важливим навиком є уміння правильно розставляти пріоритети.

Іноземні компанії прагнуть до відстоювання кращих стандартів і підтримки високого рівня конфіденційності. Тому вони шукають людей, які завжди діють професійно і не бояться висловлювати свої думки, які можуть отримати компроміс шляхом переконання і переговорів, і, найголовніше, взяти на себе відповідальність за свої дії, зберігають спокій під час роботи під тиском.

Претенденту потрібно бути впевненим комунікатором, здатним відстоювати свою точку зору і бути здатним прислухатися до чужих ідей і думок, уміти грамотно висловлюватися як в бесідах, так і на папері.

Щоб бути успішним у бізнесі, претенденти повинні уміти приймати швидкі, чіткі рішення, які можуть включати в себе жорсткий вибір або ризик, уміти визначати проблемні питання і вживати заходи для поліпшення ситуації.

Іноземні компанії прагнуть надавати своїм клієнтам послуги, які сприяють їх успіху у бізнесі. Претенденти повинні продемонструвати вміння будувати відносини і співпереживати з клієнтами – ставити себе на їх місце і розуміти їх бізнес і потреби.

У зв'язку з постійно мінливим бізнес-середовищем також важливо, щоб персонал був обізнаний з останніми тенденціями в галузі і бізнесі. Бізнес та потреби клієнтів постійно змінюються, і це означає, що персонал змушений постійно адаптувати свою роботу при збереженні 100 % надання високої якості послуг. Також рекомендується активно шукати можливості для роботи над проектами або командами в інших сферах бізнесу. Іноземні компанії шукають людей, які можуть пристосовуватися до різних ситуацій без шкоди для високих стандартів роботи.

Офіс іноземної компанії часто працює цілодобово, тому враховуються в повній мірі індивідуальні біологічні процеси кожного працівника.

Проте, робота в іноземній компанії має суттєві особливості. По-перше, високий рівень інтенсивності. Працювати доведеться напружено, увесь час присвячувати компанії. Часто працівники не встигають виконати доручені їм завдання протягом робочого дня і працюють у понаднормовий час. По-друге, завдання відрізняються підвищеною складністю. Іноземна компанія шукає шляхи і можливості для успішного розвитку, тому часто працівники виконують нетипові завдання, наприклад, пошук прогалин у законодавстві, яка потребує підвищених інтелектуальних здібностей і напруження. По-третє, потрібно вміти працювати на успіх колективу, а не тільки на свій особистий. Жодна людина в іноземній компанії не затримується тривалий час на одній посаді. Якщо працівник зарекомендує себе позитивно, через півроку – максимум 2 роки він буде переведений на вищу посаду. Якщо негативно – то буде звільнений. В основному, вік працівників з вищою освітою, які працюють на рядових посадах, становить 25–30 років. Випускники вузів можуть бути запрошені на стажування ще під час останніх років навчання в

університеті, проте факт успішного стажування не дає гарантій прийняття на роботу після закінчення стажером університету. Зазвичай на рядові посади в іноземні компанії зараховуються претенденти, які мають декілька років відповідного стажу практичної роботи.

Враховуючи потреби роботодавців, задля успіху своїх випускників вузи повинні у своїх навчальних планах орієнтуватися на ці потреби. Сучасна вітчизняна вища освіта має дуже віддалене відношення до знань. У вузах вчать студентів що думати, замість того, щоб вчити як думати. Тобто, навчальний процес має бути переорієнтовано від викладення інформації студентам і перевірки рівня її засвоєння на вироблення професійних і командних умінь, навичок і компетенцій у майбутніх випускників.

НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

О. В. Тужилкіна, *к. е. н., старший викладач;*
Л. В. Рудич, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Актуальність проблеми підвищення конкурентоспроможності молодих фахівців визначається сучасною економічною ситуацією в Україні, яка характеризується незадовільним рівнем зайнятості випускників вищих навчальних закладів, потребує підвищення їх професійної «цінності» та практичного застосування здобутих вмінь та навичок. Саме конкурентоспроможність майбутнього спеціаліста є показником якості вузівської підготовки.

Проведене дослідження вимог ринку праці щодо якості підготовки випускників вищих навчальних закладів дозволяє зробити висновок, що ситуація відносно забезпечення практичної підготовки у вузах вимагає суттєвих змін. Між вимогами ринку праці та практичними результатами освітньої діяльності вищих навчальних закладів утворився відчутний розрив, що призво-

дить до незадоволення споживачів освітніх послуг та роботодавців, зокрема відсутністю навичок практичної роботи за обраним напрямом і зростанням часу психологічної та професійної адаптації випускників, ускладнення працевлаштування і зниження престижу вищої освіти загалом.

На ринку праці пропозиція має бути представлена робочою силою, що відповідає сучасним вимогам, серед яких можна виділити не лише наявність теоретичних знань, а й такі компетенції: вміння працювати з інформацією, легка адаптованість до змін, здатність до швидкого оволодіння новими знаннями та вміннями, комунікабельність, креативність тощо.

Критерієм якості підготовки випускників вищої школи має виступати професійна компетентність. Сутність концептуальних вимог до професійної компетентності зводиться до розширення знань, умінь і навичок, необхідних безпосередньо для підвищення продуктивності праці, у сфері життєдіяльності в цілому. Однією з характерних рис концепції компетентності людини є підвищення ролі суб'єкта в соціальних перетвореннях і удосконаленнях здатності його зрозуміти динаміку процесів розвитку. За результатами опитування випускників університету, проведеного з метою оцінити ступінь їх готовності до поведінки на ринку праці, виявлено таке:

1. Випускники в недостатньо поінформовані про ситуацію на ринку праці.

2. Більшість молодих фахівців не готові самостійно вирішувати проблеми працевлаштування (орієнтовані на соціальні зв'язки) і залишають рішення цієї проблем до завершення навчання.

3. Рівень практичної підготовки не відповідає вимогам більшості роботодавців.

4. Наявність певних професійних амбіцій, прагнення до кар'єри формують у випускників завищені вимоги до майбутнього робочого місця, з точки зору умов і змісту праці та її оплати. Суперечності між оцінкою молодого спеціаліста робото-

давцем і самооцінкою стають причиною низької можливості працевлаштування.

Розв'язання зазначених проблем вимагає від вищої школи пошуку можливостей підвищення рівня професійної підготовки фахівців, які не зводяться лише до збільшення обсягу теоретичних знань або термінів навчання. Досягнення високого рівня освіченості, набуття необхідних компетенцій потребує посилення практичної частини підготовки.

Досвідом вирішення означеної проблеми, спрямованим на досягнення компромісу між молодими фахівцями – кандидатами на посади та роботодавцями, є підготовка у 2011 р. СКМ Р. Ахметова професійних стандартів – «Паспортів професій». Дані нормативи були розроблені сумісними зусиллями представників підприємств та вищими навчальними закладами. У вересні 2013 р. відбулося підведення підсумків першого етапу проекту. Стандарти використовуються у 14 вищих навчальних закладах України. Головною метою даного заходу заявлено можливість формування у молодих фахівців професійної ідентичності та балансу інтересів роботодавців та потенційних найманих працівників [1] .

Проведений аналіз здобутків у сфері освіти дозволяє стверджувати, що в сучасній системі професійної освіти особливо цікавим є досвід підготовки спеціалістів у Казахстані, Німеччині, Росії. У даних країнах розповсюджена практика дуальної форми навчання, концепцією якої є тісне та чітке поєднання теоретичної освіти з частковою зайнятістю на виробництві.

Інформаційні джерела

1. Відкритий звіт компанії СКМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scm.com.ua. – Назва з екрана.
2. Дуальное обучение: опыт Германии и реалии России [Электронний ресурс] / А. Брылевич, С. Кранц // Библиотека «Управление персоналом». – Режим доступа: http://www.up-pro.ru/. – Назва з екрана.

ПУЕТ

МЕТОД ПРОЕКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКА

Г. Б. Штельмах, *к. пед. н., доцент*
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Важливою проблемою формування конкурентоспроможності випускників є урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної та мовленнєвої діяльності студентів, розширення сфери їх інтересів.

На нашу думку, метод проектів доцільно використовувати задля формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців, яку можна розглядати в ролі показника сформованості конкурентоспроможної особистості.

Проблемі формування різноманітних компетентностей індивіда присвячено чималу кількість наукових робіт вітчизняних і зарубіжних учених (М. Вачевський, Н. Гончарова, Р. Гуріна, В. Дьомін, Д. Демченко, С. Дружилов, І. Зимня, Н. Комісарова та інші). Напрям нашої дослідницької діяльності спонукав нас особливу увагу звернути на формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців на заняттях з іноземної мови.

Під соціокультурною компетентністю особистості ми розуміємо складне особистісне утворення, що поєднує в собі прагнення вивчати іноземну мову, адекватне розуміння навколишньої дійсності, знання, спрямовані на партнерські стосунки з іншими, здатність до соціокультурної творчості. Соціокультурна компетентність включає краєзнавчу (знання студентів про культуру країни, мова якої вивчається) і лінгвокраїнознавчу (оволодіння майбутніми фахівцями особливостями мовленнєвої та не мовленнєвої (міміка, жести) поведінки.

Програма дослідно-експериментальної роботи передбачала використання методу проектів на заняттях з іноземної мови з опорою на принципи:

– предметності, що забезпечував певну декомпозицію змісту освіти та навчання з урахуванням науковості, прогностичності та відсотка самостійної роботи;

– інноваційності, що передбачав використання ефективних педагогічних інновацій, спрямованих на підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів і входження в єдиний інформаційний та освітній простір;

– науковості, що забезпечував встановлення усталених зв'язків змісту вищої освіти з науковими дослідженнями;

– діагностичності, що сприяв забезпеченню об'єктивного оцінювання рівня освітніх досягнень та ефективності професійної підготовки.

Метод проектів дозволяв розвивати пізнавальні інтереси студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Формування соціокультурної компетентності студентів методом проектів передбачало як використання сукупності різноманітних засобів навчання, так і інтегрування знань і умінь з різних питань, що стосувалися науки, техніки, культури країни, мову якої вивчали. Результати виконаних проектів були відчутними: теоретична проблема вимагала конкретного її вирішення, а практична – конкретного результату. Метод проектів сприяв створенню соціально значущих ситуацій, наприклад, «П'ять хвилин з носієм мови і культури», «Два погляди на одну педагогічну подію» тощо, що сприяв соціокультурному розвитку особистості, визначав статус соціальної ситуації у суспільстві, яку не було створено зовні, але за рахунок живого спілкування з іншими. На нашу думку, метод проектів сприяє формуванню умінь особистості майбутнього фахівця адаптуватися до швидкозмінних умов навколишнього життя постіндустріального суспільства.

Метод проектів – це комплексний навчальний метод, що дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість студентам проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Він містить у собі дослідницькі, пошукові, проблемні, творчі підходи, сприяє творчому розвитку майбутніх фахівців, використанню ними системи навчально-пізнавальних прийомів, які в результаті самостійних дій

дозволяють вирішувати поставлену проблему – формування конкурентоспроможної особистості майбутнього фахівця.

Під час дослідницької роботи ми апробували дослідницькі, рольові, ігрові, інформаційні, практично зорієнтовані проекти.

Слід відзначити той факт, що студенти, які брали участь у науково-дослідній роботі, відрізняються від своїх ровесників високим рівнем пізнавальної активності, рішучості, самостійності, впевненості у своїх діях задля досягнення поставленої мети.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

О. В. Штельмах, *к. пед. н.*
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Володіння іноземною мовою, а краще відразу кількома, не є вже у сучасному діловому світі новиною, а, навпаки, нагальною потребою при відборі молодих висококваліфікованих спеціалістів. Знання іноземної мови, підготовка студентів до вільного іншомовного спілкування з носіями мови є складовою частиною професійної підготовки майбутнього фахівця. Тому одним з основних завдань викладача-філолога вищої школи є націлення навчальної діяльності на формування мовних навичок та вмінь.

У «Болонській декларації» зазначено, що однією з основних вимог до якісної підготовки фахівця є оволодіння ним так званим «мовним портфелем» (Sprachportefeuille) – запасом певних лексико-граматичних одиниць, що дозволяють спілкуватися у галузі професійної діяльності. Орієнтація на покращення рівня підготовки студентів технічних спеціальностей до іншомовної діяльності в Україні обумовлена розвитком політики вільного професійного спілкування з іноземними партнерами. Наприклад, Криворізький національний університет підтримує тісний зв'язок з різноманітними гірничорудними заводами та підприємствами міста і не тільки, що дає змогу не лише проходити фахову практику студентам, а й вдосконалювати знання з про-

фільної лексики, тренувати власну вимову з носіями мови, таким чином, покращуючи загальний рівень підготовки до професійної діяльності.

У стінах університету діють гуртки, організовуються мовні фестивалі, дні Європи у місті, науково-практичні конференції, різноманітні зустрічі, де студенти мають змогу презентувати власні напрацювання у професійній дослідницькій діяльності.

Міжнародне співробітництво є пріоритетним напрямом діяльності ДВНЗ «Криворізький національний університет». Міжнародну діяльність університету координує відділ міжнародних зв'язків. При відділі створено курси з вивчення та підвищення рівня володіння іноземними мовами. Плідна співпраця налагоджена з Федерацією обмінів «Франція-Україна», завдяки якій щороку викладачі з Франції проводять курс занять з підвищення рівня володіння іноземною мовою.

На прикладі ДВНЗ «КНУ» можна підтвердити важливість підготовки студентів технічних спеціальностей до іншомовного спілкування, оскільки розвиток професійних контактів з іноземними партнерами вимагає від майбутніх спеціалістів знань професійної лексики та удосконалення комунікативних навичок, що лежить в основі розвитку іншомовного спілкування.

Перспективи подальшої дослідницької діяльності вбачаємо у дослідженні динаміки сформованості комунікативних навичок у студентів I–II курсів технічних спеціальностей (за результатами зимової та весняної сесій).

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ОСВІТИ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ НА ПРИКЛАДІ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ШТАТУ ВІКТОРІЯ

С. В. Кириченко, *аспірант*
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Вчителі відіграють основну роль у розвитку талантів учнів і в розкритті їх інтелектуального потенціалу. Дослідження показують, що вчителі мають величезний вплив на академічні досягнення своїх учнів, проте не всі вони володіють достатніми

знаннями та досвідом для ефективного навчання обдарованих дітей, тому відповідна підготовка вчителів у штаті Вікторія розглядається як основний засіб поліпшення освіти обдарованих дітей.

У штаті Вікторія для роботи вихователем дошкільних установ потрібні сертифікат кваліфікації ІІІ рівня або диплом педагога. Для контролю за впровадженням нових кваліфікаційних вимог, а також для підтвердження кваліфікації педагогічних кадрів, створено комітет контролю якості освіти дітей Австралії.

Згідно наказу міністра освіти Австралії, вихователі в штаті Вікторія зобов'язані щорічно проходити чотириденні курси підвищення кваліфікації. Національні стандарти якості, введені в рамках нових кваліфікаційних вимог, потребують забезпечення постійного професійного зростання, зобов'язують всіх вихователів дошкільних установ розробляти і дотримуватися індивідуального плану професійного розвитку. Ці вимоги на даний час переглядаються з метою їх узгодження з загальнонаціональними стандартами. Для отримання права працювати вчителем кандидати повинні пройти профільне чотирирічне навчання за затвердженою програмою або чотирирічне навчання у ВНЗ, включаючи, щонайменше, один рік профільного навчання за затвердженою програмою. Кандидати також повинні пройти педагогічну практику протягом 45 днів. До 2013 року навчальні програми з підготовки вчителів затверджувалися Педагогічним інститутом штату Вікторія, а зараз це здійснюється на загальнонаціональному рівні. Для отримання акредитації навчального курсу освітні заклади повинні довести, що їхні програми відповідають вимогам національних стандартів.

Ряд навчальних закладів пропонує декілька факультативних предметів, пов'язаних з обдарованістю. Наприклад, університет Монаша пропонує факультативний курс «Освіта обдарованих дітей» для майбутніх вчителів початкової та середньої школи, в тому числі і при дистанційній формі навчання. Університет Вікторії в Мельбурні пропонує факультативний курс «Навчання дітей з особливими потребами», в якому одна лекція з дванадцяти присвячена обдарованості.

Освіта вчителя не закінчується з отриманням диплому. Підвищення професійної кваліфікації є одним із зобов'язань при реєстрації вчителя. В даний час в штаті Вікторія педагоги зобов'язані прослуховувати 100-годинні курси підвищення кваліфікації кожні 5 років з моменту реєстрації. До 2012 року вони мали закінчити 75-годинні курси кожні 4 роки.

Крім цього існують чотири організації, що надають можливість підвищити професійну кваліфікацію з питань освіти обдарованих дітей. Такими є: 1. Асоціація підтримки обдарованих і талановитих дітей штату Вікторія – добровільна організація, що надає допомогу педагогам і батькам у навчанні та вихованні обдарованих дітей, проводить конференції, майстер-класи та семінари по всьому штату. 2. Спільнота підтримки обдарованих – група підтримки батьків обдарованих дітей, яка проводить семінари за участю експертів. 3. Організація католицької освіти в Мельбурні, що проводить майстер-класи за участю експертів по всьому штату. 4. Австралійська асоціація підтримки освіти обдарованих і талановитих дітей – загальнонаціональна організація, що представляє інтереси обдарованих дітей, готує до випуску відео із зразками найкращих прийомів навчання талановитих дітей в початкових і середніх школах Австралії.

У багатьох школах, наприклад, у середній школі Носсала для обдарованих, існує практика регулярного ознайомлення вчителів із сучасними матеріалами про обдарованість, а раз на тиждень вчителі підвищують свою кваліфікацію на заняттях, де розглядаються концепції обдарованості, її ідентифікації та диференціації навчального процесу.

Ряд університетів в даний час пропонує спеціальні програми післядипломної освіти, присвячені освіті обдарованих дітей. Так, Австралійський католицький університет пропонує навчання в аспірантурі, а університет Монаша – в магістратурі за спеціальністю «Освіта обдарованих дітей».

Післядипломне підвищення кваліфікації у сфері освіти обдарованих дітей значно покращує здатність вчителя забезпечити потреби обдарованих учнів. Післядипломна освіта є особливо цінною для шкільних вчителів, які беруть участь у програмах освіти обдарованих дітей, а також для координаторів проектів навчання обдарованих дітей.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕРЕЛІКУ КОМПЕТЕНЦІЙ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗЕВИХ СТАНДАРТАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

О. С. Кожем'якін, *старший викладач*
Черкаський державний технологічний університет

Одним з основних принципів управління якістю освітніх послуг залишається відповідність певним стандартам, навчальним планам і програмам. Українські дослідники вважають, що якість вищої освіти забезпечується, зокрема, якістю галузевих стандартів вищої освіти (ГСВО), нормативної бази та освітніх програм.

Склад будь-якого ГСВО нового покоління, в основу якого покладено компетентнісний підхід, є трьохкомпонентним: освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), освітньо-професійна програма (ОПП) та засоби діагностики (ЗД), при цьому розробка цих складових стандартів повинна відбуватися на єдиній методологічній основі.

Найбільшу кількість протиріч серед компонентів ГСВО має зміст та структура ОКХ, яка містить перелік первинних посад, професійних функцій, компетенцій фахівця, що визначається дослідженням структури та змісту майбутніх професій.

Досягнення європейського рівня в сфері забезпечення якості освіти повинно відбуватись, зокрема, за рахунок процесу уніфікації частин ОКХ, що визначають компетенції фахівців, які формуються після засвоєння матеріалу курсу нормативної дисципліни.

Зокрема, це стосується такої нормативної дисципліни, як «Безпека життєдіяльності», яка є обов'язковою для вивчення студентами будь-яких напрямів підготовки.

Взагалі, кожна дисципліна, що входить до ОПП ГСВО з будь-якого напряму освіти, повинна розвивати та закріплювати відповідні компетенції. Але необхідно зазначити, що в сучасних ГСВО перелік навчальних дисциплін не завжди відповідає переліку компетенцій, які мають ними формуватись. До того ж, при порівнянні ОКХ ГСВО різних напрямів освіти, відзначимо, що одна і та ж навчальна дисципліна з визначеним змістовним

наповненням відповідно навчальній програмі формує різні за змістом компетенції.

Слід зауважити, що останнім часом спостерігається небезпечна тенденція неправильної трактовки рівня та змісту нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» в ОКХ ГСВО. Це в цілому призводить до порушення змістовного наповнення компетенцій, які формуються за результатами навчального процесу при вивченні матеріалу дисципліни.

Наведемо деякі приклади. Зокрема, ОКХ бакалавра з напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» визначає наступний зміст компетенцій з безпеки життєдіяльності - «здатність організовувати роботи на підприємстві відповідно до вимог безпеки життєдіяльності» та «здатність забезпечувати необхідний рівень охорони праці та індивідуальної безпеки у разі виникнення типових небезпечних ситуацій».

Майбутні бакалаври з напрямів підготовки 6.030601 «Менеджмент» та 6.030509 «Облік та аудит» повинні «професійно вирішувати питання безпеки життєдіяльності при впровадженні нових технологічних процесів, користуватися приладами і апаратурою для визначення основних санітарно-технічних параметрів виробничої сфери та навколишнього середовища».

Бакалавр з напряму підготовки 6.051003 «Приладобудування» повинен «визначати негативні фактори в житті людини природного, техногенного, соціально-політичного і воєнного характеру та вживати заходи щодо індивідуального та колективного захисту людини від них».

Звичайно, цей перелік можна продовжувати й далі, але і цієї інформації достатньо, щоб визначити, що в кожному ГСВО компетенції з однієї навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» мають різне змістовне наповнення. І це незважаючи на те, що завдяки багаторічним зусиллям науковців в галузі безпеки життєдіяльності з жовтня 2010 року, відповідно наказу МОН України № 969 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», в

типовій програмі навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» нарешті було упорядковано перелік компетенцій, які повинні формуватись у студентів в процесі опанування матеріалом дисципліни у вишах.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності», майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних, за видом діяльності (виробничо-технологічна, організаційно-управлінська, проектно-конструкторська, педагогічно-консультативна та контрольно-консультативна), компетенцій з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямах підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу об'єкта господарювання в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Таким чином, логічно зауважити, що перелік компетенцій, наведених в типовій програмі навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності», повинен однаково відображатися в кожному ГСВО будь-якого напряму підготовки вишів України, оскільки життя, здоров'я та працездатність фахівця у багатьох життєвих небезпечних випадках не залежить від отриманої спеціальності.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИМИ СОДЕРЖАТЕЛЬНОГО МОДУЛЯ «МЕТОДЫ КОНТРОЛЯ СТРУКТУРНО-МЕХАНИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ» УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ «МЕТОДЫ КОНТРОЛЯ ПРОДУКЦИИ В РЕСТОРАННОМ БИЗНЕСЕ»

Е. В. Жуков, *к. т. н.*
Харьковский торгово-экономический институт КНТЭУ

Учебная дисциплина «Методы контроля продукции в ресторанном бизнесе» входит в программу подготовки бакалавров направления подготовки 6.051701 «Пищевые технологии и инженерия» отрасли знаний 0517 «Пищевая промышленность и переработка сельскохозяйственной продукции». В соответствии с текущим планом учебного процесса на 2013–2014 учебный

год, эта дисциплина изучается в третьем семестре теоретического обучения.

Действующая рабочая программа учебной дисциплины «Методы контроля продукции в ресторанном бизнесе» предусматривает изучение содержательного модуля «Методы контроля структурно-механических показателей». Распределение учебных часов в указанном содержательном модуле следующее:

а) всего учебных часов 12, из них:

б) лекции – 2,

в) практические – 4,

г) самостоятельная работа – 6.

В соответствии с программой учебной дисциплины «Методы контроля продукции в ресторанном бизнесе» в указанном содержательном модуле изучаются методы контроля следующих структурно-механических показателей продукции ресторанного бизнеса:

а) плотность,

б) вязкость,

в) прочность,

г) липкость.

Для проведения практических работ на кафедре технологии и организации ресторанного бизнеса Харьковского торгово-экономического института КНТЭУ разработаны и собраны лабораторные стенды на основе следующих приборов промышленного производства:

а) набор ареометров общего назначения АОН-1,

б) вискозиметр ВЗ-246,

в) вискозиметр «Brookfield» DV-II + Pro,

г) пенетрометр КП-140-И.

С целью расширения номенклатуры объектов исследования и совершенствования практической подготовки студентов в рамках работы студенческого научного кружка «Современные тенденции в технологиях ресторанного бизнеса» (научный руководитель кружка к. т. н. Жуков Е. В.) созданы следующие приборы:

ПУЕТ

а) прибор для определения липкости (адгезиметр) постепенного отрыва (студентка группы МТХ-11 Людмила Титаренко),

б) прибор для определения растяжимости (студентка группы МТХ-12 Елена Сыкал, рис. 1).

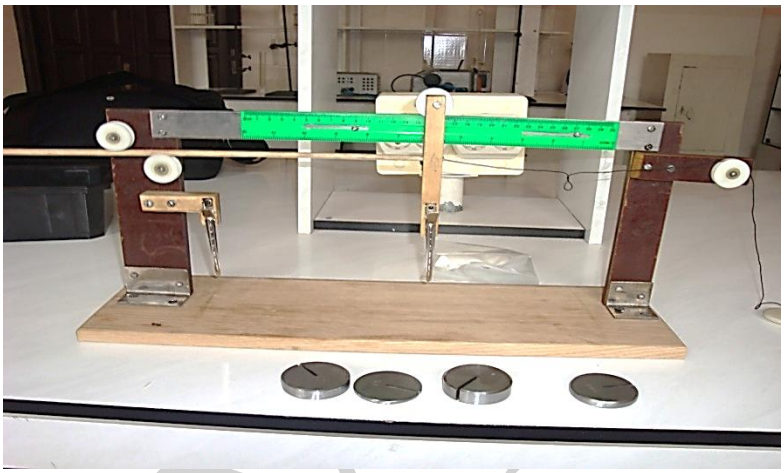

Рисунок 1 – Прибор для определения растяжимости

Кроме того, силами участников студенческого научного кружка, осуществлены следующие мероприятия по модернизации приборов промышленного производства:

а) для вискозиметра ВЗ-246 изготовлено сопло диаметром 1 мм (студентка группы ТХ-11 Валерия Левина-Егорова),

б) для пенетрометра КП-140-И изготовлены рабочие органы (инденторы) с углами при вершине 10°, 20°, 30°, 45°, 60°, 75° и 90° (студентка группы ТХ 2-10 Мария Янышена).

Приведенные факты свидетельствуют о совершенствовании практической подготовки студентов при изучении ими содержательного модуля «Методы контроля структурно-механических показателей» учебной дисциплины «Методы контроля продукции в ресторанном бизнесе» как во время аудиторных занятий, так и в рамках работы студенческого научного кружка.

ВОПРОСЫ ОБУЧЕНИЯ РЕЧЕВОЙ КОММУНИКАЦИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

О. Дж. Халилова, *докторант*
Бакинский славянский университет

Обучение иностранному языку обладает значительным гуманистическим потенциалом. Это единственный учебный предмет, в процессе овладения которым человек целенаправленно работает над культурой общения. Помимо этого, данная дисциплина имеет одно уникальное свойство, связанное именно с общением. Общение является важнейшим средством обучения, но в то же время именно коммуникативная деятельность на изучаемом языке является и важнейшей целью обучения. В методическом обиходе широко используется формула о совпадении цели и средства обучения, но спектр коммуникативных задач реального общения, которому мы учим, значительно шире коммуникативных задач, решаемых в процессе педагогического общения. Поэтому обучение иностранному языку иначе называется обучение межкультурной коммуникации.

Текст – это продукт (реализация, конечный результат) речевой деятельности, это словесное произведение, реализующее поставленную цель [1].

Текст в учебном процессе может выполнять различные функции:

- Источник информации (письменный или устный текст). Материал для обучения чтению и письму (письменный текст). Тренируется умение быстро читать («видеть»), находить нужную информацию, писать по образцу. Материал для обучения говорению и слушанию (устный текст
- Тренируется артикуляция, интонация, умение воспринимать текст на слух, воспроизводить его, не глядя в письменный источник.
- Образец речевых моделей (устных и письменных). Объяснение строения и употребления речевых моделей, тренируется их употребление.

- Материал для анализа и ввода лексико-грамматического материала (языковые модели). Объяснение их строения. Обобщение структур. Тренировка форм.

В учебном процессе используются как учебные, так и дополнительные тексты. Учебные тексты необходимы для того, чтобы показать, как функционируют слово, фраза, чтобы отработать нужные речевые модели. Учащиеся должны видеть, как эти модели функционируют в общении. Чем элементарнее знание языка у обучаемого, тем проще должен быть текст и тем больше должно быть учебных текстов. По мере овладения учениками языковыми навыками вводятся и оригинальные, реальные, аутентичные тексты.

Опыт работы в медицинском вузе показывает, тексты, представленные в учебнике по русскому языку, обладают определенным ценностным потенциалом в плане формирования навыков и умений межкультурного общения («Зарифа Алиева», «Азиз Алиев», «Академик М. М. Миргасымов», «Курорты Азербайджана», «Н. И. Вавилов», «Письмо И. П. Павлова к молодежи», «В. И. Даль» и т. д.)

При отборе дополнительных текстов следует учитывать, что любой из них не только вводит определенный грамматический, лексический и культурологический материал, но и является основой для развития речевых и коммуникативных навыков и умений. Поэтому учебный текст должен быть сюжетным, т. е. удобным для изложения в соответствии с ясно выраженной сюжетной линией.

Методический аппарат учебника, т. е. система послетекстовых заданий и языковых упражнений позволяет актуализировать лингвистическую и экстралингвистическую информацию в рамках профессионально ориентированных текстов. Однако наличие постатейных словарей к текстам, представленным в качестве дополнительных способствует обогащению лексического запаса студентов на русском языке. При этом студенты, помимо терминов, относящихся к профессиональной медицинской сфере, получают дополнительные сведения о скульптуре, живописи, психологии, эстетике и т. д.

Мы полагаем, что в систему профессионально ориентированных текстов, используемых в процессе формирования ценностного потенциала личности студента, должны быть включены следующие:

1. Тексты по проблеме межкультурного общения, содержащие сведения о понятии культуры, относительности норм, традиции, системности ценностей, убеждений, взглядов на жизнь.

2. Тексты о различных аспектах культуры страны изучаемого языка (России).

3. Тексты, описывающие разные аспекты национальной психологии, национального характера, системы ценностей азербайджанского народа и народы стран изучаемого языка.

4. Тематические маркированные тексты об Азербайджане на русском языке, взятые из художественной литературы (Магсуд Ибрагимбеков, Чингиз Абдуллаев, Камал Абдулла, Натиг Расулзаде и др.), публицистики, рассчитанные на носителей языка.

Для успешного обучения иноязычному общению на основе текстов необходимо использовать такие компоненты содержания обучения, как опыт творческой деятельности и эмоционально-ценностные отношения, осуществляемые за счет актуализации личностных установок учащихся, опыта их коммуникативной деятельности, ситуативных и ролевых упражнений. Последовательное включение взаимодействия и общения в контекст изучаемого материала, перманентный рефлексивный анализ коммуникативной деятельности учащихся позволяет актуализировать их личностный опыт, обеспечить естественность и иноязычного общения в учебном процессе. При этом изменяется трактовка «беспредметности» данной учебной дисциплины: в качестве «предмета» изучения рассматривается сам учащийся (в первую очередь как субъект общения).

Владение языком как средством общения предполагает наличие знания аспектов языка, а также навыков и умений пользоваться им на практике в конкретной ситуации – в процессе коммуникации с собеседником, с любым другим источником информации. Поэтому в учебном процессе необходимо

создавать такие условия, чтобы извлечение лингвистического материала осуществлялось естественным путем, при взаимодействии и общении.

Итогом работы над текстом может быть написание сочинения. На занятии необходимо дать следующую установку: при написании сочинения следует обращать внимание на то, чтобы предложения были связаны между собой, закончены по смыслу, чтобы не было нарушений в логике изложения. С этой целью можно коллективно составить план будущего сочинения. Данный вид работы способствует развитию лексико-грамматических и коммуникативных навыков у студентов, расширяет их умения и навыки при изучении русского языка как иностранного.

При коммуникационном подходе текст является исходной и конечной единицей обучения и служит образцом того, как функционирует язык.

Информационные источники

1. Акишина А. А. Учимся учить. Для преподавателя русского языка как иностранного / Акишина А. А. – М. : Русский язык, 2004. – 256 с.

ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ВУЗЕ

С. М. Мамедова, *докторант*
Бакинский славянский университет

Одной из основных коммуникативных целей обучения иностранному языку в специальном вузе является овладение студентами лексически, фонетически, грамматически и стилистически корректным речевым общением на данном языке. Однако наблюдения и данные экспериментального обучения свидетельствуют о том, что речь большинства студентов-первокурсников не соответствует требованиям сегодняшнего дня, так как они не владеют умением адекватного речевого общения на изучаемом языке.

Как известно, основной функцией языка является коммуникативная функция. Это означает, что человек, изучающий тот или иной язык, должен научиться пользоваться средствами данного языка для обмена мыслями и чувствами. В противном случае приобретение лексических, грамматических знаний становится совершенно бессмысленным и безрезультатным.

Речевую коммуникацию понимают как ряд систематических речевых актов, совершаемых для достижения определенных целей. Обучаемые должны понимать цель речевой коммуникации и знать пути достижения этой цели посредством использования лингвистических ресурсов. Наиболее эффективным путем формирования речевой компетентности обучаемых является систематическое сочетание основных компонентов языка (произношение, лексическая система и структура), когда контекст обеспечивается темами и ситуациями, а структура усваивается исключительно в функциональных целях.

Речевая коммуникация – не просто действие. Она функционально направлена и предназначена для того, чтобы оказывать определенное воздействие на слушателей и говорящих. Очень часто изучающие язык усваивают синтаксис, порядок слов в предложениях и лексические единицы, однако не знают, как можно достигнуть целей речевой коммуникации на изучаемом языке.

Владение языком предполагает, в частности, умение комбинировать языковой материал согласно нормам изучаемого языка в соответствии с речевой ситуацией.

Как известно, цель обучения иностранному языку состоит в совершенствовании, на основе значительного улучшения владения правильной иноязычной речью путем дальнейшей автоматизации усвоенного материала.

Проблема обучения речевому общению на изучаемом языке самым непосредственным образом связана с проблемой коммуникативного подхода к обучению языку, который предполагает использование принципа построения всей системы обучения иностранному языку. Обеспечение благоприятной среды для учебы зависит от ряда факторов. Материально-техническая база

ПУЕТ

и атмосфера должны быть в соответствии с учебными целями, должны быть созданы условия для нормальной учебной деятельности учащихся, эта деятельность должна соответствовать возрастным и психологическим особенностям учащихся и быть привлекательной с точки зрения эстетики.

Это, в свою очередь, предполагает формирование коммуникативной компетентности на изучаемом языке, который определяют как уровень владения языком, когда говорящий в состоянии без подготовки во времени и без прямых побуждений к говорению использовать усвоенный языковой материал в ранее не встречавшихся комбинациях.

Неподготовленное речевое высказывание – это и лингвистическое явление, поскольку функционирование его механизмов возможно лишь на базе того или иного конкретного языкового материала. Согласно определению некоторых исследователей неподготовленную иноязычную речь следует понимать как спонтанную речь, как умение выразить свободно средствами чужого языка любую мысль в пределах предусмотренной программной тематики [2].

Ведь одной из основных задач обучения иноязычной неподготовленной речи, имеющей исключительную ценность и для овладения изучаемым языком, является развитие способности комбинировать усвоенный языковой материал, что в частности, предполагает использование пройденного материала в ранее не встречавшихся ситуативных комбинациях.

Отмечается, что комбинирование в иноязычной речи является необходимой предпосылкой правильного мышления. Согласно определению Ф. А. Ибрагимбекова, мышления следует рассматривать как «решение задачи, требующее предварительного анализа и синтеза ситуации и нахождения специальных вспомогательных операций, с помощью которых она может быть разрешена» [1, с. 12]. В соответствии с данным определением ситуация мышления отождествляется со случаем, когда отсутствует готовые средства для достижения цели. Соответственно устанавливается непосредственная связь процесса мышления с комбинированием, с формированием новых предло-

жений. Одним из важных условий обучения речевой коммуникации совершенно правомерно считают умение комбинировать языковой материал в процессе речи. Комбинирование в процессе речевой коммуникации понимают как создание новых связей, при котором впервые или практически впервые сочетаются между собой полнозначные лексические единицы (слов, словосочетания, предложения) или грамматические явления.

Следует отметить, что с ростом речевого творчества студентов растет количество лексических ошибок, большинство которых приходится на употребление свободных словосочетаний. Причина этого явления объясняется различием в свободной сочетаемости слов в двух языках.

Необходимо отметить, что вследствие преимущественно творческого характера речи на изучаемом языке, ее спонтанности, а также усложнения лингвистического материала, возрастает число языковых и речевых ошибок, допускаемых студентами. Вследствие «боязни ошибиться» студенты стремятся к пользованию лексико-грамматическим материалом, усвоенным на начальном этапе

Таким образом, часто усваиваемый языковой материал остается на периферии иноязычно-речевой деятельности обучаемых. В методике обучения иностранным языкам ошибка рассматривается как очередная ступень на пути приобретения знаний. Эта точка зрения, когда ошибка рассматривается как изучающими язык, так и, к сожалению, многими преподавателями, как неудача, крах все еще достаточно распространена в нашей системе обучения. Подобный подход часто приводит к потере интереса к изучению иностранного языка.

Информационные источники

1. Ибрагимбеков Ф. А. Психологические основы овладения вторым языком / Ибрагимбеков Ф. А. – Баку, 1962. – 158 с.
2. Расулов Р. М. Формирование языковой личности. Психологический аспект / Расулов Р. М. // Русский язык и литература в Азербайджане. – № 2. – 2004. – С. 43–47.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ АКТУАЛЬНОГО ЧЛЕНЕНИЯ СЛОЖНОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Н. Ш. Мамедов, *д. ф. н., профессор*
Бакинский славянский университет

Одним из основных признаков предикативной единицы как компонента сложного предложения является категория предикативности, то есть выражение грамматическими средствами значения объективной модальности и синтаксического времени. Выделение предикативной единицы в ряде синтаксических единиц не меняет общепринятого учения о простом и сложном предложении, но способствует созданию единой теории предложения, сближает простое и сложное предложения и помогает выявить отличие их друг от друга [1, с. 62].

В синтаксических работах В. В. Виноградова имеются два понимания предикативности. Первое понимание связано со средствами выражения «синтаксических значений», модальности, а также времени и лица в каждом предложении. Главная роль отводится «модальности предложения». Предикативность заключается в отнесении высказываемого в предложении содержания к действительности, т. е. предикативность «не всегда в предикативной связи между… членами предложения… она может быть присуща предложению в целом и не вызывать его расчленения» [2, с. 287].

Второе понимание предикативности сводит ее к специфической синтаксической связи (называемой «предикативной связью» или «предикативным отношением»), которая устанавливается между подлежащим и сказуемым, составляющим «предикативное ядро» – основные конструктивные центры предложения.

Первое понимание предикативности связано с предложением в целом, второе – с важнейшей его частью – предикативным ядром, т. е. с предикативной единицей. При таком подходе, если проводить его последовательно, связь актуального членения предложения и предикативности оказывается прямой, и не-

посредственной. В самом деле, все, что мы высказываем в предложении, касается действительности, отражает «кусочек действительности» (реальной или мыслимой). Поэтому указание на то, к чему относится высказывание, есть по существу, указание на самое действительность (представленную в высказывании той или иной стороной). Но это указание и выражается как раз одним из компонентов актуального членения (который является исходным в сообщении), тогда как содержание другого компонента (выражающего наиболее существенное, – то, ради чего высказывание состоялось), так сказать, приписывается ему, или предицируется.

Актуальное членение является той базой, на которой осуществляется предицирование: содержание предложения относится к действительности через отношение друг к другу компонентов актуального членения. Однако это не означает, что предицирование полностью исчерпывается актуальным членением предложения. Предицирование представляет собой двусторонний акт, который состоит в расчленении высказывания на определенные коммуникативно значимые элементы (что и выражается в актуальном членении предложения) и одновременно в установлении связи между ними, в объединении этих элементов в единое целое, (причем, эта связь квалифицируется в модальном плане: как реальная, возможная, желательная и т. д., а также в плане временном: как осуществляющаяся в настоящем, будущем или прошедшем) [1; 3; 4].

Модальное значение, существенный конструктивный признак, содержит в себе указание на отношение к действительности. Эта модальность получила название основной, объективной и «имеет отношение не к содержанию предложения, возникающему в процессе речи, а к значению структуры, которая воспроизводится говорящими как готовая и не создается всякий раз заново» [5, с. 61].

В сложном предложении каждая предикативная единица имеет свой модально-временной план. Эти модально-временные планы могут совпадать и не совпадать, могут зависеть друг от друга и быть независимыми, то есть между ними наблюдаются

определенные соотношения. «Совокупность этих предикативных единиц в единой синтаксической структуре – в сложном предложении – становится коммуникативной единицей с присущей ей субъективной модальностью, которая выражается определенными языковыми средствами (интонацией, словопорядком, введением частиц, вводных слов и др.). Модально-временные значения сложного предложения иногда создаются в результате переносного употребления синтаксических наклонений и времен в предикативных единицах» [6, с. 168]. В сложном предложении. *В этот момент ударила мина, поэтому они оба прижались к земле* (К. Симонов. Дни и ночи) – две предикативные единицы: I – *в этот момент ударила мина*; II – *они оба прижались к земле.*

В этом предложении сообщается о действиях, происходящих одно за другим, первое действие является причиной второго, которое по отношению к первому является следствием. Эти отношения подчеркиваются, уточняются наречием союзного характера «поэтому». Модально-временные планы предикативных единиц выражены видо-временными формами и формами наклонений. Модально-временные планы предикативных единиц одинаковы.

Связь и взаимодействие между частями сложного предложения порождают определенные преобразования, которые охватывают разные их (частей) стороны. В сложных предложениях эти преобразования представлены значительно шире и многообразнее, к которым относится и структурная неполнота предикативных единицы, например: *Нынче весной кто высхая на тягу, а он – на стрельбище* (К. Федин. Костёр); *Андрей рассказывал Рите о себе все, она – ничего* (Д. Гранин. Искатели).

Такие конструкции реализуют структурную схему сложных предложений и включают в качестве второго компонента не предикативные единицы, а форманты, которые не содержат всех конституирующих формулы простого предложения, но в контексте сложного предложения получают свойства предикативности: у них есть модально-временной план, который проецируется из первой части, что делает их эквивалентами предика-

тивных единиц. Фактором выбора полной и неполной конструкции является коммуникативно-синтаксическая организация сложного предложения, его актуальное членение.

Предикативная единица в сложном предложении может в какой-то мере утрачивать независимость своих признаков – предикативности и предикатности. Парадигматические ряды таких единиц под воздействием определенной схемы предложения могут суживаться, во-первых, под влиянием категорий коммуникативного синтаксиса.

Если считать предикативную единицу своеобразным «атомом», который является строительным материалом предложения, то сложное предложение представляет собой объединение по определенной схеме двух или нескольких предикативных единиц. Объединение это происходит по правилу комплексной избирательности, а не по схеме последовательного набора. При этом существенны не только синтаксические категории модальности и синтаксического времени каждой предикативной единицы, но и те модально-временные значения, которые создаются переносным их употреблением или субъективной модальностью сложного предложения, сравним: предикативная единица – *Он думал о весне* и сложноподчиненное предложение – *Он думал, что весна принесет ему что-то новое*.

Предикативная единица выражает объектные отношения, в сложноподчиненном же предложении глагол *думал* приобретает новое модальное значение «ему казалось», поэтому предикативная единица *он думал*, соотносясь со второй предикативной единицей, придает сообщению субъективную модальную характеристику с точки зрения определенного типа.

Отмеченные признаки предикативной единицы как строительного элемента сложного предложения дают возможность определить правила и ограничения их сочетаемости в сложной структуре. У каждого типа сложного предложения своя структурная схема, для которой важны особенности построения составляющих предложение предикативных единиц, их потенциальное количество, порядок следования и средства их объединения.

Информационные источники

1. Абдуллаев К. М. Актуальное членение предложения в азербайджанском языке / Абдуллаев К. М. // Советская тюркология. – 1983. – № 1. – С. 61–75.
2. Виноградов В. В. Основные вопросы синтаксиса предложения / Виноградов В. В. // Исследования по русской грамматике. – М. : Наука, 1975. – С. 254–294.
3. Ковтунова И. И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения / Ковтунова И. И. – М. : Просвещение, 1976.
4. Гуревич В. В. Актуальное членение предложения в его разных проявлениях / Гуревич В. В. // Вопросы языкознания. – 2004. – № 3. – С. 69–87.
5. Валимова Г. В. Функциональные типы предложений в современном русском языке / Валимова Г. В. – Ростов-н/Д : РГУ, 1971.
6. Черемисина М. И. О содержании понятия «предикативность» в синтаксисе сложного предложения / Черемисина М. И. // Полипредикативные конструкции и их морфологическая база. – Новосибирск : Наука, 1980. – С. 154–180.

ВЫРАБОТКА НАВЫКОВ РЕЧЕВОЙ КОММУНИКАЦИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

А. Э. Алиева, *докторант*
Бакинский славянский университет

Коммуникативная направленность обучения русскому языку как иностранному предполагает ознакомление обучаемых со способами и средствами связи слов и словосочетаний в предложении, а предложений – в сложном синтаксическом целом тексте.

Следует отметить, что предложение, изъятое из окружающего его контекста, как правило, неполно, несамостоятельно и приобретает полный смысл лишь в речи, что только очень немногие предложения, специально рассчитанные на обособ-

ленное существование и предельную полноту мысли (пословицы, афоризмы, сентенции), отличаются замкнутостью содержания и структурной независимостью [5, с. 101]. «Однако и их самостоятельность, как справедливо отмечает И. Р. Гальперин, в значительной степени относительная: они всегда ориентированы на окружение» [3, с. 18].

Свою действительную жизнь предложение приобретает лишь в составе сложного синтаксического целого, представляющего собой сочетание нескольких предложений (простых и сложных) и характеризующегося смысловой и структурной спаянностью компонентов.

В потоке речи, каждое отдельное предложение не выступает как полностью самостоятельная единица общения, а как строевой элемент сложного целого, неразрывно связанный с остальными.

Межфразовые связи сложны и многообразны. Они пронизывают каждое предложение в связном целом, наслаиваясь друг на друга, что дает основание говорить об их «переплетенности», о «ткани» текста [4, с. 46]. Поэтому учащиеся должны усвоить основные способы связи предложений в тексте и наиболее обиходные средства выражения этих связей.

Самым распространенным способом связи в сложных синтаксических целых является цепная. Специфика цепной связи между самостоятельными предложениями в сложном целом заключается в их структурной соотнесенности, т. е. в повторении, развертывании части структуры какого-либо члена предыдущего предложения в последующем. Иначе говоря, у двух или нескольких по смыслу объединенных предложений имеется общий член, общее слово, с помощью которого одно предложение как бы цепляется за другое.

Чтобы учащиеся действительно овладели спонтанной связной речью, необходимо строить процесс обучения русскому языку именно с учетом особенностей структурирования связного высказывания [2, с. 9]. Практика показывает, что подлинное овладение учащимися-азербайджанцами русской речью достигается тогда, когда учителя приучают их выражать свои мысли

связно, логично. Пусть высказывания ученика вначале будут весьма упрощенными, но необходимо, чтобы он без каких-либо внешних к тому побуждений строил непременно связную речь. Даже в том случае, когда, например, в задании к тому или иному упражнению требуется составление отдельных предложений или с опорными словами, или на определенное правило грамматики, или на заданную тему, – очень важно, чтобы ученик ввел составленное им предложение в связную речь. Таким образом, связная речь рассматривается и как цель, и как средство обучения русскому языку в азербайджанской школе.

Предлагаем задания речевого характера, направленные на формирование умения воспринимать текст.

I. Прочитайте текст. Определите его тему, основную мысль.

Чтение для русского народа всегда было особенным занятием, в книга лучшей школой. Наш народ – это читатель по преимуществу; равно есть и другие народы, для которых то же значение, что для русских чтение, представляют музыка, зрелища или живопись. В книгах наши писатели развили, вырастили русский язык, а мы его усвоили от них путем чтения. И это имеет совершенно исключительное значение, потому что наш язык не есть механический набор разнообразных слов: он есть сама мысль и само чувство, создаваемое посредством слов; чувство, мысль и слово – одновременны. Поэтому слов в языке должно быть достаточно много для осуществления мысли, и они должны быть достаточно податливы, пластичны для формирования живой, движущейся мысли, и, наконец, надо уметь пользоваться комплексом всех слов, чтобы наша мысль, зародившаяся вначале, может быть, как смутное ощущение, была исполнена в слове с изобразительной точностью.

Ясно, какое значение представляет язык для народа: он есть именно тот инструмент, которым образуется сознание народа и его поэтическая сущность; он превращает весь жизненный, деятельный, чувственный опыт народа в мысль... Народ без языка, если можно его себе представить, был бы безумен, либо он был бы собранием существ, не отличающихся от животных (А. Платонов).

– © ПУЕТ –

1. Выпишите из текста ключевые слова и словосочетания.

2. Пользуясь материалом текста, расскажите об употреблении таких знаков препинания, как тире, двоеточие, точка с запятой, скобки.

3. Выпишите из текста предложения с однородными членами. Произведите их пунктуационный разбор.

4. Найдите в тексте пример, когда тире между подлежащим и сказуемым является авторским знаком препинания. Что достигается благодаря использованию этого знака?

5. Запишите текст, подчеркните грамматические основы предложений. Составьте схемы 2–3 сложных предложений (по выбору).

6. Напишите изложение, стараясь сохранить особенности синтаксического строя текста. Ответьте на вопросы:

1) Какое значение имеет чтение для усвоения языка?

2) В чем проявляется связь мысли и слова?

3) Какова роль языка в жизни народа?

7. Перескажите текст.

II. Запишите текст. Определите его тему, основную мысль.

Мы часто обращаемся внутренним своим взором к Пушкину. Он вместил все, чем живет человек, в пределы своей блистательной поэзии...

...Я хочу напомнить и себе, и другим писателям тот пушкинский великий закон мастерства, следование которому навеки соединяет сердце писателя с сердцем его народа. Закон этот прост. Пушкин сказал:

...Дорогою свободной
Иди, куда влечет тебя свободный ум,
Усовершенствуя плоды любимых дум,
Не требуя наград за подвиг благородный.

(К. Паустовский).

1. Как вы понимаете слова: «*...обращаемся внутренним своим взором к Пушкину*»? Подберите синоним к словосочетанию *внутренний взор*.

ПУЕТ

2. Прочитайте ряд синонимов: *выдающийся, крупный, большой, замечательный, видный, незаурядный, недюжинный, блестящий, блистательный, яркий*.

Чем отличаются слова, входящие в синонимический ряд? Какими из этих слов можно было бы заменить слово *блистательный* (во втором предложении)? Считаете ли вы, что именно прилагательное *блистательный* особенно ярко характеризует поэзию Пушкина и выражает отношение к ней? Придумайте несколько предложений со словами-синонимами к слову *выдающийся* на тему: «Пушкин. Его поэзия». Можно включить несколько синонимов в одно предложение, в котором эти слова будут использоваться в качестве однородных членов, создавая градацию. Например: *Это был замечательный, яркий, блистательный талант*.

3. Объясните знаки препинания, которые используются при цитировании поэтического текста. Подберите синонимы (в том числе контекстуальные) к глаголу *сказал*. Выучите пушкинские строки наизусть, напишите их по памяти.

4. Составьте схемы сложных предложений.

5. Перескажите текст.

Информационные источники

1. Абдуллаев К. М. Сложное синтаксическое целое как объект семантико-рамматического анализа / Абдуллаев К. М. // Советская тюркология. – 1978. – № 5.
2. Алхасов Я. К. Что значит знать язык и владеть им / Алхасов Я. К. // Русский язык в СНГ. – 1992. – № 7–9.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Гальперин И. Р. – М. : Наука, 1981.
4. Зарубина Н. Д. Методика обучения связной речи / Зарубина Н. Д. – М., 1977.
5. Лунева В. П. О степени самостоятельности предложений в сложном синтаксическом целом / Лунева В. П. // Русский язык в школе. – 1972. – № 1.

ПУЭТ

ОБРАЗОВАНИЕ КАК НЕПРЕРЫВНЫЙ ПРОЦЕСС (ПО МАТЕРИАЛАМ БОЛОНСКОЙ КОНВЕНЦИИ)

А. Э. Шахбазова, *д. пед. н., профессор*
Бакинский славянский университет

Каждое общественное событие и процесс, происходящее в любой точке постоянно совершенствующегося мира, влияет на жизнь всех стран и народов. Сформированное в мире единое общественно-экономическое, культурно-политическое пространство является реальностью сегодняшнего дня, все человечество «обречено» считаться с этой реальностью, и сталкивается с необходимостью учитывать эту реальность во всех областях [2].

Происходящие в Европе процессы приняли более конкретный характер, благодаря большим достижениям конца XX века, и более полно отвечают реальности стран ЕС и их граждан. Появившиеся на этой почве перспективы вместе с углубляющимися с другими европейскими странами отношениями создали большие возможности для развития. Подтверждение возрастающего в среде большей части политического и академического мира взаимопонимания, создания более тесных отношений во всей развитой Европе, наличия спроса на формирование и укрепление интеллектуального, культурного, социального и научно-технического потенциала Европы было неизбежно. «Просвещенная Европа» стала незаменимым фактором социального и гуманитарного развития, а также необходимым условием расширяемого и обогащаемого европейского гражданства. Разъясняя гражданам их принадлежность к общему социально-культурному пространству и общим ценностям, она осознавалась в силу предоставления возможности обеспечения необходимой информацией для противостояния подстрекательствам нового тысячелетия.

Процесс глобализации, ставший реальностью развития мира, дает толчок Болонскому процессу на европейском пространстве и повышает его актуальность. Усиление конкуренции между системами высшего образования все более остро выдвигает

требование усилить конкурентные способности и привлекательность европейской системы высшего образования.

Названный процесс в целом рассматривается в мировом масштабе. Европа, выступая в качестве одного из самых сильных регионов в этом общем процессе, вступила в активную борьбу с целью внедрения в новых регионах, в том числе постсоветском пространстве, стандартов и ценностей своего высшего образования, вовлечения пространства образования этого региона в свой круг влияния. Здесь будет уместно подчеркнуть, что насколько Европа заинтересована в распространении своих стандартов образования в новых странах, в том числе в постсоветских странах, к которым относится и Азербайджан, и привлечении этих стран в Общеевропейскую зону высшего образования, настолько (а может и больше) названные страны заинтересованы в более успешном и скором развитии этого процесса. Это вполне нормальное явление. В то время как процесс глобализации ускоряется и углубляется, получение возможности разрешить свои проблемы в этой области на основе общей помощи и опыта, выступив в более передовую и совершенную систему, дает шанс на создание среды, способной вынести опасности глобализации.

Отдаляющаяся от старых советских стандартов образования независимая Азербайджанская Республика, присоединившаяся к Болонскому процессу, в целом в области образования, конкретно в области высшего образования, категорически выдвинула свои интересы. Официальное присоединение Азербайджанской Республики к Болонскому процессу является конкретизацией линии, направленной на постепенное преобразование всех высших учебных заведений страны на основе Болонских стандартов.

Болонский процесс ставит своей целью поднять высшее образование в Европе до уровня требований современного мира, расширить его для обеспечения способности выполнить свои функции в решении сложных социально-экономических, политических, культурных и др. проблем современности, а самое главное, полностью воспользоваться возможностями всех стран,

мобилизовав потенциал Европы. Болонский процесс не является набором мер, охватывающих европейскую систему высшего образования и ограниченных только в рамках этой сферы, он является частью глобальной стратегии, проводимой Европой во всемирном масштабе. Он предусматривает комплекс разветвленной деятельности и мероприятий.

Академическая мобильность, являющаяся одной из важнейших особенностей Болонского процесса, представляет собой переход студентов, преподавателей, исследователей и административного штаба из одного высшего учебного заведения в другое с целью обмена опытом, присоединения к общеевропейской среде, преодоления национальной замкнутости. В первую очередь студент получает возможность приобрести знания и способности, которые по различным причинам он не имеет возможности получить в своем высшем учебном заведении. В соответствии с рекомендациями Болонской декларации каждый студент в меру возможности, по крайней мере, один семестр должен проучиться в другом высшем учебном заведении, лучше в одном из высших учебных заведений иностранного государства. Одной из целей применения академической мобильности является создание общей среды в общеевропейском пространстве высшего образования. Мобильность студентов, преподавателей является одним из факторов, дающих толчок формированию системы высшего образования в качеств единого целого и воспринимаемого таким образом. Если существование в системе высшего образования всеми принимаемых стандартов является первичным условием для формирования общего пространства, то академическая мобильность является шагом к непосредственной реализации этого объединения на практике [1].

Как известно, начало присуждение степеней бакалавра и магистра в России относится к XVIII веку. В XVIII веке выпускникам Института учителей Московского университета присуждалась степень бакалавра. Устав давал возможность людям различных возрастов, успешно окончившим полный курс образования Российского университета, претендовать на первую

ученую степень. Магистр и доктор были следующими ступенями. В уставах Московского, Харьковского и Казанского университетов предусматривалось присуждение степени магистра. Правило получения кандидатской ученой степени нашло отражение в отдельном уставе. Поэтому попытки подготовки специалистов со степенью доктора наук в течение 3–4 лет под лозунгом вступления в Болонский процесс представляется одной из опасностей для российского образования.

Повышение качества высшего образования, обеспечение его основных критериев является одним из самых сложных и важных, а может и первых вопросов, встречающихся в вопросах сближения систем высшего образования, подготовки и применения совместных программ, взаимного признание дипломов и специальностей, интеграции все новых стран в единое пространство. Различия в уровне общественно-экономического развития стран, проблемы, происходящие по многочисленным объективным и субъективным причинам, разница в законодательстве являются факторами, оказывающими отрицательное влияние на качество образования. Для сотрудничества с высшими учебными заведениями экономически развитого государства или группы государств, работы с ними в рамках одной программ, обладая равными с ними правами, по качественным показателям, по меньшей мере, необходимо быть на близком к ним уровне. Безусловно, не может идти речи о равном уровне мобильности студентов, осуществлении совместных программ между странами с различными уровнями качества высшего образования.

В болонских нормативных документах подчеркивается важность наличия у высших учебных заведений достаточной правовой и финансовой независимости для успешного осуществления своих функций. В идеальном случае высшие учебные заведения, получив необходимые финансовое и другое обеспечение, приобретают полную независимость в вопросах качества обучения, содержания программ, внутреннего управления и др. На первый взгляд, могут наблюдаться противоречия между самостоятельностью высших учебных заведений, предпочте-

нием индивидуальных программ обучения и их объединением в едином пространстве высшего образования, приемом общих стандартов [2]. На самом деле эта независимость, их независимость в рамках общего пространства дает возможность обменяться инициативами, вступить в общее пространство с наиболее оптимальными предложениями, с творческим подходом к организации образования, программам, формам управления.

Информационные источники

1. Алиев И. З. Болонский процесс в Европе и его перспективы в Азербайджане / И. З. Алиев, Дж. М. Джафаров. – Баку : УЛУ, 2009. – 226 с.
2. Алиев И. З. Кредитная система в высшем образовании (ECTK) / И. З. Алиев. – Баку, 2009. – 168 с.
3. Халилов С. С. Образование, обучение, воспитание / С. С. Халилов. – Баку : Азербайджан Университети, 2005. – 648 с.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ИЗУЧЕНИЯ ВОЗВРАТНЫХ ГЛАГОЛОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Д. Б. Джавадова, *доктор философии, доцент*
Бакинский славянский университет

В организации речи особая роль принадлежит глагольной лексике. Определенный пласт этой лексики современного русского языка составляют возвратные глаголы, маркированные показателем ***-ся*** **(*-сь*)**. По этому показателю все глаголы принято делить на два разряда – возвратные и невозвратные. К возвратным относятся глаголы с постфиксом *-ся*. Ср. у Ф. И. Буслаева: «… всякий глагол, оканчивающийся на *-ся*, …. есть глагол возвратный…» [1, с. 347]. Исторически *-ся* является одной из кратких форм возвратного местоимения *себя*, которое всегда употреблялось с глаголами. Другими формами были *си, се*.

Следует отметить, что постфикс *-ся* первоначально функционировал самостоятельно, т. е. не сливался с глаголом, с которым употреблялся: *смеяти ся, пасти ся*. С глаголами употреблялась

прежде всего краткая форма винительного падежа, но присоединялась и форма дательного падежа (*си*) возвратного местоимения *себя*. Отсюда и употребление *-ся* с непереходными глаголами. Появление постфикса – результат глагольного управления. Там, где глагол управлял винительным падежом без предлога, появились возвратные глаголы, которые образовались присоединением постфикса к переходным глаголам. А там, где глагол управлял косвенными падежами местоимения *себя*, постфикс *-ся* мог присоединяться и к непереходным глаголам. То есть разные падежные формы возвратного местоимения *себя* с течением времени объединились в *-ся* и воспринимались как один элемент *-ся*. Иначе непереходный глагол не мог присоединить к себе форму винительного падежа. Это противоречит теории переходности (действие переходит на прямой объект). Примечательно, что в современном русском языке сохраняется аналогичное употребление возвратного местоимения *себя*. Ср.: *защищать себя – защищаться, украшать себя – украшаться и беречь себя – беречься или краситься – красить себе волосы* (*лицо*).

Постфикс *-ся* мог находиться в разных позициях, в том числе и в препозиции. С развитием языка утвердилась лишь одна позиция – постглагольная. Исследователи отмечают, что позднейшие писцы, переписывая тексты, исправляли их в соответствии с орфографическими (языковыми) нормами того времени, что в свою очередь содействовало постпозиционному закреплению постфикса (во всяком случае в письменных источниках).

В памятниках письменности встречаются глаголы с двумя частицами «ся» – с препозитивной частицей *-ся* и постпозитивной частицей *-ся* одновременно: «*а в езду свое(м) дастъ на поруки, доколе ся дело кончаетца*» (XVI в.). [3, с. 115]. Препозиционная частица *-ся* могла быть отделена от глагола другими словами. Раздельное употребление *-ся* было характерно не только для инфинитива, но и для личных форм: *не хвалю бо ся* [5, с. 277].

Следует отметить, что *-ся* в различных исследованиях называется по-разному, то есть этот элемент, его морфологический статус не определен лингвистами однозначно и окончательно, хотя происхождение его достаточно прозрачно, но в ряду известных морфем он стоит изолированно, имея специфические особенности, не примыкает к ним. Об особенностях *-ся* будем говорить позже. А пока рассмотрим, как отнеслись ученые, исследовавшие *-ся*, к этому необычайному элементу с точки зрения морфемной структуры слова.

Как отмечает Б. Н. Головин, «из-за отсутствия полного единства в понимании и характеристике этих глаголов в существующей научной литературе нет единства и в употреблении названий для них» [2, с. 3]. Здесь речь идет прежде всего о возвратных глаголах, вернее о названии глаголов с показателем *-ся*. Однако это высказывание целиком можно отнести и к названию самого *-ся*. Первоначально *-ся* называли *надставкой* (Пешковский А. М., Фортунатов Ф. Ф.), или *приставкой*. Здесь приставка употреблена, разумеется, не в значении префикса (часть слова, находящаяся перед корнем).

З. П. Жаплова предпочтение отдает термину «*окончание*». Например, говоря о глаголах действительного залога, она отмечает, что «Морфологически он (действительный залог – Дж. Д.) определяется отсутствием окончания *-ся*» [4, с. 92]. Следует отметить, что *-ся* называется окончанием еще раньше в трудах. Шанский Н. М., отвечая на вопросы читателей журнала «Русский язык в школе» «Почему «*-ся*» не частица?» (кстати и заметка называется также), пишет: «…морфема *-ся* называется суффиксом потому, что она … имеет такие значения, которые целиком укладываются в смысловые рамки, характерные для суффикса» [5, с. 128]. *-Ся* как суффикс широко используется в Академической грамматике для описания возвратного залога: «Возвратно-средний и страдательный залоги различаются в зависимости от характера тех изменений в переходных глаголах, которые возникают в результате прибавления к ним суффикса *-ся*». Или: «Если к переходному глаголу, т. е. к глаголу действительного залога, присоединить суффикс *-ся*, то глагол теряет

значение переходности и не может сочетаться с винительным прямого объекта» (7, 413). Термин «суффикс *-ся*» встречается и у В. В. Виноградова, который назвал *-ся* еще «агглютинативным аффиксом» [5, с. 495].

Б. Н. Головин, называя *-ся* «суффиксом», в то же время употребляет и термин «постфикс»: «Глаголы несовершенного вида образуют формы страдательного залога при помощи суффикса (или постфикса) *-ся* …» [2, с. 130].

Наиболее устойчивым названием *-ся* является **частица.** Сам термин, действительно, не вызывает никакого сомнения и используется в грамматиках издавна, но дело в том, что этим термином называется один из структурных элементов слова. Можно ли в таких случаях аффикс *-ся* назвать частицей? Если да, то необходимо это аргументировать. Ведь частицы составляют целый класс свободных слов, которые «всегда живут своей собственной жизнью» (Шанский Н. М). Частицами являются слова *лишь, вот, разве, бы, не, уже, только, же* и др. Они сравнимы с предлогами и союзами. Частицы могут находиться в предложении возле любого слова. Аффикс *-ся* лишен всего этого и как морфема имеет фиксированное место в составе слова. «В качестве покорневой служебной морфемы, находящейся после непроизводной основы, *-ся* может быть только суффиксом, и ничем другим. Правда, *-ся* стоит в слове после окончания (ср.: *носится, возвращающегося* и т. д.), однако никто не предписывал суффиксу быть обязательно перед окончанием», – пишет Шанский Н. М. [5, с. 127].

Однако, столь категорическое суждение Шанского Н. М вызывает возражение. Да, *-ся* служебная морфема, но только не суффиксальная. Вопреки утверждению ученого, место суффикса в структуре слова строго определено: после корня и перед флексией. Русскому языку не известен пофлексийный суффикс. После суффикса всегда следует окончание: материально выраженное или нулевое: *каменщикø, каменщика…; сиделø, сидела* … и т. д.

Название «частица» у *-ся* возникло не на пустом месте. Первоначально *-ся* действительно была частицей: имела словесную

самостоятельность, сохраняла свободное значение и звучание, располагалась не только после глагола, но и перед ним, более того могла отделяться от глагола другими словами и т. д. Но все это было в древнерусском языке.

В современном русском языке *-ся* превратился в аффикс. «В качестве определенной значимой единицы современного русского языка *-ся*, с одной стороны, не обладает теми свойствами, которые характерны для частиц, а с другой – имеет все признаки, присущие суффиксам (вернее: аффиксам – Дж. Д.)» [2, с. 127].

Шанский Н. М с той же категоричностью выступает против термина «постфикс»: «Авторы «Грамматики современного русского литературного языка» (под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Изд-во АН СССР, 1970), называют *-ся* постфиксом. Однако такое суженное употребление термина «постфикс» признать удачным и правильным нельзя» [5, с. 128].

Постфикс *-ся* в современном русском языке представлен двумя формами: **-ся** и **-сь.** Выбор вариантов структурно обусловлен: после согласного употребляется ***-ся,*** после гласного ***-сь:*** а) если инфинитив оканчивается на ***-ть, -чь,*** к нему присоединяется постфикс *-ся*: учить+ся = учиться, беречь+ся=беречься; б) если инфинитив оканчивается на ***-ти,*** к нему присоединяется постфикс ***-сь:*** нести+сь=нестись; пройти+сь=пройтись. Сказанное в равной степени касается и глагольных словоформ (ср. *учусь-учишься, учился- училась).* Учет лингвистических особенностей возвратных глаголов служит необходимым дидактическим подспорьем для преподавателя

Информационные источники

1. Буслаев Ф. И. Историческая грамматика русского языка / Буслаев Ф. И. – М., 1959. – 626 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове) / Виноградов В. В. Изд. 2-е. – М. : Высшая школа, 1972. – 616 с.
3. Головин Б. Н. Еще раз о категории залога современного русского глагола / Головин Б. Н. // Исследование по славян-

ской филологии. Сборник, посвященный памяти В. В. Виноградова. – М., 1974. – С. 74–80.
4. Жаплова З. П. Глагол. Категория залога / Жаплова З. П. // Русский язык и литература в азербайджанской школе, 1975. – № 9. – С. 84–88.
5. Шанский Н. М. Почему «-ся» не частица / Шанский Н. М. // Русский язык в школе, 1972. – № 5. – С. 127–128.

РОЛЬ СИНОНИМОВ В ФОРМИРОВАНИИ ТЕКСТА

Я. К. Алхасов, *доктор философии, доцент*
Бакинский славянский университет
ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»

Теоретическое и практическое изучение синонимов в языке и речи всегда стояла в центре внимания не только языковедов, но и методистов. Изучение закономерностей выбора синонимических способов выражения, в зависимости от цели и обстоятельства речевого общения, их содержания и формы считается основным направлением и в лингводидактике потому, что коммуникативные условия определяют выбор среди близких по смыслу языковых единиц. Изучение синонимов в языковой литературе в функционально-речевом и коммуникативном аспекте в настоящее время находится в стадии формирования. Но только при таком подходе становится возможным выявить коммуникативные аспекты языковых средств, определять характер способов синонимических средств для выражения мысли на всех уровнях разного жанра и вида системы языка современной общественной речи.

В научной литературе коммуникативная, текстообразующая и экспрессивно-стилевая роль синонимов изучается в связи с особенностями жанра-речи диалогических текстов-условий диалогического общения, характера диалогической структуры, модальные и экспрессивные стороны реплик, их взаимосвязь и др. В современном языковедении повышается интерес к изучению разговорной речи и диалога как классической формы социально-речевого общения. В этом смысле остается актуальным

высказывание академика Л. В. Щербы. «Язык отображается только в диалоге. Все изменение происходящие в языке изготавливаются в кузнице разговорной речи, собираются». Добавим, что не правильно было бы рассматривать диалог односторонне, т. е. со структурно-синтаксической стороны. Ибо диалогическая речь – это явление многостороннее и должно изучаться в плане общего языкознания. Поэтому, работы, которые показывают диалог только с формально-структурного направления, с точки зрения современного языкознания не могут считаться удовлетворительными. Диалог – это сложное и многостороннее явление, а не только средство информации и коммуникации [1, с. 28].

В лингвистической литературе дифференциация экспрессивности и эмоциональности считается сложной и спорной задачей. При анализе синонимов по этим параметрам нужно иметь в виду следующее:

1) экспрессивность и эмоциональность излагает совокупность эмотивных, предикативных, характерологических компонентов семантики слова;

2) экспрессивность с точки зрения семантики – это средство выражения характеристики выявления признака и интенсивности;

3) эмоциональность – это изложение чувств в связи с отношением субъекта, т. е. оценка говорящим иного субъекта или явления.

Эмоциональность можно оценивать как ноль, положительное или отрицательное [1; 3; 4]. Возможности синонимического стиля семантического уровня зависит от экспрессивно-стилистического характера и использования его в каком-то значении. Синонимы могут отличаться стилевым и не стилевым компонентом значения. Любая семантическая дифференциация не может носить стилевой характер и одновременно любая стилевая дифференциация может получить семантический характер на определенном уровне.

Системные отношения лексических единиц являются традиционным и регулярным типом, подходят для выражения значе-

ния разных средств; ситуативные отношения лексических единиц является функционально-речевым, не регулярным, индивидуальным типом, который обусловливается текстом и ситуацией. Статус ситуативного синонима обусловливается своеобразием речи. Появление системных синонимов связано с обладанием языка и речи общими сторонами, потому что системные значения реализуются речевыми средствами. Но реализация способов системных значений в диалогических текстах (речи) различна. В зависимости от номинативных классификационных особенностей синонимы имеют разные виды по уровню зависимости от текста (в определении этих видов номинативные значения и контекстуально-синтагматические отношения играют основную роль): синонимы система-язык (независимый текст) и система-речь (зависимый текст) [3, с. 12]. Для выявления синонимов, входящих в первую группу требуется только классификационный текст, а для определения синонима второй группы нужны и классификационные тексты, и системно-синтагматические тексты. Синонимы, входящие в обе группы дифференцируются семантическим уровнем синонимических единиц слова, которые обозначают предмет и признак по номинативно-семиологическим особенностям, прямым и переносным смыслом, его одно- и многозначности. Например, слова, которые обозначают предмет, характеризуется с семантической точки зрения. А семантика слов, которые обозначают действие и признак, в силу его отношения к действию, их синтагматическая активность, более ярко выражены. Так как к синонимам система-язык относятся лексические единицы, которые характеризуют человеческие качества и признаки, в таких словах номинативно-оценивающее значение является ведущим, и они независимы с синтагматической точки зрения: болтун, говорун, пустомеля, краснобай, трепач, болтливый, фразер, балагур, словоохотливый, разговорчивый; беззастенчивый, назойливый, докучливый, нахал, наглец, невоспитанный, дерзкий, хам, бесстыдник, невежливый, скабрезный; хвастливый, чванный, кичливый, высокомерный, надменный, гордый; больной, нездоровый; лихач, удалец, храбрец, отчаянный, отважный и т. д. Односубъект-

ные синонимические глаголы по синтагматическим отношениям тоже являются независимыми: выражающие физическое состояние: мерзнуть, зябнуть, дрожать, трястись от холода; закрыть, запереть, замыкать; синонимические глаголы, обозначающие эмоционально-психическое состояние: любить, влюбиться, пленить; бояться, побаиваться, робеть, страшиться, и т. д. Семантическая система таких синонимов не требуют синтагмы, т. е. текстовой ситуации.

В научной литературе указывается на следующие экстралингвистические типы переходов (метафоры): человек-животное, растение-животное, растение-животное, абстрактное понятие-человек, человек-абстрактное понятие, животное-абстрактное понятие, человек-предмет, предмет-человек и т. д. Обычно, метафорическое значение появляется в окружении основного значения и становится причиной расширения синонимического ряда; синонимы относящиеся к человеческим качествам могут относится к независимо-номинативным лексическим единицам, метафорического значения: хитрый, изворотливый, коварный, лукавый, ехидный, хитрец, плут, шулер, лиса; тип, субъект; драчун, дебошир, забияка, задира, скандалист и т. д. Словарное различие синонимов система-язык зависит от объема данной лексической единицы, сложности ее семантической структуры. Возможность появления ситуативно-речевых видов обуславливается формированием актуальных речевых значений, которые подчиняются закономерностям эквивалентных понятий, структурам лексического значения, семантической динамике предположения. Здесь, в зависимости от текста, играют важную роль и процессы, изолирующие отвлеченность признака. В синтагматической цепи – тексте при выявлении ситуативно-речевых синонимов может активизироваться любое значение лексических единиц в зависимости от подсознательного представления предмета или же возникает переход на передний план. Этот при знак может измениться в зависимости от семантической точки зрения в одном или нескольких текстах и поэтому семантическая эквивалентность ситуативных синонимов формируется в конкретном речевом акте; конкретный речевой акт определяется

ПУЭТ

координатами речи: параметрами фразы, которые имеют разные значения, моментами формирования речи, участниками коммуникации, последовательностью речевых единиц, переходами номинативной семантики на конкретные речевые значения и т. п. [2, с. 119].

В изучении диалогических текстов указывают на следующее: в разговорной речи близкие по значению всеобщие слова, всесторонняя семантика, в зависимости от текста и ситуации их семантическое содержание, несколько лексических единиц семантик субъективно-экспрессивных и эмоционального содержания оттенков, внутренний стиль полисемии, лексико-семантической транспозиции, особенно процесс активности метафоры слов в разговорной речи. Все это расширяет ряд синонимов в разговорной речи, играет базовую роль в создании ситуативной речи.

Информационные источники

1. Агаева Ф. Синтаксис устной речи / Агаева Ф. – Баку, 1975. – 186 с.
2. Балли Ш. Французская стилистика / Балли Ш. – М., 1961. – 375 с.
3. Виноградов В. Проблемы русской стилистики / Виноградов В. – М., 1981. – 250 с.
4. Сидоров Е. Основы системной концепции текста : автореф. … дисс. д-ра филол. наук / Сидоров Е. – М., 1986.

ОБУЧЕНИЕ, ОРИЕНТИРОВАННОЕ НА ПОТРЕБНОСТИ РЫНКА ТРУДА

Н. С. Сангинов, *к. э. н., доцент*
Таджикский государственный университет коммерции

В условиях рыночной экономики одним из главных критерий оценки качества образования является соответствия его результатов потребностям рынка труда. Это связанно с тем, что в условиях рынка специалист, с его содержательными и качественными характеристиками, выступает в качестве особого

«товара», представленный на рынок труда. Если содержательные и качественные характеристики данного «товара» отвечают требованиям работодателей, то его производители (вузы) находят свою нишу на рынке труда. Производители этого особого «товара», т. е. вузы, прежде чем приступить к его производству, должны разработать «модель специалиста» по каждой специальности в соответствии с требованиями рынка труда. Учитывая, что Республика Таджикистан относится к числу трудоизбыточных регионов, разработанные модели должны служить основой для составления стратегического плана развития вуза, учебных планов и программ по специальностям, выбора и применения соответствующей технологии и методов обучения, ориентированные на потребности внутреннего и внешнего рынка труда. Следовательно, реформа высшего профессионального образования в республике должна обеспечивать, наряду с улучшением качественных параметров деятельности высших учебных заведений, конвертируемость дипломов и признания академических степеней и квалификаций, представляемых нашими вузами, в других странах.

С позиции работодателей выпускники высших учебных заведений должны овладеть необходимыми компетенциями, которые позволяют им своевременно и качественно выполнять свои функциональные обязанности. Этому способствует разработка и внедрение новых государственных стандартов высшего профессионального образования по специальностям, основанных на компетентностном подходе (рис. 1).

Перечень необходимых компетенций, которыми должны овладеть студенты в процессе обучения в высших учебных заведениях, должны разрабатываться вузами с учетом мнений работодателей, студентов, их родителей и других заинтересованных сторон.

Учёт потребности всех пользователей образовательных услуг позволяет вузам разработать базовые установки, нормы и стандарты качества образования, т. е. эталон качества, к которому должен стремиться каждое высшее учебное заведение. Достижение эталона качества означает, что выпускаемые

специалисты вуза по всем качественным параметрам отвечают требованиям всех пользователей образовательных услуг. К сожалению, в настоящее время не одно высшее учебное заведение республики не отвечает этим требованиям. Поэтому, представляется целесообразным определить уровень минимальных требований рынка труда (работодателей) к специалистам, ниже которого деятельность вуза по подготовке специалистов высшей квалификации считается неэффективной.

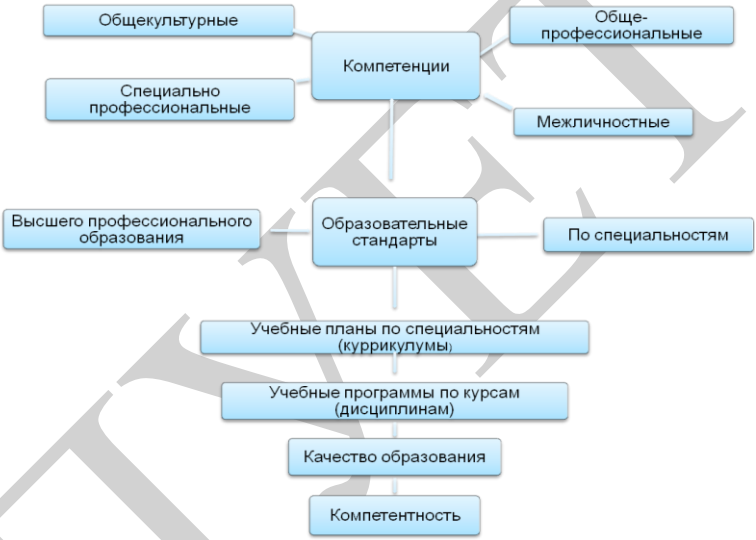

Рисунок 1 – Концептуальная модель обеспечения компетентности выпускников вуза

Считаем, что если выпускник вуза, хотя бы на 60 % отвечает нормативному эталону качества, то теоретически он может быть востребованным на рынке труда.

Сравнительный анализ деятельности вузов по этим параметрам позволяет более объективно определить рейтинги вузов.

Точку соприкосновение достигнутого уровня качества подготовки специалистов и минимальных требований рынка труда к ним можно определить графическим способом (рис. 2).

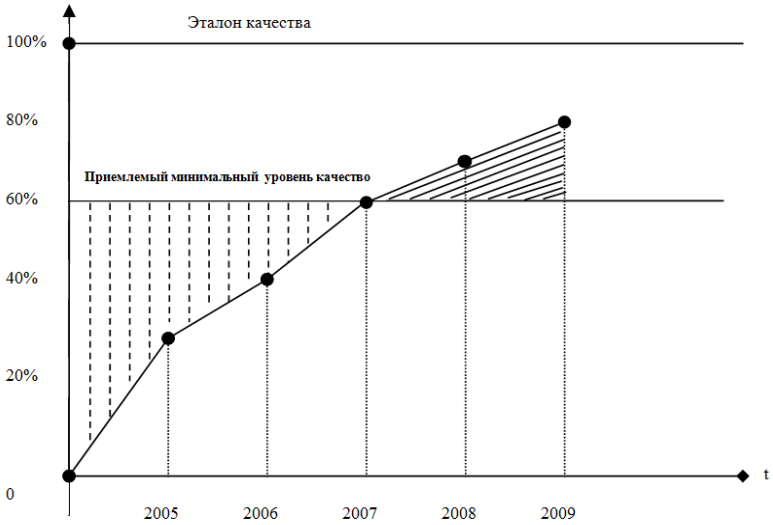

где t – анализируемый период (годы);

к – достигнутый уровень качества;

– зона неэффективной деятельности;

– зона эффекта.

Рисунок 1 – Расчет зоны эффективной деятельности вуза с позиции качества образования

Автор убеждён в том, что использование технологий и методов обучения, ориентированные на потребности рынка труда, в определенной степени способствуют решению проблемы трудоустройства выпускников, повышению имиджа вузов и ускорению процесса вхождения Республики Таджикистан в мировой рынок образовательных услуг.

Информационные источники

1. Закон Республики Таджикистан «Об образовании» от 22 июля 2013 г., 1004 // Садои мардум (Голос народа). 25.07.2013. – С. 1–5.

2. Высшая школа (часть первая). Нормативно-правовые акты системы высшего профессионального образования (на таджикском языка) Издательство «ИТЭС», Душанбе, 2007.
3. Обеспечение качества высшего образования в Республике Таджикистан / Факеров Х. Н., Курбанов У. А., Сангинов Н., Кадырова З. и др. – Душанбе : Ирфон, 2012.
4. Сангинов Н. С. Методические рекомендации по разработке учебно-методических комплексов по специальностям и дисциплинам (пособие для вузов) / Сангинов Н. С., Рахимов Ф. К. и др. – Душанбе, 2007.
5. Вестник бизнес-образование // Научно-практический журнал. – № 3. – 2008.
6. Вестник CAMAN Ж., выпуск № 1 (23)/2007.
7. Руководство по применению европейской системы перевода и накопления кредитов (ECTS) в Кыргызской Республике. Бишкек, 2005.
8. Высшее образование Кыргызской Республики // Научно-методический журнал, №1/7 Бишкек, 2010.
9. Фиапшев Б. Х. Образовательные стандарты, автономия высшей школы, академические свободы / Фиапшев Б. Х. – М. : Народное образование, 2007.

ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ ТАДЖИКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА КОММЕРЦИИ

З. Х. Кадырова, *к. э. н.*
Таджикский государственный университет коммерции

Правительством Республики Таджикистан уделяется особое внимание реформированию системы высшего образования, в частности подготовке и переподготовке высококвалифицированных кадров для экономики страны. В своем Послании Маджлиси Оли Президент Республики Таджикистан Эмомали Рахмон отметил, что «…с целью обеспечения реальной потребности различных сфер национальной экономики в специалистах с современными знаниями и навыками международного уровня

необходимо подготовить перспективный план воспитания кадров в ВУЗах страны и за рубежом, одновременно с этим принять дополнительные меры для скорейшей адаптации учебных программ ВУЗов страны к сегодняшним требованиям».

Конкуренция на рынке труда и высокий уровень безработицы в республике, требуют непрерывного повышения уровня образования и квалификации специалистов, совершенствование способностей и навыков принятия оперативных решений, обуславливают необходимость перехода образовательного процесса вузов на компетентностный подход.

Таджикский государственный университет коммерции с 2011 года реализует проект Тюнинг – Towards a Central Asian Higher Education Area, основной целью которого является обеспечить знание, понимание и использование инструментов для трансформации высшего образования из системы, базирующейся на преподавателе в систему, базирующуюся на результате с центром на потребностях обучающегося. Тюнинг осуществляется посредством совместной работы в транснациональном контексте мотивированных академических групп, которые принимают во внимание обратную связь со студентом, выпускником, работодателем и другими заинтересованными сторонами. В Тюнинге различают общие и специальные предметные компетенции.

Общие компетенции, в соответствии с определением, используемым в Тюнинге, это то, что студент знает, понимает и умеет по окончании процесса обучения. Поведение и мышление включены в это широкое понимание «компетенции». Целью процесса обучения является стимулировать развитие компетенций студента.

В Тюнинге существует различие между компетенциями, которые непосредственно связанные с предметом или направлением обучения (специальные предметные компетенции), и теми, которые важны во всех или во многих направлениях обучения (общие компетенции).

На первом этапе реализации проекта вузы-партнеры разработали списки наиболее важных общих компетенций и провели

ПУЭТ

анкетирование об их значимости и об уровне соответствия этих компетенций тому, что ныне реализуется в университетах. В общие компетенции вошли компетенции, которые иногда называют «трансверсальными навыками» – то есть умения, прилагаемые ко всем или ко многим предметным направлениям. Анкетирование проводили с работодателями, студентами, выпускниками и преподавателями вузов.

Общие и специальные предметные компетенции в Таджикском государственном университете коммерции разрабатывались для студентов бизнес специальности. В основе формирования бизнес компетенций главными явились те методы и приемы, которые дадут возможность студентам узнать новое и сформировать интерес к дальнейшему совершенствованию, как знаний, так и умений в социально-экономической сфере. Поэтому активизация познавательной активности рассматривается как наиболее оптимальный путь к формированию компетенций как основ бизнес культуры.

Исходя из вышеизложенного, преподавание бизнес дисциплин должно быть направлено на личностное развитие будущего специалиста, обеспечивающее его успешную адаптацию на рынке труда, в социальном сообществе в интересах его самого и общества в целом, то есть на формирование бизнес компетенций.

Информационные источники

1. Послание Президента Республики Таджикистан Маджлиси Оли, 24 апреля 2013 г. // Чумхурият. – С. 1–4.
2. Антипина Л. Б. Компетентностный подход в реализации образовательного процесса / Л. Б. Антипина // Методист. – 2010. – № 2. – С. 39–44.
3. Демченкова С. А. Формирование инновационного поведения у студентов учреждений СПО на основе компетентностного подхода / С. А. Демченкова // Приложение к «СПО». – 2009. – № 5. – С. 12.
4. Зимняя И. А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблемам образования? (теоретико-методологический аспект) / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8. – С. 23.

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В ПОДГОТОВКЕ БАКАЛАВРОВ НАПРАВЛЕНИЯ «ПРИКЛАДНАЯ ИНФОРМАТИКА В ЭКОНОМИКЕ»

А. С. Головкова, *к. э. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

Современное информационное общество предъявляет новые требования к выпускникам вузов. Подготовка бакалавров, обладающих необходимыми на рынке труда знаниями, сопряжена с постоянным насыщением процесса обучения информационными технологиями. Поэтому овладение современными информационными технологиями является одним из основных элементов учебного процесса и, следовательно, роль информационной составляющей в подготовке бакалавров направления «Прикладная информатика в экономике» становится ключевой.

Информационная составляющая предполагает формирование фундаментальных и прикладных знаний; закрепление и развитие их в профессиональных дисциплинах; дополнительное овладение прикладными информационными методами в процессе специальной подготовки на уровне, достаточном для применения этих методов при решении профессиональных задач и для дальнейшего саморазвития бакалавров. Современные университеты теперь имеют возможность подготовки профессионалов в области информационных технологий в широком спектре направлений, расставляя собственные приоритеты в обучении.

Жесткая конкуренция на рынке труда предъявляет повышенные требования к подготовке бакалавров. Необходимо обеспечить не только фундаментальную теоретическую подготовку, но и привить им навыки практической работы с современными программными продуктами, представителем которых является система «1С:Предприятие». Знание технологии работы системы и умение модификации ее конфигурации значительно повышает конкурентоспособность будущих работников на рынке труда.

В настоящее время программные продукты «1С» стали стандартами учетной деятельности практически на всей территории России. Подсистема бухгалтерского учета является одной из

самых IT-наполненных, но при этом возникают новые требования, связанные с поддержкой управленческих задач. Кроме того, алгоритмы, реализованные в типовые конфигурации системы «1С:Предприятие» не учитывают специфику предметной области организаций.

Объектно-ориентированная среда программирования «1С» позволяет описывать документы различной структуры и алгоритмы практически любой сложности, обеспечивающие поддержку принятия обоснованных управленческих решений. Открытость и адаптируемость системы «1С:Предприятие» позволили студентам профиля подготовки «Прикладная информатика в экономике» моделировать бизнес-процессы организации с обеспечением формирования документации при необходимости с регистрацией бухгалтерских проводок, расчетов контролирующих показателей за заданные интервалы времени, формирования отчетов в различных аналитических разрезах.

Бакалавр при прохождении преддипломной практики на конкретном предприятии получает индивидуальное задание от руководителей практики от предприятия и выпускной квалификационной работы от университета. Индивидуальное задание, как правило, состоит в разработке и описании оптимизационных алгоритмов какого-либо бизнес-процесса, соответствующего теме выпускной квалификационной работы и их реализация в объектно-ориентированной среде программирования «1С».

В целом, в современной системе образования важна роль информационной составляющей в моделях подготовки бакалавров. На данном этапе, фирмы-потребители информационно-технологических ресурсов требуют уже квалифицированных профессионалов, обладающих информационными знаниями в области компьютерных технологий, где взаимодействие между профессионалами различных специальностей достаточно сильно. Конечным фактором служит выбор программного продукта, с которым они столкнутся при дальнейшей работе. В настоящее время большое внимание уделяется программному обеспечению «1С:Предприя-тие 8», так как многие коммерческие и некоммерческие организации используют этот продукт. Таким образом,

информационная составляющая является важным направлением в развитии современного образования.

В заключении важно отметить, что использование в учебном процессе современных информационных технологий, в том числе и программных продуктов фирмы «1С», способствует повышению эффективности процесса обучения, что, в конечном счете, выражается в повышении качества образования.

ВЫБОР СРЕДСТВ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

М. Г. Мухина, *к. э. н.*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

В современных социально-экономических условиях значительно повышаются квалификационно-компетентностные требования к специалистам нового поколения. Они в свою очередь должны обладать речевыми навыками, умениями в области профессиональных коммуникаций. Развитие рынка услуг, способов деловой активности, механизмов поддержки управленческих решений, увеличение информационных потоков обусловили необходимость подготовки компетентных специалистов.

Профессиональная подготовка носит специфический характер. Для студентов нового поколения присуща личностноориентированная программа обучения, виды практических занятий, интерактивные формы обучения, учитывающий данный аспект. Кроме этого, следует акцентировать внимание на мотивационной составляющей обучающихся. В связи с этим, наиболее перспективным нам представляется методический подход, основанный на совершенствование речевых навыков студентов, а также формировании их профессиональных компетенций.

Данный системный подход, предусматривающий синтез коммуникативных составляющих речи студентов и профессиональной компетенции, необходимо результативно использовать в рамках обучения для формирования положительного вербального имиджа.

ПУЭТ

Понятие обучение следует трактовать как адаптирующиеся изменения в поведении, происходящие в результате опыта. Сам процесс обучения заключается в том, что личность изменяет свое поведение, чтобы видоизменить результаты, которое его поведение вызывает в окружении. Основу коммуникативной деятельности педагога составляют научные и практика-методические знания о способах целенаправленного использования речевых средств для решения задач педагогического общения.

Эффективность обучения зависит от коммуникационной составлявшей между ведущим лектором и аудиторией. Коммуникативная стратегия взаимодействия обучающий-обучаемый определяется педагогом, управляющим процессом познавательной деятельности, регулирующим отношения между студентами, создающим атмосферу благосклонности и активного речевого общения.

В связи с этим специфичен и характер обучения студентов направления подготовки бакалавриата «Гостиничное дело». Будущая профессиональная деятельность студентов должна постоянно находиться в сфере тотального контроля педагога. В этой связи подбор учебно-методического обеспечения на всех этапах обучения студентов должен осуществляться в соответствии с мотивами обучения, актуализации в их сознании целостных связей и зависимостей, которые существуют между приобретаемыми на занятиях знаниями и умениями в области моделирования позитивного имиджа и формированием их профессиональной компетенции.

Учебно-профессиональная сфера общения является системообразующей для данного контингента учащихся. Учебно-методические материалы должны отвечать критериям обобщенности, точности, целостности, коммуникативной значимости. В содержательной части обучения следует делать акцент на развитие профессиональных компетенций, а также творческую индивидуальность.

Практическая цель обучения студентов построению вербального имиджа предполагает развитие умений и навыков осуществлять мыслительные процессы, характеризующие струк-

туру речевой деятельности человека. Частной задачей, определяемой данной целью является развитие у слушателей умений логически мыслить, формулировать выводы.

Принимая во внимание неоднородность аудитории, обладающей разными стилями мышления, логическими уровнями, различными способами восприятия и переработки и усвоения информации следует использовать трансформацию методов аудиального, визуального и кинестетического типа восприятия. Наряду с вербальной и невербальной коммуникацией в обучении необходимо использовать визуализацию, а именно мультимедийный комплекс, тематические стенды, систему дистанционного обучения «Прометей», автоматизированную систему управления гостиницей «Эдельвейс».

Следующим элементом коммуникационной стратегии является изменение модальности канала, через который происходит восприятие информации.

Существует несколько способов обогащения репрезентации идей и концепций, а также усиления и развития мыслительных способностей и технологий к обучению.

Эффективной обучающей стратегией является сходство предметов, процессов, явлений, поскольку побуждает студента рассуждать, логически думать. Кроме этого, в обучении следует использовать обобщения. Обобщениями называется опыт, который выступает в качестве средств мыслительной деятельности. Некоторые обобщения способствуют пониманию идеи или концепции, другие помогают перенести опыт обучения из образовательного процесса в реальную жизнь.

Важный элемент, который влияет на возможность переноса опыта образовательной деятельности, – «символический» аспект опыта. Символы и символический опыт являются эффективным инструментом обучения. Символический опыт интенсивнее усваивается и обладает огромными возможностями для переноса, чем конкретная информация или частный пример.

В целях обучения студентов формированию позитивного вербального имиджа следует использовать технологии межличностного и публичного общения. Обучение студентов культуре

ПУЕТ

речи, адекватному речевому поведению является важной составляющей их профессиональной подготовки. Данные факторы, наряду с общекультурным и профессиональным уровнем должны составлять основу для формирования имиджа будущего специалиста.

РЕШЕНИЕ СИТУАЦИОННЫХ ЗАДАЧ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН»

Е. И. Холодова, *к. ю. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

Изучение дисциплины «Конституционное право зарубежных стран» имеет практическую направленность, что, прежде всего, предполагает решение ситуационных задач как на семинарском занятии, так и в качестве домашнего занятия. При этом эффективность проведения семинарских занятий намного возрастает, так как студент получает возможность применить полученные теоретические знания при рассмотрении конкретной проблемной ситуации.

При подготовке к решению ситуационной задачи должна учитываться особенность учебной дисциплины «Конституционное право зарубежных стран». Нельзя забывать, что конституционное право – ведущая отрасль права в зарубежных государствах. Конституционно-правовые нормы регулируют важные сферы общественных отношений в сферах осуществления народовластия и организации государственной власти и местного самоуправления. Конституционно-правовые отношения всегда связаны с политикой, причём не только внутренней, но и внешней. В свете изложенного ориентация в событиях зарубежной государственности позволяет понять их сущность, помогает перенять возможный полезный опыт, дает понимание природы их движущих сил, политических акций, а при международно-государственных отношениях важно знать качества и свойства своего партнера.

Учитывая специфику предмета, система ситуационных задач охватывает основные разделы учебного курса– качественные характеристики конституционно-правового развития и основы конституционного права отдельных зарубежных стран, которые различаются по формам правления и государственно-территориального устройства, политическому и государственному режимам.

При решении ситуационной задачи студент должен:

а) показать знания как источников конституционного права отдельных зарубежных стран, так и основных событий внутренней и внешней политики государства (что немаловажно не только для повышения интеллектуального уровня, но и будет востребовано в дальнейшем учебном процессе при изучении дисциплины «Международное право»);

б) овладеть предметом и элементами конституционного анализа, методом толкования конституционно-правовых норм, понимания причинно-следственных связей и сущности государственно-правового процесса;

в) оформить письменное или устное решение задачи таким образом, чтобы преподаватель мог проследить логику решения и правильность аргументации.

Достижение указанного возможно, если студент усвоит понятийный аппарат, приобретённый как в учебном процессе, так и при самостоятельном обращении к первоисточникам, учебной и научной литературе, периодическим изданиям.

Возможности самостоятельной работы студентов при подготовке ответа на поставленный вопрос ситуационной задачи значительно расширяются за счет использования информационных технологий (информационно-справочной системы «Консультант Плюс», справочной правовой системы «Гарант», СДО «Прометей», «Эталон») и обращения к сайтам сети Интернет. Например, рассматривая конкретные проблемные ситуации по вопросу «Конституционный статус личности в Германии», можно воспользоваться официальным сайтом Европейского Суда по правам человека. Изучив практические инструкции «Прошение о предварительных мерах», «Подача

жалобы», «Письменные замечания», «Требования о справедливой компенсации», «О сохранении анонимности», выработанные международным судебным органом, студент может самостоятельно составить жалобу и разобраться в процедуре подачи. Постановления и решения Европейского Суда по правам человека по конкретным делам помогут определить механизм защиты прав личности в соответствии с международно-правовыми договорами – Всеобщей декларацией прав человека 1948 г. и Конвенцией о защите прав человека и основных свобод и Протоколов к ней. Обращение к международной судебной практике будет востребовано при рассмотрении определённого казуса.

Следует подчеркнуть, что решение задач активизирует мыслительную деятельность студентов, а результаты проверки, с одной стороны, могут служить показателем уровня их знаний, а с другой стороны, самооценкой работы самого преподавателя, что позволит внести необходимые коррективы в учебный процесс.

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ МЕНЕДЖМЕНТУ

В. А. Власенко, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтеграція національної освітньої системи до Болонських стандартів призводить до необхідності перегляду змісту програм підготовки фахівців у галузі менеджменту, враховуючи реалії економічної ситуації в країні, загострення конкуренції на ринку праці, скорочення кількості робочих місць. Зменшення контингенту студентів економічних спеціальностей і напрямів підготовки підтверджує тезу багатьох науковців та практиків щодо необхідності практичної підготовки фахівців, залучення в освітній процес працівників підприємств зі значним досвідом роботи, відкриття при кафедрах бізнес-шкіл і консалтингових центрів.

Особливої актуальності на сьогодні набувають питання імплементації новітніх технологій підготовки фахівців, адекватне поєднання дистанційної освіти із традиційними методами навчання, поглиблене вивчення потреб у фахівцях на ринку праці із можливістю використання отриманої інформації в освітньому процесі. Потребує подальших наукових досліджень проблема уніфікації підходів до викладення варіативних дисциплін професійного спрямування та практичної підготовки.

Зрозуміло, що основним чинником зменшення потреби у фахівцях у галузі менеджменту протягом останніх п'ятьох років є поглиблення кризового стану ключових галузей національної економіки (промисловості, сільського господарства, будівництва тощо), визначення в якості стратегічних пріоритетів розвитку суспільства туристичної індустрії та сфери послуг без відповідних компенсаторних механізмів, скорочення обсягу держзамовлень на фахівців відповідної спеціалізації у державних вузах, перевищення кількості випускників-менеджерів різних освітньо-професійних рівнів над кількістю вакантних робочих місць. Враховуючи цю обставину, виникають відповідні пропозиції щодо підвищення вимог до професійної підготовки викладачів, ознайомлення їх із реаліями сучасного стану національної освітньої системи, оптимізації чисельності викладацького складу інститутів, університетів та академій шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій.

В умовах формування інформаційного суспільства особливого значення набувають питання якості обробки масивів даних, отриманих із глобальної мережі Інтернет і локальних комп'ютерних мереж вузів, перетворення їх на корисну інформацію, необхідну для прийняття раціональних управлінських рішень. У цьому контексті потребує вирішення ще одна управлінська проблема – своєчасність, повнота, швидкість передачі та якість опрацювання корисної інформації, що розповсюджується через сучасні інформаційні системи та може бути використана у процесі управління.

ПУЕТ

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що перспективними напрямами оптимізації системи підготовки менеджерів в Україні можна вважати наступні:

1) подальше розповсюдження ціннісно-орієнтованого та компетентнісного підходів до практичної підготовки управлінців;

2) залучення до навчального процесу провідних фахівців-практиків в галузі управління з передових підприємств (організацій, установ) та їхніх структурних підрозділів (філій, представництв тощо);

3) перегляд освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів з менеджменту шляхом збільшення кількості прикладних навчальних дисциплін за спеціалізацією;

4) поглиблення інтеграційних зв'язків та спільна кооперація із професійно-технічними училищами, коледжами, технікумами, обласними та міськими центрами зайнятості, кадровими агентствами;

5) обґрунтоване застосування у процесі навчання дистанційних курсів із основних управлінських дисциплін на засадах використання наявних ресурсів інформаційного простору;

6) перегляд нормативно-правового та документаційного регламентування навчального процесу з точки зору адаптивності, відповідності та гнучкості до запитів зовнішнього середовища;

7) впровадження у навчальний процес інтегрованих інформаційних систем управління.

Запропоновані вище напрями повинні узгоджуватися з основними процесами, що відбуваються у вищих навчальних закладах, втілюватися відповідно до стандартів якості надання освітніх послуг, знаходити своє відображення у планах роботи кафедр, стратегіях (програмах) розвитку вузів та мати певний документальний супровід. Необхідне подальше застосування комплексного підходу до вирішення проблем підготовки сучасних менеджерів, враховуючи накопичений досвід у сфері управління, стан національної освітньої системи, економічну

ситуацію в країні, що потребує проведення окремих наукових досліджень.

Таким чином, реформування системи вищої освіти в Україні у стратегічній перспективі має передбачати не лише активне впровадження можливостей, що надає інформаційне суспільство, але й відродження традиційних методів підготовки менеджерів, які будуть здатні створювати конкурентні переваги, втілювати трансформаційні зміни та впроваджувати антикризові програми розвитку суб'єктів господарської діяльності.

АКЦЕНТУАЛІЗАЦІЯ ДИХОТОМІЇ ВАРТІСТЬ-ЦІНА В КУРСІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

С. І. Литвинюк, *старший науковий співробітник*
Науково-дослідна лабораторія економічної теорії та історії, видавництва «Навчальна книга»

Зміст курсу економічної теорії для бакалаврів традиційно будують за предметоцентричним підходом, подаючи теми відповідно до наукової картини дисципліни без наголосу наскрізності категорій, наслідком чого вважаємо типову ситуацію, коли на семінарах при аналізі економічного явища студенти вбачають в ньому дію чи не всіх законів одночасно. Це гальмує формування економічного мислення.

Мета цієї публікації – ввести до ширшого обігу акцентуалізацію дихотомії вартість-ціна для усунення перешкоди.

В економічній теорії існування й взаємопов'язаність вартості та ціни загальновизнані, хоча витлумачуються в економічних школах дещо по-різному. Тому незалежно від методологічної платформи обидва поняття використовуються в законах і моделях як універсальні. Одним з основних принципів дидактики є поступовість в ускладненні змісту та завдань. Враховуючи обидва фактори, вважаємо, що дихотомію вартість-ціна можна зробити стріжнем, навколо якого інтеріоризуються теоретичні знання студентів.

Семінарські заняття призвані корегувати таке внутрішнє освоєння знань, тому акцентуалізацію дихотомії варто робити

переважно на них, зокрема, при розгляді економічних явищ та вирішенні проблемних завдань.

Для збереження наступності між лекційним та винесеним на семінари матеріалом доцільно на останніх діяти в такій послідовності: розглянути призначені планом для обговорення питання в тому аспекті, в якому матеріал було подано на лекції та рекомендованій для самостійного опрацювання літературі, виділити складову вартість-ціна, простежити разом із студентами, як вартість та ціна проявляють себе в розглянутих на цьому конкретному семінарі явищах, нагадати такі експлікації, виявлені під час попередніх занять, пов'язати раніше засвоєний і теперішній матеріал, наголосити на незмінності характеристик вартості та ціни, узагальнити й перейти до наступного етапу заняття – оцінювання роботи.

При оцінюванні роботи студентів на семінарі варто заохочувати балами не лише належну підготовку заздалегідь даного планового завдання, але й активний розумовий пошук, участь в навчально-науковій дискусії на семінарі, а при коментуванні оцінки кожного наголосити, що додаткові бали зароблені саме за обговорення матеріалу в частині вартість-ціна і тим імпліцитно також акцентувати важливість даного економічного явища.

При роботі зі студентами економічних спеціальностей характеристики та прояви вартості-ціни можна обговорювати детальніше, щільніше ув'язувати матеріал з показом дії економічних законів, розглядати кожне виявлення (чи окремі з них) з позицій різних економічних моделей. На акцентуалізацію вартості-ціни, залежно від теми семінару, можна виділити до 15–20 % часу заняття.

У студентів неекономічних спеціальностей достатньо зупинитися на загальних тенденціях, показати головне, парадигмально значуще, зробити наголос на універсальності вартості-ціни та продемонструвати (разом зі студентами, звичайно) останню на прикладах, розглянутих на цьому та попередніх заняттях.

Для покращення наступності між лекційним та винесеним на семінари матеріалом доцільно узгодити з лектором ступінь акцентуалізації вартості-ціни на лекції та семінарі кожної теми. Наприклад, лектор тезово наголошує на дихотомії та зауважує, що детальніше питання розглядатиметься на відповідному семінарі, а викладач, який проводить цей семінар, переходить до акцентуалізації вартості-ціни посиланням на вищезазначену тезу лектора та розвиває її далі.

Експериментальна акцентуалізація дихотомії вартість-ціна при проведенні автором семінарів з економічної теорії в Дніпропетровському національному університеті та Дніпропетровській державній фінансовій академії дала стабільно позитивні результати.

ПУЕТ

ІНТЕРАКТИВНИЙ КУРС З ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА»

О. І. Кобзар, *д. філол. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У популярній сьогодні дистанційній організації навчального процесу інтерактивний курс викладання дисципліни займає профілююче місце. Вірніше сама дистанційна форма навчання виокремилася і розвивалася як один з інтерактивних методів освітнього процесу. Суть її полягає в багатосторонньої комунікації: трансляції викладачем інформації, в її наступному відтворенні слухачами, котрі мають можливість уточнити певні моменти або задає питання. Спеціально організований спосіб багатосторонньої комунікації передбачає активність кожного суб'єкта, а не тільки викладача, паритетність, відсутність репресивних заходів управління і контролю. Зростає кількість інтенсивних комунікативних контактів між викладачем та слухачами за рахунок використання новітніх комп'ютерних технологій (скайп, блоги, платформи, інтернет-конференції).

Загальноприйнято, що сутність інтерактивного курсу полягає в тому, що навчальний процес організований таким чином, що практично всі слухачі виявляються залученими в процес пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлектувати з приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність в процесі пізнання, освоєння навчального матеріалу означає, що кожен вносить свій особливий індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Причому, відбувається це в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дозволяє не тільки отримувати нові знання, але й розвиває саму пізнавальну діяльність, переводить її на більш високі форми кооперації та співробітництва. Існує певна закономірність навчання, описана американськими дослідниками Р. Карнікау і Ф. Макелроу: людина пам'ятає 10 % прочитаного;

20 % – почутого; 30 % – побаченого; 50 % – побаченого і почутого; 80 % – того, що говорить сам; 90 % – того, до чого вона дійшла у результаті власної діяльності.

Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-ким (людиною) або чимнебудь (наприклад, комп'ютером), що, без сумнівів надзвичайно важливо саме для вивчення іноземної мови. Інтерактивний курс іноземної мови – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і студента.

Особливості цієї взаємодії полягають у наступному:

– перебування суб'єктів навчання в одному смисловому просторі;

– спільне занурення в проблемне поле поставленого завдання, тобто включення в єдиний творчий простір;

– узгодженість у виборі засобів і методів вирішення завдання;

– спільне входження в близьке емоційний стан, переживання співзвучних почуттів, супутніх прийняттю і здійсненню вирішення завдань.

Основним джерелом інтерактивного курсу є досвід педагога, його вміння використовувати наявний інформаційний та дисциплінарний ресурс, різноманітні методи та засоби навчання.

Характерна риса, сутнісна особливість інтерактивних форм – це високий рівень взаємно спрямованої активності суб'єктів взаємодії, емоційне, духовне єднання учасників.

Інтерактивний курс, відкритий в комунікативному плані, характеризують такі фактори:

1. Слухачі краще опановують певні вміння, якщо їм дозволяють наблизитися до предмету через їх власний досвід.

2. Слухачі краще вчаться, якщо викладач активно підтримує їх спосіб засвоєння знань. Це вдається тоді, коли між ними і предметом навчання створюється поле, що включає вербальні та невербальні дії.

3. Слухачі краще сприймають матеріал, якщо викладач, з одного боку, структурує предмет для більш легкого засвоєння, з

іншого боку, приймає і включає в обговорення думки слухачів, які відрізняються від його власної точки зору.

Однак почасти на шляху успішного засвоєння інтерактивного курсу іноземної мови виникають певні перешкоди. Насамперед – це пасивність слухачів під час занять, оскільки вони ще не готові до нових методів навчання, а з шкільної лави засвоїли, що їхня функція – слухання. Педагогічні та соціологічні дослідження показують, що від знань, отриманих в результаті пасивної участі в процесі навчання дуже скоро не залишається і сліду.

Друга причина полягає в авторській оригінальності викладення знань. Викладач, як правило, використовує матеріал, який не є оригінальним. Оригінальні лише способи його конструювання, логіка і манера викладу. Це, безумовно, є цінним і свідчить про рівень і майстерності викладача, але мало чим сприяє в конструюванні знання слухачів – чужа конструкція знання ніколи не стає своєю. Нею можна захоплюватися, але створювати все одно доведеться свою.

Третя – основна перешкода – втрата повноцінної комунікації через обмеження дії комп'ютерних засобів навчання.

Задля усунення перерахованих перешкод слід оптимізувати такі правила організації інтерактивного навчання.

Правило перше. У роботу повинні бути залучені в тій чи іншій мірі всі учасники (одного мікрофону в аудиторії недостатньо). Слід використовувати технології, що дозволяють включити всіх учасників у процес обговорення .

Правило друге. Треба подбати про психологічну підготовку учасників. Йдеться про те, що не всі слухачі, що прийшли на заняття, психологічно готові до безпосереднього включенню в ті чи інші форми роботи. У цьому зв'язку корисні роз'яснююче вступне заняття, розминки, постійне заохочення до активної участь у роботі, надання можливості для самореалізації.

Правило третє. Слухачів інтерактивного курсу не повинно бути багато. Кількість учасників і якість навчання можуть виявитися в прямій залежності. Оптимальна кількість учасників – 15 осіб. Тільки за цієї умови можлива продуктивна робота в малих групах .

Правило четверте. Підготовка приміщення для роботи. Приміщення має бути підготовлене з таким розрахунком, щоб учасникам було легко пересідати для роботи у великих і малих групах. Для слухачів слід створити фізичний комфорт .

Правило п'яте. Чітке закріплення (фіксація) процедур і регламенту. Про це треба домовитися на самому початку і намагатися не порушувати його. Наприклад: всі учасники будуть проявляти терпимість до будь-якої відповіді, поважати право кожного на свободу слова, поважати його гідності.

Таким чином, інтерактивний курс з іноземної мови дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань, головним з яких є розвиток комунікативних умінь і навичок, допомагає встановленню емоційних контактів між слухачами, забезпечує виховне завдання, оскільки привчає працювати в команді, прислухатися до думки своїх товаришів. Використання інтерактивних форм в процесі навчання певною мірою знімає нервове навантаження слухачів, дає можливість змінювати форми їхньої діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми занять. Основою інтерактивних підходів є інтерактивні вправи та завдання, які виконуються слухачами. Основна відмінність інтерактивних вправ і завдань полягає в тому, що вони спрямовані не тільки і не стільки на закріплення вже вивченого матеріалу, скільки на вивчення нового.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВМІСТУ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ

О. М. Юдін, *к. т. н., доцент;*
К. С. Рокотянська
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дистанційний курс – сучасна форма подання навчального матеріалу, яка за рахунок використання можливостей, що надаються комп'ютерними технологіями, здатна підняти навчання на новий рівень якості. Дистанційний курс (ДК) складається з кількох частин (блоків), особливе значення серед яких грає ***блок контролю*****.** Практичні завдання, тренажери, тестові завдання, що створюють вміст блоку контролю, дозволяють, з одного

боку, активізувати навчання, з іншого боку – здійснити оцінку рівня засвоєння навчального матеріалу студентами. Тести є обов'язковою складовою дистанційного курсу. На користь тестів свідчить те, що системою дистанційного навчання Moodle підтримується можливість створювати тестові завдання (ТЗ) у 15 різних формах. Аналіз ТЗ в 82 дистанційних курсах, до яких підключені студенти денної форми навчання, показує, що єдиний підхід до створення банків ТЗ відсутній, тому оптимізацію вмісту дистанційного курсу розглянемо саме у розрізі створення тестових завдань.

Перший крок з оптимізації полягає у правильному виборі форм тестових завдань. Тестові завдання можуть бути представлені такими стандартними формами: закрита, відкрита, тест на встановлення правильної послідовності, тест на встановлення відповідності. Вибір форми ТЗ залежить від того, який вид знань слід перевірити. Так, для оцінки фактологічних знань (знань конкретних фактів, назв, імен, дат, понять) краще використовувати тестові завдання закритої або відкритої форми. Для оцінки асоціативних знань (знань про взаємозв'язок визначень і фактів, авторів та їх теорій, сутності і явища, співвідношення між різними предметами, законами, датами) – завдань на встановлення відповідності. Для оцінки процесуальних знань (знань правильної послідовності різних дій, процесів) – завдань на визначення правильної послідовності [1].

Крім того, вибір форми тестового завдання залежить від виду контролю, який потрібно зробити. Наприклад, розробники системи OpenTEST рекомендують у підсумковому контролі знань використовувати ТЗ закритого типу, інші типи ТЗ – для здійснення поточного контролю знань [2]. Саме такий підхід до створення банків ТЗ, на наш погляд, відповідає вимогам до тестування. На користь цього також свідчить аналіз підсумкових тестів дистанційних курсів світового лідеру в області комунікацій – компанії CISCO, які цілком складаються з ТЗ закритої форми. Разом з тим, тестові завдання у відкритій формі доцільно використовувати при підсумковому контролі знань з певних дисциплін для перевірки знань та вмінь з використання різних

мовних конструкцій (перевірка правопису, застосування конструкцій мови програмування тощо).

Другий крок з оптимізації ТЗ – це визначення оптимальних пропорцій ТЗ щодо їх складності у банку тестових завдань. Всі ТЗ в залежності від складності можна розділити на три категорії: прості, середньої складності та складні ТЗ. Автори існуючих методик створення тестових завдань пропонують різні підходи до визначення цих пропорцій, наприклад, 40 % – прості завдання, 40 % – середній складності, 20 % – важкі ТЗ, або у таких пропорціях: 70-20-10. Перший варіант банку ТЗ здатний забезпечити більш об'єктивне оцінювання рівня знань студентів. Разом з тим, у тесті підсумкового контролю знань пропорції ТЗ в залежності від складності можуть бути різними і залежіть від середнього рівня підготовки групи. Загальна кількість ТЗ у банку для певної дисципліни визначається кількістю часу, необхідного для її вивчення. Наприклад, для дисципліни, вивчення якої займає менше 2-х кредитів, кількість ТЗ складає 100…150; 2–3 кредити – 150…200; більше 3-х кредитів – 200…300 і більше. Крім часу, враховується кількість студентів на потоці: для великих потоків (понад 150 студентів) кількість ТЗ у банку збільшується у 1,5 рази; для середніх потоків (100…150 студентів) – у 1,4 рази; для невеликих потоків (50…100 студентів) – у 1,2 рази [3].

Останній крок в оптимізації ТЗ – довжина підсумкового тесту (кількість тестових завдань у тесті). Ця величина визначається психофізіологічними особливостями людини, втома якої наступає в середньому після 50 хвилин напруженої праці. Відповідно кількість ТЗ у тесті може бути від 40…60. У випадку, коли тест передбачає рішення задач, наприклад, з математичних дисциплін, кількість ТЗ може бути зменшена до 5…10 в залежності від складності.

Виходячи з вище зазначеного, можна зробити висновок про необхідність використання єдиного підходу щодо розробки ТЗ на рівні університету в рамках створення відповідних методичних рекомендацій.

Інформаційні джерела

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий. Учебная книга. 3 изд. доп. / В. С. Аванесов. – М. : Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Построение тестовых заданий в системе компьютерного тестирования знаний OpenTEST 2.0 [Електронний ресурс] / Шкиль А. С., Чумаченко С. В., Напрасник С. В., Гаркуша Е. В. – Режим доступу: http://opentest.com.ua/postroenie-testovyx-zadanij-v-sisteme-kompyuternogo-testirovaniya-znanij-opentest2/ – Назва з екрана.
3. Напрасник С. В. Технологии подготовки тестовых заданий и проведения тестирования в системе OpenTEST [Електронний ресурс] / Напрасник С. В., Таранов В. Б., Шкиль А. С. – Режим доступу: http://opentest.com.ua/texnologii-podgotovki-testovyx-zadanij-i-provedeniya-testirovaniya-v-sisteme-opentest/ – Назва з екрана.

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД ВНЗ УКООПСПІЛКИ «ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ» У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДЕННОГО ВІДДІЛЕННЯ

І. А. Аретеменко, *к. е. н., доцент;*
А. В. Артеменко, *аспірант*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У традиційному навчанні контроль за самостійною роботою студентів здійснюють викладачі під час семінарських та практичних занять. Як відомо, цей контроль є вибірковим навіть у кредитно-модульній системі навчання, так як кількість годин, що відводяться для вивчення навчальних дисциплін аж ніяк не дозволяє перевірити знання кожного студента з кожної теми.

Інші можливості у вирішенні проблем контролю самостійної роботи студентів відкриваються з упровадженням у неї дистанційних технологій навчання, які дозволяють значно ефектив-

ніше і якісніше здійснювати цей процес. З цією метою у Полтавському університеті економіки і торгівлі з 2013–2014 навчального року дистанційна складова самостійної роботи студентів дістала статус обов'язкової навчальної технології для студентів першого курсу. Для цього було створено окремий сегмент сайту дистанційного навчання (ДН), де розміщено 88 дистанційних курсів (ДК) на їх вивчення підписані всі студенти цього курсу. Після того, як у рамках дисципліни «Університетська освіта» студенти отримали знання і практичні навички щодо самостійного вивчення ДК, розпочався процес, який, завдяки комп'ютерним технологіям, став прозорим як для самих студентів, так і для викладачів, завідувачів кафедр, деканів факультетів та ректорату.

Зайшовши на сайт ДН, кожний із названих учасників навчального процесу, авторизувавшись і обравши той чи інший ДК, побачить перелік академічних груп, які його вивчають, а навівши курсор і клікнувши на будь яку групу мишею – відкриє результати його вивчення студентами. Такі ж можливості стосовно кожного студента надає інший сервіс сайту ДН. Обравши потрібне прізвище та групу серед користувачів сайту, викладач або менеджер ДН у автоматичному режимі відкриє інформацію про всі ДК, які вивчаються студентом у поточному семестрі, та цифрове (у відсотках) і графічне відображення результатів їх вивчення цим студентом.

Для виконання кожної із цих операцій на сайті ДН викладачу чи менеджеру потрібно не більше 3–5 хвилин. Тож коли розпочинається практичне заняття або поточний контроль знань студентів, викладач володіє значним масивом інформації про результати самостійного навчання студента. Ця інформація не є зайвою і під час підсумкового контролю знань студентів [1].

Підводячи підсумок нашого бачення названої у заголовку проблеми, зазначимо, що впровадження у самостійну підготовку студентів обов'язкового вивчення ними дистанційних курсів, має наслідком значну активізацію навчальної діяльності як студентів, так і викладачів, адже його прозорість та відкритість зобов'язує всіх учасників навчального процесу якісно викону-

вати свої обов'язки. Іншим наслідком цього процесу є значна економія бюджету часу як викладачів, так і студентів. Адже на вивчення студентами всіх змістовних складових ДК і за його результатами надати звіти викладачеві, а тому – проконтролювати увесь цей масив інформації та оцінити рівень знань, потребує у рази більше часу, ніж це можливо зробити використовуючи інноваційні надбання ПУЕТ у галузі дистанційних технологій навчання.

ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

М. Б. Чижевська, *к. е. н., доцент;*
В. С. Чижевський, *аспірант*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи; це способи діяльності, а також те, як особистість приймає участь у діяльності.

Тенденції розвитку освітніх технологій напряму пов'язані з гуманізацією освіти, які сприяють самоактуалізації і самореалізації особистості.

Особлива увага у навчанні студентів має приділятися колективним формам навчання. Специфікою колективних форм навчання є дотримання наступних принципів:

- наявність змінних пар студентів;
- їх взаємонавчання;
- взаємоконтроль;
- взаємоуправління.

В студентському колективі всі навчають кожного і кожний навчає усіх [1]. Існує декілька технологій колективного навчання: вивчення текстового матеріалу по предмету, взаємопередача текстів, взаємообмін знаннями, вирішення завдань по підручнику, взаємні диктанти, виконання вправ у парі, робота по питаннях.

Інноваційною технологією навчання студентів можна вважати технологію критичного мислення, метою якої є розвиток

навичок мислення, що необхідні не тільки у навчанні, але і в звичайному житті (уміння приймати зважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні боки явищ і т. п.). Технологія критичного мислення дозволяє:

– встановлювати зв'язок з реальним життям поза університетом, домом, офісом;

– розвиває учбові види діяльності, що: орієнтовані на студента та його інтереси, пов'язані з проблемами реального світу і передбачають цікаві питання;

– передбачає розвиток навичок мислення на вищому рівні і стратегії вирішення проблем;

– розвиває навички, які необхідні для майбутньої професійної діяльності: здатність працювати цілеспрямовано і продуктивно, здатність приймати свідомі рішення, здатність аргументувати рішення, що приймаються, здатність брати ініціативу і свої руки;

– доступна для всіх студентів.

На наш погляд, елементи такої технології мають застосовуватися на кожному занятті.

Головна ідея, що лежить в організації робочого процесу в режимі критичного мислення – навчання в активній взаємодії студентів з викладачем і між собою з того рівня (розвиток потреб – здатностей), на якому знаходяться студенти.

Як приклад наведемо процес підготовки студентів спеціальності «Банківська справа» в ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Для кращого засвоєння матеріалу і підготовці до виробничої практики при проведенні навчальних занять в умовах максимально наближених до реальної діяльності фінансово-кредитних організацій, в університеті створений навчальний банк «Унібанк». Разом з традиційними формами проведення занять в навчальному банку практикуються активні заняття у формі рольових та ділових ігор, конкурсів, змагань по групах тощо. Студенти виконують роль банківських працівників, при цьому викладач грає роль спостерігача. Вони на практиці вивчають банківські операції, оформ-

люють клієнтські та внутрішньобанківські документи, необхідні для виконання типових банківських операцій, освоюють сучасні банківські технології.

Інформаційні джерела

1. Мельникова Н. Э. Новые педагогические технологии в образовательном процессе [Электронный ресурс] / Мельникова Н. Э. – Режим доступа: http://www.profobrazovanie.org/t3134-topic. – Название с экрана.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Л. В. Левченко, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодення вимагає від кожної людини динамічного розвитку впродовж всього життя, що забезпечується перш за все активним пізнанням всього нового. Одним з напрямів швидкого набуття нових знань є навчання.

Нині, особливо важливим, є можливість навчання без переїзду від місця проживання, так як це може спричинити ряд незручностей та проблем.

Навчання на відстані на сьогодні можливо за умови вибору дистанційної форми навчання. Дана форма навчання на сучасному ринку освіти має дуже широкий спектр можливостей, що забезпечує її певні переваги над іншими формами навчання:

– вибір навчального закладу без врахування його місцезнаходження;

– отримання диплома державного зразка;

– покращення доступу до навчання та професійної діяльності для людей з особливими потребами;

– відносно невисокі витрати на навчання;

– можливість навчання для тих, хто не має можливості приїздити до іншого міста;

– «інтенсивність навчання» є індивідуальною для кожного студента;

– планування розкладу занять самостійно кожним студентом;

– можливість поєднувати навчання з роботою, вихованням дітей, подорожами і т. д.

Недоліками дистанційної форми навчання є:

– наявність достатнього технічного обладнання у студента;

– не раціонально отримувати першу освіту;

– відсутність спілкування викладача та студента, спілкування студентів між собою;

– наявність висококваліфікованих тьюторів;

– викладач не в змозі врахувати індивідуальні «професійні» особливості студента;

– неможливість надання психологічної підтримки тьютором для студента;

– наявність вміння навчатись самостійно, жорстка самодисципліна;

– відсутність можливості обговорення поточних питань, що виникають з викладачем;

– не дає досвіду інтерактивної роботи в колективі;

– важко нормувати роботу викладача-тьютора;

– високі витрати на оптимальну матеріально-технічну та інформаційно-комунікаційну базу в навчальних закладах;

– скорочення попиту на стаціонарне навчання;

Впровадження дистанційної форми навчання в освітню діяльність в Україні забезпечить:

– альтернативність при виборі форм навчання;

– мобільність студентів;

– демократизацію навчального процесу;

– привабливість української системи освіти для студентів з інших регіонів світу;

– підвищення кваліфікації українських фахівців.

ПУЕТ

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

О. В. Шиндер, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Перехід до інформаційного суспільства та сучасні темпи його розвитку провокують необхідність розвитку нових форм і методів передачі знань, необхідність підтримувати певний рівень конкурентоспроможності приводить до появи значної кількості споживачів освітніх послуг, зацікавлених в дистанційному навчанні. Така зацікавленість пояснюється тим, що успіх досягається, в основному, за рахунок особистої конкурентної переваги, котру можна визначити як здатність кожної людини найбільш ефективно функціонувати в динамічних умовах. Одним із варіантів розв'язання цієї проблеми є розвиток дистанційної освіти (ДО) як запоруки підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення поняття «конкурентоспроможність» на ринку освітніх послуг. Так, на думку І. Б. Романової «конкурентоспроможність – це властивість вищого навчального закладу (ВНЗ), яка визначає долю релевантного ринку освітніх послуг, що належать даному вузу, та можливість протистояти перерозподілу ринка на користь інших суб'єктів» [1]. Р. О. Фатхутдінов відмітив, що конкурентоспроможність ВНЗ – це: «…1) підготовка спеціалістів, які в змозі вести конкуренту боротьбу на внутрішньому та зовнішньому ринку праці; 2) спроможність розробляти конкурентні інновації в області освіти; 3) вміння вести ефективну політику в усіх сферах своєї діяльності» [2].

Поняття «конкурентоспроможність» стосовно ВНЗ трактується як в широкому розумінні – це можливість випереджати інші вищі ВНЗ в досягненні поставлених цілей, так й у вузькому розумінні – це теперішні і потенційні можливості ВНЗ при підготовці висококваліфікованих спеціалістів, а також потреб по розробці, створенню і реалізації науково-технічної продукції, як

в теперішньому часі, так і в майбутньому. Таким чином, можемо зробити висновок, що конкурентоспроможність ВНЗ розглядається або невизначено, або зводиться лише до можливості надавати освітні послуги, які задовольняють певні вимоги. Однак, на відміну від інших економічних категорій, конкурентоспроможність характеризується рядом специфічних властивостей, які мають бути враховані при визначенні рівня й особливостей конкурентоспроможності ВНЗ. Конкурентоспроможність ВНЗ є результатом, що фіксує наявність конкурентних переваг, однією з яких є дистанційна освіта. Дистанційне навчання може забезпечити принципово новий рівень доступності освіти та підвищити конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг ВНЗ.

Особливістю ДО є надання можливості позааудиторного отримання освіти, користуючись новітніми педагогічними і сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями, включаючи телекомунікації, відеоконференції, мультимедіа, Інтернет-технології тощо.

Використання дистанційного навчання дасть змогу:

1) забезпечити рівні можливості для отримання освіти і безперервного підвищення кваліфікації незалежно від місця проживання та соціально-економічного становища;

2) підняти якість освіти за рахунок забезпечення індивідуальності темпа і графіка вивчення матеріалів, надання можливості поєднувати навчання з трудовою діяльністю, оперативності включення в навчальний процес найновіших навчально-методичних матеріалів;

3) суттєво підвищити ефективність використання знань в економіці за рахунок оволодіння населенням навичками користування інформаційно-комунікаційними технологіями;

4) забезпечити безперервність навчального процесу.

Відмінною рисою дистанційного навчання є надання споживачам освітніх послуг можливості самостійно отримувати необхідні знання, користуючись новітніми інформаційними ресурсами (бази даних і знань, комп'ютерні, в тому числі мультимедійні системи, системи, що навчають та контролюють, відео- та аудиозаписи, електронні бібліотеки), що в поєднанні із

традиційними підручниками та методичними посібниками створюють унікальне середовище навчання, доступне широкій аудиторії.

Таким чином, дистанційна освіта є невід'ємною складовою підвищення конкурентоспроможності ВНЗ в сучасних умовах розвитку суспільства. Дистанційне навчання покликане вирішувати специфічні задачі, які відносяться до творчої складової освіти, тобто посилення активної ролі кожного у власній освіті, отримання можливостей спілкування із викладачами незалежно від їх місцезнаходження та конкуренції між іногородніми студентами, приймаючи участь в дистанційних проектах, конкурсах, олімпіадах.

Інформаційні джерела

1. Романова И. Б. Управление конкурентоспособностью высшего учебного заведения / И. Б. Романова. – Ульяновск : Средневолж. науч. Центр. – 2005. – 140 с.
2. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью вуза / Р. А. Фатхутдинов // Высш. образование в России. – 2006. – № 9. – С. 37–38.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

В. В. Іванова, *д. е. н., професор;*
О. М. Іванова
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Особливості навчання студентів економічного профілю мають здійснюватися з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти і економіки, потреб суспільства і особистості. Зміни, які відбуваються у соціально-економічних відносинах, стосуються засад інформаційного суспільства, встановлення пріоритетів сталого розвитку.

Необхідність запровадження інтернет-технологій у навчанні студентів економічного профілю визначається потребами

майбутнього фахівця у саморозвитку, розширенні світогляду, розумовому напруженні, індивідуалізації навчання; зміною культури використання інформації і характеру активного навчання. Використання інтернет-можливостей підпадає під характеристику активних засобів навчання, спрямованих на спонукання студентів до ініціативності, творчого підходу і активності у здійсненні пізнавальної діяльності.

Розвиток науково-технічного прогресу значною мірою сприяє додатковим можливостям у освіті – сфері підготовки кваліфікованих фахівців. Уміння користуватися наявними інформаційними ресурсами для здійснення своєї навчальної діяльності та комп'ютерна грамотність визначають успішність формування науково-практичних навичок і підприємницької активності, що сприяє конкурентоспроможності на ринку праці.

Запровадження інтернет-технологій у навчанні студентів економічного профілю дозволяє здійснювати пошук необхідної інформації, розширювати практику використання сучасних науково-технічних здобутків суспільства, формувати інноваційні риси економічного мислення на основі творчого підходу до поставлених перед студентами теоретико-практичних проблем, розширювати комунікаційні зв'язки, формувати власну активну позицію щодо економічних процесів і явищ, реалізовувати науково-дослідну роботу студента тощо.

Позитивним результатам використання інтернет-технологій у навчанні студентів економічного профілю має сприяти низка чинників, сформованих і реалізованих у навчальному закладі: комп'ютеризація навчальної та наукової діяльності як студентів, так і викладачів; наявність потужних інформаційних ресурсів в обсягах, достатніх для повноцінного задоволення інформаційних потреб молодого фахівця; наявність інформаційно-комунікаційних послуг; постійне стимулювання інновацій в організації надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій.

До інтернет-технологій, які використовуються у навчальному процесі, відносяться інтерактивні сайти із необхідною графіч-

ною, мультимедійною та текстовою інформацією – для розширеного і оперативного використання інформації, електронна пошта – для підтримання постійного комунікаційного зв'язку викладача і студента, skype – для проведення лекцій і практичних занять у режимі on-line, відеоконференції – для об'єднання територіально віддалених наукових одиниць тощо.

Інтернет-технології є особливо важливим інструментом у дистанційному навчанні студентів економічних спеціальностей, про що свідчить практика його запровадження у багатьох провідних вищих навчальних закладах України. Це сприяє зручному і оперативному отриманню економічної освіти із подоланням часових і територіальних перешкод.

Однак, крім існуючих переваг впровадження і використання інтернет-технологій у навчальному процесі, існує ряд проблем і недоліків, характерних для українського досвіду. Це, зокрема, зменшення безпосереднього спілкування студента із викладачем і власною академічною групою, що знижує рівень наочної конкуренції; значні капітальні вкладення у комп'ютеризацію навчального процесу, нерівномірне інформаційне навантаження викладачів, недієвість навчальних завдань для стимулювання самостійності, механічне відтворення чужого матеріалу, порушення авторських прав, зниження якості професійної компетентності майбутнього фахівця.

Для підготовки фахівців економічного профілю можливості інтернет-технологій є широкими, що, відповідно, підвищує вимоги до їх використання як студентами, так і викладачами. Важливими аспектами, які слід прийняти до уваги під час організації навчання студентів економічного профілю із застосуванням інтернет-технологій, є повноцінне використання переваг даного інформаційно-комунікаційного ресурсу і нейтралізація його характерних недоліків. Нині не варто розмірковувати щодо доцільності або недоцільності використання інтернет-технологій у навчальному процесі, а нагальним є вивчення специфічних можливостей глобальної мережі.

КОНЦЕПЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ І РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

В. О. Сергійчук
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сьогодні знання є основним ресурсом, що забезпечує розвиток суспільства і реальну конкурентоспроможність країни. Тому у системі вищої освіти України пріоритетними заходами є: удосконалення змісту підготовки фахівців з економіки, форм і методів організації навчального процесу у ВНЗ, підвищення ефективності та якості навчання. Суттєву роль в удосконаленні навчального процесу відіграє впровадження інноваційні технології активізації навчальнопізнавальної діяльності студентів. Саме ці напрямки вдосконалення навчального процесу є важливою складовою комплексу дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції до європейського і світового освітнього співтовариства, який передбачає:

– формування концепції інноваційної моделі навчання у вищій школі з метою проектування навчального середовища для особистісно-орієнтованого підходу до студента та сприяння раціональній організації його самостійної та індивідуальної навчальної діяльності;

– запровадження до системи вищої освіти розвивальних технологій професійної освіти та технологій саморегульованого навчання: когнітивно-орієнтованих технологій, діяльнісно-орієнтованих технологій, особистісно-орієнтованих технологій;

– розробку механізму запровадження дистанційного навчання в системі вищої освіти та навчання впродовж життя (кейс-технологій, ТВ-технологій, ЧАТ-технологій, тьютор-технологій тощо);

– підготовку науково-методичних рекомендацій до використання інформаційних технологій у навчальному процесі тощо.

На наш погляд, для максимальної ефективності інноваційних методів навчання в підготовці фахівців економічного напрямку слід виходити із встановлених галузевими державними стандартами компетенцій майбутніх фахівців та дидактичного призначення активних методів навчання.

ПУЕТ

Більшість сучасних дослідників вважає, що особливості підготовки економістів дозволяють виділити щонайменше три основні рівні економічної освіти:

І рівень – орієнтуючий: є базовим для обрання напрямів діяльності у сфері економіки та передбачає засвоєння різноманітних за змістом дисциплін на основі інноваційних технологій навчання, що сприяє формуванню цілісного та аналітичного сприйняття фактів і явищ економічного середовища;

ІІ рівень – професійний: забезпечує засвоєння основ знань і вмінь із певного виду економічної діяльності та загальнопрофесійну підготовку до виконання функціональних та соціальних ролей, що дозволяє швидко адаптуватися до конкретних умов практичної ситуації;

ІІІ рівень – професійної спеціалізації: орієнтований на обмежену спеціальну підготовку фахівців до виконання чітко окреслених обов'язків у вузькій предметній галузі, що передбачає досягнення високого рівня професійної майстерності.

На І рівні доцільно використовувати методи активізації традиційних навчальних занять: лекції – дискусії, методи аналізу конкретних ситуацій, інсценування і професійні симуляції (рольові ігри). На ІІ рівні слід застосовувати ділові ігри зі спеціальності, які спрямовані на засвоєння рольових позицій суб'єкта у структурі соціально-економічних відносини і формування ділових якостей особистості. На ІІІ рівні доцільним є запровадження методів імітаційного моделювання, «круглого столу», презентації проектів, які інтегрують зміст декількох фахових дисциплін професійного спрямування та спрямовані на формування вмінь студентів адекватно реагувати, ухвалювати рішення щодо проблемних ситуацій.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Л. В. Дробиш, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Зростання ролі людського чинника у підвищенні ефективності діяльності господарюючих суб'єктів потребує не лише

підвищення освітнього рівня населення, але й розвитку нових форм навчання, що викликано активізацією процесів глобалізації, демократизації та інтеграції в освітній сфері. Розв'язати означену проблему дає можливість впровадження дистанційного навчання (ДН). Нині дистанційне навчання в системі вищої освіти розглядається як альтернатива заочної та денної форм навчання.

У результаті вивчення розвитку дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) країн Європи та Північної Америки нами виявлено своєрідність формування нової форми навчання за рубежем та її адаптацію до діючої в Україні системи освіти. Існування різних моделей розвитку ДН дає можливість адаптації зарубіжного досвіду до організації різних форм навчання у вищій школі України. Зазначимо, що державне регулювання в системі ДН має бути націлене на його впровадження відповідно до етапу соціального рівня розвитку країни та її технологічної бази. Вивчення зарубіжного досвіду дає підстави стверджувати, що в Україні можлива апробація всіх форм навчання: кореспондентське, домашнє, безперервне, дистанційне, навчання дорослих, відкрите навчання, віртуальне навчання, розділене навчання тощо. Проте кожна названих форм має певні переваги та недоліки, водночас системно вони дають змогу задовольняти потреби населення в рівному доступі до якісної освіти.

Підґрунтям розвитку дистанційного навчання в Україні стали сучасні педагогічні, інформаційні та телекомунікаційні технології. За визначенням Т. Волобуєвої, дистанційне навчання – це «взаємодія викладача і студента між собою на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) і реалізовані особливими засобами інтернет-технології або іншими засобами, які передбачають інтерактивність» [1]. Тому перехід на дистанційне навчання в Україні передбачає:

1. Планування і проведення професійної підготовки викладачів ВНЗ, які будуть працювати з дистанційними програмами.

2. Організацію технічної підтримки і методичні поради викладачам щодо укладання дистанційних курсів і програм.

3. Проведення постійної перепідготовки викладачів і допомога їм у розробленні нових навчальних планів.

На жаль, зараз переважна більшість вищих навчальних закладів самостійно розробляють дистанційні курси і впроваджують їх у навчальний процес. Однак, як свідчить досвід, необхідно ВНЗ проводити спільну роботу по створенню дистанційних курсів для підготовки бакалаврів і магістрів, що значно підвищить їх якість. Використання вітчизняних віртуальних навчальних середовищ, однакових для більшості університетів України, надасть можливість знизити витрати на підготовку й обслуговування системи дистанційного навчання.

Нині, як свідчить практика, впровадження нових технологій навчання (ДН) при підготовці фахівців пов'язано з безліччю не вирішених проблем, а саме [2]: недосконала нормативно-правова база організації дистанційного навчання; джерела фінансування ДН та основні витрати; не розробленість навчальних програм, дистанційних курсів; відсутні чіткі механізми оцінювання знань студентів; недостатня підготовленість викладачів ДН; розробка віртуального навчального середовища, яке використовують ВНЗ.

При цьому слід також зазначити, що професійно-компетентнісна підготовка майбутніх фахівців за умови ДН буде залежати від підготовленості викладачів ДН. Для цього доцільно використовувати такі шляхи: тренінги у спеціальних центрах ДН, участь у семінарах, конференціях, самоосвіта тощо.

Насамкінець зазначимо, що від результативності запровадження інноваційних технологій навчання значною мірою залежатиме рівень освіти фахівців та зміни соціально-економічного середовища. Подальший розвиток нової форми навчання (ДН) в Україні надасть можливість студентам на більш високому рівні отримати теоретичні знання та підвищити свої компетенції щодо майбутнього фаху.

Інформаційні джерела

1. Волобуєва Т. Б. Самовчитель з організації дистанційної освіти / Т. Б. Волобуєва. – Харків : Основа, 2010. – 256 с.
2. Дробиш Л. В. Впровадження технологій дистанційного навчання для студентів економічних спеціальностей / Л. В. Дробиш. – Якість вищої освіти: методологічні та методичні підходи щодо впровадження дистанційних технологій навчання : матеріали 38-ї Міжнарод. наук.-метод. конф. (Полтава, 23–24 січня 2013 р.). – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2013. – Ч. 1. – С. 126.

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

О. В. Березін, *д. е. н., професор;*
М. Г. Безпарточний, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Останніми роками усе більше зростає інтерес до інформаційного суспільства та безперервної освіти. Одночасно зростає зацікавленість в орієнтуванні майбутніх фахівців економічних спеціальностей на практичні аспекти їх професійної діяльності. З психологічної точки зору, ці потреби можуть бути пов’язані з формальним та неформальним навчанням, що дозволяє фахівцям економічних спеціальностей послідовно розвивати рівень професіоналізму, якісно виконувати поставлені завдання, прагнути до отримання престижної роботи та високої заробітної плати, просуватися кар’єрними сходинками.

У сучасних умовах одним з ефективних інноваційних методів є дистанційне навчання. У його основу покладено значну кількість технологічно потенційних можливостей, спрямованих на отримання доступної освіти та ефективної професійної підготовки. Разом з тим, сучасна система дистанційної освіти є недосконалою, вона не поєднує інтереси фахівця та роботодавця.

Тому, з метою удосконалення дистанційної системи освіти та використання її при підготовці студентів економічних спеціальностей, звернемося до досвіду впровадження таких інноваційних технологій навчання в університетах Литви.

В основу ефективного функціонування дистанційної освіти покладено концепцію маркетингового мислення та дидактичну систему, які у поєднанні забезпечують отримання позитивних результатів при підготовці студентів економічних спеціальностей.

Основною метою концепції маркетингового мислення у контексті навчання є пошук рівноваги між потребами у курсах дистанційної освіти та їх пропозицією, що базується на програмах, які розповсюджуються у регіонах країни відповідно до специфічних груп потенційних студентів.

Організаційні та методичні аспекти дидактичної системи дистанційної освіти при підготовці студентів економічних спеціальностей зводяться до підтримання гнучкості системи навчання та на раціональний процес створення методичних рекомендацій та іншої літератури.

Організаційне забезпечення дидактичної системи дистанційної освіти реалізується через ефективне функціонування центру дистанційної освіти.

Організаційні аспекти дистанційної освіти пов’язані з підтриманням довготривалих партнерських відносин з фахівцями та роботодавцями. Це дозволяє формувати ефективні партнерські відносини, розробляти стратегічні плани розвитку системи дистанційної освіти та своєчасно реагувати на зміни освітніх потреб. В університетах такі дослідження проводяться центрами дистанційного навчання та департаментами (факультетами). Вони охоплюють різні адресні групи студентів економічних спеціальностей, для яких формальне навчання може будуватися за акредитованими програмами. Необхідно зазначити, що університети мають автономію щодо права реалізації різних програм юридичної, правової та соціально-політичної спрямованості та вносити у них відповідні зміни.

Реалізація методичного забезпечення здійснюється викладачами чи групою викладачів окремого курсу дистанційної освіти для студентів економічних спеціальностей. Механізм реалізації зводиться до наступного: викладач нового курсу створює свою дидактичну систему курсу у формі навчальної програми; за допомогою досліджень перевіряє, як його дидактична система, за відгуками потенційних студентів, має можливість задовольняти освітні потреби; спираючись на отримані результати, викладач створює і реалізовує проект підготовки комплекту навчальних матеріалів нового курсу. При цьому викладачу постійно сприяє та надає допомогу центр дистанційного навчання.

У цілому, для студентів економічних спеціальностей дидактична система дистанційного навчання включає: створення можливостей вибору курсів за ступенем їх інтенсивності (комплект навчального матеріалу окремого курсу, який розділений на окремі модулі, включає підготовку від 2 до 4 тижнів); використання комп'ютерно-технологічних інструментів (BlackBoard, WebCT, FirstClass, TopClass, EmbaNet, FrontPage та інших систем), які дозволяють розвивати дистанційне навчання у режимі online; диференціацію вартості навчальних курсів та групування їх за ціною.

Для ефективного просування курсів дистанційного навчання для студентів економічних спеціальностей доцільним є створення можливостей вибору курсів залежно від видів і форм їх спрямованості, доступності, інтенсивності та вартості.

ПРО ПРИНЦИПОВО НОВУ ІННОВАЦІЙНУ ТЕХНОЛОГІЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В. В. Гончаренко, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Останнім часом вітчизняні ВНЗ все більше використовують дистанційні форми та методи навчання. При цьому, в їх основу, як правило, закладається традиційна методологія навчання, яка полягає у послідовному проходженні наступних етапів: 1) лекція; 2) семінарське чи практичне заняття; 3) самостійна робота;

4) проміжний чи підсумковий контроль. Ця традиційна технологія навчання існує багато десятиліть і поряд із позитивними рисами має й суттєві недоліки, основні з яких наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Найбільш суттєві недоліки традиційної системи навчання

№ з/п	Етап	Недоліки
1	Лекція	Різний рівень індивідуальної підготовки студентів впливає на сприйняття матеріалу. Конспект лекції вважається «достатнім мінімумом» засвоєння теми
2	Семінарське чи практичне зайняття	Різний рівень індивідуальної підготовки робить зайняття для одних – нецікавими, для інших – незрозумілими і складними
3	Самостійна робота	Неможливо встановити рівень дійсно ***самостійної роботи*** студента («реферати з Інтернету»)
4	Підсумковий (проміжний) контроль	Має суттєві елементи випадковості. Не гарантує об'єктивної оцінки рівня знань. Часто стає не результатом, а основною метою, досягнення якої може здійснюватись різними способами.

Проведене нами дослідження впровадження дистанційних форм навчання багатьох вітчизняних ВНЗ показало, що у переважній більшості випадків навчання продовжує будуватись на основі описаної вище застарілої технології, лише з використанням поширеної системи управління курсами Moodle, яка, до речі, сама на сьогодні вже є морально застарілою.

У зв'язку з цим, нами ще у 2008 році була розпочата робота над створенням принципово нової технології дистанційного навчання, яка орієнтує студентів не на отримання оцінок, а на отримання знань. Унікальність цієї розробки полягає у застосуванні принципово нового підходу до організації навчального процесу на основі формування за допомогою спеціально розробленого програмного продукту Індивідуального навчального плану (ІНП) для кожного студента на основі «зрізу знань» та особливе подання навчальної інформації.

Ця нова інноваційна технологія навчання має наступну логічну послідовність: **вхідне тестування («зріз знань») → автоматично сформований ІНП на основі неправильних відповідей при вхідному тестуванні → коротке пояснення до кожного тестового питання з ІНП → детальний коментар до кожного тестового питання (при необхідності) → можливість задати питання викладачу стосовно кожного тестового питання ІНП та звернутись до літератури → вихідний контроль.** При цьому, вхідне тестування є досить глибоким і в залежності від навчального курсу складає від 300 до 2 000 тестових питань. Індивідуальний навчальний план формується Системою автоматично на основі неправильно наданих або пропущених при вхідному тестуванні відповідей, що дозволяє уникнути необхідності втрати часу на вивчення тих питань, які студент засвоїв при освоєнні інших курсів або знав з інших джерел. При цьому, навчання за ІНП будується шляхом розгляду помилок, зроблених при вхідному тестування у вигляді ознайомлення із коротким поясненням до кожного тесту, а при необхідності – студент може звернутись до розширеного коментаря та посилань на відповідну літературу, що знаходиться в бібліотеці Системи дистанційного навчання. Якщо студент не зрозумів наявні в Системі дистанційного навчання коментарі щодо тестового питання – він може написати запитання викладачу. База запитань та відповідей по кожному тестовому питанню зберігається у Системі, накопичується та є доступною для всіх студентів, що вивчають даний навчальний курс. Глибина вивчення матеріалу визначається студентом самостійно обраним рівнем навчання (базовий, середній чи високий). Після повного опрацювання ІНП студент проходить вихідне тестування. Якщо при цьому він дає правильну відповідь на понад 80 % тестів (цей процент може регулюватись викладачем) – отримує сертифікат про успішне проходження курсу. В іншому випадку – із неправильних відповідей формується новий ІНП і процес повторюється доки студент не засвоїть даний навчальний курс.

ПУЕТ

Дана технологія навчання пройшла успішну апробацію протягом 2009–2013 рр. в процесі кваліфікаційного навчання фахівців кредитних спілок та ломбардів через спеціально розроблений веб-портал – http://cuedu.org.ua. Рівень успішної здачі фахових кваліфікаційних екзаменів Єдиній екзаменаційній комісії Нацкомфінпослуг (незалежній від ПУЕТ) складає 98 %.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ДИСЦИПЛІНАМ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ, ЯК ОДИН З ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

А. І. Шурдук, *к. ф.-м. н., доцент;*
С. А. Стеценко, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В часи глибоких змін, які відбуваються в сучасному суспільстві, розбудова системи освіти України потребує суттєвого оновлення змісту й технологій навчання у вищих навчальних закладах. В умовах інформаційного етапу розвитку світової цивілізації, освіта та наука стають основними продуктивними силами, що визначають життєздатність та конкурентоспроможність держави. Останніми роками темпи розвитку та використання комп'ютерних телекомунікацій різко зросли завдяки використанню різноманітних сучасних підходів та інноваційних тенденцій. Вищі навчальні заклади відіграють велику роль у становленні інноваційних процесів та підготовці спеціалістів у контексті євроінтеграції. Одним з найважливіших завдань на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти в галузі викладання дисциплін фізико-математичного циклу є забезпечення якості підготовки випускників на рівні міжнародних вимог.

Сьогодні спостерігається зниження зацікавленості та бажання молоді вивчати дисципліни фізико-математичного циклу. Однією з причин є та, що в загальноосвітніх школах при виборі профілю навчання перевага віддається гуманітарним класам. Студенти перших курсів мають недостатні базові знання з циклу

фізико-математичних дисциплін. Тому вже на початку навчання у них та відповідно у викладачів виникають великі проблеми.

Одним зі шляхів якісно нового рівня вивчення фізико-математичних дисциплін є побудова навчального процесу на новій концептуально-методичній основі, тобто з використанням нових технологій навчання.

До нових технологій навчання можна віднести комплекс навчальних, організаційно-методичних засобів, що дають можливість перейти від репродуктивного до продуктивного типу навчання. При викладанні циклу фізико-математичних дисциплін особлива увага приділяється: індивідуальному підходу, суть якого є врахування особистісних можливостей кожного зі студентів; вдосконалення методики проведення навчальних занять; пошуку нових підходів при викладанні лекцій та проведенні практичних і лабораторних занять.

Використання інноваційних технологій можна поділяти за напрямами: 1) дидактичні технології навчання; 2) проблемне навчання; 3) комп'ютерні технології навчання.

У сучасних ВНЗ під час теоретичного навчання, традиційно інформаційно-комунікаційні технології застосовуються для проведення лекційних, практичних та лабораторних занять із представленням мультимедійних презентацій. Найбільш популярними програмними продуктами при вивченні дисциплін фізико-математичного циклу у вищих навчальних закладах є Advanced Grapher, GRAN, MathCad, MathLab, Scilab, Maple, Mathematica, STATISTICA; офісні додатки: Microsoft Office Word, Excel, Power Point. Ці програмні засоби мають широкі можливості використання при вивченні фізико-математичних наук.

На прикладі системи комп'ютерної алгебри MathCad розглянемо можливості використання комп'ютерних технологій при вивченні дисциплін фізико-математичного циклу.

MathCad – система комп'ютерної алгебри з класу систем автоматизованого проектування, орієнтована на підготовку інтерактивних документів з обчисленнями і візуальним супроводом, відрізняється легкістю використання і застосування.

ПУЕТ

Серед можливостей MathCad є: розв'язання диференціальних рівнянь; побудова двовимірних і тривимірних графіків (в різних системах координат, контурні, векторні тощо); використання грецького алфавіту як в тексті, так і у рівняннях; символьні обчислення; операції з векторами і матрицями; символьне розв'язання систем рівнянь; згладжування кривих; виконання підпрограм; знаходження коренів функцій і поліномів; статистичні функції і розподіли ймовірностей; пошук власних значень і власних векторів; обчислення з розмірностями.

Отож, інноваційні технології у формуванні професійної компетентності відіграють значну роль. Але не завжди, опираючись лише на інновації, вони є дієвими та досконалими. Поєднання інноваційних і традиційних технологій може розширити можливості навчального процесу та сприяти формуванню конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу.

Інформаційні джерела

1. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посіб. / В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков, С. В. Шокалюк ; наук. ред. Академік АПН України, д. пед. н., проф. М. І. Жалдак. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Кирєєвського, 2009. – 324 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ З ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Н. В. Ванжа, *к. пед. н., доцент;*
Л. І. Вовк, *к. пед. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вивчення класичних курсів таких фундаментальних дисциплін як вища математика та фізика завжди було складним процесом для студентів заочної форми навчання. Спілкування з викладачем, який міг би допомогти зрозуміти та засвоїти досить абстрактні поняття цих дисциплін, обмежувалося рамками сесійного періоду. Дистанційна форма навчання, що з'явилася

завдяки сучасним досягненням науково-технічного прогресу, може подолати ці труднощі навчання студентів-заочників.

Створення дистанційного курсу починається з виокремлення матеріалу, який є необхідним для майбутнього спеціаліста даного фаху, та може бути засвоєно ним за проміжок часу, виділений на вивчення даної дисципліни.

Теоретичний матеріал, який розробник дистанційного курсу з фізики або математики викладає у розділ «Ресурси», на наш погляд, не може складатися з окремих глав або розділів підручників, що написані різними авторами. Матеріал лекцій має бути адаптований для сприйняття студентами, які не мають ґрунтовної підготовки з математики і фізики, написаний зрозумілою для них мовою

Ми вважаємо, що не слід перевантажувати розділ «Ресурси» великим обсягом інформації, яка не буде використана ані під час тестування, ані при виконанні контрольних робіт. Натомість краще дати достатню кількість розв'язаних задач. Теоретичний матеріал повинен містити алгоритми розв'язання усіх завдань, які будуть запропоновані студентам у контрольних роботах. Для покращення мотивації навчання кожну тему доцільно починати з простої у формулюванні та нескладною у розв'язанні прикладної задачі. Розв'язок задачі, який спирається на викладений матеріал, слід залишити на завершення теми.

Первинна перевірка засвоєння матеріалу відбувається під час тестового контролю знань. Тестова перевірка знань з дисциплін фізико-математичного циклу відображає не лише рівень розуміння студентами теоретичного матеріалу, а й уміння використовувати набути знання при розв'язанні задач. Під час тестування студенти мають виконувати певні обчислення. Швидкість мислення у всіх людей різна, тому обмеження за часом, якщо воно є, має враховувати також можливості студентів з повільною швидкістю мисленевої діяльності.

При розробці текстів модульних контрольних робіт викладач може обрати один з двох можливих варіантів.

Завдання можуть бути запропоновані у вигляді відкритого тесту, тобто студент після виконання завдання надає лише його

відповідь. Цей спосіб дуже зручний для студента і дозволяю викладачу зекономити час на перевірку модульних контрольних робіт. Водночас цей метод має свої недоліки. Завдання мають бути лише обчислювального характеру; поза увагою викладача залишається хід розв'язання завдання, що є важливим у математиці і фізиці; будь-яка обчислювальна помилка студента перекреслює усю його роботу. Крім того викладач має попередньо сам виконати усі завдання усіх варіантів, щоб мати правильні відповіді.

Завдання можуть мати традиційний для контрольної роботи вигляд. Студент виконує їх у звичайному зошиті, потім фотографує кожну сторінку зошита, вставляє її як малюнок у документ і надсилає викладачу закріпленим файлом. У даному випадку викладач бачить усю роботу, яку виконував студент. Але, процес відправки роботи вимагає від студента спеціальних навичок и додаткової роботи. Студенти часто надсилають кожне завдання окремим файлом, що значно уповільнює процес перевірки роботи викладачем.

Ми вважаємо, що більш ефективним є першій спосіб виконання модульних контрольних робіт. Відмітимо, що тест має складатися з великої кількості завдань переважно обчислювального характеру, які не потребують громіздких обчислень. Завдання, де відповіддю є деякий математичний об'єкт, наприклад, рівняння чи інтеграл, повинні мати варіанти відповідей.

У наш час підготовка абітурієнтів з фізики та математики дуже слабка, внаслідок різних причин. Сприйняття складного матеріалу фундаментальних наук вимагає від студентів перших курсів неабияких зусиль. Викладач, який читає лекцію, уважно спостерігає за поглядом слухачів, відслідковуючи не лише наявність уваги, але й, у першу чергу, наявність розуміння. Відсутність зорового контакту перериває зв'язок зі студентами. Тому, ми вважаємо передчасним проводити установчі лекції з математики чи фізики у дистанційному режимі.

Незважаючи на окремі труднощі розробки дистанційних курсів, вважаємо, впровадження дистанційного навчання перспективним напрямком розвитку освітніх технологій.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОБРОБКА ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ»

Т. В. Чілікіна, *к. ф.-м. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтеграція вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору зумовила проблему реформування системи підготовки кадрів за міжнародними вимогами. В умовах зростання обсягів інформації з більшості галузей науки, техніки та виробництва, а також швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернет зумовили необхідність інтенсифікувати процес навчання, змінюючи форми, методи та технології підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ. Інновації в освіті – процес створення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісного іншого стану .

Успіх впровадження інноваційних технологій залежить від реалізації головної з них – інформатизації навчального процесу. Саме інформаційні технології слугують базою для реструктурування навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи. Застосування комп'ютерної техніки (проекторів, відеой аудіосистем, електронних баз інформації тощо) як однієї із форм інноваційних технологій сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, що підвищує ефективність лекційних і практичних занять.

Дисципліна «Організація та обробка електронної інформації» спрямована на ознайомлення студентів з основними поняттями, методами та засобами організації та обробки електронної інформації з використанням ПЕОМ, формування в них знань, умінь і практичних навичок його використання, тому впровадження нових форм та методів навчання є актуальним і необхідним. Порівняно з традиційними методами навчання як інноваційний засіб навчання під час викладання цієї дисципліни в цьому році

ПУЕТ

використовується дистанційний курс. Дистанційний курс містить лекційний матеріал, завдання для практичних та індивідуальних занять, питання для підготовки до модульного та проміжного контролю, зразки модульних контрольних робіт, список літературу та корисні посилання. Такий підхід дозволяє вибирати темп, час, місце навчання; пропонує максимальні рівні можливості і зручності у вивченні навчального матеріалу для студентів; відкриває можливість своєчасної актуалізації змісту контенту. Робота з курсом дає можливість отримувати знання як на парах так і у разі відсутності; самостійно навчатися і працювати з навчальними матеріалами, виконувати завдання самостійно і надсилати звіти у вигляді файлів викладачеві для перевірки.

Дистанційний курс містить також журнал оцінок, в якому студент може слідкувати за своїми оцінками на протязі семестру та знати підсумкову оцінку по курсу. Така інформація у разі бажання дає можливість студенту поліпшувати свої досягнення, шляхом виконання додаткових завдань.

Таким чином, кожна нова технологія, що запроваджується у навчальний процес, потребує чималих зусиль, багато часу і засобів для реалізації. Перед викладачами вищих навчальних закладів стоїть завдання розроблення та впровадження таких прийомів і методів навчання, які б ставили за мету активізацію творчого потенціалу студента та стимулювали б його бажання навчатися. При цьому необхідно враховувати, що універсальної технології немає, а тому викладач повинен розробити власний технологічний підхід інноваційного вдосконалення навчального процесу.

Інформаційні джерела

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Волощук І. С. Проблеми якісної освіти / І. С. Волощук, М. Б. Євтух // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології [Вища освіта України № 3 (додаток 1) 2009 р.]. – К. : Гнозис, 2009. – С. 24–26.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Освітні технології [Текст] : навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пєхоти. – К. : А.С.К., 2001. – 255 с.

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ПУЕТ

Д. М. Ольховський, *к. ф.-м. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В період інформатизації освіти в Україні змінюється сама її парадигма. Перевага надається методам активного пізнання, самоосвіті і дистанційним навчальним програмам. Розвиток Інтернет та web-технологій, підвищення потреби у якісних навчальних послугах призвели до стрімкого розвитку дистанційного навчання.

Система дистанційного навчання має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Розвиток дистанційної складової навчального процесу є одним з пріоритетним напрямом діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ).

Одним із головних напрямів для успішної реалізації та розвитку системи дистанційного навчання є створення сучасної та функціональної програмної платформи, яка б мала можливість розміщення високо інтерактивних дистанційних курсів, засобів оцінювання знань та контролю успішності студентів, ведення ефективного діалогу між учасниками навчання.

Для реалізації, у якості базової системи для впровадження дистанційних технологій в ПУЕТ було обрано навчальне середовище Moodle. У результаті функціонує комплекс програмних продуктів (сегментів) системи дистанційного навчання – основний сайт, система єдиної авторизації, сегменти структурних підрозділів дистанційного навчання. Потрібно зазначити, що в ході експлуатації системи та аналізу набутого досвіду, було виявлено, що базових можливостей системи Moodle не достатньо

для забезпечення необхідного функціоналу та повноцінного супроводу процесу дистанційного навчання.

Оскільки середовище Moodle є безкоштовним програмним продуктом з відкритими вихідними кодами (з використанням мови програмування PHP та СКБД MySQL), це надає можливість вільної модифікації системи та доповнення її необхідними функціями.

Саме завдяки цьому є можливість самостійної реалізації додаткового функціоналу в системі шляхом створення програмних модулів. Основними напрямками розвитку та модернізації системи дистанційного навчання, визначено:

– удосконалення персональної сторінки студента, робочих середовищ викладачів та менеджерів;

– доопрацювання внутрішніх механізмів системи Moodle з метою її адаптації до традиційної потоково-групової форми навчального процесу в ПУЕТ;

– реалізація можливості розширених звітів діяльності користувачів;

– автоматизація більшості технічних процесів забезпечення навчального процесу в рамках розвитку системи електронного деканату.

Розробниками, з метою збереження можливості оновлення системи Moodle та мінімального втручання у внутрішній програмний код навчального середовища, було вирішено цей функціонал реалізовувати у вигляді додаткових модулів.

Вже функціонує модуль «Персональна сторінка», який є основною для траєкторії вивчення студентом дистанційних курсів. Кожний студент із власної персональної сторінки може бачити відсоток опрацьованості ним дистанційного курсу. Результати роботи студента відображуються у «Журналі оцінок», інформація із якого, легко може експортуватися до табличного процесора, що дає змогу більш зручної роботи викладачу.

Для менеджерів та викладачів це середовище доступу до звітів.

Розроблено ряд звітів по роботі користувачів, які дають змогу прослідковувати активність та діяльність, як студентів так і викладачів.

Для зручності викладачів розроблені графічні інтерпретатори вивчення студентами дистанційного курсу в розрізі студентів у академічній групі.

Отже, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні та інтернет-технології дають змогу отримати професійну освіту з метою самореалізації студентів, які по суті, не уявляють своє життя без ІТ-технологій і саме дистанційні технології навчання дають можливість привабити студента можливістю навчання без обмежень на час і вік.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

І. Г. Брітченко, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі розвитку ринку освітніх послуг в Україні як і в світовому середовищі найбільш актуальним є розвиток дистанційних технологій навчання. Особливо актуальними є впровадження дистанційних технологій навчання для вищих навчальних закладів. Впровадження дистанційних технологій навчання без перебільшення здатне докорінно змінити навчальний процес та ринок освітніх послуг вищих навчальних закладів як у світі так і в Україні. Виходячи з цього МОН України в ряді ВНЗ розпочало експеримент по впровадженню в навчальний процес дистанційних технологій навчання. Метою даного експерименту є впровадження сучасних технологій навчання, котрі дозволяють підвищити конкурентоспроможність випускників ВНЗ України на ринку освітніх послуг. Незважаючи на те, що зазначений експеримент є незавершеним, він вже виявив переваги та слабкі сторони вітчизняної специфіки впровадження дистанційних технологій навчання. А головне – окреслив шляхи удосконалення та подальшого розвитку дистанційних технологій навчання в Україні.

До безумовних переваг дистанційних технологій навчання, котрі підвищують конкурентоспроможність випускників на ринку праці можна віднести наступні:

– індивідуалізація навчального процесу, що дозволяє з одного боку формувати навчальний графік студента під його особисті здібності до оволодіння навчальним матеріалом, а з іншого – узгодити навчальний графік з робочим графіком, або графіком навчання в іншому навчальному закладі (оволодіння другою вищою освітою, курсів підвищення кваліфікації, тощо);

– здешевлення вартості навчання (як внаслідок зменшення собівартості освітніх послуг так і потреб на переїзд з прив'язкою до проживання);

– унеможливлення зловживання, або упередженого ставлення з боку викладача;

– розвиток у студента навичок самостійного прийняття рішень по вибору навчального закладу, формуванню навчального плану, організації навчального процесу та контролю рівня знань, що в свою чергу формує у студента певні особисті якості (самосвідомість, дисципліна, організованість), котрі з рештою не менше впливають на його конкурентоспроможність на ринку праці ніж фахові знання;

– розвиток у студента навичок, що формують здатність опановувати та постійно удосконалювати вміння роботи з комп'ютерними та іншими цифровими і мережевими технологіями;

– створення унікальних можливостей по отриманню вищої освіти закордонними українцями та іноземними громадянами.

Разом з тим практика впровадження дистанційних технологій навчання у вищих навчальних закладах України несе певні загрози, котрі здатні звести нанівець всі наявні переваги. У вітчизняних реаліях виникає проблема з ідентифікацією студента поза приміщення навчального закладу. З формально правової точки зору індивідуальна ідентифікація може бути здійснена шляхом використання електронного цифрового підпису студента, що передбачений Законом України «Про електронний цифровий підпис» та Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг». Разом з тим практичне впровадження такої ідентифікації в Україні ускладнюється з одного боку повною відсутністю, або недостатністю акредито-

ваних центрів сертифікації ключів, засвідчувальних центрів органів виконавчої влади та інших установ передбачених статтею 2 Закону України «Про електронний цифровий підпис», а з іншого боку неготовністю масового використання студентами діючого законодавства про електронну ідентифікацію особистості та незручністю і недосконалістю процедури ідентифікації.

Незважаючи на зазначену суттєву перешкоду на шляху впровадження дистанційних технологій навчання наявні переваги є вагомим аргументом для того, щоб продовжити використання дистанційних технологій навчання з подальшим їх удосконаленням та вирішенням проблеми ідентифікації студента. У зв'язку з цим можна передбачити, що використання дистанційних технологій навчання вищими навчальними закладами України буде розвиватися по трьом наступним напрямкам:

1. Використання дистанційних технологій як інструмент передачі навчального контенту від головних офісів університетів до їх структурних підрозділів: філій, коледжів, технікумів, навчально-консультаційних пунктів, тощо. При цьому заліково-екзаменаційна сесія буде відбуватися виключно в приміщенні навчального закладу під контролем та за умов ідентифікації студента працівником навчального закладу. В даному випадку дистанційні технології будуть виступати як додаткова навчальна технологія. Зазначений напрямок їх розвитку не дозволяє повною мірою використати переваги дистанційних технологій навчання, а за певних умов може навіть дискредитувати саму ідею використання дистанційних технологій навчання і зведення її до певного різновиду заочної форми навчання в Україні.

2. Створення акредитованих центрів сертифікації ключів та розвиток технологій ідентифікації студента. Зазначена стратегія розвитку дистанційних технологій навчання є найбільш вигідною, але найменш вірогідною для реалій вітчизняної економіки. При цьому університети в своїх регіонах могли б бути ініціаторами, або засновниками таких акредитованих центрів сертифікації ключів. Створені ними центри могли б працювати на принципах самоокупності і компенсувати витрати на оформ-

лення студентам цифрових підписів шляхом надання платних послуг іншим мешканцям регіону. Корисність зазначеної стратегії розвитку є очевидною як для університетів, так і для суспільства в цілому. Така стратегія може призвести до суттєвої активізації та інтенсивного розвитку електронного документообігу та пов'язаних з ним технологій в Україні. Разом з тим з огляду на неготовність місцевих органів державної влади створення і налагодження роботи засвідчувальних центрів та неготовність населення масово споживати послуги по «оцифровуванню» власного підпису роблять мало вірогідним розвиток дистанційних технологій навчання з використанням цифрового підпису як засобу ідентифікації студента.

3. Розділення навчальної та екзаменаційно-атестаційної функції вищих навчальних закладів України. Така стратегія розвитку є більш реальною і найбільш доцільною в сучасних умовах функціонування ринку освітніх послуг. Схожий шлях розвитку дистанційних технологій навчання обрали провідні університети світу. Технології розділення навчального процесу та атестації студента активно використовуються в ДАІ України при видачі посвідчення водія, при складанні іспитів на знання іноземних мов за системою IELTS, TOEFL, тощо, при проходженні корпоративних тренінгів, атестації певних видів допусків у мореплавстві, льотній справі, тощо. При цьому суть такої стратегії полягає у тому, що вищий навчальний заклад надає можливість студентам безкоштовного доступу до навчальних дисциплін, а оплата здійснюється студентами під час екзаменаційної сесії в приміщенні університету. При цьому ідентифікація студента відбувається безпосередньо в університеті, а успішно складені іспити по визначеному переліку дисциплін дають можливість отримання диплома про вищу освіту. Безумовно впровадження даної стратегії використання дистанційних технологій обумовить формування нових перешкод і труднощів, котрі будуть потребувати вирішення в майбутньому, але це вже будуть проблеми розвитку, вирішення яких відповідно до законів діалектики будуть створювати нові перешкоди,

що і забезпечить в кінці кінців сталий розвиток вищої освіти в Україні.

Автор безумовно не може передбачити усіх можливих стратегій розвитку дистанційних технологій навчання як чинника підвищення конкурентоспроможності студента, але незаперечним є той факт, що подальший розвиток вищої освіти України неможливий без активного впровадження та розвитку дистанційних технологій навчання. Сподіваємось, що запроваджений МОН України експеримент по впровадженню в навчальний процес дистанційних технологій навчання висвітлить нові шляхи їх розвитку.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА З ДИСЦИПЛІН КОМЕРЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

П. Ю. Балабан, *к. е. н., професор;*
М. П. Балабан, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що стало характерною ознакою останніх років, принципово змінив підходи до вищої освіти. З'явилися і почали активно розповсюджуватися дистанційні форми навчання – навчання студентів без індивідуального контакту з викладачем в аудиторії, яке здійснюється в синхронному і асинхронному режимах. За Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 25 квітня 2013 року № 466 дистанційна освіта стала для вищих навчальних закладів Ш-1У рівнів акредитації юридично узаконеною окремою формою навчання, яка має чітко визначену сферу застосування, умови і терміни впровадження для отримання вищої освіти як громадянами України, так і іноземцями.

Основними перевагами дистанційної освіти, які обумовили її бурхливий розвиток у країнах з розвинутою ринковою економікою, були індивідуалізація навчального процесу у вишах, яка передбачає для студентів можливість контактів з викладачами поза розкладом занять, що особливо актуально для студентів

вітчизняних вузів, які навчаються за індивідуальними навчальними планами у зв'язку з їх працевлаштуванням. Дистанційна освіта дозволяє студентам самостійно визначати час і місце роботи над дисциплінами, максимально спрощуючи сам процес набуття нових знань.

Впровадження онлайн-освіти відкриває доступ до кращих вишів світу, дозволяє обирати необхідні курси, кращих лекторів престижних навчальних закладів. Як свідчить практика, об'єднання професійними провайдерами онлайн-освіти окремих курсів у базові довготермінові програми, що вже проводиться навчальними закладами Європи, дозволить їм стати повноцінними гравцями на ринку освітніх послуг. За повідомленнями преси багато експериментальних онлайн-проектів уже зараз сертифіковано, що дозволить їм ефективно конкурувати з традиційними формами навчання та дипломами, які видають вітчизняні вузи.

З врахуванням цього кафедрою комерційної діяльності та підприємництва була проведена підготовча робота по освоєнню нових технологій навчання. Першим кроком у цьому напрямі було навчання викладачів специфіці роботи за законами онлайн-освіти, проходження ними курсів перепідготовки та отримання відповідних сертифікатів, що дало змогу розпочати роботу над розробкою дистанційних курсів за дисциплінами кафедри. Серед перших курсів були дисципліни комерційного спрямування: «Організація торгівлі», «Комерційна діяльність на ринку товарів та послуг», «Основи підприємництва», на яких викладачі кафедри вчилися розробляти дистанційні курси, знайомилися з методикою їх виконання. Специфікою курсів кафедри є необхідність вирішення студентами практичних завдань, торгових ситуацій, кейсів, що затрудняло їх розробку в дистанційному режимі. Однак набутий досвід роботи у подальшому не тільки не стримував процес розробки дистанційних курсів, але і дозволив провідним викладачам кафедри самостійно викладати курси в оболонку «moodle».

На сьогодні кафедрою розроблено всі заплановані до виконання курси, активно ведеться робота по навчанню молодих

викладачів, які з першого вересня приступили до роботи на кафедрі, що дозволяє оптимістично оцінювати можливості кафедри у процесі подальшого розширення та вдосконалення дистанційної освіти.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА: СТАНОВЛЕННЯ І ПРОБЛЕМИ

В. І. Місюкевич, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Останнім часом, впровадження технологій дистанційного навчання у навчальний процес набуває все більшого і більшого поширення. Цьому сприяє швидкий розвиток інформаційних технологій, які є основою дистанційного навчання. Найбільш широке застосування технології дистанційного навчання знайшли в галузі підвищення кваліфікації.

Ключовим елементом побудови дистанційного навчання сьогодні є інтерактивні мультимедійні навчальні курси, розміщені на спеціалізованих сайтах або порталах, що забезпечують ефективну підтримку, як навчального процесу, так і контролю за процесом навчання.

Альтернативою спеціалізованим сайтам і порталам є використання технологій навчання, які базуються на основі звичайних поштових друкованих матеріалів, розсилці дисків з текстовою та мультимедійною інформацією, відеодисках із записом навчального матеріалу.

Найважливішим аспектом проведення дистанційного навчання є забезпечення методичної підтримки слухачів. Сучасне дистанційне навчання представляє ряд інструментів, які можуть бути використані при проведенні навчання:

- відеоконференції;
- форуми;
- чати;
- блоги.

Перераховані інструменти можуть використовувати не тільки для організації спілкування викладача зі студентами (учнями), але і для спілкування студентів між собою.

ПУЕТ

Одним з найбільш ефективних засобів, який використовується при проведенні дистанційного навчання є – віртуальна кімната. По суті імітується повноцінна робота в навчальній аудиторії з усіма необхідними атрибутами. Наприклад, дошкою, на якій можуть писати учні. Також є набір можливостей, які значно розширюють діапазон застосування віртуальних кімнат. В першу чергу – можливість віддаленої роботи з програмними продуктами, що робить віртуальну кімнату незамінною при проведенні навчання користувачів ПК.

Також при проведенні навчання з використанням технологій дистанційного навчання вкрай важливим є надання доступу студентам до різних, необхідним їм для навчання матеріалів. З цією метою часто використовуються спеціалізовані електронні бібліотеки, які дозволяють студентам отримати доступ до матеріалів в будь-який зручний для них час.

Застосування багатьох технологій дистанційного навчання в деяких регіонах України неефективне через недосконалість інфраструктури інформаційних технологій. В першу чергу – через низьку пропускну здатність каналів передачі даних. Наприклад, такий ефективний інструмент, як віртуальна кімната, не може застосовуватися в усіх регіонах України, в першу чергу, через високі вимоги до каналів передачі даних.

На наш погляд, сьогодні найбільш придатною технологією є організація навчання на основі спеціально підготовлених дистанційних курсів, об'єднаних в єдину систему на навчальному порталі, на якому організовано не лише навчання, у формі передачі навчального та методичного матеріалу студенту(учню) для засвоєння, але й у режимі он-лайн здійснюється контроль і оцінка отриманих знань, аналіз якості засвоєння навчального матеріалу. Незважаючи на необхідність початкових великих інвестицій в формування інфраструктури дистанційного навчання, надалі їх використання забезпечить зниження витрат на проведення навчання.

Технологія побудови навчальних курсів на базі тих можливостей, які надає сьогодні мережа Інтернет, дозволяє створювати високоефективні системи, що відповідають найсуворішим

вимогам до навчання. Ефективність навчання забезпечується, в першу чергу, тими інтерактивними мультимедійними засобами, які використовуються в цих системах, а ефективність контролю процесу навчання забезпечується високотехнологічними засобами збору, зберігання та аналізу результатів освоєння студентами (учнями) призначених їм курсів. Таким чином, вдається поєднати всі плюси заочної освіти і самонавчання за допомогою мультимедійних комп'ютерних програм з плюсами стаціонарної освіти.

ІЗ ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СИМУЛЯЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

І. В. Юрко, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Комп'ютерна симуляція являє собою покроковий бізнес-симулятор, у якому команда гравців керує віртуальним підприємством, що діє в умовах конкуренції. При цьому комп'ютер надає докладну інформацію про результати діяльності підприємства на кожному кроці гри у вигляді даних фінансової звітності, а також великої кількості управлінських звітів.

В навчальному процесі кафедри комерційної діяльності та підприємництва останні вісім років використовується колективний варіант бізнес-симуляції «Супермаркет міні-4», призначений для проведення групових занять. Учасники колективної гри розбиваються на 4 команди, кожна з яких керує супермаркетом, конкуруючи з іншими командами. Ігровий період складається з 4 умовних кварталів. У кожному кварталі команди приймають управлінські рішення з планової та термінової закупки товарів декількох товарних груп, торговельної націнки, оплати праці працівників, витрат на рекламу. Гравцям для аналізу доступна управлінська звітність з торговельної діяльності, фінансова звітність, дані про товарний ринок і прогноз загальних обсягів продажу на наступний квартал. Переможцем у грі вважається

команда, яка отримає максимальний прибуток на кінець останнього ігрового періоду.

Центром тренінгових технологій навчання і кафедрою комерційної діяльності та підприємництва протягом останніх трьох років проводиться чемпіонат товарознавчого факультету з торговельного підприємництва. Розіграш проходить в форматі бізнес-симуляції. В змаганнях приймають участь студенти 1 та 3 курсів, котрі вивчають дисципліну «Торговельне підприємництво». В фінальну частину чемпіонату потрапляють 4 команди, котрі пройшли попередній відбір в своїх академічних групах. Такий конкурс проводиться з метою популяризації підприємництва серед молоді та підготовки студентів ПУЕТ до чемпіонату України зі стратегічного менеджменту.

Бізнес-симуляція також використовується для організації змагань серед школярів. На виконання Комплексної програми розвитку малого підприємництва у Полтавській області на 2013–2014 роки в січні-квітні 2013 року за ініціативи Центру тренінгових технологій вперше в Україні був проведений чемпіонат області з основ підприємництва «Крок до бізнесу». Мета цього заходу – популяризація й пропаганда підприємницької діяльності серед учнів старшої школи, підвищення рівня обізнаності учнівської молоді в питаннях розвитку підприємництва.

Попередньо на базі Полтавського університету економіки і торгівлі був проведений навчальний тренінг для районних та міських координаторів чемпіонату. На першому (районному) етапі чемпіонату взяли участь 93 команди із 89 загальноосвітніх навчальних закладів 20 районів та міст області (більше 500 одинадцятикласників). 19 команд – переможці районного етапу – розіграли звання найкращої команди області, якою стала команда Полтавського району. Переможці чемпіонату «Крок до бізнесу» були нагороджені грамотами ПУЕТ, дипломами Департаменту освіти і науки ОДА, цінними призами, а всі учасники команди-переможця сертифікатами на безкоштовне навчання на 1-му курсі ПУЕТ.

Учасники чемпіонату та керівники команд відзначили значний інтерес до такої форми проведення чемпіонату як бізнес-

симуляція. Наприклад, в Чутівському районі разом зі школярами в економічній грі приймали участь і підприємці. Крім того, завдяки організованій роботі кафедри комерційної діяльності та підприємництва були створені відповідні умови для успішного проведення змагань.

Таким чином, програми бізнес-симуляції з успіхом використовуються не лише в навчальному процесі вищої школи, але і для проведення змагань і слугують популяризації підприємництва та проведення профорієнтаційної роботи зі школярами. Такі чемпіонати необхідно зробити щорічними, залучати до проведення змагань громадські організації підприємців, закупити нові версії бізнес-симуляторів.

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Л. В. Лебедик, *к. пед. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Існуючі технології навчання не можуть у сучасних умовах інформаційно-технологічної революції виконати основне соціальне замовлення підготовки фахівця, здатного до гнучкої зміни своєї життєдіяльності. Слід переосмислити парадигми навчання магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи», відмовитися від адаптивно-дисциплінарної моделі засвоєння знань на користь моделі особистісно-центрованої, проективної освіти. Великими є можливості проективної освіти, яка розглядалася дослідниками досить широко – як галузь соціального життя, в якій створені умови, необхідні для проектування напряму життєдіяльності майбутнього фахівця. Центральним поняттям проективної освіти є «проект» – задум вирішення проблеми, що має для студента життєво важливе значення; відображення і втілення особистої істини, особистого переконання; прагнення знайти своє рішення.

Експериментальне застосування принципів проективної освіти показало, що, коли освіта ставала засобом реалізації студентом власного проекту життєвого шляху, радикально змінювалася і роль викладача. Від авторитарної моделі передачі

«абсолютних істин» він переходив до викладання як способу залучення студента до цінностей і технологій добування особистісно-значимих знань, які сприяли породженню образу світу і реалізації життєвого проекту.

У експерименті виявлено такі види проектування студентів: професійне, при якому система координат задавалася професією, з якою студент пов'язував своє життя (освіта в цьому випадку була засобом набуття і підвищення кваліфікації); біографічне, що передбачало визначення життєвих цілей, цінностей і етапів їх досягнення (освіта – засіб досягнення соціального статусу); концептуальне, що передбачало створення наукового (педагогічного або соціального) проекту, задуму, ідеї, з реалізацією яких пов'язувалося життя студента (освіта безпосередньо сприяла створенню нових понять, концепцій і знань, ставала продуктивним видом соціальної діяльності). Саме цей вид проектування в експерименті був основним і домінуючим.

Експериментальна організація навчання магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» створювала умови для появи проекту студента і навіть умови провокуючі, які створювали в ньому потребу. Отже, технологія навчання (виклад навчального матеріалу, наукових знань, особливостей професії) змінилася.

Найбільш складним у запровадженні проективної освіти було пробудження у студентові активної творчої особистості, яке стало можливим зі створенням умов для розвитку нового типу соціокультурної орієнтації і життєдіяльності. Проектне навчання забезпечило умови і можливість для саморозвитку, самовдосконалення, самовиховання, самореалізації і самоорганізації магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» за рахунок створення комфортних умов взаємодії, спілкування учасників навчального процесу. Ці можливості надаються у навчанні, де задається «простір» можливої мети діяльності і шляхів її досягнення, з яких студент вибирає найкращі для нього.

Сучасний практичний досвід вищої школи вказав на появу нової освітньої ситуації: основною проблемою стає не засвоєння величезного обсягу знань, не орієнтація в потоці все зростаючої

інформації, а проблема прямо протилежна: одержання, створення і виробництво унікальних знань, в яких назріла особистісна потреба. Освіта перестала бути способом засвоєння готових і назавжди правильних знань, стала способом інформаційного обміну, який відбувається в кожному акті життєдіяльності особистості протягом усього її життя. На наш погляд, запровадження проективної освіти допоможе найбільш ефективно адаптувати зарубіжний досвід і найбільш ефективні технології навчання до українського освітнього середовища, наблизить вітчизняну освіту до західної європейської системи.

Таким чином, наш експеримент показав, що перспективні технології у руслі проективної освіти, по суті, здійснили перехід до самокерованого навчання, були рушійною силою для реалізації процесу навчання магістрів. Три моменти важливі з погляду його удосконалення. По-перше, нові можливості сучасних інформаційних технологій, які реалізують майбутнього магістра як суб'єкта, організатора навчання. По-друге, студенти стають більш незалежними у формуванні мети професійного життя, виборі шляхів побудови кар'єри й одержання кваліфікації (адже вони вступають на напрям підготовки, а кваліфікацію вибирають під час навчання). По-третє, більшість навчальних закладів націлені на одержання прибутку, у результаті чого часто виникає конфлікт їхніх інтересів з інтересами споживачів освітньої продукції. Актуальною для обох сторін є можливість порівняння конкретних результатів навчання у даному навчальному закладі з результатами інших навчальних закладів України, Європи і світу.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ МУЗЕЄЗНАВСТВА»

Т. В. Оніпко, *д. і. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Музей – це інститут людської спільноти, що є засобом свідомого цілеспрямованого залучення людей до культурної спадщини минулих часів і займає особливе місце в житті людства. Об'єктами сучасного музеєзнавства є як загальносвітові,

загальноукраїнські культурні святині, так і пам'ятки місцевого значення і, особливо, ті, що не достатньо вивчені та відомі. Розвиток туристичної галузі України спонукає до ширшого залучення вітчизняної музейної мережі в інноваційні бізнес-проекти. Тож не випадково студенти напряму підготовки «Туризм» ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» з 2012 р. вивчають навчальну дисципліну «Основи музеєзнавства».

У процесі вивчення даного курсу активно використовуються інноваційні технології (італ. innovatione – новизна, нововведення), тобто сукупність сучасних прийомів, спрямованих на активізацію навчально-виховного процесу. Серед них: вхідне тестування на знання відомих музеїв світу, України та Полтавщини, міні-лекції, семінари-дискусії, ділові ігри, навчальні екскурсії до музеїв, вікторина «Відомі музеї світу», презентації на тему «Музеї мого міста чи району», презентації віртуальних музеїв, розробка карти-схеми «Історико-культурні заповідники України», тренінги, розробка музейної експозиції, підготовка розповіді і проведення екскурсії в музеї історії ПУЕТ, підсумкове тестування тощо.

Важливою формою у процесі вивчення курсу «Основи музеєзнавства» є колективна або індивідуальна *екскурсія до музеїв* міста Полтави чи Полтавської області. Загалом екскурсія до музею має вагоме значення, оскільки жодне майстерне слово викладача чи найяскравіша наочність не замінять живого споглядання. З метою поглиблення індивідуальної роботи студентам пропонується самостійно на вибір відвідати один із музеїв Полтави (районного центру) та підготувати розповідь на нього. Цікавою є й така форма, коли студенти невеликими групами (по 3–4 особи), узгодивши програму екскурсії з викладачем, здійснюють похід до певного музею, готують фотомонтаж (презентацію) і потім у групі діляться своїми враженнями, висловлюють пропозиції щодо оновлення музейної експозиції. Екскурсія до музею стимулює студентів до свідомого засвоєння матеріалу, пробуджує їхню допитливість і активність.

Презентація віртуального музею є ефективною формою, яка сприяє якнайширшому охопленню музейної мережі світу. Для того, щоб підготувати подібну презентацію, студентам потрібно опрацювати інтернет-джерела та низку друкованих джерел. Для цього на початку вивчення курсу «Основи музеєзнавства» викладач ознайомлює студентів із необхідною інформацією. Йдеться про те, що нині в інтернет-мережі склалися три види віртуальних музеїв: 1) віртуальні експозиційні галереї чи окремі тематичні виставки, що є цифровими аналогами реальних експозиційних залів, колекцій та виставок відповідного музею (вони репрезентовані на веб-сайті цього музею); 2) віртуальні музеї «другого покоління», створені шляхом суміщення масштабних міжмузейних колекцій та експозиційних галерей; такі музеї поєднують у собі цифрові зображення реальних пам'яток, що зберігаються й експонуються у сотнях різних музеїв, розкиданих по всьому світу; 3) музеї віртуального мистецтва (net-art); це комп'ютерне мистецтво; сукупність візуальних та акустичних образів, анімації, тексту, графіки, алгоритмізованої естетичної взаємодії різного роду додатків і програм, що втілюють авторський задум. З цікавістю і захопленням студенти самостійно виконують практичні завдання щодо розробки проекту створення музею певного напряму (наприклад, етнографічного, музею ляльок, українських страв, народних промислів, старожитностей тощо).

Дієвою формою є *рольова гра* на тему: «Європейський симпозіум музейних працівників». Завдання ділової гри полягає як у вироблення у студентів навиків щодо пошуку необхідної інформації про світову музейну спадщину, так і умінні продемонструвати свої творчі здібності. Учасниками гри є студенти, представники Полтавського краєзнавчого музею або ж музею Полтавської битви, Полтавської туристичної фірми «Кругозір». У ході підготовки гри відбувається визначення серед студентів – «представників» від музейних установ України, Італії, Франції, Німеччини, Іспанії, Швеції, Великобританії та інших країн Європи; формується програма симпозіуму призначається його модератор. Наприкінці гри здійснюється підведення підсумків

ПУЕТ

симпозіуму, узагальнення пропозицій учасників засідання, ухвалення Міжнародного меморандуму щодо збереження світової музейної спадщини, активізації пропаганди музейних цінностей серед громадськості.

Відтак у процесі засвоєння курсу «Основи музеєзнавства» завдяки інноваційним технологіям навчання студенти отримують теоретичні знання і практичні навики щодо використання музейної спадщини у їхній майбутній діяльності.

ІНТЕНСИВНЕ КООПЕРАТИВНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В. Ю. Стрельніков, *д. пед. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасній педагогіці вищої школи прийнято вважати основною ознакою сучасних технологій навчання системне поєднання активної самостійної (індивідуальної) роботи студентів і активних методів їх групової діяльності. Технологія організації і проведення групових занять отримала назву «індивідуально-кооперативне навчання». Вона є провідною в організації психолого-педагогічної підготовки студентів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана і педагогічної підготовки магістрів Полтавського університету економіки і торгівлі.

Назву технології пояснимо так: «індивідуальне» означає активну, конструктивну і результативну самостійну навчальну діяльність студента, «інтенсивне» – посилену активність, «кооперативне» – активну діяльність студента у малих групах на практичних заняттях. Причому технологія кооперативного навчання (*cooperative learning*) відома у світі ще з 1978 року (Е. Аронсон).

Однак, теоретичним підґрунтям індивідуально-кооперативної технології навчання є вчення видатного психолога і педагога ХХ століття Л. С. Виготського про рівень актуального розвитку і зону найближчого розвитку. Рівень актуального розвитку визначається тим, що учень вміє робити виключно самостійно

(наприклад, вирішувати задачі, відповідати на тестові запитання). Рівень актуального розвитку засвідчують успіхи минулого розвитку, наслідки минулої діяльності. Цей рівень є предметом оцінювання на підсумкових екзаменах та інших контрольних заходах (модульному, проміжному контролі).

Зоною найближчого розвитку є відстань між рівнем актуального розвитку і рівнем можливого розвитку. Останній можна визначити за допомогою більш складних завдань, які вирішуються або під керівництвом викладача, або у співробітництві з ровесниками. Зона найближчого розвитку характеризує перспективи розумового розвитку в майбутньому.

Розкриття сутності індивідуально-кооперативного навчання дозволяє уточнити змістовність діяльності студента в процесі визначення як рівня актуального розвитку так і зони перспективного розвитку. Рівень актуального розвитку визначається виключно самостійною роботою над типовими завданнями під час екзаменів та інших контрольних заходів. Зона перспективного розвитку виявляється у більш широкому спектрі навчальної діяльності – підготовці до практичних занять (самостійно, але за умов консультації викладача чи однокурсників) та власне практичних заняттях у кооперації з іншими студентами за консультативно-експертних дій викладача.

Необхідність застосування групових форм навчання обумовлена особливим значенням середовища у розвитку особистості. Групова робота підвищує взаємну відповідальність студентів за результат виконання навчальних завдань, вчить студентів працювати у колективі, спільно знаходити рішення, враховувати у спілкуванні індивідуальні особливості кожного члена групи, дає змогу проектувати фрагменти їхньої майбутньої професійної діяльності. Навчальна діяльність у групах будується шляхом проектування способу вирішення колективного завдання у майбутній професійній діяльності студентів. Кооперативна навчальна діяльність може розвинути як уміння вирішувати спільне завдання, так і вміння вирішувати окреме завдання, а потім звітуватися про нього в групі.

ПУЕТ

Формуючи групи для виконання навчальних завдань, ми враховували обставини, щоб студенти у цих групах: мали різну інформованість у різних сферах; мали різний рівень здібностей, а також знань. умінь і навичок; були психологічно сумісними; володіли приблизно однаковим темпом засвоєння знань. Студенти із низьким статусом міжособистісних стосунків включалися в групи, члени яких ставилися до них нейтрально. Створені з дотриманням цих критеріїв групи мали найбільшу ефективність роботи, у них відмічалася найвища активність її членів, продуктивне спілкування.

Практична реалізація індивідуально-кооперативної технології навчання полягала у виконанні певної сукупності послідовних дій суб'єктів навчальної діяльності, а саме: виконання системи завдань, визначених на інтенсивну самостійну роботу студентів, для засвоєння теоретичного матеріалу і відпрацювання практичних навичок та індивідуально-консультативна діяльність викладача і студентів; кооперативна діяльність на практичних заняттях через активні методи навчання – роботу в малих групах, мозковий штурм, презентації, ігри тощо; підсумкове оцінювання результатів навчальної діяльності як виключно самостійної роботи студента – вимірювання рівня актуального розвитку; систематичне оцінювання результатів кооперативної діяльності – визначення зони перспективного розвитку; підсумкове оцінювання успішності навчання – сума результатів щодо рівнів актуального та перспективного розвитку (інтегроване оцінювання особистісного і професійного розвитку студента).

ІКТ-КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ (НА ОСНОВІ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЮНЕСКО)

С. С. Ніколенко, *д. е. н., професор;*
В. О. Шаповалов, *к. е. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Одним з важливих уроків минулих десятиліть стало усвідомлення суспільством того факту, що інформатизація освіти – багатоаспектний процес, який стосується вимог до компетент-

ності педагогів, навчальних матеріалів, засобів інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ), мотивів повсякденної роботи студентів та викладачів.

Очевидно, що способи використання ІКТ залежать і від досліджуваного предмета, і від цілей навчання, і від вікових особливостей студентів. Разом з тим важливо визначити основні принципи, якими можуть керуватися вищі навчальні заклади, вирішуючи завдання інформатизації освіти. Зокрема, за основу можна прийняти Рекомендації ЮНЕСКО з розробки структури педагогічної ІКТ-компетентності учителів (ICT Competency Framework for Teachers), метою яких є допомогти кожній країні розробити всеосяжну стратегію і рекомендації в галузі ІКТ-компетентності, яка розглядається як значуща складова частина стратегічного плану інформатизації освіти [1].

Ці Рекомендації побудовані з урахуванням трьох підходів до інформатизації освітнього процесу і пов'язані з відповідними стадіями професійного розвитку педагогів в ІКТ-насиченому освітньому середовищі.

Перший підхід – «Застосування ІКТ» – вимагає від викладачів здатності допомагати студентам користуватися ІКТ для підвищення ефективності навчальної роботи. Стратегічна мета, яка досягається в межах цього підходу – підготувати студентів, які можуть використовувати ІКТ для забезпечення соціального розвитку та економічного зростання своєї країни. Від викладачів вимагається вміння організувати роботу з використанням ІКТ, застосовувати їх для досягнення навчальних результатів, передбачених освітніми стандартами, для оцінювання навчальної роботи студентів, для виконання навчальних планів та існуючих традиційних методів навчання. Крім того, викладач повинен вміти використовувати ІКТ для ведення поточної звітності і свого професійного розвитку.

Другий – «Освоєння знань» – вимагає від викладача здатності допомагати у глибокому освоєнні змісту навчальних предметів, застосуванні отриманих знань для вирішення комплексних завдань, які зустрічаються в реальному житті. В рамках

цього підходу у студентів має сформуватись здатність робити свій внесок у соціальний і економічний розвиток країни, застосовуючи отриманні знання. Від викладачів вимагається розуміння цілей освітньої політики і соціальних пріоритетів. Вони повинні уміти відбирати, розробляти і проводити навчальні заходи, які відповідають цим цілям. Такий підхід часто зумовлює змінювати навчальні плани для забезпечення більш глибокого засвоєння навчального матеріалу, використовувати методи оцінки, які виявляють здатність студентів застосовувати на практиці отриманні знання.

Третій – «Створення знань» – вимагає від педагога здатності допомагати студентам створювати (породжувати) нові знання, які необхідні для гармонійного розвитку і процвітання суспільства. Мета, яка досягається в межах цього підходу, – це виховання молоді, здатної створювати нові, необхідні для практики, знання, брати участь в інноваційних процесах і навчатись впродовж усього життя. Навчальні програми повинні забезпечувати формування у студентів навичок члена суспільства знань: здатність вирішувати проблеми, налагоджувати спілкування (комунікацію), співпрацювати, експериментувати, критично мислити, займатися творчістю. Такі вміння стають безпосередніми цілями навчання, а їх досягнення – предметом нових методів оцінювання.

Підходи, закладені у Рекомендаціях, доцільно використовувати для підготовки і професійного розвитку не лише викладачів, а й інших учасників освітнього процесу: студентів, керівництва навчальних закладів, ІКТ-координаторів, розробників навчальних програм, адміністраторів.

Сучасний викладач вищої школи повинен застосовувати такі методи і організаційні форми навчальної роботи, які відповідають вимогам суспільства знань. Студенти повинні мати можливість не тільки глибоко освоїти зміст запропонованих навчальних дисциплін, а й розуміти, як вони можуть самостійно створювати нові знання, використовуючи для цього потенціал сучасних засобів ІКТ.

Інформаційні джерела

1. Структура ИКТ-компетентности учителей. Рекомендации ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf. – Назва з екрана.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КООПЕРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

А. О. Пантелеймоненко, *д. е. н., професор;*
М. В. Аліман, *к. е. н., доцент;*
О. В. Корягін, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливою умовою формування конкурентоспроможних фахівців із числа випускників вищих навчальних закладів є всебічне вивчення ними у процесі навчання досвіду господарської діяльності підприємств і організацій різних організаційно-правових форм. Значна увага у цьому зв'язку приділяється викладачами ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (колишній Полтавський кооперативний інститут). Так, у ПУЕТ студентів традиційно ознайомлюють із теорією і практикою діяльності кооперативів та їхніх об'єднань – спілок, союзів, альянсів тощо.

За період від середини XIX ст., коли розпочалося становлення кооперативного руху в окремих європейських країнах (Англія, Німеччина, Франція), до початку XXI ст. з'явились і функціонують у світі сотні тисяч кооперативних товариств, що об'єднують близько одного млрд людей. Кооперативи та їхні об'єднання (місцеві, регіональні, центральні) утворили потужну господарську і громадську систему, в основу діяльності якої покладено демократію, взаємодопомогу, взаємну відповідальність, солідарність, чесність та інші загальнолюдські цінності. Незважаючи на жорсткі умови ринку, кооперація виступає сильним гравцем у національній і транснаціональній економіці,

наголошується у заяві Міжнародного кооперативного альянсу (МКА) з нагоди першого Міжнародного дня кооперації у третьому тисячолітті. Завдяки використанню кооперативами на практиці властивих їм цінностей і принципів діяльності, вони досягли у багатьох країнах більше довіри, ніж традиційні підприємницькі компанії та корпорації. Наприклад, у США за останні 20 років кількість членів кредитних спілок збільшилася майже на 15 млн осіб. У багатьох країнах кооперативи є лідерами у гарантуванні якості харчових продуктів, охороні навколишнього середовища, створенні умов для збільшення зайнятості населення. Об'єднання у кооперативи допомагає населенню більш ефективно господарювати, економити при забезпеченні себе житлом, товарами, фінансовими ресурсами тощо.

Про переваги кооперативного господарювання порівняно з приватнокапіталістичним, про досвід діяльності кооперативів та їх спілок у різних країнах у минулому і тепер йдеться у навчальних дисциплінах з питань теорії та практики кооперації, що сприяє формуванню конкурентоспроможності випускників ПУЕТ. Важливо вивчати сучасний досвід кооперативного руху. «Сьогодні, – йдеться у повідомленні газети Вісті Центральної спілки споживчих товариств України (21.11.2013 р.) про Глобальну конференцію та Генеральну Асамблею МКА, що відбулися у Кейптауні (ПАР) восени 2013 р., – не можна бути осторонь подій, що відбуваються у світовому кооперативному русі. Активна участь у них дає можливість переконатися в ідентичності кооперативного руху, лобіювати свої інтереси, переймати досвід».

У ПУЕТ у процесі вивчення таких навчальних дисциплін, як «Теорія та історія кооперації», «Міжнародний кооперативний рух», «Кредитна кооперація», «Споживча кооперація», «Сільськогосподарська кооперація» та ін., широко використовуються матеріали МКА, Укоопспілки інших національних кооперативних об'єднань, Всеукраїнської Асоціації Кредитних Спілок (ВАКС), Національної Асоціації Кредитних Спілок України (НАКСУ), Союзу учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України (СУСОКУ).

Разом з тим студентам рекомендовано використовувати у мережах Інтернет інформацію 90 кооперативних організацій понад 30-ти країн світу, а також міжнародних кооперативних об'єднань, зокрема, Міжнародного кооперативного альянсу (http://www.coop.org та http://www.ica,coop.), Всесвітньої ради кредитних спілок (http://www.woccu.org.), Міжнародного союзу Райффайзен (http://www.iru.dc) та інших.

Ефективнішому поширенню інформації про особливості організації та діяльності об'єднань кооперативів може стати спеціалізоване друковане університетське видання з короткими аналітичними оглядами. Сюди ж можна включити загальну інформацію про розвиток кооперативного руху в Україні і світі.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

І. М. Ковальчук, *к. е. н., доцент;*
К. С. Дзеверіна, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах відбувається оновлення змісту освіти, пов'язане, зокрема, з вивченням теорії та практики соціально-орієтованої ринкової економіки, а також інформатизацією суспільства. Внаслідок цього відбувається зміна методики навчання – від інформативної до проблемно-пошукової та індивідуально-диференційованої, що в першу чергу, забезпечується завдяки використанню інформаційних ресурсів.

Суспільство зацікавлене у підготовці конкуренто-спроможних фахівців, які вміють творчо вирішувати проблеми фахової діяльності, адаптуватися до мінливих умов життя, знають основи ринкової економіки, здатні самостійно поповнювати професійні знання. Професійне навчання має здійснюватися з урахуванням соціально-економічних і технологічних вимог виробництва, орієнтуватися на високий професіоналізм. Основою професійного навчання як педагогічної системи є положення щодо інтеграції науки і освіти за умови пошуково-дослідницької діяльності студентів на всіх етапах їхньої підготовки.

Це потребує ґрунтовного вивчення майбутньої професійної діяльності, при цьому професійна підготовка має спрямовуватися на формування фахівців з високим рівнем компетентності, що зумовлює необхідність створення змістового забезпечення професійного навчання з урахуванням виробничих функцій фахівця, визначення ключових завдань професійної діяльності, засобів їх імітації, відтворення у навчальному процесі. Ефективну професійну підготовку фахівців може забезпечити педагогічна система, яка передбачає розв'язання в навчальному процесі конкретних завдань виробничого характеру, а саме, ґрунтовне вивчення типових і нетипових завдань діяльності фахівця, професійних проблем і ситуацій, розроблення системи професійних завдань дослідницького типу [1].

Внаслідок цього можна зазначити, що готовність студента визначається як стан та якість особистості, які разом забезпечують успішний перехід від навчання у вищій школі до професійної діяльності. Професійна підготовка є оптимальним засобом соціальної та професійної адаптації студента до життєдіяльності в умовах ринкової економіки.

Підвищення якості навчання за рахунок використання інформаційних ресурсів, що приближені до реального становища, дозволить навчити студентів мислити, аналізувати і узагальнювати матеріал (вивчення документів у інформаційних системах – бібліотеках, архівах, фондах, банках даних тощо) з метою самостійного отримання необхідної інформації. Інформаційні ресурси є невичерпними, тому набуті студентами вміння на основі мислительної діяльності користуватися ними в процесі навчання, дозволить, в подальшому, посилювати їм свій особистий і професійний розвиток як фахівцям. Вміння з великого обсягу інформації виокремлювати істотне, суттєве і найважливіше є особливо актуальним в наше мінливе і швидкоплинне життя, коли своєчасне реагування на зміни, що відбуваються в національній економіці і суспільстві, дозволяє передбачати розвиток подій і приймати оптимально ефективні управлінські рішення.

В зв'язку з цим є актуальною зміна методології й методики процесу навчання, що виявляється в переході від інформативних, репродуктивних форм навчання до особистісно орієнтованих; упровадження нових технологій навчання, які передбачають широке застосування інформаційних технологій, зокрема, прикладних програм, мультимедійних засобів, Інтернету; здійснення структуризації навчального процесу з метою раціонального використання самостійної роботи студентів тощо [2, с. 63]. Отже, одним із стратегічних завдань вищої освіти є досягнення якісно нового рівня професійно-практичної підготовленості фахівців.

Таким чином, активне використання інформаційних ресурсів у навчальному процесі забезпечує формування готовності випускників ВНЗ до професійній діяльності та є запорукою особистісного і професійного росту на майбутнє.

Інформаційні джерела

1. Кравчук Г. Т. Формування готовності до використання інформаційних технологій – важлива складова професійної підготовки фахівців банківської справи / Г. Т. Кравчук // Регіональна економіка. – 2011. – № 3 (61). – С. 181–186.
2. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу / М. І Жалдак // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні : зб. наук. пр. до 10-річчя АПК України, ОВС, 2002. – Х. – С. 371–383.

ІНТЕРАКТИВНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІДЕРІВ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

С. І. Мельник, *к. е. н, доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах гармонізації систем освіти і науки різних країн, впровадження європейських стандартів вищої освіти у науково-освітню діяльність вітчизняних вищих навчальних закладів пріоритетним завданням вищої школи є підвищення якості

освітніх послуг з формування компетентних, конкурентоспроможних, креативних фахівців з інноваційним типом мислення, здатних працювати в команді, самовдосконалюватися впродовж усього життя, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі. Особливої актуальності ця проблема набуває у сфері підготовки фахівців економічного напряму, зокрема, лідерів бухгалтерської професії. Це обумовлено тим, що зміни і тенденції в освітній діяльності європейського континенту співпали у часі з реформуванням вітчизняної системи бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності.

Узагальнення багаторічного досвіду викладання облікових дисциплін дає підстави констатувати, що важливою умовою підвищення якості підготовки фахівців нового типу, які, крім високих професійних здібностей, повинні вміти налагоджувати ділові контакти з партнерами, створювати творчий, доброзичливий мікроклімат в колективі, бути лідерами, вирізнятися мобільністю, динамізмом, конструктивністю є застосування в навчальному процесі інтерактивних освітніх технологій, що ґрунтуються на свободі творчості, поєднанні, взаємопроникненні і взаємодії різноманітних активних методів викладання та забезпеченні ефективного зворотнього зв'язку при їх реалізації.

Організація навчального процесу за інтерактивними технологіями створює для студентів комфортні умови навчання, забезпечує ефективну співпрацю викладачів та студентів, спільну діяльність студентів у оволодінні навчальною і науковою інформацією, сприяє перевтіленню їх з пасивних споживачів інформації у активних учасників дискусій, тематичних виступів – презентацій, ділових ігор, тренінгів та інших форм інноваційних освітніх технологій, формує бачення ними професійних проблем та вмінь щодо їх вирішення шляхом практичного застосування здобутих знань у ситуаціях реального бізнесу. Оптимальні умови для реалізації цих вимог у процесі викладання облікових дисциплін створюються при впровадженні інноваційних освітніх технологій, а саме:

– проблемних лекцій, які спрямовані на ознайомлення студентів з науковою дискусією стосовно сутності тих чи інших

економічних категорій, а також вирішення проблемних питань з організації та методики обліку;

– міні-лекцій, які в умовах обмеження часу для проведення лекційних занять дають можливість з допомогою підготовлених викладачем структурно-логічних схем розглянути у короткі проміжки часу із застосуванням мультимедійного супроводу матеріалу значні обсяги інформації;

– тематичних виступів-презентацій на семінарських і практичних заняттях, підготовлених малими робочими групами студентів з актуальних проблем сучасного стану і удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку, а також використання облікової інформації в системі управління;

– дискусій, диспутів при обговоренні проблемних питань на семінарських і практичних заняттях, під час яких викладач здійснює поділ студентів на малі робочі групи з метою створення оптимальних умов для висловлення студентом власної думки стосовно поставленої проблеми, а також професійного бачення її вирішення;

– моделювання на лекціях, практичних заняттях міні-ситуацій з практики функціонування суб'єктів господарювання, що дасть змогу студентам набути певні навички з прийняття ефективних економічних рішень, адаптувати теоретичні знання до потреб реальної професійної діяльності;

– ділових ігор, завдяки яким навчальний процес стає більш цікавим і різноманітним, а його учасники виступають у конкретних ролях і приймають рішення згідно з інтересами своєї ролі,використовуючи при цьому, як правило, знання не з однієї, а декількох дисциплін. Це сприяє формуванню майбутнього фахівця з обліку і аудиту, як особистості, здатної працювати в команді; створює насичене інтелектуальне навчальне середовище, у якому кожний учасник набуває навички професійного спілкування.

Таким чином, використання інтерактивних освітніх технологій в процесі опанування облікових дисциплін створює оптимальні можливості для всебічного розкриття здібностей студентів, їх творчого потенціалу, що сприятиме формуванню компетентних, соціально адаптованих, конкурентоспроможних лідерів бухгалтерської професії.

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

В. О. Подольська, *доцент;*
Т. В. Гладких, *доцент;*
О. О. Яріш, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. Питання «бути чи не бути» дистанційній освіті вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько 1 000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих, хто здобув вищу освіту в системі дистанційної освіти, в 1997 р. становила близько 50 млн чоловік, у 2000 р. – 90 млн, за прогнозами у 2023 р. становитиме 120 млн чоловік.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Особливого значення така модернізація системи освіти набуває в Україні.

Відзначимо *головні переваги* дистанційної форми навчання:

– гнучкий графік організації навчального процесу в часі та індивідуальний процес навчання;

– необмеженість у виборі навчального закладу та освітніх можливостей незалежно від місця знаходження студента;

– комплексне програмне забезпечення, автоматизований тестовий контроль. Зокрема, авторами статті розроблені і запроваджені для використання у навчальному процесі авторські дистанційні курси з дисциплін «Організація і методика економічного аналізу», «Облік у бюджетних установах», «Інвестування», «Фінансовий ринок», «Бухгалтерський облік» (рис. 1);

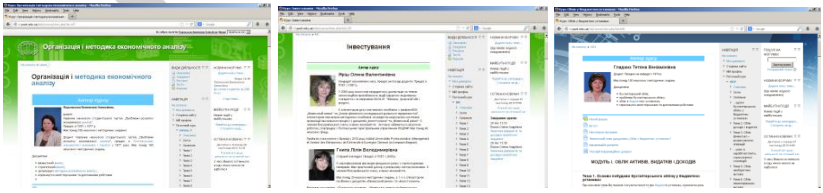

Рисунок 1 – Персональна сторінка авторів курсів на сайті Головного центру дистанційного навчання ВНЗУ ПУЕТ

– відсутність необхідності відвідувати аудиторні лекції, практичні заняття і семінари;

– інтенсифікація навчання завдяки електронним органайзерам, закладкам, автоматизованому пошуку навчальної інформації, автоматизованому конспектуванню;

– відкритість до запровадження нових методів навчання;

– реалізація принципу наочності представлення навчального матеріалу завдяки засобам мультимедіа.

Незважаючи на позитивні якості дистанційної освіти, як і в будь-якій іншій формі навчання, вважаємо за доцільне, при її запровадженні в навчальний процес, виділити наступні проблеми:

– відсутня науково обґрунтована та чітко сформульована загальна стратегія дистанційної освіти в Україні;

– недостатня наявність у студента сильної особистої мотивації, уміння вчитися самостійно, без постійної підтримки і нагадувань викладача;

– відсутня системність самостійної роботи студентів. Особливість дистанційної форми навчання полягає в тому, що навчальний процес складається саме з самостійної роботи студентів із засвоєння навчального матеріалу, який має бути заздалегідь підготовлений і потім наданий студенту вищим навчальним закладом;

– ускладнена ідентифікація дистанційних студентів, оскільки на сучасному етапі розвитку технологій перевірити, хто ж саме здає екзамен досить складно. У ВНЗУ «ПУЕТ» для вирішення цієї проблеми введена обов'язкова присутність студента на екзамені у вищому навчальному закладі, для цього неодмінним є надання документа, що підтверджує особу;

– не завжди відповідає потребам цього навчання методичне забезпечення самостійної роботи студентів;

– додаткові вимоги до інформаційної культури викладачів і студентів;

– проблеми покриття окремих регіонів мережею Інтернет;

– велике фізіологічне й інтелектуальне навантаження на студентів і викладачів під час навчання.

ПУЕТ

Однією з гострих проблем дистанційної освіти є її недостатнє фінансування. В умовах ринкової економіки навчальні заклади дистанційної освіти здебільшого знаходяться на самофінансуванні, самостійно вирішують питання навчально-методичного забезпечення та інші.

Не відповідає сучасним умовам розвитку вищої освіти система підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників вищої школи. Значною допомогою в запровадженні нової технології навчання для вищих навчальних закладів України є те, що вони беруть участь у різноманітних міжнародних проектах, співпрацюють із спорідненими вітчизняними та закордонними навчальними закладами, які також зайняті проблемою застосування нових методів і технологій у своїх навчальних закладах.

Таким чином, технології дистанційного навчання є могутнім засобом пізнання. Щоб такі засоби виявилися ефективними в навчанні, вони мають сформувати певну систему, яка передбачає інше розуміння: сутність навчання; роль викладача і студентів у цьому процесі; взаємини викладача і студентів; оснащення робочих місць викладача і студентів.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ХІМІЇ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО ВНЗ

В. І. Дмитренко, *к. т. н., доцент;*
Н. В. Гнітій, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Модернізація вищої школи відповідно до закону України про освіту та документів Болонської декларації передбачає посилену увагу до підвищення якості навчального процесу, наслідком якого є удосконалення професійної компетентності майбутнього фахівця, особливо в економічному ВНЗ. Одним із головних напрямів досягнення цього, поряд із самостійною роботою, є індивідуальна робота зі студентами. Як показує практика, використання індивідуальної роботи зі студентами позитивно впливає на формування їх професійної мотивації та успішне входження у студентське середовище.

Рівень та характер індивідуальних завдань повинні бути посильними для студента та містити в собі багато різноманітних проблем, завдань, які виникають на лекціях, семінарах, практичних, лабораторних заняттях, і повинні закінчуватися виконанням курсових та дипломних робіт (проектів). Виконання індивідуальних завдань потребує від студента особистої самостійної участі в розв'язанні проблем, реалізації творчих здібностей, тому в змісті індивідуальної роботи слід відобразити використання когнітивного досвіду, досвіду творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до різних видів діяльності.

Індивідуальна робота повинна підвищувати інформаційний багаж з навчальної дисципліни, передбачати розробку завдань, які не мають стандартних розв'язань і спрямовані на виявлення протиріч, прогнозування, моделювання, вивчення додаткової літератури, проведення пошуково-дослідницької роботи (участь у наукових товариствах, проблемних групах, госпдоговірних роботах). Індивідуальна робота повинна бути вузькоспрямованою, широкоаспектною, творчою. Широке використання різноманітних форм індивідуальної роботи відповідно до особистісних особливостей студентів та їх здібностей: заохочення до вивчення наукових статей, монографій; написання робіт з певних професійних проблем у вигляді тез, твору, проекту, програми; розробка індивідуального науково-дослідного проекту; підготовка статті до друку у журналі, виступу на конференцію, до студентської олімпіади, конкурсу тощо. Цілеспрямована, спланована, різноманітна за формами та змістом індивідуальна робота зі студентами на рівні викладача, кафедри, деканату сприяє успішній професійній адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі.

Тому, говорячи про розвиток особистості в процесі навчальної діяльності на кафедрі хімії ПУЕТ, ми насамперед маємо на увазі саморозвиток студента. За цих умов індивідуалізація навчання у нашому економічному ВНЗ створює всі можливості, які сприяють розвитку студента як індивідуальності і становленню його як особистості.

Щоб впливати на особистість студента, потрібно володіти системою знань про її особливості.

Необхідно готувати навчальні матеріали, плани з урахуванням індивідуальних особливостей студентів. Все це вимагає високого рівня професійної майстерності, такту, відповідних особистісних якостей викладачів кафедри хімії.

Індивідуалізація як система складається з наступних циклів:

1. Вивчення особистості студента. Перш ніж впливати на формування особистості, безумовно, потрібно її вивчити, зрозуміти мотиви дій, пізнати індивідуальні психологічні особливості, ступінь впливу в колективі.

2. Прогнозування виховання студентів. Воно здійснюється на основі його пізнання. В цьому дуже допомагають деканати факультетів ТТМ та ХТГР та ТБ. Робити оптимістичний прогноз – це виявляти, що саме потрібно зробити для подальшого виховання і навчання: розвивати позитивні риси і якості (які саме?), ліквідувати недоліки (які саме?), якими методами діяти.

Викладач стає керівником, координатором, консультантом, до якого звертаються як до авторитетного джерела знань, як до експерта. Все більшої ролі набуватиме лектор – вчений, викладач – творець, який нестиме в студентську аудиторію власні розробки і результати власних наукових досліджень, тобто той навчальний природничий матеріал, який неможливо здобути з інших джерел.

Таким чином, основний напрям навчально-виховної роботи ми бачимо так – від просвітительства до виконання життєтворчої і культуротворчої місії, від маніпулятивної, авторитарної педагогіки до педагогіки особистісно-орієнтованої, комунікативної.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ В КУРСІ «ХІМІЯ» ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

К. П. Стебліна, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
В. В. Подпала, *викладач*
Полтавський базовий медичний коледж

На сьогоднішній день підготовка кваліфікованого фахівця ускладнена з ряду причин, однією з яких є розрив між теорією і

практикою (досвідом). Іншою важливою причиною є швидка інформатизація суспільства, що ускладнює підготовку та впровадження нової методичної літератури для самостійно опановування навчальної дисципліни, так як корегування програмного матеріалу, сучасних тенденцій та методичних підходів змінюються в короткий термін часу. Таким чином, пошук нових, нестандартних підходів до вивчення курсу «Хімія» допоможе вирішенню цих проблем та надасть змогу підготовити конкурентноспроможніх фахівців.

Знання, набуті в результаті вивчення хімії, стверджуються як засіб самореалізації людини в житті, соціальної адаптації, конструктивної суспільної діяльності як умови забезпечення гармонійного життя у довкіллі. Разом з упровадженням особистісно-зорієнтованої освіти трансформується мета й завдання навчання хімії: мотиви, форми, методи, засоби навчання повинні забезпечити набуття особистістю життєвої компетентності, тобто підготувати конкурентнопроможного спеціаліста. Хімія є однією з базових природничих дисциплін, що сприяють формуванню змістовно-логічного та операційно-алгоритмічного типу мислення, а значить підготувати конкурентно-спроможніх фахівців на сучасному ринку праці. Це дозволяє в рамках навчальної дисципліни сформувати систему компетентнісно-орієнтованих підходів, заснованих на дослідних, навчальних та комунікативних уміннях: вміння зіставляти, аналізувати, виділяти головне у вирішенні проблеми; вміння здійснювати планування і самоконтроль своєї діяльності; вміння працювати в команді, вислуховувати і брати до уваги різні точки зору, аргументувати свою позицію.

Однією з умов формування ключових компетенцій студента є пошук і освоєння таких форм навчання, в яких акцент ставиться на самостійну навчальну діяльність. В ході самостійної роботи здійснюється не тільки формування знань, умінь і навичок, а й забезпечується засвоєння студентами прийомів навчальної діяльності. Для ефективності та формування ключових компетенцій студента необхідне виконання наступних вимог: забезпечення оптимального поєднання фундаментальної і прикладної

підготовки у змісті навчальної дисципліни «Хімія»; забезпечення оптимального поєднання обсягу аудиторної та позааудиторної роботи; використання методичних прийомів, що сприяють активізації розумової діяльності; наявність навчально-методичного забезпечення.

Важливу роль при вивченні природничих дисциплін відіграє самостійна робота, спрямована на вивчення спеціальної навчальної, довідкової, наукової літератури яка передбачає написання рефератів, підготовки доповідей на семінарські заняття.

Реферативна робота характеризується максимальним ступенем самостійності і сприяє формуванню дослідницьких і проектувальних умінь, розвитку навички публічного виступу, що становить основу ключових компетенцій. Якість рішення навчальних завдань у процесі самостійної роботи залежить від індивідуальних можливостей студентів, рівня їх підготовки. У зв'язку з цим формування навички самостійної навчальної діяльності проходить кілька стадій у своєму розвитку і починається з короткострокових завдань виконуваних під час навчального заняття. Продуктивність таких робіт багато в чому залежить від методичних прийомів, що сприяють активізації розумової діяльності. Це може бути робота з відновлення деформованого тексту, складання конспекту відповідно до заданих планом, проектування схем, заповнення таблиць, робота з навчальною програмою, створення логічних ланцюжків.

Великий інтерес у студентів викликає «прийом колізій», що передбачає пошук і обґрунтування спеціально допущеної викладачем помилки в тексті або завданню. Такий підхід дозволяє змінити відносини між викладачем і студентом, створюючи основу для навчального діалогу.

Таким чином, основним завданням для підготовки конкурентноспроможнього фахівця при вивченні курсу «Хімія» в системі професійної освіти медичного профілю є формування і розвиток ключових компетенцій студента, що вимагає зміщення акценту з односторонньої активності викладача на самостійну навчальну діяльність і активність самих студентів.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

О. Ю. Чорна, *викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта є стратегічною основою розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запорука майбутнього. На сьогоднішньому етапі розвитку освіти проблема впровадження інноваційних технологій є надзвичайно актуальною.

Проблема впровадження інноваційних технологій у вищій школі досліджувалася такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як О. Пєхота, Л. Новікова, О. Зінченко, І. Дичківська, А. Нісімчук, Б. Бобохуджаєв, Б. Авво та ін.

Під інноваційними педагогічними технологіями ми розуміємо цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику новаторських методів, прийомів, засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Високу популярність у студентської аудиторії викликають щонайперше інтерактивні методики навчання, які покликані стимулювати інтелектуальні здібності та творчий потенціал, плекати високу загальну і професійну культуру, лідерські якості та громадянську свідомість майбутніх фахівців.

На семінарських заняття з предмету «Українська мова (за професійним спрямуванням)» застосовуємо такі ефективні інноваційні методи як: брейнстормінг (мозковий штурм), робота в малих групах, ділова (рольова) гра, дебати, дискусія тощо.

Механізми інтерактивного впливу дозволяють студентам: аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до її засвоєння; самостійно знаходити можливі ресурси для вирішення проблеми; виробляти стратегію і тактику досягнення цілей; вчитися формулювати, висловлювати та відстоювати власну думку, слухати іншу людину, поважати її погляд; моделювати різні соціальні ситуації та збагачувати власний соціальний досвід через їх «програвання»; вчитися будувати конструк-

тивні стосунки в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси.

Сучасний навчальний процес модернізується також технічними, зокрема комп'ютерними і програмними інноваціями. Концепція методу реалізується у формі аудіовізуальних курсів, електронних підручників, комп'ютерних тестових завдань, практичних посібників для індивідуального та дистанційного навчання, інших формах освіти.

Одним із різновидів реалізації аудіовізуального методу під час викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є презентація. Вона полягає у передачі цілісної нової інформації за допомогою органічного поєднання словесних (вербальних) засобів навчання із наочними, мультимедійними, під час чого студенти виявляють активність, ставлять запитання, виконувати творчі, проблемні завдання. Так, заняття з теми «Презентація як різновид публічного мовлення» проводимо у формі навчальної презентації, що демонструє мовленнєві, стилістичні, комунікативні принципи презентації, переглядаємо приклади вдалих та невдалих презентацій. Під час проведення презентації можуть використовуватися інші інтерактивні методи навчання – мозковий штурм, дискусія, робота в малих групах тощо.

Отже, методичний апарат та технічне забезпечення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» складається на основі органічного поєднання інноваційних методів і засобів з класичними, експериментальних робочих прийомів із традиційними, перевіреними багаторічною педагогічною практикою. Щодо кожної конкретної теми, кожного виду навчальною заняття добір методів викладання і технічних засобів, їх комбінування і особливості практичного застосування обумовлюється дидактичною доцільністю на основі низки факторів (дидактична мета, дидактичні завдання, характер аудиторії, предмет вивчення тощо).

Тому в структуру семінарського заняття намагаємося включати елементи інтерактивної моделі навчання, тобто конкретні прийоми і методи, що дають змогу зробити заняття незвичним, активним і більш цікавим для студентів.

ЦІЛІ НАВЧАННЯ – ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОЕКТУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Є. Є. Гончарова
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтеграція України до світового освітнього простору передбачає модернізацію системи вищої освіти, орієнтовану на тенденцію розвитку вищої освіти розвинених країн та основні критерії, визначені Болонською декларацією.

Процес світової інтеграції вимагає наявності ґрунтовних знань з іноземної мови у спеціаліста будь-якого профілю. Фундамент цих знань повинен бути закладений ще в школі, і саме від того, як буде організовано процес навчання у вищій школі, наскільки професійно грамотними та кваліфікованими будуть випускники, потенційні молоді учителі, буде залежати якість знань, що їх вони передадуть своїм майбутнім учням. Це зумовлює потребу підвищення якості підготовки майбутніх учителів іноземної мови шляхом створення сучасних гуманістичних технологій освіти, що будуть максимально враховувати індивідуальні інтереси і здібності кожного студента і сприятимуть їх всебічному розвитку та висуває на перший план проблему технології проектування диференційованого підходу до навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах.

Структура технології проектування диференційованого підходу до навчального процесу у ВНЗ вимагає наявності чітко окреслених цілей і задач, що зможуть пов’язати між собою основні компоненти визначеного процесу, а саме: зміст, методи, організаційні форми і контроль результатів. Тому вивчення категорії «ціль і цілепокладання» набуває особливої актуальності.

Реальному досягненню будь-якого результату передує свідомий образ майбутнього наслідку, тобто цілі. В основі формування цілі лежить двостороннє віддзеркалення дійсності. З

внутрішньої сторони вона є відображенням потреби суб'єкта, а з зовнішньої – реальних можливостей об'єктивного світу.

У науковій літературі питання постановки цілі розглядається в трьох аспектах, які диференціюють в залежності від специфіки діяльності:

– це усвідомлений образ майбутніх результатів ;

– передбачення майбутніх корисних для організму результатів;

– формальний опис кінцевих ситуацій, що задаються будь-якій системі.

Під кутом зору педагогіки поняття «ціль» розглядається в першому значенні і визначається з позиції навчання.

Для педагога ціль починається із визначення вимог, що пред'являє програма до курсу навчання учителя іноземної мови і визначенні стратегій цілепокладання, що потребує від викладача уміння виражати цілі в задачах діяльності студента, співвідносити їх з конкретними умовами і засобами навчання.

Для студента ціль починається з аналізу курсу навчання, з послідовною асоціацією власних потреб з цілями освітньої програми.

Оскільки процес навчання є взаємодією викладача і студента, то цілі мають бути усвідомлено визначені не тільки викладачем але й майбутнім спеціалістом. Гриньова М. В. зазначає: «Потрібно, щоб учні вчилися усвідомлювати мету своїх дій і співвідносили їх з мотивами навчальної діяльності, в яку ці дії включені».

Зважаючи на те, що однією з специфічних особливостей розвитку психіки людини є засвоєння досвіду, представлене в процесі формування індивідуальних цілей діяльності, цілі навчання майбутнього фахівця не можна формувати без врахування індивідуальних потреб окремої особистості. Це в значній мірі розширює діапазон цілей за ступенем їх конкретизації: від загальних цілей, наприклад підготовка учителя будь-якої спеціальності, до конкретних цілей даної спеціальності, навчального предмету, змістового модуля чи теми.

Взаємоузгоджена класифікація цілей є гарантією ефективності педагогічного процесу.

Вирішення проблеми визначення цілей диференційованого підходу до навчання фахових дисциплін майбутніх учителів іноземної мови можливе при виконанні логіко-дидактичного аналізу, що передбачає реалізацію послідовних дій.

1. Визначення об'єкту і предмету цілі та цільової дії.
2. Комплексного підходу до аналізу проблеми цілі на наступних рівнях:
   - кваліфікаційних вимог до соціально-виробничої діяльності вчителя іноземної мови освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст;
   - фахової дисципліни;
   - навчального процесу;
   - навчальних досягнень студентів.
3. Постановки діагностичної цілі для об'єктивного контролю і оцінювання ступеня досягнення результату цілі. Технологія розробки діагностичної цілі навчання включає наступні етапи:
   - виділення рівнів вимог до мовної освіти;
   - розробки діагностичних завдань, що дозволять зробити висновок про ступінь досягнення цілі і дадуть можливість коректувати процес навчання.
4. Вибору засобів і методів навчання.
5. Організації регулярної роботи системи зворотного зв'язку для оцінювання ходу і заключного результату.

Ціль визначає діяльність як викладача, так і студента, вона має стати центральним компонентом проектування диференційованого підходу до навчального процесу у ВНЗ.

ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Т. А. Костишина, *д. е. н., професор;*
Л. В. Степанова, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах формування конкурентного середовища активізація інноваційних процесів у суспільному розвитку обумовила підвищення ролі освіти та професійної підготовки у розвитку людських ресурсів. Зростання рівня вимог до якості робочої сили по

мірі розвитку сучасних технологій потребує постійного вдосконалення знань та умінь індивіда протягом трудового життя з метою забезпечення його продуктивної зайнятості, професійної мобільності та конкурентоспроможності.

Високий рівень стандартів освіти виступає вагомим чинником отримання країною конкурентних переваг. Насамперед, це стосується необхідності запровадження інформаційно-інтелектуальних технологій у навчальний процес з метою оволодіння найсучаснішим методами організації навчального процесу, істотного підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців.

Перехід до постіндустріального суспільства обумовлює необхідність перегляду не тільки технологій освіти, але й безпосередньо її змісту, уточнення оптимальної структури знань для усіх вікових груп населення. Необхідним вважається забезпечення систематичного оновлення знань із прискоренням процесів технологічних змін з метою запобігання швидкому застарінню найменш мобільної частини змісту освіти. Розвинені країни приділяють значну увагу зростанню освітньої складової людського капіталу, оскільки роботодавці зацікавлені у підготовці кваліфікованих та освічених спеціалістів для високотехнологічного виробництва. Саме тому вони допомагають фінансуванням навчальним закладам, виплачують стипендії найбільш талановитим студентам, забезпечують навчання безпосередньо на робочих місцях. Вкладення так званих «інвестицій» в молодих спеціалістів, яке здійснює роботодавець, означає, що він потенційно зацікавлений у закріпленні цього спеціаліста на виробництві.

З свого боку, держава також зацікавлена у конструктивній співпраці з роботодавцями, оскільки корпоративна оплата навчання дозволяє більш цілеспрямовано перерозподіляти державні кошти та знижувати фінансове навантаження на державний бюджет. У ряді країн реалізуються програми, згідно з якими роботодавцям, що надають перші тимчасові робочі місця випускникам, на цей час надаються субсидії на зарплату. Доцільним вважається також застосування практики стимулювання

роботодавців щодо забезпечення постійного робочого місця молодим спеціалістам. Зокрема, деякі країни практикують підтримку роботодавців, які пропонують постійну роботу молодим спеціалістам, особливо у тому випадку, коли під час проходження виробничої практики стажери успішно проявляють свої здібності та реалізують отримані знання.

Інвестиції в освіту за змістовною ознакою розділяють на формальні і неформальні [1, с. 406–410].

Формальні інвестиції – це отримання середньої, спеціальної вищої освіти, а також отримання іншої освіти, професійна підготовка на виробництві, різні курси, навчання в магістратурі, аспірантурі, докторантурі й інші. Неформальні – це самоосвіта індивіда: читання розвиваючої літератури, вдосконалення в різних видах мистецтва, професійне заняття спортом тощо.

Для потенційних працівників безпосередні витрати на навчання можуть бути дуже високі, тому потрібна оцінка ефективності інвестицій. При оцінці ефективності освіти слід виділити наступні умови: економічні результати підвищення освіти можуть вимірюватися різними показниками – особистими, натуральними.

Необхідно відзначити диференціацію поглядів на освіту: як споживче благо, як можливість задовольнити свою допитливість та отримати задоволення від процесу навчання, отримати довгострокові вигоди.

Таким чином, інноваційно-інтелектуальні чинники освіти впливають на її якість, що безумовно, є основою конкурентоспроможного розвитку працівників, підприємств, національної економіки в цілому.

Інформаційні джерела

1. Управління людськими ресурсами : філософські засади : [навч. посібн.] / під ред. д. ф. н., проф. В. Г. Воронкової. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 576 с.

ПУЕТ

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

А. Г. Фарісєєв, *асистент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Підвищення ефективності навчального процесу безпосередньо залежить від правильності вибору і використання різноманітних, найбільш відповідних конкретній темі методів навчання.

Визначити чіткі межі та вибрати конкретний метод навчання на практиці дуже важко, адже вони перетинаються, доповнюють один одного та формують комплексний «пакет». На сучасному занятті доцільно застосовувати такі форми і методи організаційної роботи студентів, що дозволяють розкрити суб'єктивний досвід кожного із запропонованої теми.

Вибір методів навчання зумовлений передусім метою нвчання, змістом навчального матеріалу, темпом та терміном процесу навчання, стилем та рівнем педагогічної майстерності викладача, матеріально-технічним забезпеченням процесу навчання, рівнем підготовки студентів.

Під час планування конкретного навчального заняття викладачу необхідно підбирати такі методи, які забезпечать активну участь студентів у процесі навчання та встановлення зв'язку «викладач-студент», дозволять застосовувати набуті знання і навички у реальному житті, розвиватимуть навички поведінки та мотивацію студентів до підвищення ефективності своєї діяльності та ін.

Найбільше даним вимогам відповідають інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання – це навчання у формі діалогу, в ході якого відбувається взаємодія всіх учасників навчального процесу з метою взаєморозуміння та сумісного вирішення навчальних завдань. Важливу роль відіграє особистісно-орієнтований підхід до навчання, при якому моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. При цьому, викладач виступає лише в ролі координатора, він організовує навчальний процес.

При організації інтерактивного навчання необхідно слідувати наступним правилам:

– залучення до роботи (в тій чи іншій мірі) всіх студентів;

– заохочення активної участі студентів до роботи;

– студенти мають самостійно розробляти та виконувати правила роботи в малих групах;

– для ефективної роботи у малих групах число студентів аудиторії має бути не більше 30;

– навчальна аудиторія повинна бути підготовлена до роботи як у великих так і малих групах.

Використання інтерактивних методів навчання в малих групах сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво, уміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси і т. д.

Сучасна методика має багатий арсенал прийомів інтерактивного навчання. До найпростіших належать «Робота в парах», «Карусель», «Мікрофон», «Акваріум», «Незакінчене речення» та ін., які використовуються для швидкого виконування завдань, обговорення підсумків заняття тощо. До складних відносяться «Мозаїка», «Мозковий штурм», «Аналіз ситуації», «Ажурна пилка», «Форум», «Імітація», а також імітаційні ігри, дискусії, дебати, які застосовуються для розвитку у студентів творчого мислення, навичок спілкування у малих групах, та дають студентам змогу працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу.

Таким чином, систематичне засвоєння інноваційних форм роботи дасть змогу викладачу успішно розв`язати порушені проблеми. Для цього треба:

– визначити рівень підготовленості групи до сприйняття тієї чи іншої технології;

– провести достатню попередню підготовку;

– забезпечити послідовність в освоєнні студентами певних прийомів роботи;

– дати студентам інструктивні матеріали.

ПУЕТ

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЕКТУВАННІ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

М. І. Никитенко, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Готельно-ресторанне господарство України наближається до європейських стандартів завдяки інноваційним технологіям у проектуванні його закладів, використання новітніх технологій, технологічному переозброєнню, підвищенню кваліфікації фахівців, постійному обміну досвідом.

В останні роки змінилась тенденція у проектуванні і розвитку ресторанного господарства. Замість великих, з повним циклом обробки продуктів, перевага надається невеликим підприємствам,часто спеціалізованим, з невеликими за обсягом площами.

Заклади готельно-ресторанного господарства слід проектувати з урахуванням вимог ДБНВ.2.2-9-2009 до будівель і споруд і основних положень ДСТУ 4281:2004 до закладів ресторанного господарства.

До загальних вимог належать такі:

– забезпечення гармонічного поєднання зовнішнього та внутрішнього оформлення будівель, відповідно до їх типу і класу;

– архітектурно-планувальні рішення та матеріально-технічне оснащення приміщень мають базуватися на принципах раціональної організації виробничо-торговельних процесів;

– заклади ресторанного господарства повинні мати необхідні відповідно до типу виробничі, торговельні та побутові приміщення, а також устаткування для приготування і реалізації страв, що відповідають екологічним і санітарно-гігієнічним нормам, правилам техніки безпеки та протипожежним вимогам;

– завантажувальні та господарські зони основних виробництв закладів ресторанного господарства повинні бути критими, з візуальною та шумовою ізоляцією від житлових і громадських зон готелю.

Проектування готельно-ресторанного господарства ведеться в таких основних направленнях: архітектурно-будівельному; інженерно-технологічному; організаційно-економічному.

Інженерно-технологічне направлення проектування передбачає розроблення сервісно-виробничого процесу відповідно до сучасних умов проживання, яке передбачає багатофункціональне призначення (проживання, відпочинок, приймання їжі, особисту гігієну, роботу, спілкування); виробництво продукції та організацію сервісу в готельно-ресторанному господарстві.

Проектування технологічних процесів механічного, теплового, холодильного оброблення сировини та виготовлення напівфабрикатів повинно передбачати виконання таких завдань:

– визначення робочих місць (технологічних ліній, виробничих цехів) для оброблення сировини та приготування напівфабрикатів;

– складання виробничої програми процесу оброблення устаткуванням сировини та виготовлення напівфабрикатів;

– обґрунтування кількості і типів механічного, теплового, холодильного, та іншого устаткування нормативним вимогам;

– розрахунок необхідної кількості працівників та графіку роботи;

– визначення площі виробничих приміщень, де здійснюється оброблення устаткуванням сировини і виготовлення продукції.

При виборі устаткування перевагу слід надавати вітчизняному.

Для визначення технічних характеристик устаткування необхідно використовувати каталоги, довідники або Інтернет-сайти фірм-постачальників, що працюють на ринку України.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ ТА УМІННЯ ЯК КОМПОНЕНТИ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

В. В. Стеценко, *к. е. н., старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Педагогічна майстерність – це синтез педагогічних знань, умінь, навичок, методичного мистецтва та особистих якостей

викладача. Проблема здібностей та залежних від них умінь в структурі суб'єкта педагогічної діяльності досліджувалась багатьма науковцями, які виділили цілу групу педагогічних здібностей і умінь. Найбільш повно концепція педагогічних здібностей розкрита Н. В. Кузьміною. Вона виділяє два їх рівні – перцептивно-рефлексивний та проективний. Перцептивно-рефлексивні здібності звернені до об'єкта-суб'єкта педагогічного впливу, тобто студента, у зв'язку з самим собою (педагогом), вони вміщують: а) почуття об'єкта, пов'язане із емпатією; б) почуття міри чи такту; в) почуття приналежності – чутливості педагога до переваг і недоліків власної діяльності та особистості, які проявляються у взаєминах із студентами: як він сприймається студентами, який відгук він викликає в них і чому. Саме ці прояви чутливості є основою педагогічної інтуїції, яка є невід'ємною складовою педагогічної майстерності викладача у його взаємодії із студентами.

До другого рівню відносяться проективні педагогічні здібності, які звернені до способів впливу на об'єкт-суб'єкт студента, з метою формування у нього потреби в саморозвитку, самоствердженні, в громадянському і професійному становленні. Цей рівень включає гностичні, проекційні, конструктивні, комунікативні та організаторські здібності. Важливим для нас є висновок Н. В. Кузьміної про те, що досвідченість та стаж педагогічної роботи самі по собі не призводять до продуктивності в діяльності, а досягненню вищих рівнів продуктивності сприяє насамперед взаємозв'язок педагогічних та інших спеціальних здібностей.

В психології загальновизнаним є твердження, що здібності не тотожні знанням та умінням, але вони є передумовою набуття досвіду. Педагогічні здібності та уміння поступово формуються в процесі діяльності, по мірі свідомого та відповідального виконання викладачем своїх функцій. Найбільш повно, педагогічні уміння, як основа високого рівню педагогічної майстерності, розкриваються А. К. Марковою, яка виділяє дев'ять їх груп.

Перша група педагогічних умінь – здатність бачити в педагогічній ситуації проблему та оформити її у вигляді педагогічної

задачі, виходити зі складних педагогічних ситуацій; передбачати близькі та віддалені результати вирішення проблеми.

Друга група педагогічних умінь поділяється на три підгрупи: а) уміння, які відповідають на питання «чому вчити»: працювати зі змістом навчального матеріалу (обізнаність у нових концепціях та технологіях навчання; виділяти ключові ідеї навчального предмету, оновлювати його; б) уміння, які відповідають на питання «кого вчити»: вивчати стан окремих психічних функцій, реальні учбові можливості студентів, розрізняти успішність та особистісні якості; передбачати та враховувати можливі складності для студентів під час опрацювання навчального матеріалу; працювати як зі слабкими, так і з обдарованими студентами, розробляючи для них індивідуальні програми; в) уміння, які відповідають на запитання «як вчити»: відбирати та застосовувати різноманітні прийоми та форми навчання та виховання.

Третю групу утворюють уміння використовувати психолого-педагогічні знання, передовий педагогічний досвід, будувати плани розвитку своєї педагогічної діяльності. Четверта група – це вміння створювати умови для реалізації внутрішніх резервів партнера по спілкуванню та забезпечення його психологічної безпеки. П'ята група – уміння зрозуміти позицію іншого, проявити інтерес до його особистості; інтерпретувати та читати його внутрішній стан за відтінками поведінки, володіти засобами невербального спілкування; прийняти точку зору учня («педагогічна децентрація»); використовувати демократичний стиль керівництва.

Шоста група – це передусім уміння тримати стійку професійну позицію педагога, який розуміє значущість своєї професії та може протидіяти труднощам задля соціальних та загальнолюдських моральних цінностей; реалізовувати та розвивати свої педагогічні здібності; керувати своїм емоційним станом. Сьома група – уміння усвідомлювати перспективи свого професійного розвитку, визначати особливості свого індивідуального стилю.

ПУЕТ

Восьма група об'єднує уміння визначати характеристики знань студентів на початку та в кінці навчального семестру, стимулювати готовність до самонавчання та безперервної освіти. Дев'ята група умінь – за поведінкою студентів визначати рівень їх вихованості та світогляд; бачити особистість студента в цілому, створювати умови для корекції вад характеру, світогляду, розвитку особистості.

Усвідомлення викладачем власних здібностей, шляхів їх формування, вимог до педагогічних знань і умінь, до якостей особистості є запорукою його професійного цілеспрямованого становлення та підвищення педагогічної майстерності.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

К. Г. Боберська, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Нарікання роботодавців на загальну якість освіти, невміння використовувати теоретичні знання на практиці і відсутність практичного досвіду – це не повний перелік тих проблем, з якими зіштовхуються випускники вітчизняних вищих навчальних закладів. Певною мірою їх можна подолати за допомогою впровадження інноваційних технологій навчання, зокрема, кейс-методу.

Загальновідомо, що кейс-метод був введений професором Кристофером Колумбусом Лангделлом для підвищення інтересу до навчання у студентів Гарвардського університету в 70-х рр. XIX ст. Ефективність даної методики підтверджується тим фактом, що вона використовується і дотепер у всіх юридичних американських вишах. Тому найкраще його використовувати саме при викладанні юридичних навчальних дисциплін.

Цінність кейс-методу полягає в тому, що він поєднує право (правові норми) і фактичні ситуації. Використання посібників і конспективних матеріалів робить вищезазначену методику більш ефективною, сприяючи запам'ятовуванню та розвитку вміння дедуктивної аргументації, уможливлює самостійне

розкриття певних правових принципів, норм, інших істотних чинників, які зумовили прийняття того чи іншого судового рішення. У певній формі кейси можна використовувати під час семінарських та практичних занять з юридичних дисциплін, де студенти навчаються застосовувати теоретичні знання на практицій, зокрема, вміння застосовувати норми права для вирішення певних ситуацій [1, с. 66].

Дослідник В. С. Бігун вважає, що «кейс-метод полягає в опануванні права шляхом вивчення, зокрема аналізу, судових справ чи випадків, ситуацій» [1, с. 65]. Це свого роду інструмент, за допомогою якого випускник, не маючи практичного досвіду, за незалежних від нього причин зможе вирішити та запропонувати обґрунтоване рішення реальної практичної ситуації [3].

Слід пам'ятати, що досягнення успішних результатів у вирішенні кейсу чи правової ситуації залежить не тільки від рівня теоретичних знань та творчого підходу студентів, а й від ролі викладача у супроводженні даного процесу. Як зазначає російська дослідниця О. Г. Смолянінова: «Уміння вести дискусію, делікатно направляти її, терпеливо задавати навідні питання, вести студентів до завершальної фази прийняття рішень – дуже важлива частина діяльності викладача» [4]. При викладанні юридичних дисциплін кейси можна використовувати на різних стадіях навчання: в процесі навчання та в процесі контролю знань. Причому, для активного використання студентами норм права, на мою думку, доцільніше подавати правові ситуації без відповіді. Багатовекторні рішення або результати студентів можна буде порівняти з реальними і зробити відповідні висновки.

Методичний апарат та технічне забезпечення кожної навчальної дисципліни складається на основі органічного поєднання інноваційних методів і засобів із традиційними, перевіреними багаторічною педагогічною практикою [2].

Звісно, що можна довгий час вести полеміку щодо «pro et contra» кейс-методу при викладанні юридичних дисциплін. Часто його критикують саме за «ретроспективний характер»

(зосередженні тільки на вивченні «минулого»). Але з іншого боку, більшість правових, судових ситуацій повторюються і мають схожі результати, які студенти зможуть використовувати як заготовки у майбутньому. На мою думку, кейс-метод не потребує тотального постійного використання, так як в Україні не практикується прецедентне право, але дана методика наближує студентів до «живого» застосування норм права, що підвищує їх конкурентноспроможність на ринку праці.

Інформаційні джерела

1. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі / Бігун В. С. – К. : Видавнича організація «Юстиніан», 2006. – 272 с.
2. Дрозденко В. М. Використання інноваційних технологій у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / В. М. Дрозденко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2012_97/Drozd.pdf. – Назва з екрана.
3. Ковальчук М. М. Роль і місце кейс методу (case-study) в успішному працевлаштуванні випускників навчальних закладів [Електронний ресурс] / М. М. Ковальчук. – Режим доступу: http://kovalchuk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/M.M.20Ковальчук. – Назва з екрана.
4. Смолянинова О. Г. Кейс-метод обучения студентов [Електронний ресурс] / О. Г. Смолянинова. – Режим доступу: http://ipps.sfu-kras.ru/sites/ipps/files/publications/57.pdf. – Назва з екрана.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

О. В. Манжура, *к. е. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На початку XXI ст. інноваційні технології здійснюють визначальний вплив на процеси навчання і викладання. Студенти не

тільки здобувають знання, але й мають радикально нові уявлення про те, якою повинна бути їх навчальна діяльність. Це в свою чергу стимулює ВНЗ в умовах конкурентного середовища активно впроваджувати інформаційні технології у навчальний процес, удосконалювати затребувані форми навчання. Сьогодні офіційно визнаними є лише чотири форми навчання: очне, заочне, очно-заочне (вечірнє) і екстернат. У сучасній педагогічній галузі все частіше обговорюється питання дистанційного навчання, як сучасного напрямку розвитку заочної форми навчання (без відриву від виробництва). Процес одержання знань, умінь і навичок у системі дистанційного навчання отримав назву дистанційної освіти. Якщо термін «дистанційне» пов'язувати лише з тією обставиною, що основну частину навчального часу той, кого навчають, проводить на відстані від викладача, та що основними засобами комунікації є письмові (друковані) матеріали незалежно від форми носія чи електронні засоби зв'язку, то дистанційне навчання можна вважати логічним продовженням класичного заочного навчання. З іншого боку дистанційна форма, як освітня технологія може бути успішно інтегрована в будь-яку форму навчання.

Перспектива дистанційного навчання обумовлюється тим, що основою освітнього процесу є цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і можливість контакту з викладачем за допомогою сучасних засобів. Слід сказати, що при аудиторних заняттях значна частина часу й сил викладача витрачається на просту передачу студентам нової інформації. Дистанційне навчання дозволяє перекласти цю функцію на комп'ютер і зосередити основні зусилля викладача на обговоренні більше важких моментів курсу, відповідям на питання. При аудиторних заняттях в одній групі знаходяться студенти з різним рівнем підготовки, і викладач змушений орієнтуватися на середній рівень знань студентів, що обмежує можливості досягти прогресу в навчанні «сильним» і «слабким» студентам. Цей недолік нівелюється дистанційною формою

ПУЕТ

навчання через індивідуальну увагу викладача до кожного студента його рівня знань.

Проте, як показує практика, що інколи дистанційне навчання не спрацьовує так ефективно, як аудиторне. І це наштовхує нас на ряд актуальних питань: чи підходить така форма навчання для всіх студентів? Чи кожен студент свідомий того, що він повинен інтенсивно працювати самостійно, а викладач є лише радник і помічник? Чи використовуючи дистанційну технологію ми підтримуємо студента чи іноді полишаємо його? Ці питання, на наш погляд, є наслідком психологічних бар'єрів студентів та науково-педагогічних кадрів, певної інертності системи освіти та суспільства до нововведень, низької інформованості населення про дистанційне навчання, низького рівня проникнення Internet в селах та селищах, відсутності методичних засад застосування дистанційних освітніх технологій у відповідності до існуючих напрямів підготовки та спеціалізацій, проблема організації – дистанційне навчання реалізується як технологія, а не як окрема форма навчання.

Дистанційне навчання – відносно новий метод. Тому можна сказати, що в даний момент проходить «педагогічний експеримент», що повинний визначити ефективність та підтвердити доцільність дистанційного навчання, як нового етапу розвитку сучасної освіти.

Приємно констатувати, що Полтавський університет економіки і торгівлі є реалізатором передових освітніх технологій та педагогічного експерименту. Університет на ділі формує нову парадигму освіти, в центрі якої стоїть студент та його потреби в освіті.

Інформаційні джерела

1. Трайнев В. А. Дистанционное обучение и его развитие / В. А. Трайнев, В. Ф. Гуркин, О. В. Трайнев. – 2-е изд. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2008. – 294 с.

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ В ОСВІТІ

М. О. Виноградова, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта і наука сьогодні стають пріоритетними чинниками розвитку соціально-економічного, духовного та політичного життя будь-якої країни.

В умовах глобалізації світової економіки, постіндустріального, інформаційного етапу розвитку цивілізації, упровадження інформаційних технологій в усіх країнах Європи здійснюються різні за змістом реформи національних систем освіти. Тому особливої уваги заслуговує сучасний стан, проблеми впровадження та перспективи інновацій в освіту кожної країни.

У контексті приєднання до Болонського процесу перед українською вищою школою постали завдання: внести зміни до структури, змісту, стандартів, форм національної вищої освіти; забезпечити якість підготовки спеціалістів на рівні європейських стандартів, адаптацію навчальних планів, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, розвиток системи неперервної освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Інноваційні методи забезпечують підняття освіти, її багатогранних секторів на якісно новий рівень.

Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу.

Наука про педагогічні нововведення своїм об’єктом визначає процеси розвитку освітніх систем на основі продукування, розповсюдження й освоєння новацій, дослідження ефективності інноваційних змін.

ПУЕТ

Відповідно до досліджень науковців, педагогічна інноватика охоплює такі теоретичні блоки понять і принципів: створення нового в системі освіти та педагогічної науки; сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством; застосування педагогічних новацій, а також система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та управління ними [1].

Як відомо, упровадження означає перетворення практики на основі результатів досліджень за умови обов'язкового їх застосування з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

У світовій педагогічній інноватиці утвердився такий алгоритм (система операцій) упровадження нового: 1) вивчення завдань, передбачених нормативними документами; 2) аналіз практики та зіставлення отриманих в його процесі даних із соціальними вимогами; 3) моделювання еталонних результатів, яких очікують у результаті перетворення педагогічної практики; 4) пошук ідей, рекомендацій, що можуть бути впроваджені; 5) розроблення комплексної програми, яка охоплює закономірності упровадження нового; 6) відбір дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських засобів тощо; 7) теоретична, методична, психологічна підготовка учасників впровадження нового; 8) установлення зв'язку з авторами рекомендацій [2].

Зазначене вище надає можливість зробити висновок про те, що інновація є основною формою розвитку сфери освіти, тоді як управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, – основним механізмом, який визначає її якість та якість освіти в цілому.

Інформаційні джерела

1. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – № 4/2010. – С. 60–72.

2. Світові інновації [Електронний ресурс] // The Economist. – Режим доступу: http://www.innovations.com.ua. – Назва з екрана.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРОДУКТИВНОГО НАВЧАННЯ

А. О. Логвиненко
Бердянський державний педагогічний університет

Тенденції сучасного розвитку освіти вимагають пошуку нових інноваційних підходів організації навчального процесу, як у загальноосвітній школі так і у вищих навчальних закладах. Однією з таких інновацій є продуктивне навчання. Розгляд історії становлення цього феномену в різних системах навчання країн світу надасть можливість передбачити розвиток продуктивного навчання в Україні та визначити його стратегію впровадження у національну систему освіти.

Термін «продуктивне навчання» був введений більш 30 років тому німецькими вченими та педагогами І. Бем і Й. Шнайдером, коли в 1983 р. була заснована «Школа-як-місто Берлін», за аналогією з діючою в США «Школою-як – місто Нью-Йорк». У 1990 р. в Берліні відбулася міжнародна конференція «Вчення через активну дію», що заклала основи Інституту продуктивного навчання в Європі (IPLE).

Продуктивне навчання, на думку авторів, є процес утворення, метою якого є розвиток особистості в співтоваристві, а також вдосконалення самого співтовариства. Цей процес націлений на успішність у діяльності, орієнтованої на продукт, і осмислення цієї діяльності в групі учнів за підтримки педагогів [2].

Термін Productive Learning, який з'явився на початку 90- х років швидко знайшов російський аналог – продуктивне навчання або німецька Produktives Lernen.

З образами Вітмена добре перегукується назва і зміст одного з перших проектів продуктивного навчання, реалізованого в Нью-Йорку і який знайшов аналоги спочатку в Санкт-Петер-

бурзі, Берліні, Пече, а потім у Красноярську, Стокгольмі та багатьох інших містах. Йдеться про проекти «City-as-School», «Місто як школа», «Stadt-als-Schule» і т. п. У центрі цих проектів – перенесення центру ваги навчання зі школи в реальне життя, з'єднання загальноосвітньої підготовки з роботою на місцях практики (те, що ми зараз назвали б розширенням освітнього простору**).**

З самого початку всередині продуктивного навчання вибудовувалася система продуктивного розвитку інтелекту. Характерно, що одна з початкових тем продуктивної діяльності була названа «Discovery as Learning». Публікація відповідних матеріалів була підготовлена Анічковим ліцеєм Санкт-Петербурга. Як попередника цього напрямку продуктивного навчання слід назвати німецьку школу «гештальт-психології». Її активний член М. Вертгеймер так і назвав одну зі своїх основних робіт, що з'явилися ще в середині XX століття, – «Productive Thinking». Ця книга кілька разів публікувалася в російському перекладі під назвою «Продуктивне мислення» [3].

На даному етапі система продуктивних шкіл поширена в 19 країнах Європи, Америці та Росії.

Продуктивне навчання, з точки зору російської психолога А. В. Брушлінського, має на увазі нестандартний, нетрадиційний підхід до організації освітніх процесів, орієнтованих на надання дитині індивідуальної допомоги в його особистісному розвитку і професійному самовизначенні [1].

У продуктивному навчанні, відзначають О. М. Леонтьева і Н. В. Крилова, учні отримують інформацію і знання, насамперед, реального світу. А після вивчення певного освітнього блоку виробляють конкретний продукт, при цьому основною метою є не засвоєння суми знань і не проходження освітніх програм, а реальне використання, розвиток і збагачення власного досвіду [4] .

Останнім часом в Україні продуктивне навчання найчастіше стали розглядати, як процес освіти, метою якого є розвиток особистості в співтоваристві, також удосконалення самого товариства. Цей процес спрямований на успішність у діяльності,

орієнтований на продукт, та осмислення цієї діяльності в групі студентів за підтримки педагогів. Впровадження досвіду європейських систем навчання виводить Україну на новий рівень осмислення сутності освіти, як фактора збагачення країни на різних щаблях розвитку суспільства.

Інформаційні джерела

1. Брушлинский А. В. Психология субъекта / Брушлинский А. В. – М., Алетейя, 2003.
2. Бем И. Характерные особенности проектров в продуктивном обучении [Электронный ресурс] / Бем И., Шнайдер Й. // Как работает продуктивная школа? – 2003. – Вып. 4 (15). – Режим доступа: http://www.values-edu.ru/wp-content/uploads/2011/08/nev_4_2003.pdf]. – Название с экрана.
2. Вертгеймер М. Продуктивное мышление / М. Вертгеймер. – М. : Прогресс, 1987. – С. 18, 27–28.
3. Крылова Н. В. Основные идеи продуктивного образования [Электронный ресурс] / Крылова Н. В., Леонтьева О. М. // Как работает продуктивная школа? – 2003. – Вып. 4 (15). – Режим доступа: http://www.values-edu.ru/wp-content/uploads/2011/08/nev_4_2003.pdf]. – Название с экрана.

ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

О. В. Григоряк, *асистент*
Бердянський державний педагогічний університет

На сучасному етапі розвитку професійної освіти актуальним залишається питання формування культури проектної діяльності. Самореалізація людини в процесі проектування дає можливість створити щось нове, унікальне, корисне суспільству.

Запорукою вирішення проблем, досягнення цілей і реалізації новітніх ідей в творчій проектній діяльності є використання

власного досвіду, особистого таланту та уяви. Результатом творчого процесу є новий, унікальний продукт, що дозволяє поліпшити життя творця або навколишнє середовище і дає можливості для формування культури суспільства.

Проте, ускладнення, що виникають при генеруванні нових ідей, пошуку креативних рішень, гальмують проектну діяльність та затримують реалізацію проекту в цілому. Ці ускладнення викликані труднощами, умовно можна розділити на дві групи: психологічні та організаційні.

Група психологічних труднощів: відсутність самоповаги та довіри, страх невизначеності (ригідність), страх провалу, невдачі, конформізм.

Група організаційних труднощів: відсутність пріоритетів (неорганізованість), лінь і слабка воля, завантаженість свідомості, надлишок інформації, нетерплячість, створення і оцінювання одночасно, синдром «експерта» [1].

Застосування універсальних принципів розвитку культури проектної діяльності студентів у вищих навчальних закладах нададуть можливість частково або повністю усунути зазначені перешкоди, збільшити ефективність та успішність виконання проектів, що в свою чергу покращить процес формування культури проектної діяльності людини. Дані принципи є базовими установками, які допомагають у формуванні результату проектної діяльності:

Правильного рішення не існує. Поставлена задача передбачає певну проблему та завідома невідомий результат. Тож, в процесі роботи створюється нове, неповторне, цікаве рішення, яке за певних умов є абсолютно правильним. Даний принцип дає можливість усвідомити поняття «правильно» та допомагає у боротьбі зі страхом перед критикою та помилками.

Ідеальний результат. Кожне рішення – унікальне, має свої переваги. В проектній діяльності важко передбачити кінцевий результат, тому важливо визначити, які властивості будуть відрізняти нове творіння від існуючих. Це дасть можливість чітко визначити напрям пошуку рішень, уникнути зайвих проб та помилок, зекономити час. Образ кінцевої ідеальності надає

чіткі критерії для формування, коригування та оцінювання знайдених рішень. Отже, суть принципу – спочатку властивості, потім зміст.

Біле на чорному. Необхідність у вирішенні певної проблеми свідчить про те, що існуючі варіанти не досконалі, не відповідають вимогам сьогодення. Ґрунтовне вивчення варіантів рішення проблеми та досвіду роботи в зазначеному напрямку надасть можливість виокремити особливості, слабкі місця, які можна покращити характеристиками нового творіння. Отриманий результат буде суттєво відрізнятись на фоні існуючих, саме це сприяє привернення уваги цільової аудиторії.

Поєднане непоєднання. Пошук креативного рішення передбачає вивчення проблеми за межами галузі, в якій вона виникла. Для здійснення цього існує безліч методів та підходів. Суть принципу полягає у створенні нових творінь шляхом об'єднання і взаємодії певних властивостей, які раніше не були пов'язані один з одним функціонально або тематично.

Не краще, а інше. Вдосконалення рішень приносить деякі зміни, проте вони незначні. Щоб досягти бажаного результату, який відрізнявся би оригінальністю та неповторністю, необхідно не змінювати, а створювати (передбачається щось, чого не будо досі). Іноді для цього необхідно не додати, а, навпаки, звільнитись від певних якостей, характеристик. особливостей. Найважче змінити особистість, спосіб мислення та вираження думок, проте саме такі перетворення цінні, мають вагомий внесок в проектуванні.

Інформаційні джерела

1. Григоряк О. В. Перешкоди на шляху формування культури проектної діяльності та шляхи їх усунення / О. В. Григоряк // Аспекты в реализации научных исследований: материалы XXXII Международной научно-практической конференции по философским, филологическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам (Украина, г. Горловка, 25–26 апреля 2013 г.). – Горлівка : ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2013. – С. 33–35.

ПРОБЛЕМА СТВОРЕННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Н. В. Бахмат, *к. пед. н.*
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Останніми роками, пріоритетним напрямом розвитку освіти є впровадження інформаційних технологій (ІТ), що сприяє доступності освіти, підвищенню ефективності навчання та, в цілому, вдосконаленню навчально-виховного процесу. Державна політика України щодо інформатизації суспільного життя й освіти, розбудови інформаційного суспільства представлена законодавчою базою, зокрема: Законом України «Про Національну програму інформатизації», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», які містять положення про актуальність та доцільність упровадження ІТ в освітню галузь. Ці та інші документи визначають провідним напрямом упровадження інноваційних концепцій, спрямованих на забезпечення різносторонніх освітніх і професійних потреб кожної особистості.

У зв'язку із зазначеним, помітної значимості набуває проблема підготовки вчителів у вищих педагогічних навчальних закладах та, відповідно, формування їхніх професійних якостей у процесі навчання. Зростають вимоги до їхньої практичної та теоретичної психолого-педагогічної підготовленості, формується потреба у нових учителях з цілісним баченням виробничої діяльності, які здатні до самостійного прийняття рішень та володіють спеціальними вміннями і навичками взаємодії й спілкування, сформованими у процесі фахової підготовки у виші.

Окремо слід визнати одну з найважливіших умов модернізації сучасної освіти – підготовку вчителів початкових класів. Адже, ефективність навчально-виховного процесу в початковій школі значною мірою залежить від особистості вчителя, рівня

сформованості його готовності до перманентного процесу модернізації системи освіти.

У зв'язку з цим, педагог в галузі початкової освіти має характеризуватися не лише високим рівнем предметних знань початкової школи, але й здатностями використання у професійній діяльності інноваційних засобів і форм – готовністю до застосування отриманих знань і вмінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-управлінській діяльності.

Тому виникає суперечність між вимогами, що висуває інформаційне суспільство до вчителя початкових класів, та якістю його психолого-педагогічної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах (ВПНЗ), показником якої виступає сформована професійна готовність. Дослідження зазначених запитів актуалізує необхідність науково-обґрунтованих змін у стратегії та структурі їхньої психолого-педагогічної підготовки, зокрема, пошуку нового змісту, інноваційних методів, форм та технологій навчання за використання ІТ.

Аналіз сучасних наукових досліджень демонструє, що інформатизація освіти призвела до підвищення популярності вивчення цього напрямку в освіті та практичному їх використані мережі Інтернет, соціальних й хмарних сервісів.

В останні часи в освіті все більшого поширення набувають хмарні технології, які надають користувачам мережі Інтернет (зокрема і майбутнім учителям початкових класів) доступ до електронних ресурсів та застосування програмного забезпечення в якості on-line сервісів. Аналіз публікацій науковців у напрямку вивчення та впровадження хмарних сервісів дозволив розкрити переваги їх використання в навчально-виховному процесі ВПНЗ: безкоштовність використання; доступність з будь-якого місцезнаходження; відсутність необхідності придбання додаткового програмного та апаратного забезпечення; «зрозумілий» та доступний інтерфейс; економія дискового простору; можливість організації резервного збереження матеріалів; безпека та відкритість освітнього середовища для викладачів і студентів; безпосередня взаємодія: викладач →

навчальна група, викладач → студент, студент → навчальна група, студент → студент; особистісний підхід; можливість застосування різноманітних видів навчальної роботи, on-line контролю й оцінювання рівня навчальних досягнень тощо.

З огляду на це, виникає потреба у вирішенні проблеми, яка полягає в необхідності обґрунтування теоретико-методологічних засад проектування хмаро орієнтованого середовища ВПНЗ як багатоаспектної відкритої динамічної системи, пошуку методологічних підходів, концептуальних положень, принципів, які сприятимуть психолого-педагогічній підготовці вчителів початкових в умовах інформатизації суспільства.

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ОТРИМАННЯ ЯКІСНИХ ЗНАНЬ З БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

О. І. Ільченко, *к. б. н., доцент;*
Т. В. Козицька, *асистент*
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

XXI століття часто називають інформаційним за рахунок зростаючого об'єму інформації і сучасних способів її передачі, що потребує пошуку та впровадження нових підходів у навчанні. Саме тому застосування креативного педагогічного мислення, впровадження інноваційних технологій навчання є актуальним питанням сучасної біологічної освіти.

Аналізуючи суттєві зміни, які відбуваються у системі освіти, слід зазначити, що вони направлені, перш за все, на розвиток особистості та реалізацію її здібностей і можливостей.

В умовах зростання кількості учбового матеріалу та браку навчального часу, постає питання про необхідність застосування ефективних технологій, які мають на меті забезпечення розуміння та засвоєння великого об'єму інформації. Виникає потреба у використанні методик, що забезпечували б легке запам'ятовування матеріалу із залученням усіх видів пам'яті, особливо асоціативної.

На наш погляд, ключову роль у процесі набуття фундаментальних біологічних знань відіграють інноваційні технології навчання, серед яких актуальними на сьогодні є:

– знаково-символічна система, рисуночно-ідеографічне письмо, схемографічні засоби навчання, графічні конспекти;
– метод опорних сигналів, розроблений В. Ф. Шаталовим;
– карти розуму, або інтелект-карти (Mind Map);
– фрейми тощо.

Біологія є різноплановою наукою, яка включає багато розділів, кожен з яких має свою специфіку. Саме тому, на наш погляд, у процесі викладання різних біологічних наук потрібно використовувати методи та технології, які дозволяють найкращим чином висвітлити навчальний матеріал з урахуванням особливостей певного розділу. Так, для викладання зоології вдалим вибором є рисуночно-ідеографічне письмо, що являє собою особливу знаково-символічну систему, яка складається з окремих зображувальних елементів – піктограм та ідеограм. У їх створенні використовуються загальні закони схематизації будь-яких графічних зображень: виділення в них суттєвого, спрощення форми та повторення окремих елементів. Графічні конспекти та опорні сигнали Шаталова допомагають вдало подати матеріал з ботаніки. Опорний сигнал – це графічний символ, що замінює смисл певної інформації, однієї або декількох фраз у тексті підручника. Порівняно з традиційним викладенням матеріалу використання цього методу має ряд переваг: дозволяє сконцентрувати великий обсяг теоретичного матеріалу в єдину чітку і лаконічну систему; у результаті багаторазового повторення забезпечує максимальне запам'ятовування навчальної інформації; активізує слухову і зорову пам'ять; розширює поле внутрішньої свободи учня чи студента; створює позитивну психологічну атмосферу на занятті; дозволяє скоротити час на вивчення теми.

Фрейми є оптимальними при викладанні основ систематики рослин і тварин. Фрейм у навчанні – це каркасна структура надання стереотипної учбової інформації тексту, яка містить слоти – порожні вікна або рядки, що заповнюються учнями (студентами).

Одним з надзвичайно перспективних методів структуризації навчального матеріалу є інтелект-карти. Процес їх створення – майндмепінг – це технологія, яка являє собою принципово

новий спосіб аналітичного надання інформації, що базується на графічному відображенні асоціативних зв'язків. В основі цього методу лежить принцип «радіантного мислення» – природної схильності мозку мислити асоціативно від «центра до периферії». Такий спосіб висвітлення інформації варто використовувати при вивченні цитології, гістології, анатомії та фізіології людини.

Саме тому, з метою покращення якості освіти на кафедрах біології і гістології та ембріології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця в учбовий процес активно запроваджуються інноваційні технології навчання. Вони базуються на теорії опорних сигналів В. Ф. Шаталова, техніках рисуночно-графічного методу, інтелект-картах та фреймах. Це стосується підготовки лекцій-презентацій, розробки індивідуальних завдань, планування діяльності і перевірки знань та рівня засвоєння їх студентами. Наш досвід застосування вказаних педагогічних технологій доводить необхідність широкого використання даного підходу у вищих навчальних закладах: у студентів зростає інтерес до навчання, з'являється творчий підхід до вивчення матеріалу, підвищуються показники успішності завдяки покращенню сприйняття та запам'ятовування великих об'ємів інформації, створюється більш сприятливий психологічний мікроклімат на заняттях.

БІНАРНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК ВИД ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В. А. Вялов;
І. А. Ткаченко
Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього технікуму

У освітньому процесі основною організаційною формою передачі знань, умінь, навичок є заняття. Воно може проводитися в традиційній і нетрадиційній формі. При традиційній формі студент, як правило, є пасивним об'єктом навчання.

Сучасна освітня ситуація в суспільстві вимагає оновлення багатьох сторін педагогічної діяльності, обумовлює необхід-

ність впровадження інноваційних технологій, активних форм і методів навчання.

Педагоги постійно шукають нові форми «пожвавлення» процесу пояснення матеріалу і зворотного зв'язку, які допоможуть активізувати всіх студентів, підвищити їх інтерес до занять і разом з тим забезпечать швидкість запам'ятовування, розуміння і засвоєння навчального матеріалу.

Нетрадиційні заняття – це заняття, які акумулюють методи і прийоми різних форм навчання. Вони будуються на спільній діяльності педагога і студента, на спільному пошуку, на експерименті з відпрацювання нових прийомів з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Серед нетрадиційних форм викладання матеріалу не останнє місце займають бінарні заняття, які засновані на співпраці двох викладачів.

Це творчість двох педагогів, яка переростає і у творчий процес студентів. Чому? Тому, що дослідження будь якої проблеми на грані двох наук – це завжди цікаво, такий вид діяльності посилює високу мотивацію. А чи не це є головним – захопити студентів, стимулювати творчий пошук?

Немає сумнівів, що для ефективного впровадження бінарних занять з метою реалізації міждисциплінарних зв'язків необхідним є поєднання застосування традиційних і інноваційних засобів та форм навчання

На жаль, бінарні заняття в навчальній системі – це виключення з правила. До них вдаються не часто: один, два рази на півріччя. Їх важко співвіднести з навчальною програмою двох, трьох предметів, виникають складнощі з розкладом. Та і часу для підготовки таке заняття вимагає більше, ніж звичайне.

Проте для викладачів Лозівської філії Харківського автомобільно-дорожнього технікуму бінарні заняття поступово перестають бути дивиною.

Ефективність бінарних занять виняткова.

По-перше, поєднуються педагогічні зусилля двох педагогів, що дозволяє на високому рівні проводити навчання. Недоліки в діяльності одного, компенсуються перевагами іншого.

По-друге, об'єднання зусиль двох педагогів сприяє посиленню управління процесом пізнавальної і практичної діяльності. Завдяки бінарному навчанню педагоги мають час, необхідний для вивчення результатів своєї діяльності, тому що зміна провідної ролі в ході заняття одного педагога іншим, зміна пізнавальних навчальних кроків сприяє тому, що педагог має змогу побачити практичні результати своїх дій.

По-третє, посилення індивідуальності навчання. Регулярна зміна навчальних етапів дозволяє виявити тих студентів, які потребують особливої уваги.

По-четверте, полегшується вивчення складних тем. Ці заняття мають велике значення в плані підвищення кваліфікації самих педагогів, їхньої професійної майстерності.

Отже, бінарні заняття сприяють оптимізації навчально-виховного процесу, підвищують зацікавленість студентів і збільшують можливості для їх самовираження і самовдосконалення.

Звичайно, весь навчальний процес переводити на «нетрадиційні рейки» не потрібно. Саме традиційні заняття повинні бути основною формою навчання і виховання, але урізноманітнити навчальний процес нестандартними заняттями необхідно, тому що вони допоможуть активізувати розумову діяльність студента, розвинути їх творчі здібності, підвищити вмотивованість до навчання. А при проведенні відкритих занять нетрадиційна форма занять завжди буде виграшною, оскільки в неї можна включити і ігрові моменти, і оригінальну подачу матеріалу, і різні види колективної і групової роботи студентів.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Н. С. Олексюк, *д. пед. н., доцент;*
С. М. Калаур, *к. пед. н., доцент*
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Становлення соціальної педагогіки як галузі наукового знання вимагає розробки системи професійної підготовки фахів-

ців. З метою підготовки професійно компетентних майбутніх соціальних педагогів необхідно, насамперед, відмовитися від механічної передачі знань на основі репродуктивного підходу. Професійна підготовка повинна бути спрямована на розвиток особистості студента та сприяти його самореалізації. Зазначимо, що самореалізація розглядається науковцями у якості необхідної потреби «кар'єрного росту» особистості та самовдосконалення його у якості компетентного фахівця. Тобто, самореалізація передбачає пошук особистістю власного шляху, вироблення особистісних цінностей, а отже носить індивідуальний характер та перебуває у залежності від рівня сформованості установок та інтересів. Виходячи з цього, доцільно виокремити два види самореалізації: особистісну та професійну. Сьогодні на перший план виходить саме професійна самореалізація, на основі якої майбутній спеціаліст має змогу максимально проявити себе у професійній діяльності як висококваліфікований фахівець, який здатний вирішувати професійні проблеми.

Встановлено, що у сучасній практиці організації навчально-виховного процесу у ВНЗ самореалізація не завжди розуміється як комплексне завдання. Як наслідок, сьогодні спостерігається сильний дисбаланс у співвідношенні проблем інтелектуального і особистісного розвитку при безперечній перевазі першого. Зазначимо ще один негативний факт – проблема розвитку особистості підміняється питанням про механічну передачу сукупності теоретичних знань студентам.

У нашому розумінні, досягнення максимальної самореалізації в професії передбачає, перш за все, цілеспрямований та обдуманий вибір місця навчання. Саме ВНЗ, де здобуває студент майбутню професію відіграє одну із провідних ролей у процесі позитивної професійної самореалізації. Розвиток у студентів уміння самореалізуватися під час навчання як особистості та як суб'єкта майбутньої професійної діяльності обов'язково включає розвиток: інтелекту; емоційної сфери; стійкості до стресів; впевненості у собі й самосприйняття себе у якості майбутнього фахівця; позитивного ставлення до світу й прийняття інших; самостійності, автономності; мотивації самовдосконалення.

Виходячи із вище наведених аргументів, вважаємо, що формувати у майбутніх фахівців уміння досягати максимальної самореалізації необхідно ще під час навчання у ВНЗ за умови використання акмеологічного підходу у процесі фахової підготовки. Саме акмеологічний підхід дасть можливість майбутнім соціальним педагогам досягнути професійного зростання. Сьогодні у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка активно проводяться науково-дослідні роботи, спрямовані на: розробку інтегративних методів формування «акмео-соціуму»; вивчення та практичне впровадження методів формування акмеологічної концепції розвитку професіоналізму; дослідження акмеологічного інструментарію, що спрямований на вдосконалення механізмів самореалізації. На основі акмеологічного підходу можна констатувати, що лише студент у якості «суб'єкта діяльності» може максимально повно реалізувати себе як професіонал. А тому, під час організації навчально-виховної діяльності майбутніх соціальних педагогів, головний акцент необхідно робити на розвитку у студентів позиції суб'єкту діяльності, що в максимальній степені сприятиме їх самореалізації.

Таким чином, на основі акмеологічного підходу, професійну підготовку майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ можна розглядати у якості закономірних змін їх у якості індивіда, особистості та об'єкту діяльності. У результаті власних досліджень, ми прийшли до розуміння того, що самореалізація можлива лише на основі досягнення студентом особистісної зрілості. У нашому розумінні особистісна зрілість є критерієм особистісного зростання та виявом особистісного потенціалу. Тобто, студент розвивається та самоактуалізується за рахунок внутрішніх ресурсів, а не штучно, на основі зовнішньої мотивації з боку викладача чи батьків, які його до цього спонукають. Професійна діяльність викладача ВНЗ повинна бути спрямована на допомогу студентові у формуванні особистісної зрілості, що сприяє перетворенню його на цілісну особистість, яка знаходить сили для подолання життєвих обставин та є спрямованою на професійну та особистісну самореалізацію та досягнення вершини («акме») у цьому процесі.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ

Т. В. Корольова

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

Сьогодні в усьому світі дедалі більше зростає попит на спеціалістів, які мають не лише глибокі професійні знання, але й високу духовну культуру, тобто володіють сформованою фаховою культурою. Формування фахової культури майбутніх спеціалістів передбачає необхідний рівень професійних та морально-етичних якостей, належний ступінь володіння фаховими компетенціями, що формуються у процесі оволодіння цими якостями.

У сучасних вищих медичних навчальних закладах процес навчання має бути побудований таким чином, щоб навчити студентів: шукати, збирати, опрацьовувати й інтерпретувати інформацію, пов'язану з охороною здоров'я, з різних баз даних і джерел; отримувати інформацію стосовно пацієнта з клінічної системи даних; застосовувати інформаційні й комунікаційні технології як допоміжні в діагностичних, терапевтичних і профілактичних заходах, а також з метою спостереження і контролю за станом здоров'я; розуміти сфери застосування й обмеження інформаційних технологій; вести записи власної медичної практики для її аналізу і вдосконалення.

При цьому студенти мають оволодіти такими уміннями: роботи з різними джерелами інформації (словниками, довідниками); самостійно шукати, систематизувати, аналізувати, відбирати й інтерпретувати інформацію, необхідну для розв'язання навчальних завдань; організовувати, перетворювати, зберігати й передавати інформацію; використовувати отриману інформацію в доповіді, презентації, дискусії, обговоренні, під час написання курсової, дипломної робіт; використовувати інформаційні прилади; застосовувати для розв'язання навчальних завдань інформаційні й телекомунікаційні технології. Володіння зазначеними

уміннями забезпечує сформованість фахової культури студентів-медиків.

Аналіз науково-педагогічної літератури та досвід практики свідчить, що формування фахової культури студентів-медиків залежить від: якості навчального процесу, організованого професорсько-викладацьким складом ВНЗ; вміння студентів аналізувати власну роботу та творчо підходити до її виконання; виконанням ряду педагогічних умов. До цих умов відносимо:

– орієнтацію на розвиток гуманістичної спрямованості особистості майбутнього лікаря, тобто на розвиток в особистості системи потреб і мотивів, яка визначає рівень сформованості гуманістичної спрямованості фахівця;

– запровадження суб'єкт-суб'єктного підходу під час вивчення гуманітарних дисциплін. Згідно означеної умови, вплив суб'єкта змінює не тільки об'єкт, але і сам суб'єкт. Тобто, у процесі діяльності і суб'єкт, і об'єкт зазнають впливів одне на одного, що і дає підстави розглядати кожного з них і як суб'єкта, і як об'єкта діяльності;

– вдосконалення іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лікарів, під якою розуміємо складне, інтегральне особистісне утворення, що уможливлює здатність особистості комунікувати у процесі іншомовного фахово зорієнтованого спілкування, а також створювати й управляти дискурсами на медично-професійну тематику;

– стимулювання самостійної роботи майбутніх фахівців медичної сфери у процесі гуманітарної підготовки, тобто діяльності, обумовленої самостійним пошуком майбутнім фахівцем відповіді на будь-яку проблему, з метою досягнення результатів, які мають об'єктивну чи суб'єктивну новизну та оригінальність, а також прогресивність, за умов володіння засобами організації цієї діяльності;

– введення елементів навчально-педагогічного тренінгу як засобу формування фахової культури майбутнього лікаря. Навчальний тренінг – це активна навчальна діяльність студента, під час якої майбутні фахівці виконують тренінгові вправи,

адаптовані до майбутньої професійної діяльності під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів, що відповідають сучасним вимогам до професійної діяльності.

Таким чином, аналіз професійної підготовки майбутніх лікарів, дослідження рівня їх фахової культури дає змогу зробити висновок про те, що формуванню професійної культури майбутніх лікарів сприятиме забезпечення певних педагогічних умов, які спрямовані на стимулювання викладачів до творчої роботи і студентів – до професійного самовдосконалення. Разом з тим, ці умови вимагають комплексної реалізації, адже вони взаємопов'язані і не можуть діяти ізольовано одна від одної.

ПАКЕТ ОФИСНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ OPENOFFICE.ORG В СТАТИСТИЧЕСКОМ ПРОГНОЗИРОВАНИИ

Г. Г. Волков, *к. т. н., доцент;*
Е. А. Григорьев, *к. ф.-м. н., доцент;*
В. В. Алексеев, *к. т. н., доцент*
Чебоксарский кооперативный институт Российского университета кооперации

В институте несколько лет работает магистратура по направлению подготовки 230700.68 «Прикладная информатика», магистерская программа «Прикладная информатика в коммерческих организациях». В ходе лекционных и практических (лабораторных) занятий по дисциплине «Математическая статистика и прогнозирование» магистранты неоднократно поднимали вопросы использования различных информационных технологий для обработки статистических данных для последующего прогнозирования. Этот интерес магистрантов и явился основанием появления методического указания [1], учебного пособия [2] и данной обобщающей работы.

Выбор офисного пакета OpenOffice.org Calc был вызван тем, что:

1) требования к системным ресурсам новых версий MS Windows 8 и Office 2013 достаточно высоки, что делает

работу на имеющейся компьютерной базе крайне некомфортной;

2) OpenOffice.org, как и Libre Office, является кроссплатформенным полнофункциональным офисным пакетом, а подготовка школьников в области информационных технологий ориентирована на использование этого программного обеспечения в рамках Федеральной программы;

3) открытый код – это безопасность, независимость и экономия.

При использовании OpenOffice.org Calc магистрантов интересовали не только возможности программы, но и ее достоинства, недостатки и перспективы дальнейшего применения на практике.

Особенно большой интерес у них вызвало совместное использование OpenOffice.org Calc и MS Excel при реализации конкретных методов прогнозирования по опытным статистическим данным и сравнительный анализ работы с пакетами.

Среди несущественных отличий стоит отметить непривычную организацию интерфейса. Например, в *Редакторе формул* формулу можно выбрать как из соответствующих пунктов меню, так и ввести полностью вручную. Имеются некоторые особенности использования *Диаграмм*. Настройка деталей *Диаграммы* в Calc может быть осуществлена не менее «тонко», чем в Excel. И, хотя некоторые типы диаграмм отсутствуют, они часто могут быть заменены альтернативными.

Перейдем к существенным различиям. В OpenOffice.org отсутствует Пакет анализа (*Анализ данных*). Поэтому приходится искать альтернативные, долгие и гораздо более трудоемкие методы вычисления интересующих параметров. Плюсом в данном случае является то, что магистранты в процессе такого поиска, как правило, только расширяют свой кругозор в информационном поле.

Среди функциональных возможностей OpenOffice.org Calc, следует отметить следующие моменты:

– совместимость с различными операционными системами;

– совместимость с документами, созданными в популярных офисных пакетах;

– поддержка большого количества форматов файлов;

– формат файлов (.ods) пакета OpenOffice.org весьма перспективен. Calc поддерживает .xls-формат таблиц Excel.

Считаем, что офисный пакет OpenOffice.org, как и Libre Office, вполне удовлетворяет запросы магистрантов при изучении учебной дисциплины «Математическая статистика и прогнозирование».

Информационные источники

1. Волков Г. Г. Математическая статистика и прогнозирование : метод. Указания / Волков Г. Г., Григорьев Е. А., Алексеев В. В. – Чебоксары : ЧКИ РУК, 2012. – 60 с.
2. Алексеев В. В. Эконометрика и табличный процессор OpenOffice.org Calc : лабораторный практикум / Алексеев В. В., Волков Г. Г., Григорьев Е. А. – Чебоксары : ЧКИ РУК, 2011. – 220 с.

АНАЛІЗ ВАЖІЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРАФІЧНОГО РЕДАКТОРА «КОМПАС»

О. І. Порхунов, *асистент;*
О. Г. Любимов, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Створення нових сучасних машин і механізмів і грамотна їх експлуатація вимагає застосування відповідних методів дослідження на сучасному рівні і підготовки спеціалістів, що володіють цими методами. Спеціалісти – технологи, що стикаються з експлуатацією машин, повинні добре знати за профілем підготовки основні види механізмів та їх кінематичні і динамічні властивості. Ці знання необхідні для розуміння принципів роботи окремих механізмів та їх взаємодії в машині, а також для усунення можливих неполадок і відмовлень у роботі під час експлуатації.

В навчальних планах для підготовки бакалаврів і спеціалістів за напрямом 6.051701 «Харчові технології та інженерія» в рам-

ках навчальної дисципліни «Прикладна механіка» відводиться час на ознайомлення з окремими розділами курсу теорії механізмів і машин. Але цих знань для підготовки, наприклад, магістерських робіт, пов'язаних з удосконаленням і створенням нових машин і механізмів, недостатньо. Для цього потрібні міцні і узагальнені теоретичні знання, які можна отримати і закріпити тільки під час розв'язання конкретної комплексної інженерної задачі по дослідженню і розрахунку механізмів і машин. Для задоволення попиту на потрібну інформацію на кафедрі загальноінженерних дисциплін складено аналіз важільного механізму на прикладі кривошипно-повзунного механізму, який містить структурний, кінематичний і динамічний аналіз.

Дослідження механізму нами виконано за допомогою графічного редактора «Компас-3D V13». Кінематичний аналіз проведено методом планів. Контроль отриманих швидкостей і прискорень проведено за методом кінематичних діаграм. Для одного із положень механізму, яке потім використовується для проведення силового аналізу, розбіжність при визначенні швидкості за цими методами склала не більше 1,5 %. Далі, на підставі вихідних даних проведено силовий аналіз механізму для одного положення. Силовий аналіз закінчено силовим розрахунком вхідної ланки для цього положення. Зрівноважувальна сила визначена за методом важеля Жуковського, тому що цей метод дозволяє уникнути послідовного визначення усіх реакцій в кінематичних парах механізму.

Відомо, що практичне розв'язання аналітичної задачі по визначенню закону руху механізму виявляється дуже складним, тому, як правило, прибігають до наближеного визначення руху механізму. Тому що розглядуваний механізм має один ступінь рухливості, то його замінено простою моделлю, що складається тільки з однієї ведучої ланки (кривошипа). Як слід з рівняння Лагранжа II роду, при приведенні сил повинно виконуватись рівність елементарних робіт, а при приведенні мас – рівність кінетичних енергій. Ця умова покладена в основу подальших робіт.

Вибравши за ланку приведення кривошип, визначили приведений момент сил корисного опору $M_{к.о}$ для 12 положень механізму і побудували діаграму моментів сил корисних опорів $M_{к.о} = f\ \varphi_1$. Графік робіт сил корисних опорів $A_{к.о} = f\ \varphi_1$ отримали методом графічного інтегрування залежності $M_{к.о} = f\ \varphi_1$. Графік приведених моментів рушійних сил $M_{руш} = f\ \varphi_1$ отримали шляхом графічного диференціювання графічної залежності $A_{руш} = f\ \varphi_1$. Тому що приведений момент рушійних сил $M_{руш}$ має постійну величину у всіх положеннях механізму, то його робота буде пропорційна куту повороту φ_1 кривошипа. З іншого боку ця робота буде дорівнювати $A_{к.о}$ у кінці циклу. З'єднавши початок координат (точку O) з кінцем діаграми $A_{к.о}$ відрізком, одержали діаграму рушійних сил $A_{руш}$. Далі побудували діаграму приростання кінетичної енергії $\Delta T = f\ \varphi_1$ машини з маховиком. Визначили кінетичну енергію машини без маховика за відомими формулами для 12 положень і побудували діаграму кінетичної енергії машини без маховика. Наприкінці побудували діаграму $\Delta T_M = f\ \varphi_1$, яка характеризує зміну кінетичної енергії маховика за сталий період руху. Задаючись граничною величиною коефіцієнта нерівномірності ходу машини δ і користуючись діаграмою $\Delta T_M = f\ \varphi_1$, можна знайти величину приведеного моменту інерції маховика, а потім і його розміри.

Отже, запровадження графічного редактора дозволило усунути один з важливих недоліків аналізу механізмів методом планів – невисоку точність.

Результати дослідження свідчать також про те, що його запровадження дозволило:

– суттєво скоротити час на виготовлення документації;

– отримати нові елементи і моделі на підставі раз спроектованого прототипу.

СИСТЕМЫ АВТОМАТИЗИРОВАННОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ – ОСНОВА ОБРАЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННОГО ИНЖЕНЕРА

Е. П. Тимашов, *к. т. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

Перед современным инженером стоит ряд задач, решение которых основано на достаточном багаже знаний, полученных в учебном заведении. Формирование специалиста в ВУЗе происходит поэтапно, и основывается на изучении блока общеинженерных дисциплин. В процессе своей профессиональной деятельности инженер решает задачи на основе изучения и разработки технической документации, основная часть которой представляется в графической форме. Технические чертежи являются универсальным языком инженера, необходимым при создании изделий в машиностроении, проектирования зданий и сооружений, а также при эксплуатации технологического оборудования.

Практика преподавания данной в дисциплины, в сопоставлении с деятельностью профессиональных инженеров показывает, что у выпускников инженерных специальностей наблюдаются определенные «пробелы» в знаниях. Связано это, естественно, с существующим разрывом между теорией и практикой, между обучением и реальным производством.

Для решения данной проблемы предлагается ряд взаимосвязанных мероприятий:

– привлечение профессиональных инженеров к процессу обучения;

– внедрение в процесс обучения систем автоматизированного проектирования;

– закрепление и расширение знаний в области инженерной графики при изучении последующих дисциплин;

– внедрение инновационных форм обучения.

Существует большое количество систем автоматизированного проектирования (САПР), которые могут быть использо-

ваны в процессе обучения. Лидерами в производстве таких программных продуктов являются продукты Autodesk, Inc (США) и отечественная компания ЗАО Аскон.

Основным программным продуктом компании Аскон является система автоматизированного проектирования КОМПАС-3D. Основные возможности и преимущества программы:

– создание двухмерных чертежей и различной конструкторской документации в соответствии с государственными стандартами Российской Федерации;

– создание трехмерных моделей деталей и трехмерных сборок;

– библиотеки современных материалов и стандартных элементов;

– набор библиотек для автоматизации инженерных расчетов.

Библиотеки позволяют свести к минимуму время инженерных расчетов, повысить их точность и производить практически все виды таких расчетов.

Начиная с версии 13, в программе КОМПАС представлен модуль расчета напряженно-деформированного состояния стержневых, пластинчатых, оболочечных и твердотельных конструкций, а также их произвольных комбинаций.

В Белгородском университете кооперации, экономики и права обучаются студенты инженерных специальностей и направлений подготовки: «Технология хлеба, кондитерских и макаронных изделий», «Технология продуктов общественного питания», «Технология продуктов питания», учебными планами которых предусмотрено изучение дисциплины «Начертательная геометрия. Инженерная графика». Опыт преподавания данной дисциплины показывает, что студенты достаточно быстро осваивают САПР КОМПАС за счет понятного и доступного интерфейса программы. Кроме этого практикуется ряд инновационных методик обучения. Например, лабораторные работы проводятся в компьютерном классе, с мультимедийным оборудованием, которое позволяет преподавателю демонстрировать

ПУЕТ

на большом экране процесс выполнения лабораторной работы и отвечать на вопросы студентов, показывая приемы работы с программой и основные операции в реальном времени. Кроме этого, чтение лекций дополняется выводом на проекционный экран подробных методик и алгоритмов геометрических построений, в том числе и с анимированными чертежами.

Использование систем автоматизированного проектирования позволит повысить качество образования инженерных кадров, профессионализм будущих инженеров и развитие отраслей народного хозяйства.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УНІВЕРСИТЕТУ

Є. І. Івченко, *к. т. н., доцент;*
В. І. Божко
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта у XXI столітті набуває особливого стратегічного значення. Україна вступила в епоху науки та інформації, що не може не позначитися на процесах підготовки фахівців у ВНЗ України. Саме новітні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стають основною продуктивною силою й гарантують конкурентоспроможність країни в глобалізованому світі, що особливо актуально сьогодні в умовах наслідків світової економічної кризи, а компетентність випускників ВНЗ визначає їх місце й роль у професіональній спільноті. Існує навіть перелік умінь і навичок «студента XXI століття»:

- здатність до адаптації в нових ситуаціях;
- розвинені комунікативні навички;
- творчість і зацікавленість;
- критичне і системне мислення;
- цифрова і медійна грамотність;
- здатність до співпраці, командної роботи;
- навички розпізнання і вирішення проблемних ситуацій;
- потреба безперервної самоосвіти і самовдосконалення.

Тому, забезпечення високої якості освіти фахівців відповідно до європейських стандартів є першочерговим завданням сучасних університетів. Таке завдання не може бути вирішено за допомогою стандартних рішень і традиційних прийомів, оскільки мають враховувати специфічні особливості окремих ВНЗ і роботодавців, стадію життєвого циклу конкретної галузі економіки, споживачів освітніх послуг тощо [1].

Одним із головних шляхів вирішення проблеми ми бачимо у використанні інноваційних ІКТ для формування концептуальних підходів створення єдиного інформаційного простору університету. Саме тому, у ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» створено всі умови для ефективного використання новітніх ІКТ у навчальному процесі [2, 3]. Для того, щоб забезпечити подальше зростання конкурентоспроможності університету й одночасно стимулювати поліпшення якості освітньої діяльності, ректорат забезпечує системне управління навчанням за міжнародними стандартами менеджменту, маючи Сертифікат Міжнародної мережі сертифікації (IQNet) та Німецького органу сертифікації системи управління якості (DQS GmbH) про відповідність міжнародним стандартам якості серії ISO-9001:2008 [1]. З метою забезпечення інноваційного характеру розвитку освітньої діяльності в університеті діє та постійно вдосконалюється електронна інформаційна система, бо традиційна інформаційна система вже не здатна адекватно реагувати на виклики, які ставить сучасне життя. Вживаються відповідні заходи щодо внесення змін до традиційної моделі інформаційного простору університету. Найбільш ефективні кроки з трансформації інформаційного простору з метою підготовки компетентних випускників здійснюються в напрямку запровадження електронного навчання, що ґрунтуються на новітніх ІКТ:

– MOOC – масові відкриті он-лайн курси;
– WiKi – спеціалізовані електронні енциклопедії;
– M-learning – мобільні технології;
– BYOD – особисті електронні засоби студентів;
– Socials – відкриті соціальні сервіси;
– створення індивідуального мережевого середовища студента e-learning;

– ігрові (на розвиток логіки) технології;
– хмарні технології (SaaS, IaaS, PaaS, DaaS, WaaS, EaaS).

Таким чином, використання новітніх ІКТ дозволяє формувати компетентних фахівців, а університет послідовно запроваджує сучасні освітні інновації та новітні ІКТ відповідно Національної доктрини розвитку освіти та Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки, схваленої Указом Президента України від 28.04.2004 р. № 493, з метою досягнення європейських стандартів у вищій школі й переходу до інноваційної моделі економічного зростання та розвитку високотехнологічного супроводу освітньої діяльності.

Інформаційні джерела

1. Нестуля О. Шляхи набуття нових конкурентних переваг і досягнення нового рівня конкурентоспроможності випускників університетів економічного профілю / О. О. Нестуля, В. П. Косаріна // Проблеми функціонування вищих навчальних закладів економічного профілю : всеукр. наук.-практ. конф., 22–23 жовт. 2009 р. : матеріали конф. – Полтава, 2009. – С. 9–12.
2. Івченко Є. Інноваційні інформаційні технології навчання студентів / Є. І. Івченко // Студентський путівник. Довідкове видання. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2007. – С. 67–73.
3. Івченко Є. Порадник для роботи з інформаційними технологіями та системами ПУСКУ / М. Є. Рогоза, Є. І. Івченко, М. О. Недаєва. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 77 с.

РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ЭСТЕТИКА И ДИЗАЙН ТОВАРОВ»

Н. И. Волошко, *к. т. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

Современные методы обучения, предполагающие акцент на индивидуальном подходе к студенту, позволяют более грамотно развивать профессиональный потенциал будущих специалистов.

Одной из задач преподавателя является выявление индивидуальных личностных особенностей учащихся. Такие способности определяются теми объективными требованиями, которые ставит перед будущим специалистом конкретное направление деятельности.

Таким образом, в процессе обучения необходимо не только обеспечивать учащихся необходимыми знаниями по изучаемым дисциплинам, но и создавать условия для выявления личностных особенностей учащегося. В дальнейшем такой подход позволит учащимся правильно определиться с выбором вида деятельности.

«Ученик – это не сосуд, который надо наполнить, а факел, который надо зажечь». Так, много веков назад древнегреческий философ, биограф, моралист Плутарх из Херонéи.

Не имеет значение название преподаваемой дисциплины. Важен грамотный подход преподавателя к раскрытию способностей учащегося.

На занятиях по дисциплине «Эстетика и дизайн товаров» нами формируются личностные понятия красоты, эстетики, эстетических свойств объектов предметного мира путем изучения художественных стилей мировой культуры, принципов цветового оформления и композиционного решений товаров, типов колоритов внешности, промышленной графики, геральдики, основных понятий и современных тенденций развития дизайна товаров, а также модных направлений.

С учетом выявленных индивидуальных особенностей учащихся в процессе проведения занятий создаются условия для формирования направлений развития личностного подхода к стилевому, цветовому, композиционному решению разработки объектов предметного мира.

Итоговым занятием является создание каждым учащимся нового товара и разработка полного технического описания, выражающего его личностное понимание красоты.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ СОЦІОЛОГІЇ

С. Ж. Верезомська, *к. і. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Питання якості вищої освіти в Україні останнім часом неодноразово ставало предметом широкого обговорення. Одним із головних методів підтримання високого освітнього рівня вітчизняних вузів та подальшого вдосконалення підготовки студентів сьогодні є широке впровадження інноваційних форм навчання. Інноваційні технології охопили сьогодні практично всі сторони навчального процесу: форми його організації, зміст навчальних дисциплін, навчально-пізнавальну діяльність.

До інноваційних освітніх методів сьогодні прийнято відносити: інтерактивне навчання, метод проектів та комп'ютерні технології. Всі вони дозволяють відійти від традиційних засобів заучування та репродуктивного відтворення інформації й спираються на продуктивне, творче мислення та активну діяльність студентів у процесі навчання. Завдяки цьому опанування навчальною дисципліною будується таким чином, що студенти вчаться критично осмислювати, розв'язувати проблеми на основі аналізу ситуаційних задач та більш глибоко осмислювати отриману інформацію.

Використання інноваційних технологій навчання також суттєво змінює ролі самих учасників освітнього процесу. Так викладач окрім традиційних функцій починає виконувати роль менеджера, й студенти стають більш активними й творчими учасниками навчання.

Серед широковідомих інноваційних методів, що сьогодні застосовуються при викладання навчальних дисциплін при опануванні соціологією та іншими дисциплінами соціально-гуманітарного циклу найбільш актуальними, на мою думку, є наступні:

- проблемні лекції;
- семінари-диспути;
- ділові, рольові ігри та імітаційні тренінги;
- виконання групових проектів та ін.

Стисло розглядаючи кожен з вищенаведених типів інноваційних технологій інтерактивного навчання слід зупинитися на їх перевагах у порівнянні з традиційними методами.

Проблемна лекція, як один із головних засобів подачі інформації з дисципліни, не тільки ставить ряд питань перед слухачами, а й моделює реальні протиріччя сучасного життя через теоретичні концепції. В процесі лекції завдяки активній взаємодії викладача із студентською аудиторією відбувається спільний пошук можливих шляхів виходу із різних ситуацій, пов'язаних з професійними та соціальними проблемами. Інтерактивна взаємодія на лекціях сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів й кращому засвоєнню матеріалу.

Також актуальними при вивченні соціології є семінари-диспути, які не тільки дозволяють провести колективне обговорення соціальних проблем та питань, що винесені на вивчення з дисципліни, а й розвивають у студентів здатність вести аргументовану полеміку, захищати свої погляди, чітко висловлювати свої думки.

Важливими засобами активізації процесу вивчення соціології виступають ділові, рольові ігри та імітаційні тренінги. В процесі проведення таких занять студенти мають можливість продемонструвати свої знання та навички з розв'язання різноманітних соціальних проблем в процесі ігрового моделювання ситуації. Це сприяє більш глибокому розумінню сутності соціальної взаємодії у групах та усвідомлення значенню адекватного виконання своїх інституціонально-рольових обов'язків у суспільстві в цілому.

Виконання студентами групових проектів в процесі вивчення соціології з наступною презентацією їх результатів перед студентською аудиторією має теж велике значення. Подібна діяльність сприяє більш глибокому вивченню теоретичних питань з дисципліни та покращує здатність студентів вступати у колективну взаємодію, підтримувати міжособистісні відносини для досягнення спільної мети та колегіального вирішенню проблеми.

Таким чином можна зазначити, що використання інноваційних технологій навчання в процесі опанування студентами соціології значно розширює можливості підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців й всебічно розвинутих соціально-зрілих особистостей.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ З МАРКЕТИНГУ

В. В. Дворніченко, *к. е. н., доцент;*
О. В. Вареник, *магістр*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Освіта є складовою «людського капіталу», тому її ефективна організація забезпечує виробництво та відтворення його відповідно потребам споживачів. В наш час перехід до інформаційного суспільства прискорив процес широкого використання інформаційно-комунікативних технологій. Таким чином, мережа Інтернет пропонує необмежені ресурси, які дають змогу отримувати освіту незалежно від місця знаходження, а також, дозволяє зробити викладача і студента рівноправними партнерами у здійсненні процесу трансляції знань.

В умовах сучасної ринкової економіки маркетинг є найважливішим інструментом бізнесу. Він охоплює практично всі сфери комерційної діяльності, включаючи виробництво, торгівлю та сферу послуг, а також некомерційну сферу. Ділові люди розуміють, що для досягнення успіху необхідно мати повну та достовірну інформацію про стан ринку і перспективи його розвитку, а також про потреби й запити споживачів.

Актуальність маркетингу, в міру формування в нашій країні цивілізованих ринкових відносин, із кожним днем зростає все більше й більше. Роль і значення розвитку дистанційного навчання в сфері маркетингу характеризується новою формою надання освітніх послуг, яка відповідає вимогам часу.

Маркетинг, як філософія сучасного бізнесу, повинен використовувати новітні методики, які пов’язані із навчанням людей, а дистанційні технології дозволяють значно розширити інформаційне поле.

Основна мета дистанційного навчання – дозволити вчитися бажаючим, у кого є прагнення одержати професію у сфері маркетингу, здобути другу вищу освіту або підвищити кваліфікацію. Успішність дистанційного навчання з маркетингу багато в чому залежить від організації навчального матеріалу. При цьому необхідно враховувати загальнодидактичні принципи створення навчального курсу, вимоги, котрі диктуються психологічними особливостями сприйняття інформації з екрана і на друкованій основі, ергономічні вимоги, а з іншого боку, максимально використовувати можливості телекомунікаційної мережі і сучасних інформаційних технологій.

Отже, основні напрямки в розвитку нової освітньої системи орієнтовані на реалізацію високого потенціалу комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Саме технологічний базис нових інформаційних технологій дозволяє реалізувати одну з головних переваг нової освітньої системи – навчання на відстані.

Дистанційне навчання – нова форма організації навчального процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента за допомогою інформаційних ресурсів. Системи дистанційної освіти економічно вигідні державі, навчальним закладам і самим студентам. Під впливом сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, а також у процесі становлення в сфері освіти ринкових відносин формуються нові моделі університетів, в яких поєднуються традиційна освіта і різноманітні форми (організаційні структури) дистанційного навчання.

Таким чином, здобуті навички співробітництва на основі дистанційних курсів можуть бути використані в подальшому не тільки для навчання, а й для практичної діяльності фахівців-маркетологів (можна брати участь у виконанні великих проектів, не виїжджаючи за межі міста, країни).

Інформаційні джерела

1. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2008–2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=1153-%EF.

2. Дистанційне навчання. Дистанційний курс : навч. посіб. / В. М. Кухаренко Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, М. В. Савченко. – Харків : ХДПУ, 2011. – 216 с.
3. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. Схвалено постановою Президента Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1–7/6–150.
4. Солодовник А. О. Інформаційний супровід дистанційного курсу / А. О. Солодовник, В. Д. Шарко. – Херсон, 2010. – Вип. № 8.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ «НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» – ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Н. І. Огуй, *к. е. н., доцент;*
Ю. В. Городницька, *методист;*
К. І. Шевченко, *методист*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Головна мета реформування вищої освіти в Україні – поліпшення якості підготовки студентів та забезпечення підприємств конкурентоспроможними фахівцями. Досягнення цієї мети можливе лише за умови постійного поліпшення якості управління навчально-методичним забезпеченням навчального процесу та використання сучасних освітніх технологій, у т. ч. інформаційних.

Забезпечити цілісну уяву про навчальний процес з певної навчальної дисципліни, відобразити єдність цілей навчання, його змісту та організаційних форм можна лише шляхом створення навчально-методичного комплексу дисципліни (НМКД). Навчально-методичний комплекс дисципліни є презентацією змісту та організації навчального процесу з окремої навчальної дисципліни.

Навчально-методичний комплекс дисципліни визначає сукупність дидактичних і методичних документів, спрямованих на реалізацію освітніх послуг певної науки або галузі знань, обсяг знань, якими повинен оволодіти студент відповідно до вимог

освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього фахівця, відображає загальну методику викладання навчальної дисципліни, характеризує методичне забезпечення, складові та механізм оцінювання знань студентів. Він розробляється на 5 років та може змінюватися в результаті змін освітньо-професійної програми підготовки фахівця та інших стандартів освіти з метою поліпшення якості викладання, повного відображення сучасного стану науки та практики.

Навчально-методичний комплекс дисципліни повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації та її сприйняття; закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, їх застосування й контролю; реалізацію основних функцій освітнього процесу (освітньої, виховної та розвиваючої). НМКД розроблюються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

Навчально-методичні матеріали, що включаються в НМКД, повинні відповідати сучасному рівню розвитку науки, техніки та технології; передбачати логічно послідовний виклад змісту навчального матеріалу, використання сучасних методів і технічних засобів навчального процесу, що дозволяють студентам глибоко освоювати навчальний матеріал і набувати вмінь. Усі начально-методичні матеріали навчальної дисципліни розробляються відповідно до затверджених навчальної та робочої навчальної програми.

НМКД розробляє науково-педагогічний працівник (колектив науково-педагогічних працівників) кафедри, які забезпечують викладання змісту навчальної дисципліни відповідно до навчального плану підготовки студентів відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня за напрямом підготовки (спеціальністю). Завідувач кафедри та науково-педагогічні працівники кафедри є відповідальними за якісну підготовку НМКД.

Терміни розробки (оновлення) НМКД визначаються завідувачем кафедри, фіксуються у протоколі засідання кафедри. Підготовка структурних елементів НМКД включається до індивідуального плану роботи викладача.

ПУЕТ

Завідувач (заступник з навчально-методичної роботи) кафедри проводить моніторинг термінів підготовки НМКД та його якості, оцінює якість викладання навчальної дисципліни й підготовки НМКД шляхом вивчення матеріалів НМКД та відвідування навчальних занять з даної навчальної дисципліни.

Результати внутрішнього контролю змісту та якості НМКД відображаються у протоколах засідання кафедри.

Зовнішній контроль змісту та якості НМКД (у формі внутрішнього аудиту процесу «Навчально-методичне забезпечення») в університеті здійснює науково-методичний центр управління якістю діяльності та науково-навчальний центр.

Об'єктами внутрішнього аудиту даного процесу є:

- своєчасність визначення відповідальних осіб за розробку НМКД з відповідної навчальної дисципліни;
- включення підготовки НМКД до індивідуального плану роботи викладача та плану навчально-методичної роботи кафедри;
- своєчасність розгляду, рецензування й затвердження робочої навчальної програми навчальної дисципліни;
- своєчасність замовлення основної й додаткової навчальної й навчально-методичної літератури для бібліотеки;
- готовність структурних елементів НМКД до використання в навчальному процесі;
- якість розроблених структурних елементів НМКД, їх відповідність сучасному рівню розвитку науки, методики й технології здійснення навчального процесу.

Результати внутрішнього аудиту надаються завідувачу кафедри для розгляду на засіданні кафедри та прийняття відповідних корегуючих і запобіжних дій. Пропозиції щодо вдосконалення управління процесом «Навчально-методичне забезпечення» подаються декану відповідного факультету, першому проректору та ректору.

Якісне управління процесом «Навчально-методичне забезпечення» на кафедрах, відповідальність науково-педагогічних працівників у межах цього процесу дозволить забезпечити підвищення ефективності навчальної діяльності студентів і посилення конкурентоспроможності університету на ринку освітніх послуг.

ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ТОВАРІВ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТОВАРОЗНАВЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В. О. Назаренко, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Суспільно-економічні умови в країні, зростання рівня конкуренції на ринку праці висувають нові вимоги до майбутніх фахівців. Сучасна економічна ситуація потребує наявності у спеціаліста не тільки глибоких професійних знань і навичок швидкого оволодіння сучасними технологіями, а й вміння прогнозувати та орієнтуватися у складних виробничих і суспільних ситуаціях, приймати відповідальні рішення тощо.

На сучасному етапі посилюється фундаменталізація змісту освіти за рахунок певного скорочення обсягу фактичної інформації, яка з часом втрачає свою цінність та актуальність. Фундаментальна освіта має забезпечувати майбутньому фахівцеві чітке бачення можливостей і обмежень існуючих техніки та технологій, виявляти тенденції їхнього розвитку, розробляти, впроваджувати та активно використовувати нові перспективні технології.

Всі ці зміни висувають нові вимоги до підготовки майбутніх спеціалістів, що потребує переосмислення та вдосконалення самого змісту освіти; його практичної спрямованості. А це вимагає підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів і належного методичного забезпечення навчального процесу.

Не применшуючи значення педагогічної майстерності викладача, рівня організації навчального процесу в університеті, слід зауважити, що методичне забезпечення було й залишається одним з головних чинників у забезпеченні якості підготовки майбутніх спеціалістів з високим рівнем фахової й соціальної компетенції. Його підготовка є одним із основаних завдань професійної педагогічної діяльності викладача вищої школи.

До складових навчально-методичного забезпечення дисципліни, зокрема «Формування якості товарів», належать: робочі

навчальні плани та програми; навчальні програми з дисципліни; навчальні посібники; методичні матеріали до практичних і лабораторних занять; тестові завдання і контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури.

Основними видами навчально-методичної літератури, якими забезпечена дисципліна «Формування якості товарів», є навчальні посібники, навчально-методичний посібник та методичні вказівки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів, пакети тестових і контрольних завдань. З дисципліни підготовлено дистанційний курс.

Особливе місце в забезпеченні дисципліни займає розробка підручників (навчальних посібників), які відповідають програмі. З дисципліни підготовлено три навчальних посібники, два з них з грифом Міністерства освіти і науки України. В посібниках наведено чинники, що впливають на якість продовольчих товарів, вимоги до сировини, що використовується переробними підприємствами, основи сучасного виробництва окремих груп продовольчих товарів. Розглянуто закономірності формування споживних властивостей в процесі виготовлення харчової продукції. Навчальний матеріал викладено з урахуванням сучасного стану харчової промисловості України особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли потік нової інформації випереджає появу засобів, що її висвітлюють, а сучасні технології значно випереджають термін розробки й видання підручників, основний акцент переноситься на розробку та видання методичної літератури як такої, що дає змогу більш ефективно та своєчасно донести до студентів інформацію щодо змін у науково-технічній та інших сферах життя країни. Це обумовлює необхідність внесення щорічних змін у складові навчально-методичного комплексу дисципліни.

Підсумовуючи вищезазначене, важливо підкреслити, що для розробки та створення належного навчально-методичного забезпечення викладачеві необхідний певний практичний досвід

педагогічної роботи. А також бачення ролі та місця дисципліни, що викладається, в загальній структурі підготовки фахівців, розуміння її змісту в зв'язку з іншими дисциплінами. Необхідна постійна робота з перегляду і вдосконалення кожної складової навчально-методичного комплексу дисципліни.

Усе це дає змогу констатувати, що інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу у кількісному та якісному відношенні достатньою мірою буде сприяти успішній реалізації державних загальноосвітніх стандартів.

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАПРЯМУ «ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНЖЕНЕРІЯ»

Г. П. Хомич, *д. т. н., доцент;*
Н. І. Ткач, *к. т. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Підготовка майбутнього інженера-технолога як спеціаліста, професіонала і громадянина – складний процес, в якому велике значення мають як особисті якості викладача і студента, так і методи виховання і підготовки останнього з обраної спеціальності. Особливості підготовки сучасних інженерів – технологів полягає у підготовці його до активної творчої професійної та соціальної діяльності в умовах розвитку ринкових відносин у нашій країні.

Діяльність фахівця передбачає вирішення комплексу інженерно-технічних завдань, прогнозування розвитку галузі, забезпечення стабільності роботи підприємства та виготовлення готової продукції високої якості. Тому майбутній спеціаліст повинен мати високу спеціальну та практичну підготовку, досконально володіти теоретичними знаннями з фаху, вміти застосувати набуті знання на практиці, постійно оновлювати і збагачувати їх**.** Крім того, майбутніх молодих спеціалістів необхідно готувати і до того, що зараз на ринку праці є досить жорстка конкуренція за перспективні робочі місця і їм потрібно буде знайти своє місце у професійної сфері.

При підготовці фахівців професійного напряму «Харчові технології та інженерія» повинні розглядатися всі питання, котрі стосуються розвитку переробної галузі, проектування і функціонування харчових підприємств, тому що нинішній студент повинен вдало трансформуватися у фахівця. Він повинен отримати додаткові знання із прогресивних технологій переробної галузі, управління якістю і конкурентоздатністю продукції, екології та нешкідливості харчових продуктів, сучасних методів контролю якості харчових продуктів, вміння розробляти стратегію та основні напрямки розвитку галузі.

Паралельно необхідно проводити роботу і серед виробничників, для того щоб розробити спільну стратегію з питання підготовки інженерів-технологів для виробництва. На жаль, на даний час на підприємствах не дуже зацікавлені у створенні баз практики – осередки практичної підготовки майбутніх спеціалістів в умовах діючого виробництва. У більший мірі студентів розглядають як досить дешеву робочу силу для виконання некваліфікованої праці. І майже ніколи під час практики студентам не дозволяють хоча б стажерами попрацювати на інженерних посадах – майстра, технолога та ін.

Тому не дивно, що приходячи на виробництво вчорашній студент дуже важко адаптується у нових умовах, він морально не готовий до відповідальності і не справджуються його очікування, що диплом це його карт-бланш на високу посаду і швидкий кар'єрний ріст. Відповідно, багато випускників розчаровуються у віддалених перспективах і не в змозі подолати труднощі становлення, покидають виробництво.

Однак, є і позитивні зрушення. На передових підприємствах з'явилася практика пропонувати роботу студентам випускових курсів паралельно з навчанням, з метою відбору перспективних кандидатів на інженерні посади. Вищи навчальні заклади підтримують таких студентів, даючи їм право продовжувати навчання за індивідуальним графіком.

Значну допомогу в цьому надає бурхливий розвиток інформаційних технологій. Основна маса сучасних студентів має достатньо потужні технічні засоби, вміє користуватися пошуко-

вими системами, володіє комп'ютерними технологіями. Можливість двостороннього спілкування зі студентами дистанційно, перевірка виконання робіт в електронних ресурсах, дозволяють значно якісніше контролювати навчальний процес студентів, які навчаються за індивідуальним графіком.

Зрозуміло, таке навчання не може бути використано для всіх студентів без виключення. Це можливо тільки для відповідальних студентів, які розуміють важливість поєднання практики і самоосвіти, здатні засвоїти самостійно необхідний обсяг знань. Роль викладача в цьому випадку полягає у творчому підході до складання індивідуальних завдань, підбору рекомендованої літератури, постійному вимогливому контролю за своєчасним виконанням і якістю виконаних робіт.

Вдалий симбіоз якісної теоретичної підготовки з реальними вимогами сучасного виробництва дозволить отримати інженера-технолога, здатного витримати досить жорстку конкуренцію серед фахівців та ефективно працювати в умовах ринкової економіки.

Отже, основними чинниками підготовки сучасних фахівців професійного спрямування «Харчові технології та інженерія» є поєднання теоретичних знань з практичними навичками, отриманими на виробництві.

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ДИСЦИПЛІНИ «ТОВАРОЗНАВСТВО ПРОДУКТІВ ДИТЯЧОГО ТА ДІЄТИЧНОГО ХАРЧУВАННЯ»

О. О. Горячова, *к. т. н., доцент;*
Л. В. Баля, *к. т. н.*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Актуальність питання удосконалення навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у вищій школі не викликає сумнівів, оскільки є основним напрямком забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців. При цьому особливе значення має розробка необхідних навчально-методичних матеріалів для

забезпечення нових дисциплін та напрямків підготовки. Однією з таких, що з 2013–2014 навчального року включена до вибіркових навчальних дисциплін для напрямків підготовки 6.030510 «Товарознавство і торговельне підприємництво» ППС «Товарознавство і комерційна діяльність» та 6.051401 «Біотехнологія» є «Товарознавство продуктів дитячого та дієтичного харчування».

Метою дисципліни є вивчення фізіологічних основ виробництва та товарознавчої оцінки продуктів дитячого та спеціального дієтичного призначення. Предметом курсу є споживні властивості продуктів дитячого та дієтичного харчування**.** В задачі цього курсу входить: вивчення особливостей хімічного складу та харчової цінності продуктів спеціального дієтичного призначення; вивчення впливу сировини і технології виробництва на якість; класифікації, формування асортименту і зберігання продуктів дитячого та дієтичного харчування; товарознавча характеристика продуктів дитячого та дієтичного харчування; вивчення вимог до якості продуктів дитячого та дієтичного харчування. Дисципліна включає 2 змістовні модулі.

Основною метою навчально-методичної роботи на кафедрі товарознавства продовольчих товарів є: створення належних умов для роботи та максимальна реалізація активної навчальної функції викладача; розвиток всіх форм методичної роботи; ефективне впровадження сучасних досягнень науки і кращого педагогічного досвіду в практику; систематизація та упорядкування інформаційного потоку із професійних, галузевих, педагогічно-психологічних сфер знань; впровадження інноваційних технологій та інтерактивних методик навчання тощо.

При цьому важливим напрямком розвитку начально-методичного забезпечення кафедри та університету є створення спеціальних методичних матеріалів для дистанційних форм навчання студентів: дистанційних курсів, електронних навчальних посібників, інформаційного роздаткового матеріалу, електронних варіантів нормативно-технічних документів, індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів та ін. Традиційними видами робіт в напрямку удосконалення навчально-

методичного забезпечення, в тому числі і з нових дисциплін є розробка та щорічне оновлення матеріалу, каталогів продукції, переліку питань для поточного та підсумкового контролю знань, тестових завдань для поточного контролю знань з кожної теми та ін.

У методичній роботі з забезпечення нової навчальної дисципліни основна увага приділяється: постійному підвищенню педагогічної майстерності; науково обґрунтованій розробці, експериментальній перевірці й впровадженню прогресивних методів і засобів навчання; забезпеченню своєчасної та якісної розробки навчально-методичних матеріалів; удосконаленню навчально-лабораторної бази. Важливе місце в методичній роботі займають питання індивідуалізації й інтенсифікації навчання студентів, організації їхньої самостійної роботи над навчальним матеріалом.

Методична робота на кафедрі організовується і проводиться у взаємозв'язку з методичною роботою в межах факультету та навчального закладу і охоплює навчальну, наукову і виховну роботу. Вона спрямована, насамперед, на підвищення наукового рівня закріплених за кафедрою товарознавства продовольчих товарів навчальних дисциплін і вдосконалення методики їх викладання.

Основним перспективними завданнями удосконалення навчально-методичного забезпечення навчального процесу з дисциплін, в тому числі і нових є спрямування його не на передачу якомога більшого обсягу знань, а на розвиток і стимулювання пізнавальної активності у студентів, уміння самостійно шукати, знаходити й аналізувати навчальну інформацію та постійне оновлення та розширення як самої навчальної інформації, так і джерел її пошуку. Від успішного виконання цих завдань залежить здатність постійно аналізувати свою діяльність, уникати епізодичності й формального підходу в роботі, відчуття необхідності в удосконаленні своїх знань і педагогічної майстерності.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Л. М. Колєчкіна, *професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В даний час у зв'язку із широким застосуванням інформаційних технологій у різноманітних галузях діяльності, розвитком і використанням світової комп'ютерної інформаційної мережі WWW перед розробниками апаратних і програмних засобів виникла проблема захисту інформації від несанкціонованого використання.

Комп'ютерне піратство, «руйнівна дія програмних вірусів», перехоплення електромагнітних випромінювань із наступною дешифрацією даних і отримання інформації несанкціонованими методами призводять не тільки до фінансових втрат підприємств, фірм, банків і інших організацій, але стає реальною загрозою безпеки як окремих держав, так і усього світового співтовариства, якщо врахувати, що функціонування ядерних і космічних озброєнь здійснюється за допомогою комп'ютерних систем керування.

У цих умовах підготовка спеціалістів, що володіють методами захисту інформації і безпеки комп'ютерних систем є актуальною і важливою для будь-якої держави, а вивчення дисципліни «Захист інформації та інформаційного продукту» і використання елементарних навичків захисту інформації є вимогою часу та необхідністю для фахівців будь-якої спеціальності.

Метою викладання курсу є надання студентам знань про загальні відомості щодо захисту інформації, потенційних загроз та проблем захисту даних в локальних системах та комп'ютерних мережах. Студенти при вивченні дисципліни отримують знання про загальні відомості щодо захисту інформації, класифікацію загроз інформації та міри протидії ним, класифікацію та особливості комп'ютерних вірусів, основи захисту інформації в комп'ютерних мережах. У них повинні сформуватись вміння класифікувати, ідентифікувати і захищати засоби обробки

інформації від несанкціонованого доступу та комп'ютерних вірусів, захищати інформацію персонального комп'ютера, управляти доступом та адмініструванням мереж, використовувати системи кодування інформації та її стискування, розробляти індивідуальні системи управління доступом і захистом інформації.

Слід врахувати, що викладання дисципліни «Захист інформації та інформаційного продукту» пов'язано з такими дисциплінами, як «Комп'ютерні мережі», «Системне програмування», «Прикладне програмування», «Автоматизовані навчальні системи», «Internet-технології та телекомунікації в бізнесі», тому при вивченні та засвоєнні навчальної дисципліни студенти повинні повторити та вміти використати набуті ними навички та знання з цих курсів.

Особливу увагу слід звернути на проведення практичних та лабораторних занять з даної дисципліни. Зокрема, є доцільним створення лабораторії з систем захисту інформації та оснащення її спеціальним обладнанням, яке використовується для виявлення каналів витоку інформації, вивчення методів та проведення робіт з захисту інформації в телекомунікаційних системах.

Основна мета діяльності лабораторії систем захисту інформації – забезпечення проведення лабораторних робіт та виконання навчального навантаження, передбаченої освітніми стандартами з засобів і систем технічного забезпечення обробки, зберігання і передачі інформації, інженерно-технічного захисту інформації, програмно-апаратної захисту інформації, захисту інформації в комп'ютерних мережах, інформаційної безпеки, обчислювальним системам, мережам і телекомунікацій.

Згідно з навчальним планом і програмою навчальної дисципліни передбачено виконання лабораторних робіт з вивчення основних симетричних і асиметричних алгоритмів шифрування, налагодження реалізацій політик безпеки засобами операційних систем, сучасних систем захисту на основі протокольних і програмних засобів захисту. До лабораторних робіт є доцільним включати виконання індивідуальних завдань, склад яких

ПУЕТ

поновлюється кожний навчальний рік і відображає сучасні тенденції і досягнення у галузі захисту інформації комп'ютерних мереж і систем.

Для більш глибокого розуміння предмету також необхідно запропонувати вивчення міжнародних стандартів із захисту інформації, критеріїв безпеки інформаційних технологій та державних стандартів України із захисту інформації.

Інформаційні джерела

1. http://tcs.kharkov.ua/ua/lab/cisco.php
2. http://tks.nau.edu.ua/laboratorii-kafedry-4/172-laboratoriya-zakhistu-informatsiji
3. http://citzi.vntu.net/training-zi/

ПУЕТ

З ДОСВІДУ НАВЧАННЯ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ

М. О. Джаман, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблема оцінювання знань розпочинається із проблеми їх передачі студентам, – інакше не буде що оцінювати. Звичайно, радянська система освіти була достатньо розвинутою і авторитетною (для вимог і потреб радянської системи). Однак, нині вона нас не влаштовує. В умовах ринкових відносин немає і не може бути уніфікованих планів і програм, єдиних освітньо-професійних характеристик, інституту розподілу й закріплення молодого спеціаліста. Адже в умовах ринку робоча сила виступає товаром, – якість якого – це рівень знань і навичок. Тому, якщо випускник працевлаштовується, задовольняє працедавця і структуру, в якій працює, то це і є позитивний результат діяльності конкретного ВНЗ.

Якщо проаналізувати статтю Г.-Г. Гадамера «Неспособность к разговору», в якій філософ розглядає проблему зникнення мистецтва розмови і запитує «Разве не наблюдаем мы в жизни общества в нашу эпоху постепенную монологизацию человеческого поведения?» [1, с. 82], то, дійсно, сьогодні спілкування все більше втрачає індивідуальність і характер, емоцію і стиль, все більше вживаються шаблонні фрази і слова-символи. Розмова стає все більше «кускова», бідна і обмежена у словах. Особливо це спостерігається на прикладі «безтілесних» дистанційних форм комунікації – телекомунікації.

У сучасній системі дистанційного навчання ми спостерігаємо явища, коли феномен живого спілкування, безпосереднього діалогу відходить на задній план. Процес оволодіння знаннями зводиться до простої «технічної передачі» від викладача до студента. Студент – одержувач інформації і тому об’єкт повинен

«знати і уміти» застосовувати згідно зразка ті знання і уміння, які йому передали. Тобто характер освіти в даному разі виглядає «передачею» і є по своїй суті *монологічним*. Монологічність відкидає самостійність, творчість в процесі пізнання істини. Втрачається діалог, дискусія, як спосіб доводити своє бачення, або виразити свої сумніви. Зрозуміло, що подати знання у готовому вигляді значно простіше, ніж розвивати мислення і жадобу до знань. Це нам нагадує «зомбування», а не творчий пошук істини у того, хто навчається. Ми переконані, що без живого спілкування немає обміну енергетики, немає емоційного розуміння і запам'ятовування, немає збагачення від спілкування.

Виходячи з вищесказаного, на заняттях з навчальної дисципліни «Національна економіка» ми намагаємось зацікавити студента і навіть у процесі подачі матеріалу (на лекції) зав'язати з аудиторією діалог, заставити задуматись і пробудити інтерес до почутого, а далі (на семінарських заняттях) намагаємось «розговорити» студента. На семінарське заняття вони готують виступи зі своїм баченням розв'язку тієї чи іншої проблеми. Форма спілкування різна: або у вигляді телепередач «Свобода слова», чи «Поєдинок», або у вигляді заняття-дискусії. Для проведення дискусії на початку заняття протягом 20 хвилин пропонуємо студентам повторити пройдений матеріал із своїх конспектів, а шести студентам – дати письмову відповідь на 3–4 поставлені запитання і виступити перед аудиторією. Чому саме письмові? Тому, що ми розділяємо думку професора Оксфордського університету Д. Робертсона про те, що «людина починає по-справжньому мислити лише тоді, коли намагається викласти свої думки на папері». Потім назначаємо трьох експертів, які зобов'язані прокоментувати відповіді перед аудиторією і, при необхідності, доповнити. Якщо у когось з аудиторії виникає запитання для уточнення, першим відповідає автор відповіді, а доповнює – експерт. Кожен виступ оцінюється викладачем. Це дає можливість розвитку усного мовлення студентів, закріплення і підтвердження рівня їх знань, а також поліпшення оцінки. Після такого активного обговорення, ще залишається час для перевірки індивідуальних завдань студентів. У нашому

випадку це кросворди та вірші, які самостійно складають студенти про сучасний стан і проблеми національної економіки. Усі види робіт коментуються і оцінюються викладачем на занятті. Така форма заняття дає можливість активізувати процес навчання і оцінити одночасно велику кількість студентів.

Я не запевняю, що після таких занять всі студенти стануть фахівцями з питань національної економіки, чи поетами, але завдяки тому, що вони виступають, спілкуються і доводять перед аудиторією свою точку зору, – в житті їм буде значно легше будувати свої аргументи в логічній послідовності, допоможе відстоювати свої переконання, свої думки щодо розв'язку певної проблеми перед будь-якою аудиторією і кількістю людей.

Інформаційні джерела

1. Гадамер Г.-Г. Неспособность к разговору / Гадамер Г.-Г. // Актуальность прекрасного. – М. : Искусство, 1991. – С. 72–91.

РОЛЬ CASE-STUDY У ФОРМУВАННІ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

В. І. Авраменко, *доцент;*
О. А. Кононенко, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодні метод case-study завоював провідні позиції в навчанні, активно використовується в практиці бізнес-освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем.

Будучи інтерактивним методом навчання, метод case-study є інструментом, що дозволяє застосовувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань, сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловлювати свою.

Основними складовими будь-якого кейсу є: (а) дискусія, де викладач повинен домагатися участі в дискусії кожного студента, вислуховувати аргументи за і проти і пояснення до

них, контролювати процес і напрям дискусії, але не її зміст; (б) метод

«мозкової атаки» або «мозкового штурму», запропонований у 30-х роках минулого століття А. Осборном як груповий метод генерації ідей для вирішення проблем, який виступає в якості найважливішого засобу розвитку творчої активності студентів при обговоренні та аналізі кейса; (в) презентація, або подання результатів аналізу кейса, яка виступає важливим аспектом уміння публічно представити інтелектуальний продукт, рекламувати його, показати його переваги і можливі напрямки ефективного використання, а також вистояти під шквалом ймовірної критики, що є дуже цінною інтегральною якістю сучасного фахівця.

Останнім часом все більш популярним стає використання кейсів не тільки на стадії навчання студентів, але й при перевірці результатів навчання на іспитах. Студент, отримавши кейс перед іспитом, повинен проаналізувати його і принести екзаменатору звіт зі своїми варіантами рішення поставлених у ньому завдань. Можна запропонувати студентам кейс і прямо на іспиті, але тоді він має бути досить коротким і простим, щоб укластися в обмежені часові рамки.

Перевірка і оцінка знань мають проводитися згідно з дидактичними принципами навчання. При цьому виділяються наступні вимоги до оцінювання: об'єктивність, обґрунтованість оцінок, систематичність, всебічність і оптимальність.

Оцінювання виконує наступні функції:

– контролюючу, щоб виявити рівень знань, умінь та навичок студентів;

– навчальну, оскільки вимагає володіння певним матеріалом;

– виховну, бо йде формування особистісних якостей студентів;

– організуючу діяльність студента;

– розвиваючу мислення та вольові й моральні якості студентів;

– методичну, що дозволяє удосконалювати методику викладання.

Слід зазначити, що традиційна п'ятибальна система оцінювання результатів погано пристосована до роботи з кейсами . Головний її недолік полягає в тому, що вона, в силу малих величин, не дозволяє накопичувати бали за проміжну роботу, оцінювати активність студентів, їх багаторазові виступи; система не володіє розмахом і кумулятівністю. Краще всього використовувати міжнародну 100-бальну систему оцінки знань .

Різні методики проведення занять вимагають різних підходів до оцінювання студентів, при цьому викладач повинен вимагати від студентів оволодіння тими знаннями і навичками, на які він їх націлював у процесі навчання. Якщо класична методика викладання тяжіє до використання колоквіумів і контрольних робіт, які дозволяють точніше оцінити теоретичні знання, то інтерактивна методика вимагає оцінювання не стільки набору певних знань, скільки вміння студентів аналізувати конкретну ситуацію, приймати рішення, логічно мислити, при цьому краще всього використовувати багатокомпонентний метод формування підсумкової оцінки, складовими частинами якого будуть оцінки за участь у дискусії або презентації та за рівнем активності студента або за підготовлені письмові роботи (написання ділових листів, службових записок, звітів, протоколів зборів і т. ін.).

Застосовуючи метод case-study, можна використовувати всі види оцінок: поточну, проміжну і підсумкову. Поточна оцінка допомагає керувати процесом обговорення кейса; проміжна оцінка дозволяє фіксувати просування студента по шляху вирішення кейса; кінцева – підводить підсумок успіхам студента в аналізі кейса кожного розділу/модуля та оволодінні навчальною дисципліною. При оцінці роботи груп (підгруп) у відкритій дискусії може бути використано публічне оперативне оцінювання поточної роботи групи (підгрупи), яке стимулює змагальність.

Отже, за допомогою цього методу студенти мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення поставленої проблеми.

Інформаційні джерела

1. http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
2. http://www.mbiprogram.ru

ВРАХУВАННЯ ВИМОГ ОКХ ПРИ КОНТРОЛІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В. П. Губачов, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Формулювання підсумкових питань з дисципліни й складання екзаменаційних білетів повинно, на наш погляд, бути тісно пов'язаним із ОКХ.

Найчастіше екзаменаційних питань формулюється і доводиться до студентів більше, ніж потім включається до білетів. Підставою є думка викладачів, що питання повинні відбивати весь зміст дисципліни. Яке з них випаде студенту, то неважливо. Може тут криється причина тверджень студентів про везіння на іспитах.

Зміст навчальної дисципліни погоджується із ОКХ через формулювання завдань, того, що повинні знати та вміти студенти після її вивчення. Таким чином провідний викладач вже знає на що треба приділити увагу й більший час, що потрібно викласти описово, а що довести до чітких алгоритмів, на основі яких студенти зможуть отримати відповідні знання та навички вирішення конкретних фахових завдань.

Педагогічна майстерність повинна проявлятися і в тому, яким чином співвідносяться методи перевірки знань студентів із завданнями ОКХ.

По-перше, контролюватися повинні усі теми дисципліни, а не вибіркові, хоча б і найважливіші питання. І тут головне пов'язати окремі питання курсу із способами контролю знань.

Для перевірки знань студентів педагогічна практика традиційно використовувала теоретичні питання й практичні завдання. В останні часи набули поширення теоретичні й розра-

хункові тести. Найширше застосовуються закриті тести з однією правильною відповіддю. Менше – відкриті (формулювання понять з дисципліни), а ще рідше множинні.

Враховуючи важливість окремих тем курсу й фахові вимоги ОКХ, контроль окремих питань може коливатися від застосування відкритих тестів до комплексного контролю знань різними способами.

Ми вважаємо доцільним використовувати такі складові екзаменаційних білетів:

1. Завдання на виявлення знань концептуальних основ і понятійно-категоріального апарату дисципліни, що може складатися із закритих тестів з єдиною вірною відповіддю та відкритих тестів (поняття).

2. Розрахункові завдання на вміння використовувати методи та інструментарій дисципліни. Тут можуть використовуватися розрахункові тести й практичні завдання.

3. Завдання на виявлення творчого осмислення студентами явищ і процесів економічного життя та окремих аспектів предмету навчальної дисципліни.

Цією складовою оцінюється не тільки розуміння студентами напрямів вирішення фахових завдань, сформульованих в ОКХ, але й рівень компетентності – як застосовуються для цього набуті знання й навички.

Біля кожного завдання доцільно вказувати кількість балів за його вирішення. Це допомога не тільки при перевірці, але й при спірних питаннях щодо оцінок, а також орієнтир для студентів у виборі окремих завдань для вирішення відповідно до їх особистої позиції.

Інформаційні джерела

1. Варіативна компонента освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит». – Полтава, 2013.

ПРО ОПТИМАЛЬНУ СТРУКТУРУ ЗАВДАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА ЗІ СТАТИСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Ю. Ф. Строчихін, *к. е. н., доцент;*
Л. О. Цвєткова, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вивчення ряду статистичних курсів завершується прийомом у студентів іспиту. При цьому найважливішим інструментом виступає екзаменаційний білет. Структура екзаменаційного білета не є такою, що жорстко шаблонується. Загальним підходом служать вимоги оцінювання знань студентів на іспиті в межах 40 балів при 100-бальній шкалі і наявність в екзаменаційному білеті різноманітних завдань за вибором кафедри.

Статистичні дисципліни мають специфіку, що виражається в переважно розрахунковому характері навчального матеріалу. Тому дуже важливо знайти «золоту середину» в компоновці екзаменаційного білета з тим, щоб в ньому були представлені не тільки різні теми курсу, але і збалансовані обсяги теоретичних і розрахункових завдань. З урахуванням специфіки статистичних дисциплін пріоритетність розрахункових завдань в екзаменаційному білеті, на наш погляд, виправдана.

Разом з тим поширена останнім часом у педагогічному співтоваристві захопленість тестовими завданнями, підкріплювана пропагандою такого способу виміру знань як найбільш передового, що добре узгоджується з комп'ютерними технологіями і нейтралізує суб'єктивність викладача, сумнівна. Тестування, поза сумнівом, несе в собі перераховані вище якості і в цьому його перевага (сюди слід було б додати ще одне, що старанно не афішується – можливість понизити трудомісткість виміру знань, а, отже, і потребу в педагогічних кадрах). Тестування за суттю своєю шаблонне, обмежене питаннями і жорстко визначеними підказами, які далеко не завжди розкривають весь перелік можливих відповідей і їх відтінки. Тестування звужує можливості студента повністю показати обсяг і глибину своїх знань, за своєю природою воно орієнтоване на студента, середнього за рівнем підготовки або навіть нижче. В рамках тесту-

вання студент не може (навіть за бажання) сформулювати свою точку зору, проявити свободу думки, продемонструвати справжню багатоступінчату логіку. Одночасно тестування як один із шляхів оцінки рівня знань студентів обов'язково повинне застосовуватися, але в розумних межах, без перебільшення його значення.

При розробці змісту екзаменаційного білета зі статистичної дисципліни доцільна наявність в ньому чотирьох компонентів: теоретичного питання, теоретичних тестів, розрахункових тестів, розрахунково-ситуаційних завдань.

Теоретичне питання, поставлене перед студентом, повинне, на нашу думку, носити достатньо вузький характер (оскільки воно буде доповнюватись тестами теоретичного характеру, що охоплюють інші теми курсу) з тим, щоб студент міг продемонструвати здатність вичленувати з сукупності знань конкретний блок і коротко, лаконічно, не розпливаючись думкою, викласти його своєю авторською мовою. Окрім теоретичного питання, в білеті повинні бути представлені декілька (оптимально три) теоретичних тести. При цьому вважаємо можливим включення в підкази більш ніж однієї правильної відповіді (у таких випадках можна через постановку питання звертати увагу студента на необхідність пошуку двох і більше правильних відповідей). Сумарно на теоретичний блок білета доцільно відводити до 15 балів (з 40): 5–6 балів на теоретичне питання і 9–10 балів на теоретичні тести, з можливістю диференціювання числа балів з окремих тестів залежно від їх складності. Таким чином на теоретичну частину білета відводиться трохи більше 1/3 нарахованих балів.

Розрахункова частина екзаменаційного білета повинна складатися з двох розрахункових тестів і одного розрахунково-ситуаційного завдання. Розрахункові тести в статистиці є мінізавданнями, в яких студент повинен пройти через 2–4 нетрудомістких розрахункових кроки для виходу на правильну відповідь з обов'язковим письмовим представленням послідовності розв'язання. Постановка питання припускає можливість множини розрахункових, у тому числі і невірних ходів, проте очевидно, що вірна відповідь може бути тільки одна. Загальна макси-

мальна сума балів, що диференційовано розподіляється між розрахунковими тестами, на наш погляд, повинна дорівнювати 15. Розрахунково-ситуаційне завдання слід розглядати як повноцінну, як правило, комплексну задачу (з певним масивом початкової ситуативної економіко-статистичної інформації), при вирішенні якої студентові слід застосувати знання з декількох взаємопов'язаних тем курсу і дати економічну інтерпретацію проміжних і підсумкових розрахункових показників. Саме тут повною мірою виявляється не тільки здатність студента мислити розрахунковими категоріями, але і уміння сформулювати свій висновок. За виконання розрахунково-ситуаційного завдання студентові повинно нараховуватися до 10 балів. Таким чином, розрахункова частина екзаменаційного білета становить 62,5 % бальної оцінки.

Пропонована структура екзаменаційного білета зі статистичних дисциплін розглядається нами як оптимальна, така, що відповідає змісту навчальної дисципліни: наповнення білета різними за формою побудови завданнями без захоплення якою-небудь формою за рахунок інших у поєднанні з розподілом балів за теоретичну і практичну частини білета в приблизному співвідношенні 1 : 2. Наявність в білеті теоретичного блоку виступає обов'язковою умовою будь-якого іспиту. Відмітимо проте, що в залікових завданнях, орієнтованих на студентів-заочників, розрахунковий блок може бути збільшений за рахунок теоретичного, оскільки на заліку надається перевага оцінюванню знань з практичної частини курсу.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ОЦІНКИ ПРИ ЗАХИСТІ ВИПУСКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

О. В. Роскладка, *к. ф.-м. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Виконання випускної кваліфікаційної роботи є найефективнішим методом виявлення знань, умінь, навичок, компетенцій, сформованих у процесі підготовки випускника ВНЗ, які в сконцентрованому вигляді представляються Державній екзаменацій-

ній комісії (ДЕК) на її захисті. Обмежені часові рамки захисту, особисті якості випускника, склад ДЕК і ряд інших факторів значною мірою знижують і без того невисокий ступінь ймовірності об'єктивної оцінки кваліфікаційної роботи експертним методом. В умовах постійного підвищення вимог до випускників ВНЗ з боку роботодавців та підвищення значущості оцінки випускника при його атестації в його подальшій професійній діяльності і розвитку кар'єри, розробка методів і методик об'єктивної оцінки набуває особливої актуальності.

Враховуючи, що дипломне проектування включає два основних етапи – підготовка кваліфікаційної роботи та її захист – можна виділити два типи необ'єктивних оцінок:

1) студент самостійно і якісно виконав випускову кваліфікаційну роботу, однак отримав загальну низьку оцінку внаслідок слабкого захисту роботи;

2) якість та самостійність випускової роботи не є високою, однак студент отримує загальну високу оцінку внаслідок впевненого захисту роботи на засіданні ДЕК.

Для зменшення рівня необ'єктивності загальної оцінки пропонується проводити розгляд роботи та її оцінку ДЕК за десятьма показниками (табл. 1).

Таблиця 1 – Показники та критерії оцінювання випускової кваліфікаційної роботи

№	Показник	Шкала оцінювання	Коефіцієнт вагомості показника	Максимальне значення показника	Максимальне значення показника
1	Відповідність кваліфікаційної роботи вимогам завдання	1...10	3	3	30
2	Особистий вклад студента у розробку	1...10	2	2	20
3	Практична значущість та очікуваний результат від впровадження	1...10	1	1	10

Продовж. табл. 1

№	Показник	Шкала оцінювання	Коефіцієнт вагомості показника	Максимальне значення показника	Максимальне значення показника
4	Новизна і оригінальність роботи	1...10	1	1	10
5	Якість пояснювальної записки (повнота та відповідність вимогам щодо оформлення)	1...10	0,5	0,5	5
6	Якість розроблених матеріалів	1...10	0,5	0,5	5
7	Якість представлення матеріалів роботи на засіданні ДЕК	1...10	0,5	0,5	5
8	Відповіді на запитання членів ДЕК	1...10	0,5	0,5	5
9	Середній бал за період навчання	1...5	0,5	0,5	5
10	Оцінка рецензента	1...5	0,5	0,5	5
Загальна оцінка роботи		10		100	

Очевидно, що запропонована шкала оцінювання не претендує на універсальність, однак ідея диференційованого підходу до оцінювання якості підготовки випускової кваліфікаційної роботи та її захисту може бути використана для всіх спеціальностей.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІНІМАЛЬНОГО ЯКІСНОГО РІВНЯ У ПІДСУМКОВОМУ КОНТРОЛІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

А. А. Роскладка, *д. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Глобальна інформатизація суспільства, розширення і якісні зміни характеру навчання, їх значення в суспільному житті визначають перебудову системи освіти у вищій школі.

Проблеми вітчизняної освіти сьогодні – результат багаторічного неуваги держави до освіти як соціального інституту, підсумок уніфікованого підходу до організації та фінансування у сфері освіти, екстенсивного розвитку освіти і як наслідок – зниження якості підготовки фахівців.

Роль освіти в останні роки зазнала значних змін. Ще двадцять років тому наявність диплому ВНЗ свідчила про приналежність до престижного соціального ладу, наявності певних матеріальних благ. Це було ефективним вкладенням часу і зусиль. Освіта в значній мірі детермінувала просування соціальними сходами. Пізніше ця тенденція практично зникла. Молодь усвідомила, що високий рівень освіти не грає ролі для досягнення життєвого успіху, особливо в матеріальному відношенні. Проте останнім часом відбувається зміна ставлення до освіти. У різних соціальних групах її роль щодо формування соціального статусу оцінюється по-різному.

Динамічні процеси, що відбуваються в суспільно-економічному житті України, вимагають адекватної стратегії всіх етапів освіти, що є важливим фактором освітньої політики. Змінилися соціально-економічні умови суспільства, перехід до ринкових відносин визначив критеріальні оцінки знань, якості професійної підготовки фахівця.

Основним завданням вищого навчального закладу було, є і безсумнівно залишається і на сучасному етапі підготовка конкурентоспроможного висококваліфікованого фахівця.

Однак, демографічна криза і величезна кількість ВНЗ змушують буквально виживати у надзвичайно складних конкурентних умовах. Погоня за абітурієнтами з будь-яким рівнем знань і намагання усіма силами втримати контингент студентів негативно позначається на якості підготовки. У свою чергу студент відчуває надмірну увагу до себе як до джерела доходів ВНЗ, розуміє свою «недоторканість» і буквально «вимагає» принаймні мінімальної оцінки за підсумковий контроль знань з дисципліни.

Для виходу з цього глухого кута необхідно привести у відповідність внутрішні і зовнішні критерії якості рівня знань, тобто узгодити критерії, які висуваються навчальними програмами з дисциплін і критерії професійного відбору фахівців, які висуваються роботодавцями.

У зв'язку з цим пропонується визначити за кожною дисципліною підготовки студентів мінімальний «набір» знань, умінь і навичок, які дозволяють оцінити знання студента з даної дисципліни в межах задовільного рівня. До такого набору можуть бути віднесені обмежене коло теоретичних питань з дисципліни, типові практичні завдання, мінімальний рівень проходження лабораторного практикуму тощо.

Для формування та запровадження мінімального якісного рівня у підсумковому контролі знань студентів з окремої дисципліни повинні виконуватися наступні вимоги:

– до формування мінімального якісного рівня повинні бути залучені провідні викладачі з даної дисципліни;

– усі студенти мають бути ознайомлені із таким рівнем на початку семестру і чітко усвідомити, що він є необхідною умовою отримання мінімальної задовільної оцінки у підсумковому контролі;

– увесь теоретичний матеріал мінімального рівня повинен бути доступний для студентів і розміщений в дистанційному курсі дисципліни.

Слід ще раз підкреслити, що мова йде виключно про мінімальний рівень знань. Маючи повний доступ до матеріалу і знаючи від початку семестру про необхідність засвоєння цього рівня, студент буде розуміти, що можливість отримання хоча б мінімальної оцінки з дисципліни знаходиться саме в його руках.

Насамкінець, треба зауважити, що ефективність впровадження такого підходу можлива лише при комплексному зусиллі деканатів, кафедр та органів студентського самоврядування.

УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КМСОНП

І. О. Пінчук, *к. е. н., доцент;*
Л. Л. Кушнір, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

З приєднанням до Болонської декларації становлення кредитно-модульної технології в Україні супроводжується «вічною» проблемою, якою, безперечно опікувалися діячі освіти всіх часів і народів, і яка є однією з найактуальніших сьогодні –

проблемою оцінки знань студентів. Провідні ВНЗ України впроваджують нові форми та методи контролю знань студентів, проводять апробацію нових методик, підходів, і саме останні з часом можливо стануть основою новітньої, сучасної, зрозумілої, логічної і єдиної системи оцінки знань в національній вищій школі нового століття.

В межах ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» вже тривалий час загальноприйнятою є 100-бальна система оцінювання знань студентів з дисципліни з її розбиттям на 60 балів у семестрі: 20 балів за відвідування, 20 – за поточні види робіт, 20 – за модульні контрольні роботи, а також 40 балів за іспит. Але проблемним питанням все ще залишається оцінювання знань студентів по поточним видам робіт. Так, по-перше, на даний вид робіт відведено всього 20 балів, а видів поточних робіт з огляду на їх різноманіття та специфіку кожної дисципліни і снує досить багато; по-друге, спроба оцінювання кожного виду поточних робіт у конкретну кількість балів призводить до їх «прив'язки» до кількості занять а також у разі їх великої кількості – до подрібнення таких оцінок до десяткових дробів, які можуть бути навіть менше одиниці. Водночас, через різну кількість занять в межах різних дисциплін бали за одні й ті ж види поточних робіт можуть бути досить різними, що потребуватиме від студента додаткової уважності і пристосування до системи оцінювання кожного провідного викладача.

З 2010 року викладачами кафедри економічної теорії та прикладної економіки була впроваджена у навчальний процес розроблена доцентом кафедри Л. Л. Кушніром система оцінювання знань студентів, у якій йому вдалося поєднати принципи болонської (бальної) та радянської (5-тибальної) систем оцінювання. Апробація даної системи на протязі останніх 5 років, яка супроводжувалася її поєднанням з напрацюваннями особистого досвіду викладачів кафедри та дискусіями на методичних семінарах кафедри, показала і підтвердила зручність, зрозумілість, прозорість та універсальність даної системи оцінювання як для викладачів, так і для студентів. При поясненні даної системи

оцінювання студентам від них приємно було чути: «Нарешті я зрозумів, як нараховуються ці бали!», або: «Така система буде по всім предметам в університеті?».

Отже, приймаючи до уваги, що поточна робота студента складається із роботи на семінарі, самостійної та індивідуальної роботи, розподіл 20-ти (запланованих максимальних) балів, відведених на поточні види робіт, кафедра економічної теорії та прикладної економіки пропонує здійснювати наступним чином:

1) робота на семінарі (практичному занятті), в т. ч.:
   1.1) *поточний контроль* .....5 балів (за семестр);
   1.2) *виступи на семінарі* .....5 балів (за семестр);
2) *самостійна робота* .....5 балів (за семестр);
3) *індивідуальна робота* .....5 балів (за семестр).

При цьому в межах кожного з поточних видів робіт знання оцінюються по 5-ти бальній (радянській) системі (критерії якої всім відомі) не залежно від кількості проведених занять і робіт. В кінці семестру по кожному з видів поточних робіт обчислюються *середні арифметичні* значення, які ми приймаємо як «болонські» і підсумовуємо для визначення загальної реальної оцінки за поточні види робіт (яка в результаті не буде більше 20).

Зміст окремих видів поточних видів робіт полягає в наступному. *Поточний контроль* – перевірка підготовленості всіх студентів до даного заняття (наприклад, в усній формі у вигляді експрес-опитування або у письмовій формі у вигляді тестування). *Виступ на семінарі (т.зв. фіксований виступ)* – виступ студента перед аудиторією по одному із питань, винесених на обговорення. *Самостійна робота* – виконання домашніх завдань всіма студентами групи. *Індивідуальна робота* – виконання індивідуальних завдань кожним студентом окремо.

Підвищення якості освіти вимагає скоординованої діяльності колективу навчального закладу, організації зусиль багатьох людей, метою якого є забезпечення зосередженості всіх ресурсів вищого навчального закладу на потребах людини, яка навчається. І саме чітка організація прозорої, зрозумілої універсальної системи оцінювання, розробка пристосованих до неї «Журналів

викладача», а також систематичність контролю знань та дисциплінованість самих викладачів у її дотриманні стане підставою для успішної мотивації студента до навчання та забезпечення його конкурентоспроможності у світовому освітньому просторі.

МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ І КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Ю. В. Іванов, *к. е. н., доцент*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кредитно-модульна система організації навчального процесу передбачає акцентування уваги на системі контролю знань і умінь студентів. Вид, форма проведення і кількість етапів поточного і підсумкового контролю знань студентів фіксується в навчально-методичних комплексах викладачів і доводиться до відома студентів до початку і в процесі занять по кожній дисципліні. При розробці контрольних завдань і методів їх оцінки враховуються особливості дисципліни і навчально-педагогічні принципи її викладання. Форми контролю оцінки знань студентів включають форми поточного, проміжного і підсумкового контролю. Управління навчальним процесом повинно враховувати цілі навчання як на глобальному рівні, відповідно до критеріїв ефективної стратегії вузу, так і в рамках організації пізнавальної діяльності студентів.

Особливим суперечливим моментом в навчальному процесі було і залишається тестування. Зараз же тестування стало найбільш актуальною проблемою всієї системи кредитно-модульного навчання. Слід зазначити, що студентське середовище так і не змогло визначитися з тим, що краще – тестування або усний іспит. Визначаючи чим же виправдовується в кредитній системі використання тестового контролю, було отримано відповідь – багатобальною шкалою оцінки і статистичних методів обробки і аналізу результатів навчання. Нерідко виділяють і інші достоїнства тестування:

По-перше, найбільш поширені на сучасному етапі форми оцінки знань (іспит, залік, колоквіум і т. д.) не завжди відпо-

відають умовам відтворюваності і порівнянності результатів, і ґрунтуються на суб'єктивній думці одного або декількох викладачів. І хоча практика підтвердила необхідність таких форм контролю, все ж таки при усному опитуванні (іспиті або заліку) на оцінку рівня знань студента можуть негативно вплинути такі чинники, як поблажливість, антипатія, недооцінка або переоцінка відповіді з боку викладача і ін. Отже, поставлена оцінка не може розглядатися як об'єктивна.

По-друге, мають місце істотні проблеми при проведенні традиційних форм контролю, пов'язані з великим об'ємом інформації, яку потрібно підготувати, обробити і проаналізувати за відносно короткий проміжок часу.

По-третє, серйозні ускладнення викликає вибір для кожного студента індивідуального завдання.

По-четверте, відсутній відповідний інструмент для попереднього контролю студентом власних знань і оцінки ним своїй готовності до іспиту. Часто саме через це у студента виникає або невпевненість в своїх силах і боязнь іспиту, або необґрунтована переоцінка рівня знань і безтурботне відношення до його підготовки.

Цим пояснюється необхідність активного впровадження тестових завдань. Проте, вимога використання його як підсумкової форми контролю викликає значні сумніви у більшості тих, хто проводить тестування. І це не завжди пов'язано лише з їх повним запереченням. Адже при нинішньому інформаційному контролі не використовується вся своєрідність тестів (на зіставлення, розуміння, з відкритими питаннями і так далі). В основному нас цікавить лише їх кількість. Тести, не рідко, можуть бути мало пов'язані із змістом предмету і націлюють не на розуміння, а на запам'ятовування окремих дат, фраз, персонажів. При цьому тести в їх нинішньому стані одночасно полегшують (поза сумнівом, це чіткий диференційований підхід, економія часу) і ускладнюють життя як екзаменаторів (енергоємний процес при їх складанні), так і студентів («незаслужені оцінки»).

Проблемною формою контролю продовжують залишатися і письмові роботи. Тут багато що залежить від пропонованих для письмової роботи питань. Часто наголошується невміння студентів давати не тільки розгорнену усну, але і письмову відповідь. Особливі ускладнення викликають проблемні завдання, в яких потрібно аналізувати, синтезувати і висловлювати свою, підкріплену фактичними даними, оцінку подій.

Що ж до рефератів, то реферати часто перетворюються на фікцію – надаються інтернет-варіанти, по яких необхідно проводити докладні співбесіди.

Найбільш енергоємні, з погляду підготовки і використання, форми контролю виявляються найменш привабними до використання. Так, при визнанні їх ефективності і творчого початку відзначаються колоквіуми, ділові ігри та групові проекти. Існує певний страх використання подібних завдань, оскільки оцінити роботу в групі кожного з її учасників буває вельми складно.

У зв'язку зі всім вказаним вище ми приходимо до думки, що найчастіше ефективність того або іншого виду контролю оцінки знань залежить не лише від форми, але і того змісту, який вкладається в нього. Вимоги по виконанню тих або інших видів роботи повинні пропонуватися студентам з самого початку навчання, при цьому їм необхідно знати, що покладено в основу якості оцінювання результатів їх діяльності.

Для кращого розуміння проблеми звернемося до західного досвіду. Форми контролю оцінки знань в західній системі визначаються самим викладачем. Найчастіше в підсумковому контролі використовуються тестові завдання (виберіть правильну відповідь), письмові роботи: короткі відповіді, есе, виконання завдань і інше. Для проміжного і поточного контролю використовуються письмові іспити, домашні завдання (також в основному письмові), різні індивідуальні і групові проекти, реферати. Різноманіття форм аудиторних і домашніх завдань, а також їх значна кількість впродовж семестру переслідує одну головну мету – встановити для студента мотивацію для регулярної і інтенсивної роботи над навчальним матеріалом. Підсумко-

вий іспит при цьому втрачає свою головну роль для оцінки успішності студента і стає лише однією з багатьох форм контролю.

Перевагами системи навчання, на нашу думку, повинно стати те, що оцінювати потрібно не лише індивідуальну роботу, але і роботу в групах, що викликає часто певні складнощі, у тому числі і визначення критеріїв оцінювання.

Отже, активні методи навчання, аудіо-візуальні засоби, постійне використання комп'ютерної техніки, бібліотечних і інтернет-ресурсів – і повинні стати основою кредитно-модульної системи. Все це в сукупності з професіоналізмом викладача і вдало обраними формами контролю оцінки знань дозволить дати необхідний результат, а відсутність одного або декількох чинників може істотно понизити ефективність навчання.

МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Л. М. Губа, *к. т. н., доцент;*
Ю. О. Басова, *старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах перенесення акцентів на дистанційне навчання, що передбачає самостійне опрацювання значного обсягу матеріалу, великого значення набувають методи і форми контролю знань.

Методи контролю – це способи діяльності викладача і студентів, в ході яких виявляється засвоєння навчального матеріалу та оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками. Основними методами контролю є письмова та практична перевірка. Загальне значення цих методів полягає в тому, щоб найліпшим чином забезпечити своєчасний і всебічний зворотній зв'язок між студентами і викладачами, на підставі якого встановлюється, як студенти сприймають та засвоюють матеріал. Мета контролю визначає вибір методів, при цьому слід враховувати, що зазначені методи можуть застосовуватися у всіх формах контролю.

Навчальні плани і програми вищих навчальних закладів передбачають такі форми організації контролю знань і вмінь студентів: модульні контрольні роботи, захист курсових та дипломних робіт, підсумковий модульний контроль, семестрові та державні іспити. Програма підготовки товарознавців-комерсантів передбачає вивчення ряду вибіркових дисциплін професійної та практичної підготовки, в тому числі і дисципліни «Основи наукових досліджень».

Вивчення дистанційного курсу «Основи наукових досліджень» програми професійного спрямування «Товарознавство та комерційна діяльність» спрямоване на самостійне здобування студентами знань, умінь та навичок, а також набуття професійних та життєвих компетенцій. Їх перевірка та оцінка проводиться у відповідності з принципами систематичності та послідовності одержання знань. Оцінювання здійснюється за результатами вивчення навчального матеріалу кожної теми, модуля та дистанційного курсу навчальної дисципліни у цілому.

Поточний контроль набутих знань відбувається шляхом тестування та виконання домашніх завдань. Тести є зручним інструментом діагностики знань, особливо для заочної та дистанційної систем освіти. Тестування, як один з об'єктивних методів збору даних дозволяє зіставляти та порівнювати оцінки. Результати тестування автоматично заносяться в базу даних (журнал оцінок). Кожен студент виконує в межах поточного контролю за однією темою двадцять тестів. Усі тестові завдання мають однакову структуру та побудовані у найбільш зручній закритій формі.

Для підвищення об'єктивності оцінки якості підготовки студентів під час вивчення дистанційного курсу «Основи наукових досліджень» в межах поточного контролю також передбачені домашні завдання. Вони виконуються письмово та надсилаються студентами у вигляді текстового документу. Робота перевіряється викладачем, оцінка заноситься до журналу в ручному режимі. Саме такий підхід дозволяє викладачеві вивчати ставлення студентів до навчальної роботи, якість

засвоєння досліджуваного матеріалу, наявність прогалин у знаннях, а також ступінь самостійності під час їх виконання.

Поточний модульний контроль знань здійснюється за результатами вивчення одного модуля шляхом виконання модульних контрольних робіт. Вони побудовані у вигляді запитань та потребують письмової відповіді. Кожен студент виконує роботу за своїм варіантом, який складається із двох питань. Належне виконання модульної контрольної роботи неможливе без попереднього вивчення лекційного матеріалу та опрацювання домашніх завдань.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі ПМК шляхом тестування. Підсумковий тест включає двадцять тестових завдань з усіх тем курсу.

Таким чином, зазначені форми та методи контролю знань, що використовуються в курсі «Основи наукових досліджень», повною мірою забезпечують ефективність процесу навчання та сприяють підвищенню мотивації студентів. Проте, в сучасних умовах модернізації вищої освіти актуалізується доцільність використання інноваційних методів контролю. Тому планується розробка контролюючих тренажерів, форумів та інтерактивних «круглих столів».

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

А. Ф. Шевченко, *д. е. н., професор*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
О. М. Шевченко, *к. е. н., доцент*
Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

Головною метою «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» є підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки. Реалізація цієї мети пов’язана не тільки з оптимізацією методів і технологій організації учбового процесу, а й із контролем знань

студентів. Він відкриває значні можливості для вдосконалення процесу навчання, оскільки контроль, як дієвий засіб боротьби за міцні і усвідомлені знання студентів, дозволяє виявити індивідуальні особливості кожного з них. Найбільш об'єктивно і якісно оцінювати знання студентів дозволяє різноманітність форм і методів контролю.

На сучасному етапі в педагогічній практиці розповсюджене застосування як традиційних методів оцінки знань та вмінь, серед яких: усні (залік, іспит, колоквіум, семінар, тощо), письмові (тестування, робочий зошит, опорний конспект, контрольна і курсова роботи, реферат), так і інноваційних (модульно-рейтингова система, кейс-метод, ділова гра, дискусії, ситуаційні вправи та ін.).

Усне опитування, як підтверджує практика викладання, є найбільш поширеним методом контролю знань студентів у вищих навчальних закладах. Позитивним під час усного контролю є встановлення безпосереднього контакту між викладачем і студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних здібностей засвоєння студентами навчального матеріалу. Однак, усне опитування, як метод контролю знань, умінь і навичок вимагає великих витрат часу (не можливо перевірити знання всіх студентів, виникають труднощі об'єктивного оцінювання рівня їх знань тощо). Власний педагогічний досвід викладання свідчить, що з метою активізації студентів і підвищення їх зацікавленості до вивчення дисциплін, а також раціонального використання робочого часу, необхідно урізноманітнювати методи поточного контролю знань, поєднуючи усне опитування з письмовим опитуванням у вигляді тестів, розв'язанням задач, самостійною роботою та ін. Все це дозволяє, при тих же витратах часу, контролювати роботу більшої кількості студентів.

У останній час письмовий метод (тестування студентів) є практично основною формою контролю знань, вмінь та навичок студентів у різних країнах світу. Тестування є досить надійною, ефективною і коректною формою перевірки знань. Позитивною рисою тестового контролю знань, вважаємо, є можливість охо-

пити в процесі тестування великий обсяг матеріалу. При цьому, його головними недоліками вважається те, що тестування не дає змоги перевіряти рівень знань, що пов'язані з творчістю, глибоким аналізом проблем тощо, крім того результати тестування містять випадкову складову.

У сучасному освітньому середовищі поширюється використання інноваційних методів контролю. Модульно-рейтингова технологія навчання – одна із сучасних і перспективних інноваційних напрямів в зарубіжній і вітчизняній освітніх системах. Вона, як свідчить досвід викладачів кафедри економічної теорії та регіональної економіки Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка, забезпечує індивідуалізацію навчальних програм і шляхів їх засвоєння в залежності від здібностей та інтересів студентів з метою оптимізації процесу навчання та підвищення його ефективності і якості. Вагомими перевагами даної системи перед традиційною є те, що технологія модульного навчання передбачає здійснення контролю на різних етапах процесу вивчення дисципліни. У балах оцінюються не тільки знання і навички студентів, а їх особистісні якості: активність, неординарність розв'язання поставлених завдань, вміння організувати групу для вирішення проблеми і т.п. У той же час, практика педагогічної роботи свідчить, що для модульно-рейтингової системи характерні й ряд недоліків: нервове та розумове виснаження через безперервну напругу протягом семестру; погіршення стосунків між студентами учбової групи; недостатня кількість часу для самостійної роботи над предметами; дуже високі вимоги до отримання балів з учбових дисциплін; незадоволеність підходом до оцінювання навчальних досягнень та ін.

Серед інноваційних технологій контролю визначальне місце належить інтерактивним методам (кейс-метод, ділова гра, дискусії, ситуаційні вправи та інші). Практика їх застосування сприяє розвитку пізнавальних здібностей студентів, що проявляється у вмінні аналізувати інформацію і з'ясовувати сутність проблем; вишукувати можливості і ресурси для їх розв'язання; виробляти стратегію досягнення цілей; здібність до дискусій і

переговорів, тобто вміння слухати співрозмовника, аргументовано переконувати, змінювати і поліпшувати модель поведінки суб'єктів дискусії.

Вважаємо, що оптимальним шляхом подальшого удосконалення контролю якості знань студентів є педагогічно доцільне поєднання традиційних методів і форм контролю знань, умінь і навичок та інноваційних, орієнтованих на комплексну оцінку набутих студентами професійних компетенцій.

УРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ТЕСТІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ПРИ СТВОРЕННІ ВИКЛАДАЦЬКИХ ТЕСТОВИХ МАТЕРІАЛІВ

Т. Г. Король, *к. пед. н., старший викладач*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Тестування, безперечно, є однією з найрозповсюдженіших форм контролю в навчанні будь-якої дисципліни, у тому числі й іноземної мови, в немовному ВНЗ завдяки таким його характеристикам як масовість, економічність та оперативність, об'єктивність і надійність, чіткість критеріїв оцінювання та можливість як кількісної, так і якісної інтерпретації одержаних результатів. Проте, створення навіть звичайних викладацьких тестових завдань та тестів для визначення навчальних досягнень студентів з іноземної мови є тривалим і складним процесом (від проектування окремого тестового завдання – до укладення остаточного варіанту тесту).

Саме етап проектування тесту передбачає врахування низки зовнішніх чинників, до яких безпосередньо належать особливості сучасних стандартизованих тестів для визначення рівня володіння іноземною мовою (proficiency tests), оскільки основним завданням навчання іноземної мови в сучасному вітчизняному ВНЗ є забезпечення мобільності та конкурентоспроможності його випускників на європейському і світовому ринках праці. Адже відомо, що задля продовження освіти або отримання престижної роботи за кордоном майбутньому фахівцю так чи

ПУЕТ

інакше доведеться складати екзаменаційний тест для визначення рівня володіння іноземною мовою. Тож нехтування існуючими стандартизованими тестами під час розробки викладачами тестових завдань та тестів навчальних досягнень студентів призводить до їх відірваності від екзаменаційних тестів, визнаних європейською спільнотою. Як наслідок, виявляється, що випускники вітчизняних немовних ВНЗ не просто не готові складати тести необхідного рівня складності, а й подекуди не мають жодного досвіду роботи з тестовими завданнями певного типу та виду. Це створює психологічний бар'єр при написанні ними іспитів, спрямованих на визначення рівня володіння мовою, та заважає продемонструвати реальний рівень сформованості іншомовних навичок і вмінь у ситуації іспиту. Хоча, на нашу думку, і не доречно обмежувати зміст та цілі навчання іноземної мови у вітчизняному ВНЗ лише підготовкою до складання екзамену, що визначає рівень володіння мовою, все ж варто скористатися саме практичними здобутками розробників стандартизованих тестів. Це передбачає аналіз особливостей окремого стандартизованого тесту та визначення шляхів урахування його особливостей безпосередньо під час організації й проведення тестового контролю навчальних досягнень студентів з іноземної мови.

Перш за все, необхідно визначити стандартизований тест, релевантний за сферою застосування мови та її очікуваним рівнем володіння програмним вимогам з дисципліни «Іноземна мова» чи «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», що викладається студентам окремого напряму підготовки. Наприклад, для майбутніх фінансистів та бухгалтерів таким стандартизованим тестом є Міжнародний тест з англійської мови фінансів (the International Certificate in Financial English (Cambridge ICFE)).

Наступним важливим кроком є зіставлення змісту відібраного стандартизованого тесту зі змістом навчання іноземної мови студентів певного фаху. Це передбачає детальний аналіз сфер спілкування та об'єктів контролю, передбачених тестом. Крім цього, варто також ретельно розглянути його структуру, а саме:

1) кількість частин, кількість тестових завдань у кожній із частин, кількість пунктів для опрацювання у кожному із тестових завдань; 2) мету кожної частини тесту та окремого тестового завдання; 3) кількісні та якісні характеристики наведеного мовного та мовленнєвого матеріалу; 4) типи та види тестових завдань, їх відповідність конкретним об'єктам контролю; 5) часові рамки виконання окремих тестових завдань, окремих частин тесту та тесту загалом; 6) критерії оцінювання окремих тестових завдань, окремих частин тесту та тесту в цілому. Також доцільно звернути увагу на форму пред'явлення тестових завдань та запропоновані бланки для фіксації відповідей тощо.

Насамкінець, маємо можливість визначити такі перспективні напрямки застосування стандартизованих тестів у навчанні іноземної мови в немовному ВНЗ: 1) безпосереднє використання тесту / окремих частин тесту для підсумкового контролю навчальних досягнень студентів по завершенню вивчення дисципліни; 2) зіставлення результатів виконання студентами стандартизованого тесту та підсумкового викладацького тесту з метою верифікації валідності та надійності останнього; 3) врахування під час укладання підсумкових викладацьких тестів визначених об'єктів контролю стандартизованих тестів, типів та видів тестових завдань для вимірювання рівня їх сформованості, оптимальної кількості тестових завдань та часових рамок їх виконання студентами.

ПРИМЕНЕНИЕ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ

Л. А. Воробей, *к. ф.-м. н., доцент;*
И. А. Кузменкова, *к. ф.-м. н., доцент*
УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

В настоящее время в образовательный процесс широко внедряются активные методы обучения, нацеленные на индивидуализацию, получение мобильного знания, формирование

гибкого критического мышления у будущих специалистов. Разрабатываются и используются новые, более объективные способы контроля знаний студентов, позволяющие установить оптимальную обратную связь.

В процессе практической педагогической деятельности приходится ориентироваться на ситуацию, когда часть студентов не готовы либо по своему уровню развития, либо по уровню ценностной мотивации к активному усвоению предмета, дающего ему базовые знания. Решению задачи стимулирования непрерывной учебной деятельности студентов, их познавательной активности и самостоятельности в постижении знаний способствует модульно-рейтинговая технология.

Образовательный процесс без оценки знаний невозможен, так как она является его важнейшим элементом, активно влияющим на процесс, и в то же время показателем его результативности. Изучая информацию о текущем уровне студентов (в этом проявляется контролирующая функция модульно-рейтинговой системы), преподаватель получает возможность вовремя внести коррективы в методику обучения. Если результаты оценивания модуля не высоки, то преподаватель, выявив пробелы в знаниях (диагностирующая функция), может принять соответствующие меры. При необходимости можно перераспределить учебное время по материалам курса, заострить внимание на самом главном, выделить характерные ошибки, допускаемые студентами и обсудить их на практических или семинарских занятиях. Воспитательная функция модульно-рейтинговой системы оценки знаний заключается в стимулировании студентов к успешной учебе, к повышению уровня своих знаний. Студенты, успешно прошедшие промежуточный модульный контроль и получившие достаточно высокую оценку, могут рассчитывать на аналогично высокую результирующую оценку за семестр. Опыт показывает, что модульно-рейтинговый контроль способствует значительному снижению уровня стресса, получаемого студентом-первокурсником в период сессии. В последние годы кафедрами университета практикуется выполнение модульных заданий с использованием СДО Moodle.

Инновационные формы контроля знаний коснулись и заочной формы получения образования. Речь идет о компьютерном тестировании на заочном отделении, которое представляет собой один из промежуточных этапов контроля знаний – допуск к экзамену. Тестами были заменены традиционные контрольные работы для заочников, большая часть которых, как правило, выполнялась не самостоятельно, представлялась на рецензию в последние дни перед экзаменом. В результате, даже если студенты допускались к экзамену, уровень их знаний был крайне низок. Необходимость же получения допуска к экзамену (зачету) посредством компьютерного тестового контроля обязывает студентов усвоить основные определения, понятия, формулы, алгоритмы решения примеров и задач. При переходе к компьютерному тестированию предварительно были созданы базы вопросов по каждой из изучаемых дисциплин. Курс по темам был разбит на десять секций. Компьютер из каждой секции случайным образом выбирает по одному заданию, таким образом, студенту в общей сложности предлагается ответить на десять вопросов. В каждом из тестовых заданий дается пять вариантов ответов, из которых нужно выбрать один верный. На выполнение тестовых заданий выделяется двадцать минут. Ограничение во времени предполагает, что студент должен четко знать теоретический материал и обладать навыками решения типовых примеров, при этом исключается возможность списывания и подсказок. Студент сдает тест, если верно отвечает не менее чем на пять вопросов. Ежегодно тестовая база пополняется новыми заданиями и совершенствуется не только с технической, но и с дидактической точки зрения, что позволяет избежать необъективности результатов тестирования, а также исключить уловки студентов при сдаче тестов. Для эффективной самоподготовки студентов-заочников разработаны тренировочные тесты и методические пособия. Активно внедряются в учебный процесс электронные учебно-методические комплексы.

Такая организация учебного процесса мотивирует студентов к самостоятельной работе при освоении учебных дисциплин. А это, в свою очередь, является важнейшим этапом в формировании современного специалиста высшей квалификации.

ПУЭТ

АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ И КОНТРОЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

Н. Н. Ушакова, *к. т. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

Анализируя структуру трудоемкости учебных дисциплин, например, по направлению 23.0100.62 «Информатика и вычислительная техника» (очная форма обучения), можно видеть, что по различным блокам на самостоятельную работу отводится от 16 до 55 процентов всей учебной нагрузки. Таким образом, подобное обстоятельство в который раз подчеркивает важность данной составляющей учебного процесса. Формы проведения самостоятельной работы достаточно многообразны и в каждом конкретном случае целесообразность использования той или иной формы определяется, прежде всего, учебной дисциплиной и формой обучения [1].

Для получения желаемого эффекта и отдачи от самостоятельной работы студентов, выполняемой на базе внеаудиторных занятий, важное значение приобретает этап ее оценки. Своевременная и объективная оценка качества выполнения позволяет повысить заинтересованность студента в выборе и формы, и тематики самостоятельной работы, а также дисциплинирует его в отношении сроков выполнения.

Со стороны обучаемых самостоятельная работа как вид нагрузки, в том числе как не отражающийся в расписании занятий, не всегда воспринимается адекватным образом, а скорее всего как нечто дополнительное и необходимое для аттестации по дисциплине.

Таким образом, можно сформулировать две важнейшие проблемы: как повысить объективную мотивацию для выполнения данного вида обучения и каким образом организовать ее учет и проверку [2].

Для достижения положительных результатов в первом направлении, можно предложить студентам выбор формы самостоятельной из возможного перечня видов. В этом случае, работает психологическая установка на возможную оценку

трудоемкости того или иного вида работы, т.е. каждый студент выбирает тот вид, который по его мнению является для него более приемлемым. С другой стороны, такой подход позволяет учесть имеющиеся базовые качества и особенности студентов – если кто-то обладает ярко выраженным творческим складом ума, то ему проще разработать, например, макет web-страницы; при наличии же аналитического мышления студент, скорее всего, остановится на изучении каких-либо тенденций предметной области, основанных на экстраполяции фактического материала и т. д.

Для достижения эффекта прозрачности и объективности учета выполненной работы целесообразно в полной мере применять свойства информационных технологий хотя в двух следующих аспектах:

1) предоставлять электронные аналоги студенческих рефератов, презентаций, форм, web-страниц, расчетов и других работ, выполненных самостоятельно;

2) ввести практику предоставления работ средствами электронной почты.

Подобные методы позволяют объективно фиксировать время сдачи работ, выявлять ошибки и несоответствия в оформлении, сопоставлять вновь предоставляемые работы с уже сданными и контролировать факт их возможного дублирования.

Аппелируя к опыту ряда лет работы в студенческих группах по различных формам и уровням обучения, можно утверждать, что предложенный подход выбора формы и темы самостоятельной работы позволяет в определенной мере проявить творческую индивидуальность студента, а наличие электронного аналога повышает ответственность и объективность на этапе учета и оценки качества ее выполнения.

Информационные источники

1. Громкова М. Т. Педагогика высшей школы / Громкова М. Т. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 447 с.
2. Якушкина Л. П. Технология организации внеаудиторной самостоятельной работы студентов в вузе : дисс. на соискание ученой степени к. пед. н. / Якушкина Л. П. – Белгород, 2007.

ПУЕТ

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И ЕГО ОЦЕНКА В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К КОМПЕТЕНТНОСТНОЙ МОДЕЛИ ОБУЧЕНИЯ В СИСТЕМЕ ВПО

Н. В. Самойличенко, *к. э. н., доцент;*
Е. Е. Самойличенко, *к. э. н., доцент*
НОУ ВПО «Вологодский институт бизнеса»

В условиях стремительно меняющейся действительности, глобализации всех сфер общественной жизни происходит преобразование требований к качеству всей системы образования и навыкам, которые она прививает. Под качеством понимают степень соответствия реальных достигаемых образовательных результатов нормативным требованиям, социальным и личностным ожиданиям [1]. Поэтому оцениванию подлежат:

1) фундаментальность образования – наличие определенного кругозора выпускника, умение использовать полученные знания при решении профессиональных задач;

2) целевая специализация образования – осознание социальной значимости будущей профессии, быстрая адаптация к условиям изменяющейся реальности;

3) наличие творческих навыков и способности их реализации при осуществлении профессиональной деятельности;

4) общественно-нравственные качества выпускников.

Оценка качества образования включает в себя оценку качества обучения; оценку образовательного учреждения; оценку образовательных программ и учебно-методических материалов. Из них рассмотрим только оценку качества обучения.

Виды оценивания различают в зависимости от ситуации (обычное и специфическое), от содержания (внутреннее, внешнее, самооценивание), целей оценивания (формирующее и суммирующее), по признаку историчности (традиционная и современная) и т. п. [3, 4]. Так, в зависимости от области оценивания выделяют:

– оценивание в психомоторной области – оцениванию подлежат способности, склонности, умения обучающегося, быстрота реакции на происходящие события и задаваемые

вопросы, способность четко и грамотно излагать свои мысли, творческий подход к выполнению заданий и проч.;

– оценивание в социо-аффективной области – объектом исследования выступает способность осуществлять совместную деятельность в ходе решения поставленных задач. Такое оценивание происходит преимущественно при использовании интерактивных форм обучения (ролевых игр, тренингов, дискуссий), которые сегодня активно применяются при проведении семинарских и практических занятий. При бакалавриате использование интерактива должно быть не менее чем 20 % всех аудиторных занятий, а при магистратуре – не менее 30 %;

– оценивание в когнитивной области – предполагает оценку полученных знаний через опрос, решение практических задач или тестовых заданий.

Наиболее распространенной системой оценивания становится сегодня балльно-рейтинговая, так как позволяет осуществить все три рассмотренных выше составляющих оценивания в комплексе, обеспечивает единые требования разных преподавателей к знаниям, умениям и навыкам учащихся; открытость процесса оценивания и учитывает знаниевую и личностную составляющие качества образования. Суть рейтинговой системы в ВПО заключается в следующем [2]:

– для объективной оценки результатов работы студента в учебный процесс вводится система разнообразных по форме и содержанию заданий (мини-проекты, презентации, доклады, тесты), каждое из которых оценивается определенным числом баллов. Возможно штрафное списание баллов (за несвоевременное выполнение работы, отказ от устного ответа и проч.);

– итоговый рейтинг по дисциплине представляет собой сумму баллов, полученных студентом за период изучения дисциплины;

– итоговая оценка по дисциплине, которая вносится в зачетно-экзаменационную ведомость, зачетную книжку и приложение к диплому, отражает не только итоги сдачи экзамена или зачета, но и результаты учебной работы в течение всего семестра.

Бытует мнение, что балльно-рейтинговая система позволяет объективно контролировать всю учебную деятельность студентов, способствует развитию инициативности и здорового соперничества в учёбе [2]. Так ли это – покажет время.

Информационные источники

1. Садков В. Г. Система управления качеством высшего образования в регионах России [Электронный ресурс] / В. Г. Садков, О. А. Силаева, Т. Б. Брехова. – Режим доступа: http://www.unn.ru/pages/issues/publisher_db/files/47/10.pdf. – Название с экрана.
2. Положение о балльно-рейтинговой системе оценки знаний студентов ГОУ ВПО РязГМУ Минсоцздравразвития России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rzgmu.ru/students/balno-rating_system/. – Название с экрана.
3. Концепция оценивания школьных результатов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pedsovet.info/pages/documents/normativ/concept_OSR.htm. – Название с экрана.
4. Коновалова Н. Д. Формирующее оценивание [Электронный ресурс] / Коновалова Н. Д. – Режим доступа: http://www.profistart.ru/ps/profi/viewprofile/13572.html. – Название с экрана.

АНАЛИЗ ТЕСТОВЫХ ЗАДАНИЙ В СДО MOODLE

О. Г. Попова

НОУ ВПО «Вологодский институт бизнеса»

Система дистанционного обучения (СДО) MOODLE завоевывает все большую популярность.

Одной из важных компонент СДО являются средства для контроля и оценки степени освоения материала учебного курса обучаемыми. При использовании тестового модуля система позволяет просматривать: общий результат по всем тестируемым, включая средний балл; результаты в разрезе групп со

средними баллами; индивидуальные результаты по каждому тестируемому.

При этом неизбежно возникает вопрос о качестве используемых тестовых заданий с точки зрения их способности правильно оценивать (измерять) уровень подготовки студентов.

Обращаясь в этой связи к системе MOODLE, можно отметить в качестве еще одного ее достоинства наличие в ней встроенных средств для вычисления показателей качества тестовых заданий.

Указанные средства системы MOODLE были практически использованы автором для анализа результатов тестирования при проведении текущих и итоговой аттестаций. Использовались статистические характеристики тестовых заданий, представленные ниже.

1. Индекс «трудности» (ИТ) заданий.

2. Среднеквадратичное отклонение (СКО).

Если все испытуемые отвечают на вопрос одинаково, то разброс ответов, характеризуемый этим параметром, будет равен нулю. Это соответствует заданиям с индексом трудности 0 % или 100 %. Такое задание фактически не является тестовым и подлежит отбраковке. Что касается вопросов, которые имеют значения СКО ниже 0,2, то их также следует исключить из базы тестов.

3. Индекс дифференциации (ИД) является грубым индикатором способности конкретного тестового задания отделить более успешных испытуемых от менее успешных. По общим результатам тестирования по всем заданиям испытуемые делятся на три группы: хорошо подготовленных, средних и слабо подготовленных, включающих каждая по одной трети от общего числа испытуемых.

ИД может принимать значения между +1 (все испытуемые из сильной группы ответили правильно, а из слабой – неправильно) и –1 (все испытуемые из сильной группы ответили неправильно, а из слабой, напротив, – правильно). Отрицательные значения индекса свидетельствует о том, что слабые испытуемые отве-

ПУЕТ

чают на данный вопрос лучше, чем сильные. Такие тестовые задания должны отбраковываться.

4. Коэффициент дифференциации (КД) – это коэффициент корреляции множества значений ответов, полученных испытуемыми при выполнении конкретного задания, с результатами выполнения ими теста в целом.

Этот показатель принимает значения между –1 и +1 и является мерой способности конкретного задания разделять сильных и слабых испытуемых.

Преимущество коэффициента дифференциации по сравнению с индексом дифференциации состоит в том, что первый использует информацию от всей совокупности студентов, а не только критические верхние и нижние трети этой совокупности. Таким образом, этот параметр может быть более чувствителен для того, чтобы обнаруживать эффективность измерительной способности тестовых заданий. Считается приемлемым, если коэффициент дифференциации имеет значение больше или равное 0,3.

В системе MOODLE есть еще ряд инструментов работы с тестовыми заданиями.

Используя *таблицу анализа вопросов*, можно оценить, какие ответы дают студенты на тестовые задания, выявить их основные ошибки, понять, как хорошо студенты освоили ту или иную тему. Если ответы на задания даются в открытой форме, анализ позволяет выявить варианты правильных ответов–синонимов, варианты ответов с грамматическими ошибками, которые также нужно предусмотреть в ответах теста, задав им более низкий процент оценки.

Еще одна функциональная способность системы MOODLE – построение *графика распределения баллов (оценок)* по всем тестируемым. По данному графику можно определить уровень подготовки группы по дисциплине (теме) в целом. При хорошей подготовке студентов большинство результатов тестирования должно находиться в правой части графика. Если студенты выделены в группы, можно оценить какой вклад вносят студенты разных групп в общий график распределения оценок.

Таким образом, имеющиеся в системе MOODLE средства позволяют не только практически реализовывать автоматизированный контроль знаний обучаемых, но и предоставляют преподавателю эффективный механизм улучшения банка тестовых заданий для повышения точности оценки уровня испытуемых.

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРУКТУРЫ И СОДЕРЖАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИЗМЕРИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ

А. А. Ляшко, *к. т. н., доцент*
Белгородский университет кооперации, экономики и права

В настоящее время, в связи с широким использованием для контроля знаний студентов тестирования, особую актуальность в педагогической работе приобретают вопросы, затрагивающие методологические подходы к формированию тестовых заданий.

Для обеспечения объективности и справедливости оценки качества знаний, умений и навыков студентов, тестовые задания должны удовлетворять определенным требованиям.

Содержание тестовых заданий должно соответствовать содержанию учебной дисциплины и пропорционально охватывать все разделы, темы учебной программы и формируемые компетенции.

Вопросы тестовых заданий должны быть ориентированы только на наиболее важные, базовые знания, выражающие сущность, содержание, законы и закономерности рассматриваемых явлений. Все спорные точки зрения, допустимые в научных дискуссиях, следует исключать из тестовых заданий. Включение в тестовое задание второстепенных элементов содержания может привести к неоправданным выводам о знании или незнании учебной дисциплины или отдельных ее разделов, тем, дидактических единиц и формируемых компетенций.

Количество вопросов тестового задания должно позволять вынести интегральное решение о соответствии уровня профессиональной компетентности студентов.

ПУЭТ

Каждое тестовое задание должно иметь предельно простую синтаксическую конструкцию, быть правильно логически сконструировано и дифференцированно оцениваться в зависимости от профессиональной значимости (весомости) и сложности (уровня усвоения учебного материала).

Новую уровневую модель педагогического измерителя можно представить в виде трех взаимосвязанных блоков тестовых заданий.

Первый блок заданий самый простой. Он содержит тестовые задания, в которых очевиден способ решения, и предназначен для проверки степени владения студентом учебного материала на уровне «знать».

Второй блок заданий содержит задания, в которых нет явного указания на способ выполнения, и требует от студента самостоятельного выбора одного из изученных способов для решения стандартных, типовых задач. Такие тестовые задания позволяют оценить степень владения материалом дисциплины на уровне «знать» и «уметь».

Тестовые задания третьего блока представляют собой практико-ориентированные кейс-задания, решение которых предполагает привлечение знаний из разных дисциплин (модулей) и применения комплекса умений для решения нестандартных задач.

Данная структура педагогических измерительных материалов позволяет сделать выводы об уровне учебных достижений отдельного студента и дать ему рекомендации для дальнейшего успешного продвижения в обучении.

Выполнение варианта педагогических измерительных материалов в целом оценивается суммарным баллом, полученным за выполнение всех заданий с учетом их уровневой сложности.

Обобщая сказанное, можно сделать вывод, что формирование тестовых заданий требует от преподавателя высокой профессиональной компетенции, кропотливой работы по тщательному анализу содержания учебного материала, владения методикой осуществления оценочной деятельности, творчества и ответственности.

ЗМІСТ

Частина 1

Пленарне засідання

Нестуля О. О. Про подальше реформування кооперативної освіти України 5

Лебедев А. Н. Проблемы подготовки современных менеджеров и их адаптации в индустрии туризма 13

Рогоза М. Є. Особливості організації та системних підходів створення SMART-університету 17

Огуй Н. І., Герман Н. В., Карпенко Н. М. Чинники забезпечення результативності діяльності вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг 20

Макарова М. В. Використання технологій соціальних мереж для підтримки самостійної роботи студентів 22

СЕКЦІЯ 1 **ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ**

Карпенко Н. В., Іваннікова М. М. Маркетингове управління процесом формування контингенту студентів 26

Яловега Н. І., Криворучко О. С. Механізми співпраці ВНЗ із роботодавцями 29

Катамідзе О. А. Методика самостійної підготовки студента до практичних і семінарських занять 31

Бондаренко В. М. Актуальні питання маркетингової діяльності вищих навчальних закладів 33

Шара С. О. Профорієнтаційна робота вишу: проблеми, завдання, пріоритетні напрями 36

Тимошенко В. М. Формирование контингента студентов дневной формы экономического направления 38

ПУЕТ

Шелудько В. М., Левченко Ю. В. Формування контингенту студентів 39

Артеменко В. М., Страшко Л. М. Формування контингенту студентів іногородніх локальних центрів дистанційного навчання ПУЕТ 42

Раджабов Р. К. Некоторые вопросы подготовки магистров в Таджикском государственном университете коммерции 46

Саидова М. Х. Оценка и процесс моделирования приобщения студентов к ценностям физической культуры и спорта в процессе физического воспитания в Республике Таджикистан 48

Борисова Е. Р. Качество высшего образования: социально-философский аспект 52

СЕКЦІЯ 2 ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Чернуха В. І., Новак Л. П. Іноземна мова – платформа розвитку умінь, необхідних для підвищення конкурентоспроможності випускників 55

Коросташов О. М. Правова підготовка студентів економічних спеціальностей як чинник формування конкурентоспроможності випускників 58

Харченко Т. О., Щетініна Т. О. Окремі аспекти правової підготовки студентів економічних спеціальностей 60

Перебийніс В. І., Перебийніс Ю. В. Трансформація бізнес-освіти в умовах зміни глобального середовища 63

Нестуля С. І. Формування прагнення до самореалізації у студентської молоді при вивченні курсу «Основи лідерства» як чинник конкурентоспроможності 65

ПУЕТ

Момот О. М. Сучасні вимоги фінансової системи України до випускників економічних вузів 68

Зінченко О. М., Обревко Н. Г. Чинники формування конкурентоспроможності студентів економічного профілю 70

Дроздова О. В. Проблеми викладання дисциплін документознавчого циклу 72

Ольховський В. О. Досвід набуття навичок швидкісного друку студентами-документознавцями 74

Наливайко Н. Я. Експертиза та метрологія в документознавчій сфері 77

Старченко С. І., Молебна Л. І., Діаніч О. Г. Оптимізація навчання студентів 79

Кошова О. П., Мироненко Л. М. Врахування міжпредметних зв'язків природничо-математичних та професійно-орієнтованих дисциплін, як засіб удосконалення навчальної діяльності студента 80

Кулик В. А. Необхідність викладання дисципліни «Облікова політика підприємства» для студентів спеціальності «Облік і аудит» 83

Манжос О. Ф. Конкурентоспроможність випускників на ринку праці та чинники її формування 85

Дмитренко Р. І. Формування навичок міжкультурної комунікації в ході вивчення іноземних мов як важливий чинник конкурентоздатності випускників 88

Воловик Л. Б. Упровадження словотвірного потенціалу префіксальних дієслів – економічних термінів при вивченні іноземної мови студентами економічних спеціальностей 91

Деньга С. М., Деньга В. А. Вимоги роботодавців до випускників вузів 93

ПУЕТ

Тужилкіна О. В., Рудич Л. В. Напрями посилення практичної складової фахової підготовки студентів 97

Штельмах Г. Б. Метод проектів на заняттях з іноземної мови як засіб формування соціокультурної компетентності випускника 100

Штельмах О. В. Підготовка студентів технічних спеціальностей до іншомовного спілкування: проблеми і перспективи 102

Кириченко С. В. Підготовка педагогічних кадрів як засіб підвищення рівня освіти обдарованих дітей на прикладі австралійського штату Вікторія 103

Кожем'якін О. С. Оптимізація переліку компетенцій з безпеки життєдіяльності в галузевих стандартах вищої освіти 106

Жуков Е. В. Совершенствование практической подготовки студентов при изучении ими содержательного модуля «Методы контроля структурно-механических показателей» учебной дисциплины «Методы контроля продукции в ресторанном бизнесе» 108

Халилова О. Дж. Вопросы обучения речевой коммуникации на русском языке 111

Мамедова С. М. Педагогико-психологические особенности обучения иностранным языкам в вузе 114

Мамедов Н. Ш. Некоторые аспекты изучения актуального членения сложного предложения в русском языке 118

Алиева А. Э. Выработка навыков речевой коммуникации на русском языке 122

Шахбазова А. Э. Образование как непрерывный процесс (по материалам Болонской конвенции) 127

Джавадова Д. Б. Лингвистический аспект изучения возвратных глаголов в русском языке 131

ПУЕТ

Алхасов Я. К. Роль синонимов в формировании текста 136

Сангинов Н. С. Обучение, ориентированное на потребности рынка труда 140

Кадырова З. Х. Формирование бизнес компетенций у студентов Таджикского государственного университета коммерции 144

Головкова А. С. Роль информационной составляющей в подготовке бакалавров направления «Прикладная информатика в экономике» 147

Мухина М. Г. Выбор средств профессионально ориентированного обучения 149

Холодова Е. И. Решение ситуационных задач при изучении дисциплины «Конституционное право зарубежных стран» 152

Власенко В. А. Напрями оптимізації системи підготовки фахівців в галузі менеджменту 154

Литвинюк С. І. Акцентуалізація дихотомії вартість-ціна в курсі економічної теорії 157

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Кобзар О. І. Інтерактивний курс з дисципліни «Іноземна мова» 160

Юдін О. М., Рокотянська К. С. Оптимізація вмісту дистанційного курсу 163

Артеменко І. А., Артеменко А. В. Інноваційний досвід ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» у вирішенні проблем контролю самостійної роботи студентів денного відділення 166

Чижевська М. Б., Чижевський В. С. Застосування нових технологій у навчанні студентів спеціальності «Банківська справа» 168

ПУЕТ

Левченко Л. В. Переваги та недоліки дистанційної форми навчання 170

Шиндер О. В. Дистанційна освіта як фактор підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів..... 172

Іванова В. В., Іванова О. М. Використання інтернет-технологій студентами економічного профілю 174

Сергійчук В. О. Концепція використання і розвитку інноваційних технологій навчання 177

Дробиш Л. В. Дистанційне навчання: проблеми та перспективи розвитку..... 178

Березін О. В., Безпарточний М. Г. Застосування міжнародного досвіду інноваційних технологій навчання у практичній підготовці студентів економічних спеціальностей 181

Гончаренко В. В. Про принципово нову інноваційну технологію дистанційного навчання..... 183

Шурдук А. І., Стеценко С. А. Інноваційні технології в навчанні дисциплінам фізико-математичного циклу, як один з факторів формування конкурентоспроможності випускників 186

Ванжа Н. В., Вовк Л. І. Особливості створення дистанційних курсів з фізико-математичних дисциплін 188

Чілікіна Т. В. Застосування інноваційних технологій у викладанні дисципліни «Організація та обробка електронної інформації»..... 191

Ольховський Д. М. Дистанційні технології, як інноваційна складова навчального процесу в ПУЕТ 193

Брітченко І. Г. Удосконалення дистанційних технологій навчання як чинник підвищення конкурентоспроможності випускників 195

ПУЕТ

Балабан П. Ю., Балабан М. П. Дистанційна освіта з дисциплін комерційного спрямування 199

Місюкевич В. І. Дистанційна освіта: становлення і проблеми 201

Юрко І. В. Із досвіду використання бізнес-симуляції для проведення змагань з торговельного підприємництва 203

Лебедик Л. В. Технології підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» 205

Оніпко Т. В. Інноваційні технології навчання у процесі вивчення курсу «Основи музеєзнавства» 207

Стрельніков В. Ю. Інтенсивне кооперативне навчання майбутніх фахівців 210

Ніколенко С. С., Шаповалов В. О. ІКТ-компетентність викладача вищої школи (на основі рекомендацій ЮНЕСКО) 212

Пантелеймоненко А. О., Аліман М. В., Корягін О. В. Використання інформаційних ресурсів кооперативних об'єднань у навчальному процесі 215

Ковальчук І. М, Дзеверіна К. С. Підвищення якості навчання студентів з використанням інформаційних ресурсів 217

Мельник С. І. Інтерактивні освітні технології у формуванні конкурентоспроможності лідерів бухгалтерської професії 219

Подольська В. О., Гладких Т. В., Яріш О. О. Проблеми запровадження дистанційної освіти в навчальний процес 222

Дмитренко В. І., Гнітій Н. В. Індивідуалізація навчання хімії засобами проектної технології в умовах економічного ВНЗ 224

ПУЕТ

Стебліна К. П., Подпала В. В. Використання методів компетентнісного навчання в курсі «Хімія» для підготовки конкурентноспроможних спеціалістів 226

Чорна О. Ю. Застосування інноваційних технологій у навчанні української мови (за професійним спрямуванням) 229

Гончарова Є. Є. Цілі навчання – провідний компонент проектування диференційованого підходу до навчання майбутніх учителів іноземної мови 231

Костишина Т. А., Степанова Л. В. Інноваційно-інтелектуальні чинники розвитку освіти у сучасних умовах 233

Фарісєєв А. Г. Інтерактивні методи проведення навчального заняття 236

Никитенко М. І. Використання інноваційних технологій у проектуванні закладів готельно-ресторанного господарства 238

Стеценко В. В. Педагогічні здібності та уміння як компоненти майстерності викладача 239

Боберська К. Г. Ефективність використання кейс-методу при викладання юридичних навчальних дисциплін 242

Манжура О. В. Дистанційне навчання: проблеми і перспективи 244

Виноградова М. О. Використання світових підходів до розвитку та управління інноваційними технологіями в освіті 247

Логвиненко А. О. Історія становлення продуктивного навчання 249

ПУЕТ

Григоряк О. В. Принципи розвитку культури проектної діяльності студентів у вищих навчальних закладах 251

Бахмат Н. В. Проблема створення хмаро орієнтованого середовища фахової підготовки майбутнього педагога 254

Ільченко О. І., Козицька Т. В. Новітні підходи до отримання якісних знань з біологічних дисциплін 256

Вялов В. А., Ткаченко І. А. Бінарне заняття як вид інноваційного навчання 258

Олексюк Н. С., Калаур С. М. Запровадження акмеологічного підходу під час підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної самореалізації 260

Корольова Т. В. Педагогічні умови формування фахової культури майбутніх лікарів у процесі їх гуманітарної підготовки 263

Волков Г. Г., Григорьев Е. А., Алексеев В. В. Пакет офисных приложений OPENOFFICE.ORG в статистическом прогнозировании 265

Порхунов О. І., Любімов О. Г. Аналіз важільних механізмів за допомогою графічного редактора «Компас» 267

Тимашов Е. П. Системы автоматизированного проектирования – основа образования современного инженера 270

Івченко Є. І., Божко В. І. Концептуальні підходи створення єдиного інформаційного простору університету 272

Волошко Н. И. Развитие личностных особенностей учащихся в процессе изучения дисциплины «эстетика и дизайн товаров» 274

Верезомська С. Ж. Застосування інноваційних методів навчання при викладанні соціології 276

ПУЕТ

СЕКЦІЯ 4 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Дворніченко В. В., Варенник О. В. Методика викладання дистанційних курсів з маркетингу 278

Огуй Н. І., Городницька Ю. В, Шевченко К. І. Управління процесом «Навчально-методичне забезпечення» – як важлива складова якості підготовки фахівців 280

Назаренко В. О. Вдосконалення навчально-методичного забезпечення навчального процесу з дисципліни «Формування якості товарів» для студентів товарознавчих спеціальностей 283

Хомич Г. П., Ткач Н. І. Основні чинники формування якісної підготовки фахівців професійного напряму «Харчові технології та інженерія» 285

Горячова О. О., Баля Л. В. Удосконалення навчально-методичного забезпечення навчального процесу з дисципліни «Товарознавство продуктів дитячого та дієтичного харчування» 287

Колєчкіна Л. М. Методичні аспекти викладання дисципліни захисту інформації та інформаційного продукту 290

СЕКЦІЯ 5 МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Джаман М. О. З досвіду навчання і оцінювання знань студентів ВНЗ на семінарських заняттях 293

Авраменко В. І., Кононенко О. А. Роль case-study у формуванні оцінки знань студентів 295

Губачов В. П. Врахування вимог ОКХ при контролі знань студентів з навчальної дисципліни 298

ПУЕТ

Строчихін Ю. Ф., Цвєткова Л. О. Про оптимальну структуру завдань екзаменаційного білета зі статистичних дисциплінах 300

Роскладка О. В. Проблеми формування об'єктивної оцінки при захисті випускової кваліфікаційної роботи 302

Роскладка А. А. Запровадження мінімального якісного рівня у підсумковому контролі знань студентів 304

Пінчук І. О., Кушнір Л. Л. Універсальна система оцінювання знань студентів в умовах КМСОНП 306

Іванов Ю. В. Методи та форми оцінювання і контролю знань студентів 309

Губа Л. М., Басова Ю. О. Методи та форми контролю знань студентів в умовах дистанційного навчання 312

Шевченко А. Ф., Шевченко О. М. Поєднання традиційних та інноваційних методів контролю – важливий чинник підвищення якості знань студентів 314

Король Т. Г. Урахування особливостей сучасних стандартизованих тестів для визначення рівня володіння іноземною мовою при створенні викладацьких тестових матеріалів 317

Воробей Л. А., Кузменкова И. А. Применение новых образовательных технологий для повышения качества контроля знаний 319

Ушакова Н. Н. Аспекты организации и контроля самостоятельной работы студентов 322

Самойличенко Н. В., Самойличенко Е. Е. Качество образования и его оценка в условиях перехода к компетентностной модели обучения в системе ВПО 324

Попова О. Г. Анализ тестовых заданий в СДО MOODLE 326

Ляшко А. А. Методические аспекты формирования структуры и содержания педагогических измерительных материалов 329

ПУЕТ

Частина 2

СЕКЦІЯ 6 **ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

Іщенко В. Л. Проблеми та перспективи вдосконалення самостійної роботи з іноземної мови 5

Дзекун Ю. О. Особливості організації самостійної роботи студентів з іноземної мови 7

Карцева В. В. Роль самостійної роботи студентів у формуванні практичних навичок майбутніх фахівців 9

Соколова А. М., Юрко Т. С. Проблеми та перспективи вдосконалення самостійної роботи студентів 14

Глущенко О. І. Формування критеріїв оцінки ефективної самостійної роботи студентів економічного спрямування 16

Вишневецька Л. І. Досвід, проблеми та перспективи вдосконалення самостійної роботи студентів при вивченні дисциплін «Статистика підприємства з основами економічної статистики» та «Статистика ринку товарів та послуг з основами соціально-економічної статистики» 19

Кузьменко О. К. Досвід вдосконалення самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни «Управління проектами інформатизації» 22

Тягунова Н. М., Спориш О. А., Іржавська Л. В. Вдосконалення самостійної роботи студентів, як засіб оптимізації навчального процесу 25

Брацун А. О. Участь у науково-дослідній роботі як елемент самостійної роботи студентів 27

Поліщук Л. В., Калашник О. В., Кириченко О. В. Вирішення проблем організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Матеріалознавство та основи технології виробництва товарів» 29

Мартосенко М. Г., Омельченко Н. В. Досвід та перспективи вдосконалення самостійної роботи товарознавців-експертів з використанням інформаційних технологій 32

Гончаренко Н. І., Ющенко Ю. П. Умови підвищення ефективності самостійної роботи студентів 34

Гайворонська З. М., Луговська В. Г., Котенко А. Г. Самостійна робота студентів при вивченні технічних дисциплін: проблеми і задачі 36

Бірта Г. О. Використання дистанційних технологій навчання при викладанні дисципліни «Товарознавство продовольчих товарів (спецкурс)» 39

Бургу Ю. Г. Впровадження дистанційних технологій по самостійній роботі студентів при викладанні курсу «Теоретичні основи товарознавства» 41

Бичков Я. М., Дмитрюк Т. І. Інтенсифікація самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Системи технологій» 43

Нартова І. В. Вдосконалення самостійної роботи студентів як засіб оптимізації навчального процесу 44

Хмельницька Є. В. Особливості самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Технологія зберігання продовольчих товарів» 47

Зайцева Т. Г. Перспективы совершенствования контроля самостоятельной работы студентов 49

Королев А. В. Самостоятельная работа как важная составляющая часть подготовки студентов в бакалаврате и магистратуре 54

Юдічева О. П., Котова З. Я., Кузнецова Н. О. Досвід організації та проведення самостійної роботи студентів з дисципліни «Експертиза продовольчих товарів»..... 56

СЕКЦІЯ 7 ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Верига Ю. А., Кулявець Н. О. Організація наукової роботи студентів на кафедрі як основа підготовки висококваліфікованих фахівців..... 59

Карпенко Є. А., Іванюк С. Ю. Науково-дослідна робота студентів у ВНЗ: зміст та завдання 61

Хван А. В. Наукова діяльність студентів ПУЕТ на сучасному етапі..... 63

Шкурупій О. В., Білоброва Т. О., Дейнека Т. А. Сучасні підходи до організації науково-дослідної роботи студентів економічних спеціальностей 65

Михайлова Н. В. Основні види та форми наукової діяльності студентів..... 67

Прасолова С. П. Удосконалення наукової діяльності студентів фінансово-кредитного напряму підготовки на сучасному етапі..... 71

Кожушко Г. М., Дугніст Л. В. Досвід участі студентів у виконанні госпдоговірних тем науково-технічним центром ПУЕТ..... 74

Омельченко Н. В., Браїлко А. С., Лисенко Н. В. Поєднання наукової та практичної складової в процесі підготовки товарознавців-експертів 76

Петренко І. М. Особливості науково-дослідної роботи студентів напряму підготовки «Туризм» 78

ПУЕТ

Оберемок В. М., Бичков Я. М., Молчанова Н. Ю. Шляхи вдосконалення професійних навичок студентів в процесі проведення наукових досліджень 81

Холодний Л. П., Рогова Н. В. Організація наукової діяльності майбутніх фахівців харчових виробництв і ресторанного господарства 82

Бородай А. Б., Чоні І. В., Кобилинська Н. В. Наукова діяльність студентів напряму підготовки «Харчові технології» 85

Іванюта В. Ф. Наукова діяльність студентів – важливий аспект підготовки магістра 87

Левицька Н. М., Коцюбанська О. О. Наукова діяльність студентів вищих технічних навчальних закладів (на прикладі НУХТ) 89

Яценко В. Ф. Науково-дослідницька робота студентів: керівництво та ефективність 91

Бессмертный В. С., Ляшко А. А., Антропова И. А., Зубенко С. Н. Направления студенческих научно-исследовательских работ в рамках СНО кафедры товароведения непродовольственных товаров БУКЭП 94

СЕКЦІЯ 8 ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Руденко Н. С. Психологічні аспекти когнітивної діяльності при вивченні іноземної мови 96

Сидоренко-Мельник Г. М. Напрями підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників 98

Карпенко Ю. В., Животенко В. О. Психологія викладання спеціальних економічних дисциплін 102

ПУЕТ

Хурса М. М. Елементи психологічного комфорту у взаємовідносинах студента та викладача під час навчального процесу 105

Трайно В. М. Психологія в педагогічній діяльності..... 107

Захаренко-Селєзньова А. М. Вплив корпоративного іміджу вищого навчального закладу на імідж випускника 109

Володько О. В. Значення вербального та невербального засобів спілкування зі студентами при вивченні інженерних дисциплін 112

Тодорова І. С. Психологічні чинники формування педагогічної майстерності викладачів..... 114

Маніна Л. І. Аспекти нейролінгвістичного програмування підчас викладання навчальної дисципліни «Охорона праці» 116

Олексенко Л. В. Передумови формування безконфліктного спілкування в процесі навчання у ВНЗ..... 118

Олійник Н. В., Будник Н. В. Сутність і особливості педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників..... 120

Дібрівська Н. В., Ястреба Ю. А., Мазур Г. М. Динаміка самовдосконалення особистості педагога..... 123

Васецький І. А. Особливості тренерсько-викладацької діяльності під час змагань у волейболі..... 125

Іващенко О. Д., Нікозять Ю. Б., Назаренко Е. А. Активні методи навчання з хімічних дисциплін 128

Копанцева Л. М., Діденко Є. П., Дивоняк Ю. І. Досвід прикладної спрямованості навчання хімії у вищій школі 130

Гладкий С. О. Правове самопізнання як чинник зростання якості вищої освіти..... 132

Кульчій О. О. Напрями підвищення ефективності правової підготовки студентів неюридичних спеціальностей..... 135

ПУЕТ

СЕКЦІЯ 9 **ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ, МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ**

Капліна Т. В., Жидецька І. В., Рибакова С. С. Тренінг як метод удосконалення професійної підготовки студентів спеціальності «Готельна і ресторанна справа» 138

Рогова Н. В., Неілов М. В., Вакуленко Т. В. Сучасні системи стандартизації з якості виробництва харчових продуктів 140

Столярчук В. М., Капліна А. С., Кущ Л. І. Проблеми та завдання вищої школи щодо практичної підготовки сучасного фахівця 143

Щербина С. Д. Особливості використання програмного забезпечення (Skype) для викладання в умовах дистанційного навчання: досвід і перспективи 145

Артюх В. М. Відео як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції 146

Пожар А. А. Використання інструментів дистанційної освіти в роботі із студентами денної форми навчання 149

Єгоричева С. Б. Соціально-психологічна підготовка випускника університету до працевлаштування 150

Вергал К. Ю. Використання інноваційних технологій при викладанні навчальної дисципліни «Інформаційні системи в економіці» 153

Карнаухова Г. В. Досвід проведення практичних занять з курсу «Автоматизовані системи управління» на віртуальному підприємстві ПУЕТ 155

Івасенко О. А. Застосування методу кейс-стаді в навчальному процесі 157

ПУЕТ

Офіленко Н. О., Кайнаш А. П. Суть і значення практичної підготовки студентів напряму «Біотехнологія» 159

Пахомова І. В. Інновації у навчанні товарознавців 161

Миронов Д. А., Різуненко А. О. Використання програмних графічних редакторів в практичній підготовці студентів напрямів підготовки «Технологія харчування» та «Готельно-ресторанна справа» 163

Скляр Г. П. Інноваційні об'єкти кафедри в практичній підготовці студентів напряму підготовки «Туризм» на засадах партнерства 165

Новицька Н. А. Сучасні методи формування інтересу студентів до активних занять фізичною культурою 167

Кобобел А. Є. Інноваційні форми, методи і технології в практичній підготовці студентів спеціальних медичних груп з корегуючої гімнастики 169

Сипало О. В. Проблемі дефіциту рухової активності чоловіків 18–25 років 171

Симоненко Н. О. Калланетика. Форми, методи підходу в практичній підготовці студентів 174

Талалаєв В. О. Організація роботи студентів в Школі сучасного менеджменту 176

Матвійчина С. В. Роль модульної технології у процесі вдосконалення саморозвитку молодших спеціалістів з фінансів і кредиту 178

Светличная Л. А. Роль музыкального и песенного материала в процессе овладения иностранным языком 181

Вишневецкая Л. В. Инновационные технологии стимулирования мотивации студентов экономического профиля к обучению иностранным языкам 183

ПУЕТ

Горчакова И. А. Модель компетенций конкурентноспособного выпускника ВУЗа 185

Завьялова О. Н. Взаимодействие вуза с работодателями в сфере туризма на уровне региона: практико-ориентированный и проектный поход..... 188

Путилова Н. В. Практико-ориентированный подход в сфере взаимодействия вуза с государственными органами и работодателями в сфере дизайна 192

Кушнєрова Т. Є., Кушнєрова М. О. Психолого-педагогічні аспекти проектної діяльності в системі професійної підготовки студентів..... 197

Романова Н. Г. Інноваційні форми, методи і технології в практичній підготовці студентів на локальних центрах..... 199

Карпенко О. В., Карпенко В. Д. Стажування як чинник конкурентоспроможності випускників 201

Трофимов В. Роль профессиональной подготовки в высшей школе как фактор повышения конкурентоспособности выпускников: национальный и международный опыт 203

Чернявська О. В., Міщенко С. Г., Горбунова О. А. Інтерактивні методи навчання як засіб підвищення якості підготовки фахівців економічних спеціальностей 208

СЕКЦІЯ 10 ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Маца К. О. Личность как высшая социальная ценность: некоторые морально-нравственные аспекты подготовки выпускников высшей школы 211

Клименко В. І. Формування духовно-культурних цінностей студентів ВНЗ 214

ПУЕТ

Горячов О. В., Михайлова Ю. В., Франко Л. С. Проблема формування ціннісних орієнтирів сучасної молоді 216

Тараненко О. О. Роль вищого навчального закладу у формуванні духовних цінностей сучасної молоді 218

Варвянський С. М. Роль філософії у формуванні духовних цінностей студентської молоді 219

Мовчан М. М. Страх майбутнього і духовні цінності сучасної молоді 221

Усанов І. В. Проблема особистості у навчальній та виховній практиці 223

Мєшков О. М. Проблема формування свідомості студентської молоді в Україні 226

Петренко С. М. Виховання студентської молоді у вищому навчальному закладі 230

Семергей Н. В. Мистецтво як дієвий засіб духовного впливу 232

Логвин М. М., Литовченко І. В. Загальнолюдські цінності та їх прояви в Україні 235

Шуканов П. В. Значение высшего образования в процессе формирования традиционных ценностей человека 237

Краус Н. М., Краус К. М. Роль вищої освіти у формуванні духовної інтелігентної молоді 239

Максюта В. В. Підвищення продуктивності праці шляхом формування духовних цінностей сучасної молоді 242

Смирнова В. Г. Збереження працездатності працівника – мета вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» 244

ПУЕТ

Цимбал В. М., Шешеня С. К. Моральність випускника-технолога та тривалість життя і здоров'я нації 247

Кузьменко Т. О., Ахтирська Н. М. Здоровий спосіб життя – один з чинників формування духовних цінностей 249

Бондар-Підгурська О. В. Формування системи цінностей у студентів ВНЗ в період реалізації інноваційної моделі розвитку України 250

Крафт В. А. Заняття футболом – як засіб формування духовних цінностей студентів 252

Панкина М. В., Захарова С. В. Экологическая составляющая содержания подготовки дизайнеров 254

Лаппо В. В. Педагогічний супровід духовного розвитку студентської молоді в умовах університетської освіти 256

Капінус О. С. Особливості соціальної відповідальності курсантів вищих військових навчальних закладів 259

Субашкевич І. Р. Зміст ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді 261

Берюк С. В., Здоровило Н. М. Формування духовних цінностей сучасної молоді 263

Лохонова Г. М. Духовно-нравственное воспитание молодежи в условиях вузовской среды 265

Чвала М. С. Этнодизайн как средство развития духовных ценностей и формирования конкурентоспособности будущих дизайнеров 268

Ельникова Г. А. Роль воспитательной работы в формировании духовных ценностей студенческой молодежи 270

Зайцева Н. В. Духовные ценности как основа формирования мировоззрения современной молодежи 272

ПУЕТ

Мастерских И. А. Духовно-нравственное воспитание студентов как фактор повышения их культуры 276

Кипароидзе Г., Барыбина Я. А. Социальная коммуникация в формировании морально-духовных ценностей молодёжи 279

Подгорный В. И. Интерактивные методы и формы обучения будущих организаторов выборов (на примере клуба молодых избирателей «Форум» Белгородского университета кооперации, экономики и права)..... 281

Ісакова В. С. Формування духовно-моральних цінностей у студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням)..... 283

Лугівська О. П., Лугівська Л. А. Особливості формування духовності в психології сучасної молоді..... 286

Фокина И. В. Формирование гражданского самосознания обучающихся 288

Михайленко О. М., Лісіца В. В. Впровадження інноваційних технологій в практичній підготовці студентів 290

МАЙСТЕР-КЛАС
Напрями підвищення результативності використання мультимедійного проектора при проведенні навчальних занять

Шимановська-Діанич Л. М. Напрями підвищення результативності використання мультимедійного проектора при проведенні навчальних занять 293

Терела Г. В. Напрями підвищення результативності використання мультимедійних презентацій при проведенні лекційних занять з юридичних навчальних дисциплін 296

МАЙСТЕР-КЛАС

Методика проведення ділової гри

Юрко І. В., Іржавська Л. В. Ділові ігри у викладанні підприємницьких дисциплін: види та методика проведення 298

Сухачова Н. С. Ділова гра у навчанні іноземної мови студентів економічних вищих навчальних закладів 301

Ходыкин А. П. Роль деловых игр при изучении товароведения культтоваров 302

Яріш О. В. Ділова гра як засіб активізації навчального процесу 304

Овчаренко О. Н. Ділові ігри як інтерактивний метод навчання менеджерів 306

ПУЕТ

Наукове видання

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

Матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції

(м. Полтава, 23–24 січня 2014 року)

Головний редактор **М. П. Гречук**
Комп'ютерна верстка **О. С. Корніліч**

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 20,5.
Тираж 100 прим. Зам. № 033/309.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
кімн. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.

ПУЕТ